قواعد اللغة
التركية العثمانية والنصوص

دكتور/ سمير عباس زهران

بسم الله الرحمن الرحيم

تقديم

الحمد لله الذى علم بالقلم ، علم الإنسان ما لم يعلم ، والصلاة والسلام على سيدنا محمد النبى الأمى وعلى آله وصحبه وسلم .

أما بعد فهذا كتاب قواعد اللغة التركية العثمانية والنصوص نقدم فيه مستعينين بالله القواعد التركية العثمانية .

والواقع أن هذا الكتاب يعرض قواعد اللغة العثمانية بشكل يفيد المبتدئين والمتخصصين، ولعل من أهم أهدافه أن يكون مرجعاً للطلاب فى مرحلة الليسانس وما بعدها ، وأن يمهد، السبيل أمام الراغبين منهم فى الوقوف على كنوز الأدب العثمانى ، والاهتداء إلى ينابيعه الفكرية الجميلة ، والحق أن اللغة العربية واللغة التركية كانتا وعائين لثقافات الحضارة البشرية ، ولا ريب أن الروابط الوثيقة التى تجمع بين الأمتين والثقافتين العربية والتركية منذ أقدم العصور ، هى مما يحتم على كل منهما أن يفقه لغه الآخر ، لا سيما وإن التداخل والامتزاج بين اللغتين العربية والتركية عميق وعريق يضرب بجذوره فى أعماق التاريخ ، ويمتد فى شعاب الثقافة الإسلامية بمختلف فروعها ، وإنا لنعتقد أن التفقه فى هذه الثقافة لن يكون مجدياً الا عن طريق اللغتين معاً .

وقد كان لهذا الكتاب منهج متميز الملامح يتجه لتحقيق الأهداف السابقة ، حيث سار فى خطوات متدرجة يؤدى بعضها الى بعض .

ولم نصرف نظرنا أثناء العكوف على هذا الكتاب عن تجارب الآخرين فى تدريس اللغة التركية العثمانية ، فاستفدنا من عدة كتب بلغات مختلفة كالانجليزية والألمانية ، وقد جمعنا فيه بين القواعد والتطبيق ، وقضينا فيه على تلك القطيعة التى تزخر بها بعض كتب القواعد .

وينقسم هذا الكتاب إلى ثلاثة أجزاء ، الجزء الأول ، يشمل حروف الهجاء التركية العثمانية والمقاطع والتوافق الصوتى .

والجزء الثانى يحتوى على أنواع الكلمة ، وخصائص كل نوع ، وقد قسمنا أنواع الكلمة الى احدى عشر نوعاً هى : الاسم ،الصفة ،العدد ، الضمير ، الفعل ، ظرف الزمان والمكان ، اسم الإشارة ، الإسم الموصول ، أدوات الاستفهام ، أدوات الربط ، المبهمات .

وقد شرحنا القواعد ميسرة موضحة بالأمثلة ، وفسرنا معانيها بالعربية ، مع القصد إلى أصح الآراء وأقواها ، وقد انتقينا الأمثلة حية واقعية مرتبطة بالماضى والحاضر ، خصبة بما تحمل من حقائق وقيم ، ومما تتسم به هذه الأمثلة أنها موجزة يسهل حفظها ، ويسهل ـ تبعاً لذلك ـ ربط القواعد بها وتذكرها عن طريقها .

أما الجزء الثالث فقد خصص للنصوص ، وقد رأينا من المفيد أن نكثر من ذكر نصوص نثرية ، حيث أن دراسة النصوص تثبت قواعد اللغة ، وحتى تتيسر للطالب قراءة النصوص والاستفادة من الكتب التركية العثمانية فى الدراسات الأدبية والتاريخية ، وراعينا فى اختيار النصوص أن تكون متنوعة تضم النصوص التاريخية والأدبية حتى يستفيد منها مختلف الطلاب .

ورأينا تحقيقاً للهدف المنشود أن نختم الكتاب بذكر مجموعة من الكلمات والتعبيرات التركية العثمانية ، التى يكثر استعمالها فى مختلف الموضوعات .

واقتضى تنظيم العرض أن توضع لكل قسم عناوين جزئية تفصله وتوضح مادته ، وما يندرج تحته من تفصيلات .

ويحتوى الكتاب على جداول محدودة فى الموضوعات ذات الجزيئات المتعدده لتجمع شتاتها ، وتساعد على استيعابها كما فى الضمائر وبعض الصيغ الفعلية .

وأرجو أن يحقق الكتاب الهدف الذى الف من أجله ، فاسأل الله تعالى أن يجزل به النفع ويمن علىّ بالأجر والإحسان ، انه الكريم المنان .

ربنا عليك توكلنا ، واليك انبنا ، واليك المصير . والحمد الله رب العالمين .

الماظة فى رمضان ١٤١٦

فبراير ١٩٩٦

الدكتور / سمير عباس السيد زهران

اولا : حروف الهجاء التركية العثمانية

تتكون الكلمة من عدة حروف ، ولكل لغة حروف هجائها الخاصة بها ، وحروف الهجاء التركية العثمانية عبارة عن حروف الهجاء العربية مضافاً إليها ستة أحرف « پ ، چ، ژ ، گـ ، ڪـ ، ڭـ » ، أى أن حروف الهجاء العثمانية أربعة وثلاثون حرفاً ، هى :-

أ ، ب ، پ ، ت ، ث ، ج ، چ ، ح ، خ ، د ، ذ ، ر ، ز ، ژ ، س ، ش ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، غ ، ف ، ق ، ك ، گـ ، ڪـ ، ڭـ ، ل ، م ، ن ، و ، هـ ، ى .

وبعض هذه الحروف يختلف نطقها فى التركية العثمانية عنه فى العربية مثل :

(أ) تنطق مفخمة كما ينطق حرف « A » فى الفرنسية أو الألمانية ، مثل :

آل : خذ . قارن : بطن . صاغ : يمين .

باش : رأس . دال : غصن - فرع . يان : جهة - جنب .

(پ) : وهى تنطق مثل حرف « P » فى الانجليزية أو الفرنسية ، مثل :

پاموق : قطن . پرگار: فرجار . سوپرگه : مكنسة .

پولاد : فولاذ . اوپمك: التقبيل . پيل : فيل .

(ج) : وتنطق جيم عربية معطشة ، مثل :

جام : زجاج . اوجاق : شهر يناير . جان : روح .

باجاق : ساق . جدول : قناة ساقية . يوجه : عال - عظيم .

(چ) : وتنطق مثل حرفى « Ch » فى الإنجليزية ، مثل :

چيچك : زهرة . آچمق : الفتح . اوچ : ثلاثة .

سوزگچ : مصفاه .　　صاچ : شعر الرأس .　　چاى : شاى .

(ژ) : تنطق مثل حرف «j» فى الفرنسية ، مثل :

ژنگار : زنجار « جنزار » .　　ژابون : اليابان .　　ژاژ: هذيان .

ژاله : ندى .　　ژوليده : مشوش - مشتت .　　ژورنال : تقرير يومى .

« ض» : تنطق مثل حرف « ظ» فى العربية ، مثل :

حاضرلامق : أن يستعد .　　ضرور : ضرر .　　حاضرلق : لوازم .

ضعيف لق : ضعف - هزال .　　ضيادار : مضىء .　　حاضراول : متهيأ .

(گـ) : وتنطق مثل حرف الجيم فى اللهجة المصرية ، مثل :

گيتمك : الذهاب .　　گل :وردة .　　بلگه : وثيقة .

گون : يوم .　　گنج : شاب .　　پيگان : نصل السهم .

(گـ) : وتنطق كالياء فى اللغة العربية ، مثل :

يگيت : فتى - جسور .　　اوگله : ظهر - نصف النهار .　　دگل : ليس .

ايگنه : ابره .　　گوگرجين : حمام .　　سوگنمك : الانطفاء .

(ڭـ) : وتنطق كحرف النون فى العربية ، مثل :

اڭلامق : الفهم الادراك .　　اڭسه : قفا　　سڭا : اليك .

دڭز : بحر .　　اوڭـ : أمام .　　دڭه مك : التجربة .

وتنقسم حروف الهجاء التركية العثمانية إلي قسمين :

١- حروف متحركة وهى : « أ ، هـ ، و ، ى » .

٢- حروف ساكنة وهى باقى الحروف .

المقاطع :

المقطع هو الدفعة الصوتية التى تخرج من الفم ككل ودفعة واحدة ، وعلى هذا فان المقطع يحتوى على حركة واحدة ، وتتكون الكلمة فى اللغة التركية من مقطع واحد أو مقطعين أو ثلاثة مقاطع أو أربعة مقاطع ، مثل :

مقطع واحد :

بيل : اعرف . اوت : عشب . دون : أمس .

صول : يسار . قاز : وزة . او : هو .

مقطعين :

بابا : أب . آبلا : الأخت الكبرى . پنبه : وردى اللون .

اولمك : الموت . آرقة : خلف . طامله : قطرة .

ثلاثة مقاطع :

صاتيجى : بائع . يوللامق : ارسال . شارلامق : خرير الماء

صولامق : الارواء . شاشقيلق : حيرة – وله . عثمانلى : عثمانى .

اربعة مقاطع :

انطاليايه : الى انطاليه . يشيل متراق : شبيه بالأخضر .

صارقنديليق : تجاوز عضب . غزته جى : صحفى .

قاب قرانكولق : ظلام دامس . فيسيولوجيا : فن منافع الأعضاء .

التوافق الصوتي :

١- اذا بدأت الكلمة التركية بمقطع خفيف لابد وأن تكون كل المقاطع التى تليه خفيفة ، واذا بدأت بمقطع ثقيل تكون كل المقاطع الأخرى ثقيلة ، وهذا ما يعرف بقاعدة التوافق الصوتى ، مثل :

مقاطع خفيفة

دكرلى : ثمين – غالٍ . گولگه لنديرمك : الاظلال گزلى : خفىّ .

سوسلنمك : التزين . چيزگى : خط . بيلديرمك : الاخبار .

مقاطع ثقيلة

چيقارمق : الخروج . بارداق : قدح . طونانمه : أسطول .

بوشالتمق : التفريغ . قونوشمق : المكالمة– الحديث . صوقاق : شارع .

٢– يستثنى من قاعدة التوافق الصوتى بعض الكلمات التركية والكلمات المستعارة من اللغات الأخرى وبعض الكلمات المركبة ، مثل :

ايناتمق : الايمان . آلما : تفاح . قرداش : أخ .

ليمون : ليمون . پوليس : شرطة . كتاب : كتاب .

باغچه : حديقة . نيستان : منبت القصب . كارگير : بناء متين .

بيگباشى : مقدم . گوزياشى : دمع العين . يوزباشى : نقيب .

ديدى قودى : نميمة . دميريولى : السكه الحديد . ميمون : قرد .

ثانيا: اجزاء الكلام

يتكون الكلام أو الجملة المفيدة من أجزاء ، كل جزء منها يسمى كلمة ، والكلمة هى اللفظ الدال على معنى ، مثل :

آدم : رجل	گوزل : جميل	د ورت : أربعة
بو : هذا	يارين : غدا	قاچ : كم
گيتدى : ذهب	گيرمك : الدخول	او : هو

والكلمات التركية المستعملة فى الحديث والكتابة احدى عشر نوعاً ، هى :

١- الاسـم .

٢- الصفـة .

٣- الـعـدد .

٤- الضمير .

٥- الفعل .

٦- ظرفا الزمان والمكان

٧- إسم الإشارة .

٨- الإسم الموصول .

٩- أدوات الاستفهام .

١٠- أدوات الربط .

١١- المبهمات .

وسنخص كل نوع من هذه الأنواع بحديث مستقل يوضحه .

[١] الإسم

ا) تعريف الاسم:

هو مادل على مسمى ، وفى اصطلاح النحويين : كلمة دلت على معنى فى نفسها، ولم تقترن بزمان ، نحو :

فاتح	آغاج : شجرة	صو : ماء
انقرة	كدى : قط	بخت : حظ
طاش : حجر	چامور : وحل	ديوار : جدار أو حائط

فكل واحد من هذه الألفاظ يدل على معنى ، وليس الزمن داخلاً فى معناه .

(ب) أنواع الاسم:

ينقسم الاسم فى التركية إلى تسعة أنواع ، وهى :

١- الاسم الخاص:

وهو الذى يطلق على شخص أو شئ معين ، مثل :

على	اورخان	مراد	انطاليا
لهستان : بلاد بولونيا	ژابون : اليابان	اوستريا : النمسا	
ازمير	أبو بكر	استانبول	قاهرة
قبرص	تركيا	فاس : المغرب	

٢- الاسم العام او اسم الجنس:

وهو ما كان شائعا بين كل فرد من أفراد الجنس لايختص بواحد دون غيره ، مثل :

آدم : رجل	قرداش : أخ	باش : رأس
قادين : امرأة	ايرماق : نهر	كوبك : كلب

٣- اسم الجمع :

وهو عبارة عن الاسم العام اذا كان مفرداً فى صورته ودل معناه على الجمع، مثل :

هيأت : وفد آلاى : موكب سورو : قطيع

قوميسيون : جعية أو هيئة درنك : جمعية - اتحاد مجلس

٤- الاسم الجامد :

وهو الاسم الذى لم يشتق من غيره ، مثل :

قاپو : باب پنجره : نافذه ال : يد

صنداليه : كرسى اوگرنجى : طالب گل : وردة .

٥- الاسم المشتق :

وهو الاسم الذى يشتق من غيره ، مثل :

گوزللك: الجمال سوزگج : مصفاة گوچمن : مهاجر

يازان : كاتب طوراق : محطة قپوجى : بواب

٦- الاسم البسيط :

وهو ماكان عبارة عن كلمة واحدة ، مثل :

آى : شهر اوقول : مدرسة قارين : بطن

باغچه : حديقة آنه : أم او : منزل

٧- الاسم المركب :

وهو ماكان مركبا من كلمتين أو أكثر ودل على معنى خاص بعد التركيب ، مثل :

قاين انا : والدة الزوج أو الزوجة اوزبكستان : بلاد الأوزبك

كتبخانه « كتابخانه » : مكتبة أو دار الكتب پازار ايرتسى : يوم الاثنين .

ياغخانه : معمل السمن　　　قهوه آلتى : طعام الافطار .

٨- **اسم الذات :**

وهو ما كان موجودا بذاته وجوداً ملموسا ، مثل :

طاغ : جبل　　　دوه : جمل　　　دكز : بحر

قاشيق : ملعقة　　　اينك : بقرة　　　آياق : قدم

٩- **اسم المعني :**

وهو ماليس له وجود ملموس بذاته بل يدل على معنى محسوس ، مثل :

قهرمانلق : البطولة　　　بيلگى : علم أو معرفة　　　آجيق : كدر أو ألم

چومردلك : كرم　　　ايلك : خير او احسان　　　فنالق : سوء

(جـ) المفرد والجمع

١- المفرد مادل على واحد ، والجمع مادل على اثنين او أكثر .

٢- لا وجود للمثنى فى اللغة التركية ، واذا أريد التصريح بالتثنية فى الاسم وضع اسم العدد « ايكى » قبل الاسم ، مثل :

ايكى اوگرنجى : طالبان　　　ايكى گوز : عينان　　　ايكى قادين : امرأتان

ايكى قوش : طائران　　　ايكى قولاق : اذنان　　　ايكى قورد : ذئبان

٣- علامة الجمع فى اللغة التركية هى « لر » ، وهى تلحق بآخر الاسم المفرد المراد جمعه ، مثل :

چوجقلر : اطفال　　　كتابلر : كتب　　　اوگرتمنلر : مدرسون

قيزلر : فتيات　　　غزته لر : جرائد　　　گنجلر : شباب

گللر : ورود　　　اولر : منازل　　　پنجره لر : نوافذ

٤- اذا لحقت علامة الجمع « لر » بالاسم الخاص فانها تدل على اسم العائلة أو الأسرة الحاكمة ، مثل :

اورخانلر : عائلة اورخان　　فاطمة لر : عائلة فاطمة　　مصطفى لر : عائلة مصطفى

غزنويلر : الغزنويـون　　امويلر : الأمويون　　عثمانليلر : العثمانيون

(د) التعريف والتنكير

١- لا توجد فى التركية أداة خاصة للتعريف تقابل الألف واللام « ال » فى العربية ، فالاسم المجرد بغير اضافة شئ اليه يكون معرفة ، مثل :

اوقـول : المدرسة　　گـوك : السماء　　پادشـاه : السلطان

صوقـاق : الزقـاق　　مـاه : القمر　　چانطه : الحقيبة

٢- يكون الاسم نكرة اذا سبقته كلمة «بر» ، مثل :

بردرس : درس　　برييلان : ثعبان　　برگل : وردة

بركوز : عين　　بريگيت : فتى　　برآغاچ : شجرة

(هـ) التذكير والتأنيث

١- لا اعتبار فى اللغة التركية للتذكير والتأنيث فى الأسماء والصفات ، فهى كلها تعامل فى التركيب معاملة واحدة ، وأغلب الأسماء تدل على المؤنث والمذكر على السواء ، وللدلالة على المذكر تضاف كلمة « اركك » ، وللدلالة على المؤنث تضاف كلمة «قيز » للمؤنث العاقل ، وكلمة « ديشى » للمؤنث غير العاقل ، مثل :

اركـك قـرداش : أخ　　قـيز قرداش : أخـت

اركـك چوجـق : طفل　　قـيز چوجق : طفلـة

اركـك كوپك : كلب　　ديشى كوپك : كلبة

اركـك اشـك : حمار	ديشى اشك : أتـان
اركـــك دوه : جَمل	ديشى دوه : نـاقـة

٢- بعض الأسماء تدل بنفسها على جنسها دون اضافة مايدل على التأنيث أو التذكير ، مثل :

آبلا : الأخت الكبرى	آغابك : الأخ الأكبر
قـارى : زوجـة	قوجه : زوج
بالديز : أخت الزوجة	قاين برادر : أخو الزوجة
قادين : امـرأة	آدم : رجل
قاين انا : والدة الزوجة	قاين پدر : والد الزوجة
قسراق : فرس	آت : حصان
كچى : ماعز	اوغلاق : جدى

(و) حـالات الاسـم

تنحصر حالات الاسم فى اللغة التركية فى ثلاث حالات ، هى :

١- حالة التجريد.

٢- حالة المفعولية .

٣- حالة الإضافة .

١. حالة التجريد:

وهى أن يكون الاسم مجردا على حالته ويقع مبتدأ أو فاعلاً أو نائب فاعل ، مثل :

(١) مبتـدا:

على چاليشـقاندر : على مجتهد .

بوكتاب بهالـيـدر : هذا الكتاب غالى الثمن .

چـانطه بوشـــدر : الحقيـبـة فـارغـة .

بـويـول اوزونـدر : هذا الطريق طويل .

(ب) فـاعـل:

اوگرنجى تخته يه سيلدى : مسح التلميذ السبورة .

حسن كتـابى اوقـــودى : قرأ حسن الكتاب .

بـابـام برعـربـه آلدى : اشـترى والدى سيارة .

حاكم شاهدلرى ديگلدى : استمع القاضى للشهود .

(جـ) نـائـب فاعل:

قـابى آچـيلـدى : فُتِح الباب .

درس اڭلاتيلدى : شُرِح الدرس .

گمى گورنـدى : شُوهِدت السفينة .

مكتوب يازيلـدى : كُتِب الخطاب .

٢- حـالة المفعولية :

تنقسم أحوال الاسم فى حالة المفعولية إلى ستة أقسام ، هى :

المفـعول به ، والمفـعـول إليـه ، والمفعول فيـه ، والمفـعـول منه ، والمفـعـول معـه ، والمفعول لأجله .

(أ) المفـعول به :

اسم يدل على من وقع عليه فعل الفاعل ، ويتم تكوينه بزيادة « ى » على آخره اذا كان ساكنا ، اما اذا كان آخره متحركا فنضع « ى » للوقاية وتصـبـح اللاحقة « يى » ، مثل :

دوقتـوری سـلامـلادم : ألقيت السلام على الطـبيب .

اسـتـانبولی گـوردك : شـاهـدنا استـانبـول .

احمد اوقـولی سـومیور : أحمد لايحـب المـدرسة .

كـتـابی هنوز اوقومـادم : لم أقرأ الكتـاب حتى الآن .

بوآقشـام رنكلى فيلمى سيرايده جكم : سـوف أشاهد فيلماً ملوناً هذا المساء .

عـائشـة اوی تميزليور : تقـوم عائشـة بتنـظيف المـنـزل .

پنجـره يـی آچـدم : فتحـت النافذة .

على همشيره يی طانيور : على يعرف الممرضة .

سيلگی يی نرده قويديكز ؟ : أين وضعتم المسحة ؟

بن قرمزى چانطه يی ايستيورم : أنا أريد الحقيبة الحمراء .

اذا كان المفعول به فكرة تحذف علامته ، مثل :

اوكرنجى بر درس او قودى : قرأ التلميـذ درساً .

فاطمة برچانطه اونوتـدى : نسيت فاطمـة إحدى الحقـائب .

(ب) المفعـول إليـه :

وهو الاسم المجرور بحرف الجر « إلى » ويتـم تكوينه بزيادة « هـ » على آخره اذا كان ساكنا ، اما اذا كان متحركا فنضع « ى » للوقاية ، وتصبح اللاحقة « يه » ، مثل :

باغچـه يه باقـيـورم : أنـظر إلى الحديقـة .

دون استانبوله دونـدك : عـدنا بالأمس إلى استانبول .

آرقداشمه برمكتوب گوندردم : أرسلت خطابـاً إلى صديقى .

مسافر صنداليه يه اوطوردى : جلس الضـيف على الكرسى .

شمـدى ترنه بينيورم : أنا أركـب القطـار الأن .

يارين تياترويه گيده جگز : غدا سوف نذهب إلى المسرح .

بوقيز ليسه يه گيديور : هذه الفتاة تذهب إلى المدرسة الثانوية .

حسن انقره يه گيتدى : ذهب حسن إلى أنقرة .

خديجه خسته خانه يه ياتدى : أقامت خديجة فى المستشفى .

اوگرتمن اوگرنجى يه صوريور : يسأل المدرس الطالب .

(جـ) المفعـول فـيـه :

وهو الاسـم المجـرور بعـد حـرف الجـر « فى » ، ويـتـم تكونيـه بزيـادة « ده » على آخره ، مثـل :

بوآقشام اوده اوله جغم : سوف أكون فى المنزل هذا المساء .

على استانبولده اوچ گون قالدى : مكث على ثلاثة أيام فى استانبول .

انى استـاسيونده بكليورم : أنا انـتظره فى المحطة .

بر سـاعتده آلتمش دقيقة واردر : فى الساعة ستون دقيقة .

بزم صنف ايكنجى قاتده در : فصلنـا فى الطـابق الثانى .

پنجره لرده جـام واردر : فى النوافـذ زجاج .

هرصنفده برقپو واردر : يوجـد باب لكل فصل .

چانطه ده كتاب وار : يوجـد كتاب فى الحقيبة .

قاهره ده اوطو ريورم : أنا أقـيم فى القاهرة .

صنفده درس اوقوندى : قرئ الدرس فى الفصل .

(د) المفعول منه :

وهو الاســـم المجرور بحرف الجر « من » ، ويتم تكوينه بزيادة « دن » على آخره ، مثل :

آرقد اشم تركيا دن گله جك : سوف يأتي صديقي من تركيا .

اوكرنجي اوقولدن گليور : يأتي الطالب من المدرسة .

احمد دن خوشلاندم : سررت من أحمد .

اوكرنجيلر اوقولدن چيقيورلر : يخرج الطلاب من المدرسة .

شويينردن آله جغم : سوف أشتري من ذلك الجبن .

بابام ايشدن دوندى : عاد أبي من العمل .

شمدى عثمان ترندن اينيور : ينزل عثمان من القطار الآن .

بابامدن بيك ليره آلدم : أخذت ألف ليرة من أبي .

(هـ) المفعول معه :

وهو الإسم المجرور بعد حرف الجر « الباء » أو حرف الجر « مع » ، ويتم تكوينه بوضع « ايله » منفصلة بعد الإسم ، أو باضافة اللاحقة « له » اذا كان أخره ساكنا ، و « يله » اذا كان متحركا على أن توضع في تلك الحالة ملتصقة ، مثل :

انقره يه ترن ايله گيده جك : سوف يذهب إلى أنقرة بالقطار .

احمد اوگوزل قيز ايله سينمايه گيده جك : سوف يذهب أحمد مع تلك الفتاة الجميلة إلى السينما .

بن على بك ايله بولوشه جغم : سوف أتقابل مع على بك .

قيزم فقير بر آدمله اولندى : تزوجت ابنتي من رجل فقير .

بو آقشام گوزل برخانم ايله طانيشه جغم : سوف أتقابل هذا المساء مع سيدة جميلة .

سوتلاج قاشيقله يه جكم : سوف آكل الأرز باللبن بواسطة الملعقة .

ات چوق سرت ، انى پيچاقله كسه جكم : ان اللحم صلب جدا سوف أقطعه بالسكين .

بن بابامله درس چاليشه جغم : سوف أذاكر دروسى مع والدى .

احمد بكى تلفونله اوه دعوت ايده جكز : سوف ندعو أحمد بك إلى المنزل بالتليفون .

فاطمه خانم بوگون يمك پيشر مادى . انلك ايچون اونلر بو آقشام پينزله اكمك يه جكلر : لم تطبخ السيدة فاطمة طعاماً اليوم ولذلك فانهم سوف يتناولون هذا المساء جبناً وخبزاً .

(و) المفعول لأجله :

هو اسم يذكر لبيان سبب وقوع الفعل ، ويتم تكوينه بوضع كلمة « ايچون » ، « ايچين » منفصلة بعد الإسم ، وهى تعنى « لأجل ، لكى » ، مثل :

آرقداشم ايچون برارمغان گيتردم : أحضرت هدية من أجل صديقى .

چوجق ايچين يوغوردى آلدم : اشتريت زبادى من أجل الطفل .

مكتوبك گوندرمه سى ايچون پوسته خانه يه گيتدى : ذهب الى مكتب البريد ليرسل خطاباً .

اوقومق ايچين يكى برگوزلك آلدم : اشتريت نظارة جديدة من أجل القراءة .

تركچه اوگرنمه سى ايچون تركيايه گيتدم : سافرت إلى تركيا لأتعلم التركية .

گزمك ايچين كويه گيتدك : ذهبنا للقرية للتنزه .

٣- حالة الإضافة :

هى أن يكون الإسم مضافاً أو مضافا إليه ، ولاحقة المضاف إليه « ڭ » اذا كان الإسم

ينتهي بحرف ساكن ، اما اذا انتهى بحرف متحرك فتكون اللاحقة « نڭ » . أما لاحقة المضاف فهي « ى » اذا انتهى الاسم بحرف ساكن ، و« سى » اذا كان ينتهي بحرف متحرك ، ويتقدم المضاف إليه دائما على المضاف بعكس اللغة العربية ، مثل :

كويڭ يولى : طريق القرية .

اوقولڭ دوقتورى : طبيب المدرسة .

آغاچڭ ياپراغى : ورق الشجرة .

عمرڭ آننه سى : والدة عمر .

اوگر تمنڭ بالطوسى : بالطو المدرس .

صنفڭ پنجره سى : نافذة الفصل .

اوقولڭ قپوسى : باب المدرسة .

اينگكڭ سوتى : لبن البقرة .

قومشونڭ اوى : منزل الجار .

عائشة نڭ عربه سى : سيارة عائشة .

كويلى نڭ البسه سى : ملابس القروى .

فاطمه نڭ سيلگى سى : ممسحة فاطمة .

اوگرنجى نڭ چانطه سى : حقيبة التلميذ .

خديجه نڭ باباسى : والد خديجة .

أما الاستثناء الوحيد من هذه القاعدة فهو كلمة « صو » (ماء) ، فيفصل بينها وبين لاحقة المضاف إليه أو المضاف بحرف « ى » ، مثل :

دڭزڭ صويى : ماء البحر .

صويڭ طادى : طعم الماء .

تحذف لاحقة المضاف إليه اذا كان المضاف اليه يبين نوع المضاف أوجنسه ، واذا كان المضاف هو المقصود الأصلى ، أو كان المضاف اليه والمضاف معا اسما لشئ واحد ، مثل :

ويشنه رجلى : مربة كريز .

ايلك اوقول اوگرتمنى : مدرس فى مدرسة ابتدائية.

استانبول ترنى : قطار استانبول .

انقره اكسبريسى : اكسبريس انقرة .

چاى بارداغى : قدح الشاى .

اذاكان الاسم يقع فى حالة المفعولية والإضافة فى آن واحد ، فان لاحقة الإضافة تسبق لاحقة المفعولية ويفصل بينهما بنون الوقاية « ن » ، مثل :

احمدكْ اوينى گوردم : شاهدت منزل أحمد .

بو چوجغكْ باباسنى طانيور ميسگز ؟ : هل تعرف والد هذا الطفل ؟

اسكندريه ترننه بيندى : ركب قطار الاسكندرية .

آرسلان ياور يسندن قورقدى : خاف من شبل الأسد .

شهركْ خسته خانه سنده ياتدم : أقمت فى مستشفى المدينة .

[٢] الصـفـة .

تـعريف الصـفـة :

هي كلمة تبين كيفية الاسم وحالته ، وتأتي في الجملة قبل الموصوف عادة مثل :

اسكى كتاب : كتاب قديم . آبدال آدم : رجل أحمق .

حرصلى قادين : امرأة طماعة . اوزون قيز : فتاة طويلة .

تظل الصفة مفردة دائما ، فلا تطابق الموصوف اذا كان جمعا ، مثل :

بواوكر نجيلر چاليشـقـانـدرلر : هؤلاء الطـلاب مجتهـدون .

اوقيزلر گوزلدرلر : اولئـك الفتـيـات جميلات .

انــواع الصــفــة :

تنقسم الصفة من حيث الاشتقاق إلى نوعين :

[١] سماعية :

وهي الصفة التي لاتخضع لقاعدة معينة ، مثل :

تميز : نظيف كوچك : صغير سيجاق : حار ، ساخن

بواوغلان چاليشقاندر : هذا الولد مجتهد .

بـو اوتميزدر : هذا المـنزل نظيـف .

أحمد شيشماندر : أحمد سمين .

[٢] قياسيـة :

وهي التي تصاغ من الاسم أو الفعل وتنقسم بدورها الى قسمين :

أ- **إسمية**

وتصاغ من الاسم باضافة بعض اللواحق وهى نوعان : مثبتة ، منفية .

(١) **مثبتة :**

وتتكون بإضافة اللاحقة « لى » إلى الاسم ، مثل :

فايده لى كتاب : كتاب مفيد .

باغچه لى او : منزل ذو حديقة .

گوزلكلى اوكرنجى : طالب ذو نظارة .

تهلكه لى مادة : مادة خطرة .

فايده لى كتاب اوقويكز ، فايده سز كتاب سزه برشى قاز انديرمز :

إقرأ الكتاب المفيد ، فالكتاب الغير مفيد لن ينفعكم بشئ .

باغچه لى اولر باغچه سز اولردن دها گوز لدر : المنازل ذات الحديقة أجمل من المنازل التى بدون حديقة .

گوزلكلى اوكرنجيلر ، گوز لكسز اوكرنجيلردن دها چوق كتاب اوقويورلر : الطلاب ذوى النظارة يقرأون كتبا أكثر من الطلاب الذين بدون نظارات .

(٢) **منفية :**

وتتكون باضافة اللاحقة « سز » إلى الاسم ، مثل :

شكر سز قهوه : قهوه سادة .

طوز سز صو : ماء عذب .

بانيو سز اوطه : غرفة بلاحمام .

ديكنسز گل : ورد بلا شوك .

قهوه يى شكرلى مى ايچر سگز ؟ : هل تشربون القهوة بسكر ؟

خير ، لطفا شكر سز اولسون : لامن فضلك تكون سادة .

ايرماقلرڭ صويى طوز سزدر : ماء الأنهار غير مالح .

اوطه لرڭز بانيولى مى ؟ : هل غرفتكم بها حمام ؟

خير ، مع الأسف بانيوسز : لامع الأسف بدون حمام .

ب- فعلية :

وتأتى على صورتين :

(١) اسم الفاعل :

ويصاغ باضافة « ن » الى المادة الأصلية للفعل ، مثل :

گلن : القادم - الآتى .

شمدى گلن آدم بابامدر : الرجل القادم الآن أبى .

(٢) الصيغ الفعلية :

الصيغ الفعلية مع الفرد الغائب فى الزمن المضارع و المستقبل والماضى النقلى يمكن أن تأتى كصفة فعلية ، مثل :

گوللر : الضاحك گله جك : القادم گچمش : الماضى .

خديجة خانم پيشمش يمكلرى ماصه يه گتيردى : أحضرت السيدة خديجة الأطعمة المطهوة إلى المائدة .

لطفى بك يازلمش مكتوبڭ چكمچه يه قويدى : وضع السيد لطفى الخطابات المكتوبة فى الصندوق الصغير .

گله جك ييل تركيايه گيده جگم : سأسافر فى العام القادم إلى تركيا .

تنقسم الصفة من حيث درجاتها إلي اربع درجات :

١-الصفة العادية :

وتسمى أصل الصفة ، وهى تدل على الاتصاف بالصفة بصورة عامة دون تحديد ، مثل :

يشيل : أخضر	عقلسز : بلاعقل	بوش : فارغ
صوغوق : بارد	بهالى : غالى الثمن	شيشمان : سمين .

٢- الصفة التفضيلية :

هى الصفة التى تفيد تفضيل شئ أو شخص ، على آخر فى صفة يشترك الاثنان فى الاتصاف بها .

(أ) لتكوين الصفة التفضيلية نضع الاسم المفضل يليه المفضل عليه ثم لاحقة المفعول منه « دن » + « دها » مثل :

امريقا فرانسه دن دها بويوكدر : أمريكا أكبر من فرنسا .

احمد محمد دن دها اوزوندر : أحمد أطول من محمد .

انقره استابنولدن دها صوغوقدر : أنقرة أكثر برودة من استانبول .

فاطمه عائشة دن دها كوزلدر : فاطمة أجمل من عائشة .

او بندن دها آز اويودى : لقد نام أكثر مما نمت أنا .

عثمان بندن دها چوق يمك يدى : لقد أكل عثمان أكثر مما أكلت أنا .

(ب) فى أغلب الأحيان تحذف « دها » وتستخدم اللاحقة « دن » فقط ، مثل :

ليسه اورته اوقولدن زوردر : المدرسة الثانوية أصعب من المدرسة الإعدادية .

استانبول انقره دن بويوكدر : استانبول أكبر من انقرة

٣- الصفة العالية (المطلقة) :

وهى الصفة التى تفيد تفوق شئ أو شخص فى صفة على مجموعة من الأشياء أو الأشخاص الذين يشتركون معه فى الاتصاف بالصفة نفسها.

لتكوين الصفة العالية نضع الصفة مسبوقة بالاداة (اڭ) ، مثل :

اڭ بويوك : الأكبر اڭ تميز : الأنظف اڭ ايى : الأفضل

اڭ كوزل : الأجمل اڭ چركين : الأقبح اڭ چاليشقان : الأكثر اجتهادا .

بوغاز ايچى استانبولڭ اڭ بويوك اونورسته سى در : جامعة البوسفور أكبر جامعة فى استانبول .

اوجاق ييلڭ اڭ صوغوق آيى در : شهر يناير أكثر شهور السنة برودة

عائشه اوقولڭ اڭ كوزل قيزى در : عائشة أجمل فتاة فى المدرسة .

ازمير تركياده اڭ كوزل شهردر : أزمير أجمل مدينة فى تركيا .

٤- الصفة الافراطية (المبالغة) :

هى الصفة التى تكون مسبوقة بكلمة تفيد المبالغة والكلمات الدالة على الكثرة أو المبالغة هى :

چوق : جدا - كثيراً پك : جداً .

پك چوق : كثيراً جداً غايت : جداً .

مثل :

چوق كنيش : واسع جداً چوق ياقين : قريب جداً .

چوق اوجوز : رخيص جداً پك ايى : حسن جداً .

پك اوزون : طويل جداً غايت كوزل : جميل للغاية .

وهناك بعض الصفات المبالغة جاءت سماعية ، مثل :

قپ قرمزی : أحمر قانی

ایپ اینجه : رقیق جدا

آپ ایی : جید للغاية .

آپ اییچه ، اپیجه : كثيرا ، بوفرة .

آپ آچیق : واضح جدا – صريح .

آپ آق : ابيض ناصع .

آپ اكسز : بغته .

قاپ قرانليق : ظلام دامس .

تاپ تازه : طازج جدا .

اوپ اوزون : طويل جدا .

بم بیاض : أبيض ناصع .

بوم بوش : فارغ تماما .

صیم صیجاق : ساخن جدا .

سیم سیاره : أسود حالك .

يم یشیل : شديد الاخضرار .

یام یاصی : مستوجدا

بام باشقه : مختلف تماما .

دوم دوز : مستوجدا .

ماس ماوی : شديد الزرقة .

موس مور : بنفسجی غامق .

قوس قوجه مان : عظيم جدا .

طوس طوغری : مستقيم جدا .

بسبتون : تماما .

بس بللی : ظاهر جداً .

بس بياغی : عادی جدا .

ترتميز : نظيف جدا .

چار چابوق : بسرعة شديدة – حالاً .

چیر چیپلاق : عار تماما .

[٣] العدد

العدد هو الكلمه التى تبين الرقم أو عدد الشئ ، ويسمى ما بعده معدوداً ، مثل :

برکتاب : کتاب   بش گون : خمسة أيام .

اون اوكرنجى : عشرة تلاميذ   يوزكشى : مائة شخص .

والعدد فى التركية أربعة أنواع ، هى :

١- العدد الأصلى .

٢- العدد الترتيبى.

٣- العدد الكسرى .

٤- العدد التوزيعى .

وسنتحدث عن كل نوع من هذه الانواع حديثاً مستقلاً .

١- العدد الأصلي :

يأتي العدد الأصلي علي صور متعددة . فيكون :

(أ) مفردا من الواحد الى العشرة ، وهذه الأعداد واجبة الحفظ ، وهى :

بر : ١	ایکی : ٢	اوچ : ٣	دورت : ٤	بش : ٥
آلتى : ٦	يدى : ٧	سكز : ٨	طقوز : ٩	اون : ١٠

(ب) مركبا مع العشرة من (١١- ١٩) وهذه الأعداد يمكن تكوينها بوضع الرقم عشرة قبل الآحاد ، مثل :

اون بر : ١١   اون اوچ : ١٣   اون طقوز : ١٩

(جـ) ألفاظ العقود ، ويجب حفظها ، وهى :

يكرمى : ٢٠ اوتوز : ٣٠ قرق : ٤٠ اللى : ٥٠

آلتمش : ٦٠ يتمش : ٧٠ سكسان : ٨٠ طقسان : ٩٠

(ب) الألفاظ الدالة على المائة ، والألف ، والمليون ، والمليار ، وهذه الاعداد واجبة الحفظ أيضا ، وهى :

يوز : ١٠٠ بيكْ : الف برميليون : ١٠٠٠,٠٠٠

برميليار : ١٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠

ولتكوين الأعداد الدالة على المئات نضع العدد من ٢ إلى ٩ قبل العدد الدال على المائة ، وكذلك مع الأعداد الدالة على الآلاف ، أو الملايين ، أو المليارات ، مثل :

ايكى يوز : ٢٠٠ بش يوز : ٥٠٠ طقوز يوز: ٩٠٠

اوج بيكْ : ٣٠٠٠ آلتى بيكْ : ٦٠٠٠ سكز بيكْ : ٨٠٠٠

بش مليار : ٥٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠

أما باقى الأعداد فيمكن تكوينها من الأعداد المذكورة على أن يقدم العدد الأكثر ثم يليه العدد الأصغر وهكذا ، مثل :

٢٥ : يكرمى بش ٤٢ : قرق ايكى ٧٣ : يتمش اوج

٤٥٣ : درتيوز اللى اوج .

٢٨٦١ : ايكى بيكْ سكز يوز آلتمش بر .

١٩٩٥ : بيكْ طقوز يوزطقسان بش .

١٧٣١٩ : اون يدى بيكْ اوج يوز اون طقوز .

١٢٥٦٢٧ : يوز يكرمى بش بيكْ آلتى يوز يكرمى يدى.

٢-العدد الترتيبي او الوصفي:

(أ) العدد الترتيبى هو العدد الذى يبين المرتبة أو الدرجة ، ويكون – غالباً – صفة

للمعدود ، مثل :

دردنجی : الرابـع　　　قرق سکز نجی : الثامن والأربعون

(ب) لتكوين العـدد الترتيبى نضيف اللاحقة « نجى » اذا كان العدد الأصلى ينتهى بحرف ساكن ، مثل :

برنجی : الأول　　　اوچنجی : الثالث　　　بشنجی : الخامس

(جـ) اذا كان العدد الأصلى ينتهى بحرف متحرك يتم حذف الحرف المتحرك عند إضافة اللاحقة « نجى » ، مثل :

ایکنجی : الثانی　　　آلتنجی : السادس　　　یدنجی : السابع

(د) اذا كان العدد مركب تدخل اللاحقة على الآحاد ، مثل :

طقسان طقوزنجی : التاسع والتسعون .

یدی یوز آلتمش سکز نجی : الثامن والستون بعد المائة السابعة .

٣- العـدد الكـسري

(أ) العدد الكسرى هو الذى يدل على جزء من العدد الصحيح ، مثل :

یدیده بر: $\frac{١}{٧}$　اوچده ایکی : $\frac{٢}{٣}$　اونده یدی : $\frac{٧}{١٠}$

(ب) لتكون العدد الكسرى نذكر المقام أولاً مضافاً إليه لاحقه المفعول فيه « ده » ثم نضع البسط بعد ذلك ، مثل :

بشـده بر : $\frac{١}{٥}$　سکزده بر: $\frac{١}{٨}$　آلتیده دورت : $\frac{٤}{٦}$

طقوزده اوچ : $\frac{٣}{٩}$　اوتوز اوچده بش : $\frac{٥}{٣٣}$　یوزده یتمش : $\frac{٧٠}{١٠٠}$

(جـ)الربع والنصف هناك ألفاظ تدل عليهما :

چیرك : $\frac{١}{٤}$

$\frac{1}{2}$: يـاريم ، بوچـوق ، يـارى ، وكل كلمة من هـذه الكلمات لها استعمـال خاص :

(١) يـاريم : تـأتى كصفة قبل الإسم ، مثل :

ياريم ساعت : نصف ساعة ياريم كيلو : نصف كيلو .

(٢) بوچوق أو بوچق : وتأتى بعد عدد صحيح ، مثل :

بربوچوق ليرة : ليرة ونصف بربوچوق ساعت : ساعة ونصف

(٣) يارى : تأتى فى حالة مضاف ويلحق بها علامته ، مثل :

اكمككْ ياريسى : نصف الرغيف .

صنفكْ ياريسى : نصف الفصل .

٤- العـدد التوزيعي :

(أ) هو العدد الذى يقسم المعدود بالتساوى ، مثل :

برر برر : واحدا واحدا .

بشر بشر : خمسة خمسة .

(أ) لتكوين العدد التوزيعى نضيف « ر » فى آخر العـدد الأصلى اذا كان ينتـهى بحرف ساكن ، مثل :

اوچر اوچر : ثلاثة ثلاثة .

دوردر دوردر : أربعة أربعة .

(جـ) اذا كان العدد الأصلى ينتهى بحرف متحرك نضع « ش » فاصلة بينه وبين علامة العدد التوزيعى ، مثل :

يديشر يديشر : سبعة سبعة .

ملاحظات علي العدد

١- يجمع العدد للتهويل أو الاكثار ، مثل :

بيگلرجه كتاب اوقودى : قرأ آلاف الكتب .

٢- لا يأخذ المعدود لاحقة المفعول به « ى » إلا اذا كان أكثر من واحد ، أما اذا كان واحداً فانه يعد نكرة ولايأخذ هذه اللاحقة ، مثل :

أحمد دن برقلم آلدم : أخذت قلما من أحمد.

ايكنجى واوچنجى درسى اوقودم : قرأت الدرس الثانى والثالث .

٣- يظل المعدود مفردا دائما فلايطابق العدد ، مثل :

برآدم : رجل .

بش پـارمق : خمسة أصابع .

آلتى بيك ليره : ستـة آلاف ليـرة .

[٤] الضمير

الضمير :

كلمة تحل محل الاسم ويغنى استعماله عن تكرار الاسم ، وهو يدل على المتكلم أو المخاطب أو الغائب .

والضمير قسمان :

(أ) منفصل :

وهو ما استقل بالنطق ، ولم يتصل بغيره ، والضمائر النفصلة هى :

بـن : أنا .

سن : أنتَ ، أنتِ .

او : هو ، هى.

بز : نحن .

سز : أنتم ، أنتن .

اونلر ، آنلر : هم ، هن .

ويستعمل الضمير « سز » بدلامن الضمير « سن »للاحترام ، مثل :

سزنه ايش ياپيور سكْز ؟ : ماعملك ؟

سزنره يه گيديور سكْز ؟ : إلى أين أنت ذاهب ؟

سز اولى مى سكْز ؟ : هل أنت متزوج ؟

وتنطبق على هذه الضمائر الحالات التى تنطبق على الاسم من تجريد واضافة ومفعولية ، كما يتضح من الجداول الآتية :

مفـرد

مجرد	بن	سن	او
مفعول به	بنی	سنی	اونی
مفعول اليه	بڭا	سڭا	اوڭا
مفعول فيه	بنده	سنده	اونده
مفعول منه	بندن	سندن	اوندن
مفعول معه	بنمله	سنڭله	اونڭله
مفعول لأجله	بنم يچون	سنڭ ايچون	اونڭ ايچون
مضاف إليه	بنم	سنڭ	اونڭ
مضاف	..... م	.....ڭ	....ی ، سی

جمع

مجرد	بز	سز	اونلر
مفعول به	بزی	سزی	اونلری
مفعول اليه	بزه	سزه	اونلره
مفعول فيه	بزده	سزده	اونلرده
مفعول منه	بزدن	سزدن	اونلردن
مفعول معه	بزمله	سزڭله	اونلرله
مفعول لأجله	بزم ايچون	سزڭ ايچون	اونلرڭ ايچون
مضاف إليه	بزم	سزڭ	اونلرڭ
مضاف	مز	ڭز	....ی،لری

يتبين لنا من الجداول السابقة مايلي :

١- فى حـالة المفعـول اليه تتحـول الضـمائر « بـن » ، « سـن » ، « او »، الى «بڭا » ، « سڭا » ، « اوڭا » .

٢- فى حـالة المفـعـول به يأخـذ الضـمـيـر « او » حـرف الوقـاية « ن » بدلا من اليـاء فيصبح « اونى » .

٣- فى حالة المفعول معه والمفعول لأجله تأتى الضمائر فى حالة المضاف إليه ثم تضاف له علامة المفعول معه أو المفعول لأجله .

امثلة :

بن بر اوگرتمنم : أنا مدرس .

اونلر فاكولته يه گيديورلر : هم يذهبون إلى الكلية .

بنى كيم آرادى ؟ : من الذى بحث عنى ؟

اونى سو ر : هو يحبها .

اونى بكليورم : أنتظره .

سزى طانيور : هو يعرفكم .

سنى كوريورمى ؟ : هل يراكم ؟

چـانطه بڭا ويردى : أعطانى الحقيبة .

سزه گله جك : سوف يأتى اليكم .

اوڭا يازيورم : اكتب اليه .

بزه گليور : يأتى إلينا .

سڭاكيم بومكتوب گوندردى ؟ : من الذى أرسل اليك هذا الخطاب ؟

كتاب سزده : الكتاب لديكم.

اونلرده قاليورم : أقيم لديهم.

بزده ياتيور : يبيت عندنا .

او ندن نه ايستيورسكْ ؟ : ماذا تريد منه ؟

بنده صوج وارمى ؟ : هل أنا مذنب ؟

كتابى سزدن ايستيور : انه يطلب الكتاب منكم .

اوندن گليورم : انى قادم من عنده .

بزدن خوشلانيور : هو مسرورمنا .

سزكْ ايچين گيتدى : لقد ذهب من أجلكم .

بزم اوقولمز اوزاقدر : مدرستنا بعيدة .

بنم عربه نره ده ؟ : أين سيارتى ؟

(ب) متصل :

وهو ماتصل بغيره ولم يستقل بالنطق ، والضمائر المتصلة ثلاثة أقسام :

١- الضمائر النسبية « الخبرية » :

وهى لواحق تلحق بالخبر ولذلك سميت بالضمائر الخبرية ، وهى تلحق بالاسم والضمير وأداة الاستفهام والصفة ، وهى :

.... م للدلالة على المفرد المتكلم .

.... سكْ للدلالة على المفرد المخاطب .

.... در للدلالة على المفرد الغائب .

.... ز للدلالة على جمع المتكلمين .

.... سكْز للدلالة على جمع المخاطبين .

.... درلر للدلالة على جمع الغائبين .

واذا دخل الضمير المتصل للمفرد المتكلم « م » وجمع المتكلم « ز » على كلمة تنتهى بحرف متحرك نضع « ياء » قبل الضمير فيصبح « يم » ، « يز » ، مثل :

خستــه يم : أنــا مريض . « صفة »

نصلسكز ؟ : كيف حالكم ؟ « أداة استفهام »

بونه در ؟ : ما هذا ؟ « أداة استفهام »

بوبر او در : هذا منزل. « اسم »

وتستعمل الضمائر النسبية او الخبرية في حالتين :

(١) تحل محل فعل الكينونة ، مثل :

بن بر اوكرنجى يم : أنــا طالب .

سن كوچوكســك : أنت صغير .

احمد برچوجقــدر : أحمد طفل .

بز مصرلى يز : نحن مصريون .

سز چاليشقانسكز : أنتم مجتهدون .

اونلر تورك درلر : هم أتراك .

(٢) تستخدم فى تصريف بعض صيغ الأفعال ، مثل :

گيدرز : نذهب . « مضارع »

دونشم : عدتّ . « ماضى نقلى »

اوله جكسك : ستموت . « مستقبل »

گلمليسكز : عليكم أن تأتوا . « وجوبى »

سويورلر : يحبون . « حال »

-٢- الضمائر الاضافية او الملكية :

وهى لواحق تزاد فى آخر الاسم وتدل على الملكية ، وهى :

.... م للدلالة على المفرد المتكلم .

.... كْ للدلالة على المفرد المخاطب .

.... ى للدلالة على المفردالغائب.

........مز للدلالة على جمع المتكلمين .

.... كْز للدلالة على جمع المخاطبين .

.... لرى للدلالة على جمع الغائبين .

واذا دخل الضمير المتصل للمفرد الغائب « ى » على كلمة تنتهى بحرف متحرك نضع « س » للوقاية فيصبح الضمير « سى » .

امثلة :

كتابم : كتابى	آبلام : أختى الكبرى	اوطه م : غرفتى
قرداشكْ : أخيك	باباكْ : والدك	چانطه كْ : حقيبتك
اوقولى : مدرسته	آنه سى : والدته	عربه سى : سيارته
پاره مز : نقودنا	مملكتمز : بلدنا	فاكولته مز : كليتنا
آنه كْز : والدتكم	قلملركْز : أقلامكم	دفترلركْز : كراساتكم
اوكرنمنلرى : مدرسهم	اولرى : منزلهم	البسه لرى : ملابسهم

بنم ماوى برعربه وار : لدى عربة بنفسجى .

سنكْ باباكْ يوق مى ؟ : هل والدك متوفى ؟

اونكْ بش ليره سى وار : لديه خمس ليرات .

بزم آنه مز وار : والدتنا لازالت على قيد الحياة .

قلمركْز وار مى ؟ : هل لديكم أقلام ؟

اونلرى اولرى ورامى ؟: هل لديهم منزل ؟

٣- الضمائر الفعلية :

وهى لواحق تلحق بعلامة الفعل فى الماضى الشهودى والشرطى ، وهى :

.... م للدلالة على المفرد المتكلم .

.... كْ للدلالة على المفرد المخاطب .

.... ق او ك للدلالة على جمع المتكلم .

.... ڭز للدلالة على جمع المخاطب .

.... لر للدلالة على جمع الغائب .

ولايوجد ضمير فعلى متصل فى حالة المفرد الغائب .

امثلة :

بيلدم : عرفتُ — او قودم : قرأتُ

بيلدكْ : عرفتَ — اوقودكْ : قرأتَ

بيلدى : عرف — اوقودى : قرأ

بيلدك : عرفنا — اوقودق : قرأنا

بيلدڭز : عرفتم — اوقودڭز : قرأتم

بيلديلر : عرفوا — اوقوديلر : قرأوا

گلسه م : لوجئتُ — اولسه م : لوكنتُ

گلسه كْ : لوجئتَ — اولسه كْ : لوكنتَ

گلسه : لو جاء — اولسه : لوكان

گلسه ك : لوجئنا

گلسه كز : لو جئتم

گلسه لر : لوجاءوا

اولسه ق : لوكنا

اولسه كز : لو كنتم

اولسه لر : لو كانوا

[٥] الفعل

الفعل

ما يدل على حدوث شئ ، والزمن جزء منه ، مثل :

يازدى : كتب . بيليرم : أعرف . گله جگز : سوف نأتى .

(أ) يأتى الفعل فى نهاية الجمل ، وهو يصاغ من المصدر الذى هو كلمة تنتهى دائما اما بـ « مك » ويسمى مصدر خفيف ، واما بـ « مق » ويسمى فى هذه الحالة مصدر ثقيل ، مثل :

-١- مصادر خفيفة :

گلمك : المجئ .

ايستمك : الرغبة – الطلب .

سويلمك : التكلم – القول .

گچمك : المرور – العبور .

شيشمك : الانتفاخ – التورم .

دليرمك : التجنن- الغضب .

آتشلندرمك : الاغضاب .

بكلمك : الانتظار .

خيره لنمك : الخسوء – الكلال للبصر .

گزمك : التنزه .

سورومك : الجر – الجذب .

گيرمك : الدخول .

ازبرلمك : الحفظ .

چكمك : الجر – السحب .

دونمك : العودة .

لكه لنمك : التلوث – التلطيخ .

اولمك : الوفاة .

سوزلشمك : الاتفاق

بيترمك : الانبات – الاتمام .

دترمك : الارتعاد – الارتعاش .

اولنمك : التزوج .

گتيرمك : الجلب – الاحضار .

حدتلنمك : الاحتداد – الغضب .

سسلنمك : الصراخ – الطنين .

گوندرمك : الارسال .

زده لمك : الضرب .

بيلمك : المعرفة .

سومك : الحب .

گيتمك : الذهاب .

سپورمك : الكنس .

مهرلنمك : الختم .

دوشمك : السقوط .

تپرنمك : الاهتزاز – التحرك .

گچنمك : التعيشن – المعاشرة .

سچمك : الانتخاب – الاختيار .

تميزلمك : التنظيف .

يمك : الطعام .

گورمك : أن يرى .

ايشيتمك : السمع .

حركه لنمك : التحرك .

-٢- مصـادر ثقيلة :

ياپشمق : الالتصاق – اللمس .

طويمق : الشبع .

باريشمق : المصالحة .

خرلاشمق : المنازعة – المشاجرة .

طاتلامق : التحلية .

صاچمق : النثر – البذر .

هايقرمق : الصياح – الصراخ .

نشانلامق : الخطوبة .

آچمق : الفتح .

بادانه لمق : التكليس .

طاپمق : الاستناد – الاعتماد .

تارتمق : الوزن .

حرصلانمق : الحرص – الطمع .

طوغريلمق : الاستقامه – الاعتدال .

شاشمق : التحير – الوله .

خارلامق : الغطيط للنائم .

حاضرلامق : التهيؤ – التأهب .

ياپمق : العمل – الفعل .

حسابلامق : الحسبان – التقدير .

خاچلامق : الصلب .

دالامق : الحرق – الخطف – النهب .

بيقمق : الملل .

سانجيمق : الوجع – المغص .

يازمق : الكتابة .

فشقرمق : الانفجار – الفوران .

مايه لانمق : التراكم .

بانمق : الغرق .

روغنلامق : التلميع للجلد .

داغلمق : التشعب – التشتت .

آقمق : الجريان – السيلان .

قالمق : الإقامة – المكوث .

اوقومق : القراءة .

آتشلندرمق : الاغضاب .

صاپلامق : الغرز – الطعن .

طوغمق : الولادة .

آپشمق : الارتباك – العجز .

هوالانمق : الطيران – الارتفاع .

آپارمق : الاختلاس .

طولمق : الإمتلاء .

صيغمق : الاحتواء – الاستيعاب .

(ب) المصدر قد يكون بسيطاً ، وقد يكون مركبا ، فالمصدر البسيط هو الذى يكون كلمة واحدة ، ولايمكن تجزئتة ، مثل :

آكلامق : الفهم .

سپيله مك : الدبغ .

عارسز لانمق : الوقاحة – عدم الحياء .

كرالامق : الايجار – الاستئجار .

دلمك : الثقب .

صاپمق : الانحراف .

تپه لمك : القتل – الاهلاك .

حصه لشمك : المقاسمه – الاقتسام .

تاجلامق : التتويج .

شارلامق : خرير الماء .

صاتمق : البيع .

سپورمك : الكنس .

تارامق : التمشط .

سرسملمك : التحير – الدهشة .

حاللانمق : تبدل الحال .

دانشمق : المشاورة – المذاكرة .

سيلمك : المسح .

زاغلامق : الجلى – الصقل .

سرينلشمك : البرودة ليـلاً .
آشيلامق : التطعيم – التلقيح .
ياغمـق : المطـر .
فرلامق : الوثب – ازدياد السعر .
غاغالاشمق : مضاربة الطيور بمنقارها .
تازه لمك : التطرية – التجديد .
طارتشمق : الموازنة – المعاندة .
يوللامق : الإرسال .
ارمك : الوصول .
هاولامق : النباح – العواء للكلب .
چاقمق : القدح (للزند) – الدق .

دانه لمك : فَتْ الحَبْ او الفرط .
ذوقلنمك : الاستهزاء – المزاح .
سزمك : الظن .
دگه مك : التجربة – الاختيار .
آغلامق : البكاء .
سوسلنمك : التزين – التحلية .
دبه لنمك : الاضطراب .
چاقيشمق : التصادم .
بيقمق : الملل – السآمة .
طوپلامق : الاجتماع .
شاقلامق : الطرق – الطقطقة .

والمصدر المركب هو الذى يتكون من أكثر من كلمة ، وهو عبارة عن مصدر تركى مسبوق بكلمة عربية أو فارسية أو تركية ، مثل :

سوز ويرمك : الوعد – التعهد .
نرخ ويرمك : التسعير .
گچ قالمق : التأخير – التعويق .
طادينى آلمق : الاستطعام – التذوق .
آتش آلمق : الاشتعال – الإلتهاب .
گرگين طورمق : العنـاد .

آبدست آلمق : الوضوء .
شاد اولمق : الفرح – السرور .
وارايتمك : الايجاد .
لازم گلمك : الاقتضاء – اللزوم .
چاپول ايتمك : النهب – الغصب .
صاتون آلمق : الشراء .

غائب ايتمك : الاضاعة .

ضرر ايتمك : الضرر .

شابقه بى جيقارمق : التملق .

فتيل ويرمك : الافساد - الاغضاب .

تراش ايتمك : الحلاقة .

مه ويرمك : الارضاع .

صان كورمك : التحرى عن الجنود .

راست كلمك : التصادف - الملاقاة .

لاف ايتمك : الثرثرة .

تركى سويلمك : الغناء .

آبادان ايتمك : الاعمار .

آب رودوكمك : إضاعة الاعتبار .

نظر اعتبار آلمق : الاهتمام - الاعتبار .

واراولمق : الوجود - الكينونة .

كرايه ويرمك : الايجار .

ميدانه جيقمق : الظهور - الإنكشاف .

مسافر اولمق : الضيافة - الحلول .

مقبول كچمك: الاستحسان- القبول.

لقمه لقمه ايتمك : التقطيع .

فرصت بولمق : انتهاز الفرصة .

باب طوتمق : التيمن .

سوز آكلامق : القبول .

جايه ويرمك : الاعطاء مجاناً .

سخره يه آلمق : الاستهزاء .

لطيفه ايتمك : المزح - الهزل .

غيرت ويرمك : التسلية .

عقل اوكرنمك : التعقل .

طاباني قالديرمق : الفرار .

(جـ) اذا حذفت نهاية المصدر « ملك » أو « مق » ، سمى الباقى « المادة الأصلية » وهى التى تصاغ منها جميع صيغ الأفعال والمشتقات ، مثل :

المصدر	المادة الأصلية
كلمك	كل
اوقومق	اوقو
غوغا ايتمك	غوغا ايت

(د) توجد ثلاثة عناصر يعتمد عليها تصريف الفعل وهى : المادة الأصلية - لاحقة الزمن أو الشكل - الضمير الشخصى المتصل .

(هـ) تنقسم الصيغ الفعلية في التركية الي ثلاثة اقسام:

[١] الصيغ الفعلية البسيطة .

[٢] الصيغ الفعلية المركبة .

[٣] صيغ الربط .

الصيغ الفعلية البسيطة .

تنقسم الصيغ الفعلية البسيطة إلى قسمين ايضا :

(أ) *الصيغ الخبرية*

وهى الصيغ التى تخبرنا أحداثها عن حقائق حدثت أو تحدث الآن أو ستحدث ، وهى خمسة أزمنة :

١- الماضى الشهودى .

٢-الماضى النقلى.

٣- الحال .

٤- المضارع .

٥- المستقبل .

(ب) *صيغ التمني* :

هى الصيغ التى تعبر عن أحداث خيالية أو غير حقيقية أو أحداث يتم تخيلها أو تصورها ، ولذلك تسمى أيضاً صيغ التخيل وهى أربع صيغ :

١- فعل الأمر .

٢- الفعل الشرطى .

دون بزه گلديلر : جاءوا إلينا أمس

دون اوراده قالدم : بقيتُ هناك أمس .

دون لوقانده يه گيتدى : ذهب أمس إلى المطعم .

دون انقره يه دونديلر : عادوا أمس إلى انقرة .

دون اونى آرادم : بحثت عنه بالأمس .

عثمان عائشه يى گوردى : شاهد عثمان عائشة .

١- الماضي النقلي

استعماله :

يستخدم للتعبير عن حدث وقع فى الماضى ، وتم نقل هذا الحدث بطريق السمع ، وهو لايعبر عن تأكد حدوث الفعل .

تكوينه :

يتكون الماضى النقلى بإضافة اللاحقة « مش » إلى المادة الأصلية تليها الضمائر النسبية (الخبرية) ، مثل :

گلمك : أن يجىء
گلمشم : قد جئتُ
گلمشسك : قد جئتَ
گلمش : قد جاء
گلمشز : قد جئنا
گلمشسكز : قد جئتم
گلمشلر : قد جاءوا

باقمق : أن ينظر
باقمشم : قدنظرتُ
باقمشسك : قد نظرتَ
باقمش : قد نظر
باقمشز : قد نظرنا
باقمشسكز : قد نظرتم .
باقمشلر : قد نظروا

نفي الماضي النقلى:

يتـم نفى الماضى النقـلى بوضع « م » بين المادة الأصليـة وعلامـة المـاضى النقلى مثل :

اوگرنمك : أن يتعلم
اوگرنممشم : لم أتعلم
اوگر نممشسك : لم تتعلم
اوگر نممش : لم يتعلم

آچمق : أن يفتح
آچممشم : لم أفتح
آچممشسك : لم تفتح
آچممش : لم يفتح

اوگر نممشز : لم نتعلم	آچممشز : لم نفتح
اوگر نممشسگز : لم تتعلموا	آچممشسگز : لم تفتحوا
اوگر نممشلر : لم يتعلموا .	آچممشلر : لم يفتحوا .

امثلة على الماضي النقلي :

سن قونشمه نه زمان باشلادك ؟ : متى بدأت الكلام ؟

بيلميورم ، اوچ ياشنده ايكن قونشمشم : لا أعلم قد تكلمت عندما كنت فى الثالثة.

فاطمه خانم پازاره قدر عربه ايله مى گيتدى ؟ : هل ذهبت السيدة فاطمة إلى السوق بالسيارة

بيلميورم ، عربه سى يوقدى ، هر حالده يوريمش : لا أعلم ، ليست لديها سيارة ، من المحتمل أن تكون قد مشيت .

على حسنى چوق بكلدى مى ؟ : هل انتظر على حسن ؟

گورمدم ، آماطويدم كه ساعت بشه قدر بكلمش : لم أره ولكن سمعت انه قد انتظر حتى الساعة الخامسة .

اورخان دون مكتبه گلدى مى ؟ هل جاء اورخان بالأمس إلى المدرسة ؟

خير ، گلمدى ؛ غالبا خسته ايمش ، بويوزدن گلممش : لا لم يأت كان مريضاً فى الغالب ، ولذلك لم يأت .

مسعود استانبوله گيتدى مى؟ : هل سافر مسعود لاستانبول ؟

بن گورمدم ، دون عائشة سويلدى ؛ استانبوله ترنله گيتدى : لم أره قالت عائشة أمس انه قد سافر إلى استانبول بالقطار .

ثريا خانم دون قصابه گتيمش مى ؟ : هل ذهبت السيدة ثريا أمس إلى الجزار ؟

اوت كَيتمش قييمه آلمش : نعم قد ذهبت واشترت لحما مفروماً .

احمد دون چوق چالشمش مى ؟ : هل عمل أحمد كثيرا بالأمس ؟

٣- الحال

استعماله :

يستخدم للتعبير عن حدوث فعل فى حال التكلم مع استمرار حدوثه الى المستقبل القريب .

تكوينه :

يصاغ الحال بإضافة اللاحقة « يور » إلى المادة الأصلية ثم الضمائر النسبية (الخبرية) ، مثل :

ويرمك : أن يعطى

ويريورم : أعطى

ويريورسڭ : تعطى

ويريور : يعطى

ويريورز : نعطى

ويريور سڭز : يعطون

ويريورلر : يعطون

يازمق : أن يكتب

يازيورم : اكتب

يازيورسڭ : تكتب

يازيور : يكتب

يازيورز : نكتب

يازيورسڭز : يكتبون

يازيورلر : يكتبون

سويلمك : أن يقول

سويليورم : أقول

باشلامق : أن يبدأ

باشلايورم : أبدأ

سويليورسك : تقول	باشلايورسك : تبدأ
سويليور : يقول	باشلايور : يبدأ
سويليورز: نقول	باشلايورز : نبدأ
سويليورسكز : تقولون	باشلايورسكز : تبدأون
سويليورلر : يقولون	باشلايورلر : يبدأون

نفي الحال :

يتم نفى الحال بزيادة « م » بين المادة الأصلية وعلامة الفعل ، مثل :

بيلمك : أن يعرف	اوقومق : أن يقرأ
بيلميورم : لا أعرف	اوقوميورم : لاأقرآ
بيلميورسك : لا تعرف	اوقوميورسك : لا تقرأ
بيلميور : لايعرف	اوقوميور : لاتقرأ
بيلميورز : لا نعرف	اوقوميورز : لانقرأ
بيلميور سكز : لاتعرفون	اوقوميورسكز : لا تقرأون
بيلميورلر : لايعرفون .	اوقوميورلر : لايقرأون

امثلة علي الحال :

اورخان امريقايه گيديور : يسافر اورخـان إلى امريكا .

انـقره يه گيديورلر : هم يذهبون إلى أنقرة .

يارين بابام گليور : يأتى والـدى غـدا.

گل خانمی طانیورم : أنا أعرف السيدة گل .

مراد چوق ابی یوزیور : مراد يسبح جيـداً .

چوجقلر مکتبـه گیدیـورلر : يذهب الأطفال الى المدرسة .

اوچوق کتابلر اوده اوقویور : هو يـقرأ كتباً كثيرة فى المنزل .

سعاد صباحدن آقشامه قـدر اوده اوتوریور : تجلس سعـاد فى المـنزل من الصباح حتى المساء .

آنه چوجقلرینه باقیور : تعتنى الأم بأطفالها .

قرداشم پیانو چالیور: يعزف أخى على البيانو .

٤- المضارع

استعماله :

يستخدم المضارع للتعبير عن عادة أو حقيقة ، أو حدث فى الزمن المستقبل القريب ، أو حدث تم فى الماضى ولايزال أثره للآن .

تكوينه :

(١) يصاغ المضارع باضافة اللاحقة « ر » تليها الضمائر النسبية (الخبرية) اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف متحرك ، سواء كان المصدر خفيفاً ام ثقيلاً ، مثل :

ديمك : أن يقول .
ديرم : أقول .
ديرسڭ : تقول .
دير : يقول .
ديرز : نقول .
دير سڭز : تقولون .
ديرلر : يقولون .

آڭلامق : أن يفهم .
آڭلارم : أفهم .
آڭلارسڭ : تفهم .
آڭلار : يفهم .
آڭلارز : نفهم .
آڭلارسڭز : تفهمون .
آڭلارلر : يفهمون .

(٢) اذا كانت المادة الأصلية منتهية بحرف ساكن ، ومكونة من مقطع واحد يصاغ المضارع باضافة « ر » مفتوحة إذا كان المصدر خفيفاً ، و« ار » اذا كان ثقيلا ، مثل :

يوزمك : أن يسبح .

يوزرم : أسبح .

يوزرسك : تسبح .

يوزر : يسبح .

يوزرز : نسج .

يوزر سكز : تسبحون .

يوزرلر : يسبحون .

يازمق : أن يكتب .

يازارم : أكتب .

يـازارسك : تكتب .

يـازار : يكتب .

يـازارز : تكتب .

يازار سكز : تكتبون .

يازارلر : يكتبون .

وتستثنى من القـاعدة السابقة بعض المصادر حيث يحرك بعضها بالكسر ، مثل:
ويـرمك : أن يعطى – قـالمق : أن يمكث ، يبقى – صانمق : أن يظن ـ آلـمق: أن يأخذ
گلمك : أن يجئ – گورمك : أن يرى – وارمـق : أن يصل ـ بـيـلمك : أن يعرف .

ويرمك : أن يعطى .

ويريرم : أعطى .

ويريرسك : تعطى .

ويرير : يعطى .

ويريرز : نعطى

ويريرسكز : تعطون .

ويريرلر : يعطون .

آلمق : أن يأخذ

آليرم : آخذ .

آليرسك : تأخذ .

آلير : يأخذ .

آليرز : نأخذ .

آليرسكز : تأخذون .

آليرلر : يأخذون .

ويحرك البعض الآخر بالضمة ، مثل : بولمق : أن يجد – اولمك : أن يموت ـ اولمق :
أن يصبح ، يصير – طورمق : أن يقف .

اولمق : أن يصبح

اولورم : أصبح .

اولورسك : تصبح .

اولور : يصبح .

اولورز : نصبح .

اولور سكز : تصبحون .

اولورلر: يصبحون .

بولمق : أن يجد .

بولورم : أجد .

بولورسك : تجد .

بولور : يجد .

بولورز : نجد .

بولورسكز : تجدون .

بولورلر : يجدون .

(٣) اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف ساكن ، ومكونة من أكثر من مقطع ، يصاغ المضارع بإضافة اللاحقة « ير » اذا كانت آخر حركة فى المادة الأصلية كسر أو فتح ، أو بإضافة اللاحقة « ور » اذا كانت آخر حركة فى المادة الأصلية ضم ، مثل :

ايشيتمك : أن يسمع .

ايشيديرم : أسمع .

اشيديرسك : تسمع .

ايشيدير : يسمع .

ايشيديرز : نسمع .

ايشيدير سكز : تسمعون .

ايشيديرلر : يسمعون .

ياقلاشمق : أن يقترب .

ياقلاشيرم : أقترب .

ياقلاشيرسك : تقترب .

ياقلاشير : يقترب .

ياقلاشيرز : نقترب .

ياقلاشيرسكز : تقتربون .

ياقلاشيرلر : يقتربون .

يورولمق : أن يتعب .

اوطورمق : أن يجلس .

يورولورم : أتعبُ .

يورولورسكْ : تتعب .

يورولور: يتعب .

يورولورز : نتعب .

يورولورسكْز : تتعبون .

يورولورلر : يتعبون .

اوطورورم : أجلس .

اوطورورسكْ : تجلس .

اوطورور : يجلس .

اوطورورز : نجلس .

اوطورورسكْز : تجلسون .

اوطورورلر : يجلسوا .

نفي المضارع

(١) عند نفى الفعل المضارع نقوم أولاً بحذف اللاحقة .

(٢) نضع علامة النفى بين المادة الأصلية والضمائر النسبية « الخبرية » . وهى « م » مع الضمير « بن » ، « مى » مع الضمير « بز » ، « مز » مع باقى الضمائر ، وذلك اذا كان المصدر خفيفاً .

٣) اذا كان المصدر ثقيلا ، تكون علامة النفى « ما » مع الضمير « بن » ، « ماى » مع الضمير « بز » ، و« ماز » مع باقى الضمائر ، مثل :

اولمك : أن يموت .

اولمم : لا أموت .

اولمزسكْ : لاتموت .

اولمز : لايموت .

اولميز : لانموت .

اولمزسكْز : لاتموتون .

اولمز لر : لايموتون .

اوقومق : أن يقرأ .

اوقومام : لاأقرأ .

اوقومازسكْ : لاتقرأ .

اوقوماز : لايقرأ .

اوقومايز : لا نقرأ .

اوقومازسكْز : لايقرأون .

اوقومازلر : لاتقرأون .

امثلة علي المضارع :

اوهر صباح اركن قالقار :هو ينهض مبكراً كل صباح .

استانبولدن ازميره ترنله اون بش ساعت سورر : المسافة من استانبول لأزمير تستغرق خمس عشرة ساعة بالقطار .

بن گونده دورت ساعت اوقورم : أنا أقرأ أربع ساعات فى اليوم الواحد .

احمد هر آى تياتروبه گيدر : أحمد يذهب للمسرح كل شهر .

بز انگليزجه قونشورز: نحن نتكلم الإنجليزية .

بن ازلدن بريدرحر ياشادم حر ياشارم : أنا عشت حراً وأعيش حراً منذ الأزل .

دنيا گنشك اطرافنده دونر : العالم يدور حول الشمس .

بلكه بوگون بزه گلير : ربما يأتى الينا اليوم .

عائشة هر آقشام درسينى چاليشير : عائشة تذاكر دروسها كل مساء .

على چوق ابى رسم ياپار : على يرسم جيداً .

٥- المستقبل

استعماله :

يستخدم للتعبير عن حدث سيقع فى المستقبل .

تكوينه :

(١) اذا كان المصدر خفيفا يصاغ بإضافة اللاحقة « هـ جك » تليها الضمائر النسبية « الخبرية » .

(٢) يصاغ المستقبل باضافة اللاحقة « هـ جق » إلى المادة الأصلية تليها الضمائر النسبية « الخبرية » اذا كان المصدر ثقيلا .

(٣) يتحول حرفى ال « ق » وال « ك » فى اللاحقة إلى « غ » ، « گـ » وذلك مع الضمير « بن ، بز » .

گزمك : أن يتنزه	قالمق : البقاء – المكوث – الإقامة .
گزه جگم : سوف أتنزه .	قاله جغم : سأقيم .
گزه جكسكْ : سوف تتنزه .	قاله جقسكْ : سوف تقيم .
گزه جك : سوف يتنزه .	قاله جق : سيقيم .
گزه جگز : سوف نتنزه .	قاله جغز : سنقيم .
گزه جكسگز : سوف تتنزهون .	قاله جقسگز : ستقيمون .
گزه جكلر : سوف يتنزهون .	قاله جقلر : سوف يقيمون .

(٣) اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف متحرك نضع « ى » بين المادة الأصلية ولاحقة الفعل ، مثل :

آسنه مك : التثاؤب .
آسنه يه جكم : سوف أتثاءب .
آسنه يه جكسڭ : سوف تتثاءب .
آسنه يه جك : سوف يتثائب .
آسنه يه جكز : سوف نتثائب .
آسنه يه جكسڭز : سوف تتثاءبون .
آسنه يه جكلر : سوف يتثاءبون .

يوللامق : أن يرسل .
يوللايه جقم : سوف أرسل .
يوللايه جقسڭ : سوف ترسل .
يوللايه جق : سيرسل .
يوللايه جقز : سوف نرسل .
يوللايه جقسڭز : سوف ترسلون .
يوللايه جقلر : سوف يرسلون .

نفى المستقبل :

يتم نفى المستقبل بوضع « مى » بين المادة الأصلية وعلامة المستقبل ، مثل :

بكلمك : أن ينتظر .
بكلميه جكم : لن أنتظر .
بكلميه جكسڭ : لن تنتظر .
بكلميه جك : لن ينتظر .
بكلميه جكز : لن ننتظر .
بكلميه جكسڭز : لن تنتظرون .
بكلميه جكلر : لن ينتظروا .

اوقومق : أن يقرأ .
اوقوميه جقم : لن أقرأ .
اوقوميه جقسڭ : لن تقرأ .
اوقوميه جق : لن يقرأ .
اوقوميه جقز : لن نقرأ .
اوقوميه جقسڭز : لن تقرأون .
اوقوميه جقلر : لن يقرأوا .

امثلة علي المستقبل :-

علی گله جك آی انقره يه گيده جك : سوف يذهب على إلى أنقره الشهر القادم .

اويارين ترنله باريس دن گله جك : هو سوف يأتى غدا من باريس بالقطار .

يمك اون دقيقه صكره حاضر اوله جق : سوف يكون الطعام معدا بعد عشر دقائق .

بزگله جك ييل المانياده اوله جغز : سوف نكون العام القادم فى المانيا .

دوقتوربش دقيقه صكره بوراده اوله جق : سوف يكون الطبيب هنا بعد خمس دقائق.

على بك پازار گونى بزه گله جك : سوف يأتى إلينا السيد على يوم الأحد .

بزيارين تياترويه گيده جگز : غداً سوف نذهب إلى المسرح .

آرقداشم يارين بڭا تلفون ايده جك : سوف يتصل صديقى بى غداً .

فيلم بش دقيقه صكره باشلايه جق : سوف يبدأ الفيلم بعد خمس دقائق .

يارين صباح حسن بنى اوتوبوس طوراغنده بكله يه جك : سوف ينتظرنى حسن صباح الغد فى محطة الاتوبيس .

ثانيا : صيغ التمني :

١- الأمر

استعماله :

يعبر عن طلب القيام بالفعل . ويكون الأمر عادة للمخاطب المفرد أو لجمع المخاطبين ، ولكن الأمر فى اللغة التركية يكون للمخاطب المفرد ولجمع المخاطبين وللغائب المفرد ولجمع الغائبين .

تكوينه :

(١) يصاغ فعل الأمر من المادة الأصلية التى تكون هى نفسها صيغة الأمر للمفرد المخاطب ، مثل :

گلمك : أن يأتى .   يازمق : أن يكتب .

گل : تعال .   ياز : اكتب .

آچمق : أن يفتح .   اوقومق : أن يقرأ .

آچ : افتح .   اوقو : اقرأ .

(٢) يصاغ فعل الأمر لجمع المخاطبين بإضافة « كْ » اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف ساكن ، « يكْ » اذا كانت تنتهى بحرف متحرك ، مثل :

گيتمك : أن يذهب .   آلمق : أن يأخذ .

گيدكْ : اذهبوا .   آلكْ : خذوا .

يوللامق : أن يرسل .   دنه مك : أن يجرب .

يوللايكْ : ارسلوا .   دنه يكْ : جربوا .

(٣) يصاغ فعل الأمر للمفرد الغائب بإضافة اللاحقة (سون) إلى المادة الأصلية ، ويصاغ فعل الأمر لجمع الغائبين بإضافة اللاحقة « سونلر » إلى المادة الأصلية ، مثل :

بيلمك : أن يعرف .

بيلسون : ليعرف .

بيلسونلر : ليعرفوا .

آغلامق : ان يبكى .

آغلاسون : ليبك .

آغلاسونلر : ليبكوا .

چالشمق : أن يجتهد .

چالشسون : ليجتهد .

چالشسونلر ليجتهد .

پيشيرمك : أن يطبخ .

پيشيرسون : ليطبخ .

پيشيرسونلر : ليطبخوا .

النهي :

(١) يصاغ النهى مع المفرد المخاطب بإضافة علامة النفى « مه » إلى المادة الأصلية ، مثل :

گيتمك : أن يذهب .

گيتمه : لا تشرب .

اونوتمق : أن ينسى .

اونوتمه : لا تنس

ايچمك : أن يشرب .

ايچمه : لا تشرب .

باشلامق : أن يبدأ .

باشلامه : لا تبدأ .

(٢) يصاغ لنهى مع جمع المخاطبين بوضع علامة النفى « مى » بين المادة الأصلية ولاحقة الأمر ، مثل :

سويلمك : أن يقول .

ايشيتمك : أن يسمع .

سويلميكْ : لا تقولوا .　　ايشيتميكْ : لا يستمعوا .

اوينامق : أن يلعب .　　**يازمق** : أن يكتب .

اوينااميكْ : لاتلعبوا .　　يازميكْ : لاتكتبوا .

(٣) يصاغ النهى مع المفرد الغائب وجمع الغائبين بوضع « م » مفتوحة بين المادة الأصلية ولاحقة الأمر ، مثل :

گلمك : أن يأتى .　　**اوطورمق** : أن يجلس .

گلمسون : لايأتى .　　اوطورمسون : لايجلس .

گلمسونلر : لايأتوا .　　اوطورمسونلر : لايجلسوا .

براقمق : أن يترك .　　**ياقلاشمق** : أن يقترب .

براقمسون : لايترك .　　ياقلاشمسون : لايقترب .

براقمسونلر : لايتركوا .　　ياقلاشمسونلر : لايقتربوا .

امثلة علي الأمر :

لطفا خيزلى يوريميكْ ، يواش يوريكْ : من فضلك لاتسير بسرعة سر ببطء .

لطفا انجليزجه قونشميكْ ، تركچه قونشكْ : من فضلك لاتتحدث بالانجليزية وتحدث بالتركية .

پنجره يى آچ : افتح النافذة .

اوه گيت : اذهب الى المنزل .

مكتوب ياز : اكتب الخطاب .

انقره يه گيتمه ، استانبوله گيت : لاتذهب لانقرة واذهب الى استانبول .

لطفا قلم آلميكْ ، كتاب آلكْ : من فضلك لاتأخذ القلم خذ الكتاب .

لطفا بوآقشام گلميكْ ، يارين گلكْ : من فضلك لاتأتى هذا المساء وتعالى غدا .

اوينامه ، درس چـالش : لا تلعب وذاكر دروسك .

اركن اويو ، اركن قـالق : نم مبكرا ، واستيقظ مبكراً.

٢- الفعل الشرطي

استعماله :

يستخدم للتعبير عن فعل فى جملة تكون شرط للجملة التى تليها ، كما يستخدم أحيانا للتعبير عن التمنى .

تكوينه :

يصاغ الفعل الشرطى بإضافة اللاحقه « سه » إلى المادة الأصلية تليها الضمائر الفعلية ، مثل :

گتيرمك : أن يحضر – يجلب .

گتيرسه م : لو أحضرت .

گتيرسه كْ : لو أحضرتِ .

گتير سه : لو أحضر .

گتيرسه ك : لو أحضرنا .

گتيرسه كز : لو أحضرتم .

گتيرسه لر : لو أحضروا .

قونشمق : أن يتحدث

قونشسه م : لو تحدثتُ

قونشسه كْ : لو تحدثتِ .

قونشسه : لو تحدث .

قونشسه ق : لو تحدثنا .

قونشسه كز : لو تحدثتم .

قونشسه لر : لو تحدثوا .

نفي الشرط

يتم نفى الشرط بوضع « م » بين المادة الأصلية ولاحقة الفعل الشرطى ، مثل :

گيتمك : أن يذهب

گيتمسه م : لو لم أذهب .

گيتمسه كْ : لو لم تذهب .

اوقومق : أن يقرأ .

اوقومسه م : لولم أقرأ .

اوقومسه كْ : لو لم تقرأ .

گیتمسه : لو لم یذهب . — اوقومسه : لو لم يقرأ .

گیتمسه ك : لو لم نذهب . — اوقومسه ق : لو لم نقرأ .

گیتمسه كز : لو لم تذهبوا — اوقومسه كز : لو لم تقرأوا .

گیتمسه لر : لو لم يذهبوا . — اوقومسه لر : لو لم يقرأوا .

امثلة علي الفعل الشرطي :

پاره م اولسه گمی آلیردم : لوكانت لـدى نقود لكنت قـد اشـتريت سفينة .

اوغلم درس چالشمیور .كاشكى چالشسه : ابنى لم يذاكر درسه ليتـه يذاكر .

دوستم یوق ، كاشكى دوستم اولسه : ليس لدى صديق ليتنى كان لى صديـق .

پاره سی اولسه یکی بر او آلیردی : لوكانت لديه نقود لكان قد اشترى منزلا جديداً

زمانم اولسه سینمایه گیدرم : لو أصبح لـدى وقـت سأذهب إلى السيـنما .

٤- الفعل الالتزامي

استعماله :

يستخدم للتعبير عن حدث ملتزم الوقوع مستقبلاً .

تكوينه :

(١) يصاغ الالتزامي بوضع اللاحقة (ه) بين المادة الأصلية والضمائر النسبية « الخبرية » ، اذا كانت المادة الأصلية تنتهي بحرف ساكن ، مع وضع « ى » الوقاية بين لاحقة الفعل والضمير النسبي وذلك مع الضمير « بن » فقط ، أما الضمير النسبي مع « بز » فيتحول الى « لم » بدلا من « ز » ، مثل :

گيرمك : أن يدخل .	صاتمق : أن يبيع .
گيره يم : يلزم أن أدخل .	صاته يم : يلزم أن أبيع .
گيره سك : يلزم أن تدخل .	صاته سك : يلزم أن تبيع .
گيره : يلزم أن يدخل .	صاته : يلزم أن يبيع .
گيره لم : يلزم أن ندخل .	صاته لم : يلزم أن نبيع .
گيره سكز : يلزم أن تدخلون .	صاته سكز : يلزم أن تبيعون .
گيره لر : يلزم أن يدخلوا .	صاته لر : يلزم أن يبيعوا .

(٢) اذا كانت المادة الأصلية تنتهي بحرف متحرك نضع « ى » بين المادة الأصلية ولاحقة الفعل فتصبح اللاحقة « يه » ، مثل :

ديمك : أن يقول .	آغلامق : أن يبكى .
ديه يم : يلزم أن أقول .	آغلايه يم : يلزم أن أبكى .

دییه سكْ : یلزم أن تقول .
دییه : یلزم أن یقول .
دییه لم : یلزم أن نقول .
دییه سكْز : یلزم أن تقولون .
دییه لر : یلزم أن یقولون .

آغلایه سكْ : یلزم أن تبكی .
آغلایه : یلزم أن یبكی .
آغلایه لم : یلزم أن نبكی .
آغلایه سكْز : یلزم أن تبكون .
آغلایه لر : یلزم أن یبكون .

نفي الالتزامي :

یتم نفی الإلتزامی بوضع علامة النـفی «می» بین المـادة الأصـلیه والضـمائر النسبیة « الخبریة » ، مثل :

بكلمك : أن ینتظر .
بكلمیه یم : یلزم ألا أنتظر .
بكلمیه سكْ : یلزم ألاتنتظر.
بكلمیه : یلزم ألاینتظر.
بكلمیه لم : یلزم ألا ننتظر .
بكلمیه سكْز : یلزم ألا تنتظرون .
بكلمیه لر : یلزم ألاینتظروا .

طورمق : أن یقف
طورمیه یم : یلزم ألاأقف .
طورمیه سكْ : یلزم ألاتقف .
طورمیه : یلزم ألایقف .
طورمیه لم : یلزم ألا نقف .
طورمیه سكْز: یلزم ألا تقفون .
طورمیه لر : یلزم ألا یقفوا .

امثلة علي الإلتزامي :

بوآقشام اركن اویویه یم : یلزم أن أنام مبكرا هذا المساء .
احمدہ كتابی ویره لم : یلزم أن نعطی الكتاب لأحمد .
یارین سینمایه گیده لم می ؟ : هل یلزم أن نذهب الی السینما غدا ؟ .
بونی عایشه یه ویره سكْ : یلزم أن تعطی هذا لعائشة .

صباحلين اركن قالقه سلث : يلزم أن تنهض مبكراً غداً .

يارين سزه گلمه يه لم : يلزم ألا نأتى إليكم غداً .

اوقوله مطلقاً گيده سلث : يلزم أن تذهب بالتأكيد إلى المدرسة .

بونى سڭا صوره يم : يلزم أن أسألك عن ذلك .

اوه گچ گلميه سلث : يلزم ألا تأتى متأخرا إلى المنزل .

بوگون مكتبه گيده لم : يلزم أن نذهب اليوم إلى المدرسة .

الإستفهام مع الأفعال

(١) لاحقة الاستفهام مع الأفعال فى اللغة التركية هى « مي » وتعنى هل أو همزة الأستفهام .

(٢) لايستعمل الاستفهام بهل أو الهمزة مع المخاطب والغائب مفرد وجمع فى الشرطى والالتزامى .

(٣) تأتى « مى » بعد الضمائر الفعلية فى نهاية الفعل وذلك مع الماضى الشهودى والشرطى ، مثل : كلمك : أن يأتى

ماضى شهودى :		شرطى :
گلدمى ؟	هل جئتُ ؟	گلسه مى ؟ هل اذا جئت ؟
گلد كمى ؟	هل جئت ؟	________
گلديمى ؟	هل جاء ؟	________
كلد كمى ؟	هل جئنا ؟	گلسه كمى ؟ هل اذا جئنا ؟
گلد يكزمى ؟	هل جئتم ؟	________
گلد يلرمى ؟	هل جاءوا ؟	________

(٤) تأتى «مى » بعد الضمائر النسبية فى نهاية الفعل مع الالتزامى ، مثل :

گلمك : أن يأتى

گله يممى ؟ أيلزم أن أجىء ؟

____

____

گله لمى ؟ أيلزم أن نجىء ؟

____

____

(٥) تأتى «مى» مع باقى الأفعال « الماضى النقلى والحال والمضارع والمستقبل والوجوبى » قبل الضمائر النسبية باستثناء الضمير « لر » حيث يسبق «مى» ، مثل :

الضمير	الماضي النقلي	الحال	المضارع
بن	گلمشمى يم ؟	گليورمى يم ؟	گليرمى يم ؟
سن	گلمشمى سكْ ؟	گليورمى سكْ ؟	گليرمى سكْ ؟
او	گلمشمى ؟	گليورمى ؟	گليرمى ؟
بز	گلمشمى يز ؟	گليورمى يز ؟	گليرمى يز ؟
سز	گلمشمى سكْز ؟	گليورمى سكْز ؟	گليرمى سكْز ؟
اونلر	گلمشلرمى ؟	گليورلرمى ؟	گليرلرمى ؟

الضمير	المستقبل	الوجوبي
بن	گله جكمى يم ؟	گلمليمى يم ؟
سن	گله جكمى سكْ ؟	گلمليمى سكْ ؟
او	گله جكمى ؟	گلمليمى ؟
بز	گله جكمى يز ؟	گلمليمى يز ؟
سز	گله جكمى سكْز ؟	گلمليمى سكْز ؟
اونلر	گله جكلرمى ؟	گلمليلرمى ؟

٢- الصيغ الفعلية المركبة

وتشمل :

(أ) فعل الحكاية .

(ب) فعل الرواية .

(جـ) الصيغة الشرطية .

(د) الفعل الاقتدارى .

(هـ) فعل المقاربة .

(أ) فعل الحكاية

استعماله :

يستخدم للتعبير عن حدوث الأفعال البسيطة في الزمن الماضي عن طريق الحكاية.

تكوينه :

يصاغ باضافة صيغة الماضي الشهودي من الفعل المساعد (ايمك) الي المفرد الغائب من الافعال البسيطة ، ماعدا الأمر ، وقدْ يحذف الألف للتخفيف .

گيتمك : أن يذهب .

حكاية الماضي النقلي	حكاية الماضي الشهودي
گيتمش ايدم : كنتُ قد ذهبتُ	گيتدى ايدم : كنتُ ذهبتُ .
گيتمش ايدكْ : كنت قد ذهبتَ	گيتدى ايدكْ : كنتَ ذهبتَ .
گيتمش ايدى : كان قد ذهب .	گيتدى ايدى : كان ذهب .
گيتمش ايدك : كنا قد ذهبنا .	گيتدى ايدك : كنا ذهبنا .
گيتمش ايديكْز : كنتم قد ذهبتم .	گيتدى ايديكْز: كنتم ذهبتم .
گيتمش ايديلر : كانوا قد ذهبوا .	گيتدى ايديلر : كانوا ذهبوا .

حكاية الحال

گيديور ايـدم : كنتُ اذهـبُ .
گيديور ايـدكْ : كنتَ تذهب .
گيديور ايـدي : كان يذهـب .
گيديور ايـدك : كنـا نذهـب .
گيديور ايديگز : كنتم تذهبون .
گيديور ايديـلر : كانوا يذهبون .

حكاية المضارع

گيدر ايـدم : كنـتُ أذهبُ .
گيدر ايـدكْ : كنتَ تذهب .
گيدر ايـدى : كـان يذهب .
گيدر ايـدك : كـنا نذهـب.
گيدر ايديگز : كنتم تَذهبون .
گيدر ايديـلر : كانوا يذهبون .

حكاية المستقبل

گيده جك ايـدم : كنـتُ سأذهب .
گيده جك ايـدكْ : كنتَ ستذهب .
گيده جك ايـدى : كان سيـذهب .
گيده جك ايـدك : كنا سـنذهب .
گيده جك ايديگز : كنتم ستذهبون .
گيده جك ايديـلر : كانوا سيذهبون .

حكاية الإلتزامي

گيده ايـدم : كان يلزم أن أذهـب .
گيده ايدكْ : كان يلزم أن تذهب .
گيده ايـدى : كان يلزم أن يذهب .
گيده ايـدك : كان يلزم أن نذهب .
گيده ايديگز : كان يلزم أن تذهبوا .
گيده ايديـلر : كان يلزم أن يذهبوا .

حكاية الوجوبى

گيتملى ايدم : كان يجب أن أذهب .
گيتملى ايدكْ : كان يجب أن تذهب .
گيتملى ايدي : كان يجب أن يذهب .
گيتملى ايدك : كان يجب أن نذهب .
گيتملى ايديگز: كان يجب أن تذهبوا .
گيتملى ايديلر : كان يجب أن يذهبوا .

حكاية الشرطى

گيتسه ايدم : لو كنت ذهبت .
گيتسه ايدكْ : لو كنت ذهبتَ .
گيتسه ايدى : لو كان ذهب .
گيتسه ايدك : لو كنا ذهبنا .
گيتسه ايديگز : لو كنتم ذهبتم .
گيتسه ايديلر : لو كانوا ذهبوا .

امثلة

بن سينمايه گيديوردم :

كنت أذهب إلى السينما .

بو كتابى يازمدن اوكجه سزك فكركزى صورمش ايدم :

كنت قد سألتك عن رأيك قبل تأليف هذا الكتاب .

سز اوه گليرايديكز :

كنتم تأتون إلى المنزل .

بز درس چالشيوردق :

كنا نذاكر دروسنا .

امريقه دن دونر دونمز سزك اوكزى صورمش ايدم :

بمجرد عودتى منَ أمريكا سألت عن عنوان منزلكم .

تركجه بيليرسم هرزمان قونشوردم :

لو كنت أعرف التركية لكنت قد تحدثت بها فى كل وقت .

(ب) فعل الرواية

استعماله :

يعبر عن حدوث الأفعال البسيطة في الزمن الماضي عن طريق الرواية ، وهو يستخدم كثيرا فى التاريخ .

تكوينه :

يصاغ باضافة صيغة الماضى النقلى من الفعل المساعد (ايمك) إلي المفرد الغائب من الأفعال البسيطة ، ما عدا الأمر والماضى الشهودى والشرطى ، ويجوز حذف الألف للتخفيف .

بيلمك : أن يعرف – يعلم

رواية الماضي النقلي	رواية الحال
بيلمش ايمشم : كنتُ قد علمتُ .	بيلیور ايمشم : كنت أعلم .
بيلمش ايمشسكْ : كنتَ قد علمتَ .	بيليور ايمشسكْ : كنت تعلم .
بيلمش ايمش : كان قد علم .	بيليور ايمش : كان يعـلم .
بيلمش ايمشز : كنا قد علمنا .	بيليور ايمشز : كنا نعلم .
بيلمش ايمشسكْز : كنتم قد علمتم .	بيليور ايمشسكْز : كنتم تعلمون .
بيلمش ايمشلر : كانوا قد علموا .	بيليور ايمشلر : كانوا يعلمون .
رواية المضارع	**رواية المستقبل**
بيلير ايمشم : كنت أعلم .	بيله جك ايمشم : كنت سأعلم .
بيلير ايمشسكْ : كنت تعلم .	بيله جك ايمشسكْ : كنت ستعلم .
بيلير ايمش : كان يعلم .	بيله جك ايمش : كان سيعلم .
بيلير ايمشز : كنا نعلم .	بيله جك ايمشز : كنا سنـعلم .
بيلير ايمشسكْز : كنتم تعلمون .	بيله جك ايمشسكْز : كنتم ستعلمون .
بيلير ايمشلر : كانوا يعلمون .	بيله جك ايمشلر : كانوا سيعلمون .

رواية الالتزامى	رواية الوجوبى
بيله ايمشم : كان يلزم أن أعلم .	بيلملى ايمشم : كان يجب أن أعلم .
بيله ايمشسك : كان يلزم أن تعلم .	بيلملى ايمشسك : كان يجب أن تعلم .
بيله ايمش : كان يلزم أن يعلم .	بيلملى ايمش : كان يجب أن يعلم .
بيله ايمشز : كان يلزم أن تعلم .	بيلملى ايمشز : كان يجب أن نعلم .
بيله ايمشسكز : كان يلزم أن تعلمون .	بيلملى ايمشسكز : كان يجب أن تعلمون .
بيله ايمشلر : كان يلزم أن يعلمون .	بيلملى ايمشلر : كان يجب أن يعلمون .

امثلة

بو آقشام گله جك مش : كان سيأتى هذا المساء .

بكّا ياردیم ایده جكلرمش : كانوا سوف يساعدوننى .

چوق كتاب اوقورمش : كان يقرأ كتبا كثيرة .

ايى انجليزجه قونشورمش : كان يتحدث الانجليزية جيدا .

سزه تلفون ايده جك ايمش : كان سوف يحادثكم بالتليفون .

(جـ) الصيغة الشرطية

استعمالها :

تستخدم للتعبير عن وقوع حدث يكون شرطا لوقوع حدث آخر .

تكوينها :

تصاغ باضافة صيغة الشرط من الفعل المساعد (ايمك) الي المفرد الغائب من الأفعال البسيطة ، ما عدا الأمر والإلتزامي والشرطي والوجوبي، ويجوز حذف الألف للتخفيف .

يازمق : أن يكتب .

الماضي النقلي الشرطي	الماضي الشهودي الشرطي
يازمش ايسه م : لو كنت قد كتبتُ .	يازدى ايسه م : لو كنت كتبتُ .
يازمش ايسه كْ : لو كنتَ قد كتبتَ .	يازدى ايسه كْ : لو كنتَ كتبتَ .
يازمش ايسه : لو كان قد كتب .	يازدى ايسه : لو كان كتب .
يازمش ايسه ك : لو كنا قد كتبنا .	يازدى ايسه ك : لو كنا كتبنا .
يازمش ايسه كْز : لو كنتم قد كتبتم .	يازدى ايسه كْز : لو كنتم كتبتم .
يازمش ايسه لر : لو كانوا قد كتبوا .	يازدى ايسه لر : لو كانوا كتبوا .

الحال الشرطي	المضارع الشرطي
يازيور ايسه م : لو أكتب .	يازار ايسه م : لو أكتب .
يازيور ايسه كْ : لو تكتب .	يازار ايسه كْ : لو تكتب .
يازيور ايسه : لو يكتب .	يازار ايسه : لو يكتب .
يازيور ايسه ك : لو نكتب .	يازار ايسه ك : لو نكتب .
يازيور ايسه كْز : لو تكتبون .	يازار ايسه كْز : لو تكتبون .
يازيور ايسه لر : لو يكتبون .	يازار ايسه لر : لو يكتبون .

المستقبل الشرطي

يازه جق ایسه م : لو كنت سأكتب .
یازه جق ایسه كْ : لو كنت ستكتب .
یازه جق ایسه : لو كان سيكتب .
یازه جق ایسه ك : لو كنا سنكتب .
یازه جق ایسه , كْز : لو كنتم ستكتبون .
یازه جق ایسه لر : لو كانوا سيكتبون .

امثـلة :

استانبوله گلیرسم اوتیلده قاله جغم :

اذا جئت إلى استانبول سوف أُقيم في فندق .

صورارسه ، جوب ویره جگم :

لو يسأل فسوف أجيبه .

احمد وقتی اولورسه ساعت بشده گله جك :

لو كان لدى أحمد وقت سوف يأتي الساعة الخامسة .

یوزرسه ك خسته اوله جغز :

إذ سبحنا سوف نمرض .

چوق اوقورسه كْز چوق اوگرنه جك سكْز :

لو قرأتم كثيرا فسوف تتعلمون كثيراً .

(ء) الاقتدارى

استعماله :

يستخدم للتعبير عن قدرة الفاعل على القيام بالفعل ، وهو يقابل فعل (يستطيع أو يمكن) فى اللغة العربية .

تكوينه :

يصاغ الفعل الاقتدارى باضافة (هـ) الي المادة الأصلية تليها المادة الأصلية من الفعل (بيلمك) مصرفة فى الزمن المطلوب .

گيتمك : أن يذهب .

الماضى النقلى الاقتدارى	الماضى الشهودى الاقتدارى
گيده بيلمشم : قد استطعت أن أذهب .	گيده بيلدم : استطعت أن أذهب .
گيده بيلمشسكْ : قد استطعت أن تذهب	گيده بيلدكْ : استطعت أن تذهب .
گيده بيلمش : قد استطاع أن يذهب .	گيده بيلدى : استطاع أن يذهب .
گيده بيلمشز : قد استطعنا أن نذهب .	گيده بيلدك : استطعنا أن نذهب .
گيده بيلمشسكْز : قد استطعتم أن تذهبوا	گيده بيلديكْز : استطعتم أن تذهبوا .
گيده بيلمشلر : قد استطاعوا أن يذهبوا .	گيده بيلديلر : استطاعوا أن يذهبوا .

المضارع الاقتدارى	الحال الاقتدارى
گيده بيليرم : أستطيع أن أذهب .	گيده بيليورم : أستطيع أن أذهب .
گيده بيليرسكْ : تستطيع أن تذهب .	گيده بيليورسكْ : تستطيع أن تذهب .
گيده بيلير : يستطيع أن يذهب .	گيده بيليور : يستطيع أن يذهب .
گيده بيليرز : نستطيع أن نذهب .	گيده بيليورز : نستطيع أن نذهب .
گيده بيليرسكْز : تستطيعون أن تذهبوا .	گيده بيليورسكْز : تستطيعون أن تذهبوا .
گيده بيليرلر : يستطيعون أن يذهبوا	گيده بيليورلر : يستطيعون أن يذهبوا .

الإلتزامي الاقتداري	المستقبل الاقتداري
گیده بیله یم : لأستطیع الذهاب .	گیده بیله جگم : سأستطیع الذهاب .
گیده بیله سك : لتستطیع الذهاب .	گیده بیله جکسك : ستستطیع الذهاب .
گیده بیله : لیستطیع الذهاب .	گیده بیله جك : سیستطیع الذهاب .
گیده بیله لم : لنستطیع الذهاب .	گیده بیله جگز : سنسطتیع الذهاب .
گیده بیله سگز : لتستطیعون الذهاب .	گیده بیله جکسگز : ستسطیعون الذهاب .
گیده بیله لر : لیستطیعوا الذهاب .	گیده بیله جکلر : سیستطیعوا الذهاب .

الشرطي الاقتداري	الوجوبي الاقتداري
گیده بیلسه م : اذا استطعتُ الذهاب .	گیده بیلملی یم : یجب أن أستطیع الذهاب
گیده بیلسه ك : اذا استطعت الذهاب .	گیده بیلملیسك: یجب أن تستطیع الذهاب
گیده بیلسه : اذا استطاع الذهاب .	گیده بیلملی : یجب أن یستطیع الذهاب
گیده بیلسه ك : اذا استطعنا الذهاب .	گیده بیلملی یز : یجب أن نستطیع الذهاب
گیده بیلسه گز : اذا استطعتم الذهاب .	گیده بیلملیسگز:یجب أن تستطیعون الذهاب
گیده بیلسه لر : اذا استطاعوا الذهاب .	گیده بیلملیلر : یجب أن یتطیعون الذهاب .

نفي الاقتداری

یتم نفی الاقتداری بوضع أداة النفی المناسبة لزمن الفعل البسیط (م او می) بین (هـ) ولاحقة الفعل مع حذف (بیل) ، مثل :

اوقیه میه جق : لن یستطیع القراءة .

گله میور : لا یستطیع المجیء .

قاله مدی : لم یستطع البقاء .

گیده ممش : لم یستطع الذهاب .

واره مز : لا یستطیع الوصول.

گیده‌مەمش : لم يستطيع الذهاب .

واره‌مه‌يه : لا يستطيع الوصول .

گیره‌مه‌يه : يلزم ألا يستطيع الدخول .

طوره‌مملی : يجب ألا يستطيع الوقوف .

گله‌مه‌سه : اذا لم يستطيع المجئ .

امثـــلة :

دون أوه گـــلـــه بـــيـــلـــدی : اســـتطـاع أن يـأتـی الی المنـزل أمس .

سن ترکـــجـــه اوگـــرنمه بیلدكْ می ؟ : هل أسـتطعت أن تـتـعلم التـــرکـــيـــه ؟

هرزمـــان انجليـــزجـــه قـــونشـــه بيليـــور : يستطيع أن يتحدث الانجليزية فی أی وقت .

يارين آقـــشـــام بوارده اوله بيله‌جكم : أســتطيع أن أكـــون هنا مـــســـاء الغـــد .

چـــانطه چـــوق آغـيـــر دی قـــالديره مـــادم : الحقيبة كانت ثقيلة جدا لم أستطع حملها .

هرهفـــتـــه اكـــامكتـــوب يازه بيليـــورم : أستطيع أن أكـــتب خطابا له كل اسبـــوع .

اونلر ترکـــجـــه غـــزته لر اوقـــويه بيليـــورلر : هم يـــستطيـــعون قـــراءة الجـــرائد التـــرکـــيـــة .

شمـدی گـوزل برفيلم سيرايده بيليور سكز : تستطيعون الآن أن تشاهدوا فيلمـا جـميلا .

بزمله يارين تياترويه گله بيله جك ميسكْ ؟ : هل تستطيع أن تأتی معنا غدا الی المسرح ؟

(هـ) فعل المقاربة

استعماله

يستخدم للتعبير عن حدث أوشك أن يقع .

تكوينه :

يصاغ باضافة (هـ) الى المادة الأصية تليها المادة الأصلية من الفعل (يازمق) مصرفة في الماضي المشهود أو النقلي فقط .

گيرمك : أن يدخل قونشمق : أن يتحدث .

الماضي الشهودي	الماضي النقلي
گيره يازدم : كدت أن أدخل	قونشه يازمشم : كدت أن أتحدث
گيره يازدك : كدت أن تدخل	قونشه يازمشسك : كدت أن تتحدث
گيره يازدى : كاد أن يدخل	قونشه يازمش : كاد أن يتحدث
گيره يازدق : كدنا أن ندخل	قونشه يازمشز : كدنا أن نتحدث
گيره يازديگز : كدتم أن تدخلوا	قونشه يازمشسگز : كدتم أن تتحدثو
گيره يازديلر : كادوا أن يدخلوا	قونشه يازمشلر : كادوا أن يتحدثوا

(٣) صيغ الربط

تستخدم لربط جملتين ، وتأتى فى الجملة الأولى ، ويكون لها شكل واحد مع جميع الضمائر ، ولا تتغير بتغير الشخص ، وهى :

(أ) الصيغة الحالية .

(ب) الصيغة التوقيتية .

(جـ) صيغة العطف .

(ء) الصيغة الاستمرارية .

(هـ) صيغة (بمجرد أن) .

(و) صيغة (دون أن) .

(أ) الصيغة الحالية

استعمالها :

١ – تستخدم بمعنى الحال اذا جاءت قبل الفعل مباشرة .

٢ – تستخدم بمعنى واو العطف اذا فصلت بينها وبين الفعل الآخر عدة كلمات .

تكوينها :

١ – اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف ساكن تصاغ باضافة (هرك) اذا كان المصدر خفيفا ، (وهرق) اذا كان المصدر ثقيلا ، مثل :

گوله رك . سيرايده رك . سونه رك .

باقه رق . قوشه رق . اوطوره رق .

٢ – اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف متحرك تصاغ بإضافة (يه ر ك) اذا كان المصدر خفيفا و (يه ر ق) اذا كان ثقيلاً ، مثل :

سويله يه رك . آسنه يه ر ك . يورويه ر ك .

باشلايه رق . آڭلايه رق . اوقويه رق .

نفى الصيغة الحالية :

يتم نفى الصيغة الحالية بوضع (مى) بين المادة الأصلية واللاحقة ، مثل :

اولميه رق .　　　　ارقوميه رق .　　　　يورميه رك .

امثلة

قرداشم اوقوله يورويه رك گيديور : يذهب أخى إلى المدرسة ماشيا .

أحمد بڭاكوله رك باقيور: أحمد ينظر إليّ ضاحكا .

چوجق قوشه رق كيتدى : ذهب الطفل راكضا .

حسن اطرافى سيرايده رك يواش عربه قوللاندى : قاد حسن السيارة ببطء ناظرا حوله .

عايشه خانم و چوجقلر سونه رك يمكلرينى يديلر :

تناولت السيدة عائشة والأطفال طعامهم مسرورين .

.(ب)الصيغة التوقيتية

استعمالها

تستخدم للتعبير عن فعل حدث وترتب عليه حدوث فعل أخر .

تكوينها :

١ – تصاغ الصيغة التوقيتية باضافة (نجه) إلى المادة الأصلية اذا كانت تنتهى بحرف ساكن ، مثل :

يازنجه : عندما كتبت .　　　　گلنجه : عندما جاء .

٢ – إذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف متحرك تصاغ باضافة (ينجه) لها ، مثل:

باشلاينجه : عندما قرأ .　يوللاينجه : عندما أرسل .

نفى الصيغة التوقيتية

يتم نفى الصيغة التوقيتية بوضع (مى) بين المادة الأصلية واللاحقة ، مثل :

اوقومينجه : مالم يقرأ .　اولمينجه : مالم يصبح .

امثلة

اوكرتمن گلنجه بڭا خبرويرر : عندما يأتى المدرس أخبرنى .

سزگچن هفتة تياترويه گلمينجه يالگز گيتدم :

لقد ذهبت الى المسرح وحيدا فى الأسبوع الماضى عندما لم تأت معى .

ترن طوراقده طورنجه عايشه افندى : عندما وقف القطار فى المحطة نزلت عائشة .

١٩١٩ ييلنده آتاتورك صامسونه گيدنجه قورتلمش صاواشى باشلادى :

عندما ذهب أتاتورك الى صامسون عام ١٩١٩ بدأت حرب الاستقلال .

اوچ آى دنبرى باباءمدن خبرآله مينجه چـوق مراق ايتدم:

لما لم أستطع أن أعلم شيئا عن أبى منذ ثلاثة شهور صرت قلقا للغاية .

(جـ) صيغة العطف

استعمالها :

تستعمل لربط جملتين بينهما ترابط فى المعنى ، وتدل على حدوث الفعل فى الجملة الأولى فى نفس زمن الجملة الثانية، وبالتالى فهى مرتبطة بالفعل فى الجملة الثانية من ناحية الزمن والفاعل .

تكوينها :

١ – يتم تكوين صيغة العطف باضافة (وب) الى المادة الأصلية اذا كانت تنتهى بحرف ساكن ، مثل :

بيلوب . اولوب . گيدوب .

٢– اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف متحرك تصاغ باضافة (يوب) مثل :

اوتويوب . باشلايوب . دگه يوب .

نفي صيغة العطف

يتم نفى صيغة العطف بوضع (مى) بين المادة الأصلية واللاحقة ، مثل :

اولميوب . يازميوب . گلميوب .

امثلة

چـانطه سنى آلوب اوقوله گيتدى : أخذ حقيبته وذهب للمدرسة .

عربه مه بينوب چارشويه گيتدم : ركبت سيارتي وذهبت للسوق .

پوسته خانه يه اوغرايوب گله جك : سوف يمر على مكتب البريد ويأتي .

احمدى گوروب يانه گيتدم : رأيت أحمد وذهبت ناحيته .

قهوه آلتنى يابوب اودن چيقدى : تناول افطاره وخرج .

(ء) الصيغة الاستمرارية

استعمالها :

تستخدم للتعبير عن الاستمرار في الفعل ، ومعناها (كلما) .

تكونيها :

١ – يتم تكوين الصيغة الاستمرارية باضافة (دكجه) إلى المادة الأصلية اذا كان المصدر خفيفا ، (دقجه) إلى المادة الأصلية اذا كان ثقيلاً ، مثل :

سويلدكجه : كلما قال . اوقودقجه : كلما قرأ .

باقدقجه : كلما نظر . ايندكجه : كلما نزل .

٢ – الصيغة الاستمرارية من المصدر (اولمق) اولدقجه تستخدم كصفة بمعنى كثيراً أووفرة ، والصيغة الاستمرارية من المصدر (گيتمك) گيتدكجه تستخدم بمعنى باستمرار .

نفي الصيغة الاستمرارية

يتم نفي الصيغة الاستمرارية بوضع (م) بين المادة الأصلية واللاحقة ، مثل :

گلمدكجه . يازمدقجه . آلمدقجه .

امثلة

آرقداشم گلدكجه برآرمغان گتيردى : كلما جاء صديقي أحضر معه هدية .

بابام اسكندريه يه گيتدكجه اونگله گيتدم :

كلما ذهب أبي إلى الاسكندرية ذهبت معه .

آنى گوردكجه گولدى : كلما رآها ابتسم .

اوقودقجه معلوماتى چوغالدى : كلما قرأ ازدادت معلوماته .

(هـ) صيغة (بمجرد ان)

استعمالها :

تستعمل لربط جملتين ارتبط الفعل فى الجملة الثانية بحدوث الفعل فى الجملة الأولى وتعنى (بمجرد أن) .

تكوينها :

يتم تكوينها بتكرار الفعل وصياغته فى المرة الأولى فى المضارع المثبت والثانية فى المضارع المنفى ، مثل :

بيلير بيلمز : بمجرد أن أعرف . واريو وارمز : بمجرد أن وصل .

آغلارآغلاماز : بمجرد أن بكى . گلير گلمز : بمجرد أن جاء .

امثلة

چوجقلر اويانير اويانمز همان عربه يه قوشديلر :

بمجرد أن استيقظ الاطفال أسرعوا الى السيارة .

عربه يه بنزين قويار قويماز همان چالشدى :

بمجرد أن وضع البنزين فى السيارة بدأت تعمل .

حسن يمگنى يريمز همان ياتدى :

بمجرد أن تناول حسن طعامه نام .

اوگرتمن صنفه گيرر گيرمز اوگرنجيلر صوسديلر :

بمجرد أن دخل الدرس الفصل صمت التلاميذ .

بابام گلير گلمز اوگله يمگنى يدك :

بمجرد أن جاء أبى تناولنا طعام الغذاء .

(و) صيغة (دون ان)

استعمالها :

تستعمل لربط جملتين لم يحدث الفعل فى الجملة الأولى منهما ، وحدث فى الثانية

فقط ، وتعنى (دون أن) .

تكوينها :

تصاغ باضافة (مدن) الى المادة الأصلية ، مثل :

گلمدن : دون أن يأتى .　　　بيلمدن : دون أن يعرف .

يازمدن : دون أن يكتب .　　　قونشمدن : دون أن يتحدث .

امثلة

احمد بزه خبر ويرمدن گيتدى : ذهب أحمد دون أن يخبرنا .

اوغلمانيويايمدن قهوه آلتى يايدى : تناول ابنى طعامه دون أن يستحم .

هيـچ طورمدن درس چالشيور : يذاكر دروسه دون أن يتوقف .

باباڭ بو اوى گورمدن آلدى : اشترى والدك هذا المنزل دون أن يراه .

صيغة الوصف والصلة

تكوينها

تأتى صيغة الصلة من الماضى الشهودى والمستقبل .

(أ) لتكوين صيغة الصلة من الماضى الشهودى يصاغ الماضى الشهودى من الفعل مع جمع المتكلمين ثم نضيف اليه الضمائر الملكية مع تحويل ال (ق) إلى (غ) فى المصادر الثقيلة و (ك) إلى (گ) فى المصادر الخفيفة ما عدا جمع الغائبين ، مثل :

بيلمك : أن يعرف	اوقومق : أن يقرأ
بيلديگم	اوقود يغم
بيلديگكْ	اوقود يغكْ
بيلديگى	اوقود يغى
بيلديگمز	اوقود يغمز
بيلديگكْز	اوقوديغكْز
بيلدكلرى	اوقود قلرى

(ب) لتكوين صيغة الصلة من المستقبل يصاغ المستقبل من الفعل مع المفرد الغائب ثم نضيف اليه الضمائر الملكية مع تحويل ال (ق) الى (غ) فى المصادر الثقيلة وال (ك) إلى (گ) فى المصادر الخفيفة ماعدا جمع الغائبين ، مثل :

گورمك : أن يرى	آكْلامق : أن يفهم
گوره جگم	آكْلايه جغم
گوره جگكْ	آكْلايه جغكْ
گوره جگى	آكْلايه جغى
گوره جگمز	آكْلايه جغمز
گوره جگكْز	آكْلايه جغكْز
گوره جكلرى	آكْلايه جقلرى

استعمالاتها

تنطبق على صيغة الصلة أحوال الأسم من تجريد ومفعولية:

١ - التجريد

اذا أتت صيغة الصلة فى الحالة المجردة فانها تدل على معنى الصلة بمعنى (ما) أو (الذى) ، مثل :

اوقوديغم كتاب چوق گوزل : الكتاب الذى قرأته جميلا جدا .

صوكنده بكلديگم ترن گلدى : جاء أخيرا القطار الذى انتظرته .

سكا يازديغم مكتوبى بوگون پوسته يه آتدم : وضعت الخطاب الذى كتبته لك فى صندوق البريد .

دون گيجه قرا كلقده گورديگكز آدم بومى ؟ : هل هذا هو الرجل الذى شاهدته فى الظلام ليلة أمس ؟

٢ - المفعول به :

اذا جاءت صيغة الصلة فى حالة المفعول به تكون بمعنى (أن) ، مثل :

سكا بوگون استانبوله گيده جگنى سويلدى :

قال لك انه سوف يذهب لاستانبول اليوم .

بكا سيجاقدن راحتسز اولديغنى سويلدى :

قال لى انه يكون متعبا بسب الحرارة .

دوقتور ، عايشه خانمه بوتون ديشلرينك چكيله جگنى بيلديردى :

أخبر الطبيب السيدة عائشة بأنه سيخلع جميع أسنانها .

غزته ده كى هوا راپورنده هفته صوكنك ياغيشلى اوله جغى سويلندى : ذكر فى تقرير الارصاد الموجود فى الجريدة أن نهاية الأسبوع سوف تكون ممطرة .

٣ - المفعول فيه

اذا جاءت صيغة الصلة فى حالة المفعول فيه تدل على معنى (عندما) ، مثل :

دون اوقوله گَلديگمده ، سن يوقدكْ :

عندما ذهبت الى المدرسة لم تكن أنت موجوداً .

احمد بك دنه يه باشلا ديغنده اوطه ده چت چيقمدى :

عندما بدأ السيد أحمد التجربة لم يصدر أى صوت فى الغرفة .

باپام گلديگنده ايـچرى ده بويوك برقلابه لق وارايدى :

عندما جاء أبى كان هناك ازدحام كبير فى الداخل

٤ - المفعول منه

اذا جاءت صيغة الصلة فى حالة المفعول منه فانها تفيد معنى (بسبب) مثل :

حسن خسته اولد يغندن اوقوله گلمدى : لم يأت حسن الى المدرسة لأنه مريض .

درس چالشمد يغندن ، امتحانى قزانمادى: لم ينجح فى الامتحان لأنه لم يذاكر الدرس .

بگا مسافر گلديگندن امينه خانم گيده مدم : لم أستطع الذهاب للسيدة أمينة بسبب مجئ ضيف لى .

٥ - المفعول اليه

اذا أتت صيغة الصلة فى حالة المفعول اليه فانها تفيد معنى (ما) أو . (من) ، مثل :

سويلديگكزه ديگلدى: أصغى الى ما قلتموه .

گلديگنه باقدم : نظرت إلى من جاء .

گيتديگنه صوردم : سألت من ذهب .

٦ - المفعول لأجله

إذا أتت صيغة الصلة فى حالة المفعول لأجله فانها تفيد معنى (لأجل) أو (بسبب) ، مثل :

گوزم آغیر دیغی ایچـین کتاب اوقویه میورم :

لم أستطع أن أقرأ الكتاب لأن عينى آلمتنى .

احمد گلمدیکی ایچون تیاترویه گیتنمدم : لم أذهب الى المسرح لأن أحمد لم يأت.

زمانم اولمدیغی ایچون ازمیرده فضله قالمدم :

لم أمكث فى ازمير كثيرا لعدم وجود وقت لدى.

نفي صيغة الصلة

يتم نفى صيغة الصلة مع الماضى الشهودى مثل نفى الماضى الشهودى ، ونفى صيغة الصلة مع المستقبل مثل نفى المستقبل ، مثل :

اولمق : أن يصبح – أن يصير	**بيلمك**: أن يعرف
اولمدیغم	بیلمدیکم
اولمدیغك	بیلمدیکك
اولمدیغی	بیلمدیگی
اولمدیغمز	بیلمدیکمز
اولمدیغکز	بیلمدیککز
اولمدقلری	بیلمدکلری

اوقومق : أن يقرأ	**ويرمك** : أن يعطى
اوقومیه جغم	ویرمیه جگم
اوقومیه جغك	ویرمیه جکك
اوقومیه جغی	ویرمیه جگی
اوقومیه جغمز	ویرمیه جگمز
اوقومیه جغکز	ویرمیه جککز
اوقومیه جقلری	ویرمیه جکلری

وهناك بعض الكلمات تأتى مع صيغة الصلة فيتغير معناها ، مثل :

(١) صيغة الصلة + برى تأتى بمعنى (منذ) ، مثل :

خديجة خانم يازگلديكندن برى تعطيله چيقمادى :

منذ أن جاء الصيف لم تحصل السيدة خديجة على أجازة .

استانبوله گيتديكندن برى بر مكتوب بيله يازمدى :

لم يكتب أى خطاب منذ أن ذهب الى استانبول .

خسته خانه دن چيقديغندن برى برشى يمدى :

لم يأكل شيئا منذأنخرج من المستشفى

احمد عربه آلديغندن برى هيچ اوغرامدى :

لم يمر أحمد علينا قط منذ أن أشترى السيارة .

(٢) صيغة الصلة + زمان تأتى بمعنى (عندما) ، مثل :

اوقوله گلديكم زمان مديربك گيتمشدر :

عندما ذهبت الي االمدرسة كان السيد المدير قد ذهب .

آرقداشم بڭى زيارته گلديكى زمان يمكى يمشدم :

كنت قد تناولت طعامى عندما زارنى صديقى .

تلفون چالديغى زمان اشم اودن چيقمشدى :

عندما دق جرس التليفون كانت زوجتى قد خرجت من المنزل .

دون آقشام اوطه يه گيرديكم زمان سن اويويوردڭ :

عندما دخلت الى الغرفة مساء كنت أنت نائما .

صيغة المجهول

للتحويل من المبنى للمعلوم إلى المبنى للمجهول فى الجمل الخبرية يجب اتباع الآتى :

(١) حذف الفاعل .

(٢) حذف لاحقة المفعول به اذا كانت موجودة .

(٣) بناء الفعل للمجهول ، كما يلى :

أ – اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف متحرك يضاف حرفة (ن) لها ، مثل :

ديگله مك : أن يصغى .	اوقومق : أن يقرأ .
ديگله نمك	اوقونمق
يوللامق : أن يرسل	صولامق : أن يروى
يوللانمق	صولانمق

ويشذ عن هذه القاعدة المصدر (آگلامق) فيتحول الى (آگلاشيلمق) .

ب – اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف ساكن خلاف حرف (ل) يضاف حرف (ل) لها ، مثل :

صاتمق : أن يبيع .	ياپمق : أن يفعل
صاتلمق	ياپلمق
گورمك : أن يرى .	ويرمك : أن يعطى
گورلمك	ويرلمك

جـ – اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف (ل) يضاف حرف (ن) لها ، مثل :

بولمق : أن يجد	بيلمك : أن يعلم – يعرف
بولنمق	بيلنمك
آلمق : أن يأخذ	چالمق : أن يسرق
آلنمق	چالنمق

د - هناك بعض المصادر المنتهية بحرف متحرك تبنى للمجهول بالعلامتين معاً مثل :

ديمك : أن يقول   يمك : أن يأكل

دينلمك   ينلمك

هـ - يصاغ المجهول من المصادر المتعدية ولا يصاغ من المصادر اللازمة .

و - بعد بناء المصدر للمجهول يصرف الفعل كما كان فى زمنه الأصلى .

أمثلة :

مبنى للمعلوم	مبنى للمجهول
حسن مكتوبى يازدى .	مكتوب يازلدى .
على كتابى اوقودى .	كتاب اوقوندى .
بوگون قيز قرداشمى سينمايه گوتوريوم .	بوگون قيز قرداشم سينمايه گوتورليور .
بوسته جى قپوبى چالدى	قپو چالندى.
چوجق آلمابى يدى .	آلمايلدى .
آننه م پاكتى آلدى .	پاكت آلندى .
اوگرنجى تخته يى سيلملى .	تخته سيلنملى .
پوليس خير سيزى اوردى .	خير سيز اورلدى .
اوگرتمن درسى آكلاتدى .	درس آكلاتلدى .
اوگرنجليردرسى ديگله دى	درس ديگله ندى .

الفعل اللازم والفعل المتعدى

ينقسم الفعل الى لازم ومتعد .

١ - الفعل اللاز م :

هو ما يكتفي بفاعله ولا يحتاج الى مفعول به ، مثل :

احمد طوردى : وقف أحمد .

٢ - الفعل المتعدى :

هو الذى لا يكتفي بفاعله ، بل يحتاج الى مفعول به واحد أو أكثر ، مثل :

اوگرنجى درسى يازدى : كتب الطالب الدرس .

تعدية الفعل :

يتعدى الفعل اللازم الى المفعول به ، والفعل المتعدى لمفعول به واحد الى مفعولين ، كما يلى :

(أ) اذا كانت المادة الأصلية تتكون من مقطع واحد يضاف لها (دير) سواء كانت تنتهى بحرف ساكن أو متحرك ، مثل :

ديكمك : أن يغرس - يخيط .	چيزمك : أن يخطط .
ديكديرمك	چيزديرمك
يمك : أن يأكل .	يوزمك : أن يسبح
يديرمك	يوزديرمك

ويشذ عن هذه القاعدة بعض المصادر حيث يضاف لها «ر» أو (ار) .

عند تعديتها ، مثل :

ياتمق : أن ينام .	دوشمك : أن يسقط
ياترمق	دوشرمك
پيشمك : أن ينضج	قاچمق : أن يهرب
پيشرمك	قاچرمق

بيتمك : أن ينتهى — چيقمق : أن يخرج .

بيترمك — چيقارمق

(ب) اذا كانت المادة الأصلية مكونة من أكثر من مقطع وتنتهى بحرف متحرك يضاف لها (ت) ، مثل :

اويومق : أن ينام — آرامق : أن يبحث .

اويوتمق — آراتمق

طاشيمق : أن يحمل — اوينامق : أن يلعب

طاشيتمق — اويناتمق

(جـ) اذا كانت المادة الأصلية مكونة من أكثر من مقطع وتنتهى بحرف (ر) أو (ل) يضاف لها (ت) ، مثل :

اوطورمق : أن يجلس — بلرمك : الظهور .

اوطورتمق . — بلرتمك

باغرمق : الصياح – الصراخ — شاشرمق : أن يتحير .

باغرتمق — شاشرتمق

اكسيلمك : أن ينقض — بايلمق : أن يغمى عليه

اكسيلتمك — بايلتمق

بوشالمق : أن يخلو . — تميزلمك : أن ينظف

بوشالتمق — تميزلتمك

امثلة :

لازم	متعدی
کدی طیشاری چیقدی	احمد کدیی طیشاری چیقاردی .
چوجق سوت ایچدی .	آنه چوجغه سوت ایچیردی .
پاره پاغچه ده دوشدی .	جمیل پاره یی پاغچه ده دو شردی .
گوملگكْ دوگمه سی قوپدی .	حسن گوملگكْ دوگمه سنی قوپاردی .
قوش قفسدن اوچدی .	چوجق قوشی قفسدن اوچردی .
خیرسیز پولیسدن قاچدی .	پولیس ، خیر سیزی قاچردی .
علی بال یدی .	علی بال یدیردی .
سزی بکلدم .	سزی بکلتدم .
چوجق اویودی .	آنه چوجغی اویوتدی .
درس بیتدی .	اوگرتمن درسی بیتردی .

اسم الفاعل

استعماله :

اسم الفاعل فى اللغة التركية يصف ما بعده .

تكوينه :

(أ) اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف ساكن يصاغ اسم الفاعل باضافة (ن) اذا كان المصدر خفيفا و (ان) اذا كان المصدر ثقيلا ، مثل :

گچن : الماضى .　　　　گیدن : الذاهب.

صاتان : البائع .　　　　قونشان : المتحدث .

(ب) اذا كانت المادة الأصلية تنتهى بحرف متحرك يصاغ اسم الفاعل باضافة (ين) ، اذا كان المصدر خفيفا ، و (یان) اذا كان المصدر ثقيلاً ، مثل :

تتره ين : الذى ارتعد .　　　　دنه ين : الذى جرب .

اوقويان : القارئ .　　　　باشلایان : الذى بدأ .

نفي اسم الفاعل

يتم نفى اسم الفاعل بوضع(می)بين المادة الأصليةواللاحقة ، مثل :

باقميان : الذى لم ينظر .　　　　گلمیان : الذى لم يأت .

أمثلة:

دون گیجه بزه گلن آدمی طانيور ميسگز :

هل تعرف الرجل الذى جاء الينا ليلة أمس؟

اويويان چوجغى اويباندرمه ، دون گیجه هيچ ايومادى :

لاتوقظ الطفل النائم فهو لم ينم ليلة أمس .

گچن هفته سكّا اوغرادم ، فقط سن اوده يوقدك :

لقد مررت عليك فى الأسبوع الماضى ولكنك لم تكن بالمنزل .

إسم المفعول

استعماله :

يستخدم كاستخدام اسم الفاعل تماما .

تكوينه :

يصـاغ اسم المفـعول كـمـا يصـاغ اسم الفـاعل ولكنه يصـاغ من المصـدر بعـد بنائه للمجهول مثل :

يازيلان : المكتوب .	اوقونان : المقروء .
آلنان : المأخوذ .	بيلنن : المعروف .

نفي اسم المفعول

يتم نفى اسم المفعول بوضع (مى) بين المادة الأصلية واللاحقة ، مثل :

يازيليمان : الغير مكتوب .   بيلنمين : الغير معروف .

امثلة

آكّلا تيلان درسى آكّلادم : فهمت الدرس المشروح .

يازيلان مكتوبى اوقودم : قرأت الخطاب المكتوب .

قيريلان جام بهاليدر : الزجاج المكسور غالى الثمن .

[٦] ظرفا الزمان والمكان

ظرف الزمان :

اسم يذكر لبيان زمن وقوع الفعل ، مثل :

صباح : وقت الصباح .

صباح اركن قالقار : هو ينهض مبكراً فى الصباح .

صباح گلدم : جئت فى الصباح.

صباح گيدرم : سوف أذهب فى الصباح .

صباحلاين ، صباحلين : صباحاً - باكراً .

صباحلاين قهوه آلتى ايتمدك : لم نتناول طعام الفطور صباحاً .

صباحلين عربى درسى ويريلور : درس اللغة العربية يكون صباحاً .

اوگله ين : ظهراً - وقت الظهيرة .

اوگله ين گلك : تعالى ظهراً .

اوگله ين احمدى گوردم : رأيت أحمد وقت الظهيرة .

آقشام : وقت المساء .

هر آقشام گليور : هو يأتى كل مساء .

آقشام نرده ايديگز ؟ أين كنت مساءً ؟

آقشاملاين : مساءً .

آقشاملاين چاليشدم : اجتهدت فى المساء .

آقشاملاين يوريدى : سار مساءً .

گـوندوز : نـهـار .

گوندوز چاليشوب گيجه استراحت ايتمك دها ايـدر : من الأفضل العمل نهـارا والراحة ليلاً .

گوندوزين : نهاراً .

گوندوزين ايومغى سوم : لاأحب النوم نهاراً .

صيجاق يرلرده گوندوزين يولجيـلق اوله ماز : لايمكن السفر نهاراً فى الأمـاكن الحارة .

گـيـجه : لـيل .

گيجه چاليشيور : هو يعمل ليلاً .

گيجه سرين اولور : الليل رطب .

بوگيجه : هذه الليلة .

بوگيجه گيده جگم : سوف أذهب تلك الليلة .

دون گيجه : ليلة امس .

دون گيجه اوشودم : أصبت بالبرد ليلة أمس .

گيجه ياريسي : منتصف الليل .

گيجه ياريسى ياتدم : نمت نصف الليل .

گيجه ياريسى گلدى : جاء منتصف الليل .

گجه لي : ليلاً .

گيجه لى گوندورزلى چاليشه رق ايكى هفته ده بيتردم : عملت ليلاً ونهاراً وانتهيت فى أسبوعين .

گيجه لين : ليلاً .

گيجه لين يوله چيقدق : سافرنا ليلاً .

گيجه گوندوز : ليلاً ونهاراً .

گيجه گوندوز چاليشير : هو يعمل ليلاً ونهاراً .

گيجه گوندوز يوريدك : مشينا ليلاً ونهاراً .

دون : أمس - البارحة .

دون گلدی : هو جاء بالأمس .

دون نره ده ايديگز ؟ : أين كنت بالأمس ؟

- ويمكن ان يستخدم مع لاحقة المفعول اليه « هـ» او لاحقة المفعول منه « دن » . مثل :

دونه گلنجه يه قدر بيلمزدم : لَم أكن أعلم حتى أمس .

دوندن خبرم وار ايدی : أعلم منذ أمس .

يارين : غدا - اليوم التالي .

يارين گيده جگم : سوف أذهب غدا .

يارين صباح يوله چيقه جغم : سوف أسافر صباح الغد .

يارين اوگله دن صكره مكتوب يازارم : سوف أكتب الخطاب بعد ظهر الغد .

يارين آقشام گل : تعالى مساء الغد .

يارين گيجه گله جك : سوف يأتى غدا ليلا .

يارينده : اليوم التالي .

يارينده سی كنديسی گلدی : جاء بنفسه فی اليوم التالی .

يازين : صيفاً - في فصل الصيف .

يازين ياليده اوتوريور : هو يجلس على الشاطئ صيفاً .

يازين آوه گيدرز : نذهب للصيد فى فصل الصيف .

قيشين : شتاءً - في فصل الشتاء

قيشين بعضى قوشلرصيجاق مملكتلره گيدرلر : فى فصل الشتاء تذهب بعض الطيور إلى الدول الدافئة .

قيشين اسوانه گيدرز : نذهب الى أسوان فى فصل الشتاء .

قيشين يوڭلى البسه يى گيرز : نرتدى الملابس الصوفية شتاءً .

ايلك بهار : الربيع .

ليلك ايلك بهارده گليرلر : تأتى طيور اللقلق فى فصل الربيع .

صوڭ بهار . گوز . خزان : الخريف

صوڭ بهارده المانيايه گيده جگم : سوف أسافر إلى المانيا فى الخريف .

اركن : مبكراً - باكر

اركن گلدم : جئت مبكراً .

اركن قالقيور : ينهض مبكراً .

گج : متأخراً .

گج ياتيور : هو ينام متأخراً .

گج گليور : هو يأتى متأخراً .

اوگجه : قبلاً . سابقاً :

وهويأتى على عدة صور :

ا- مجردا ، مثل :

بن اوكجه سويلدى ايدم : تكلمت أنا أولاً .

اوكجه اوگلدى : جاء هو أولاً .

باغچوان اون ييل اوكجه او آغاچلرى ديكمشدر : لقد غرس البستانى تلك الأشجار قبل عشر سنوات .

اوچ ييل قدر اوكجه بر اغاچلرى برآرقداش آشيلادى : قام أحد الأصدقاء بتلقيح تلك الأشجار قبل ثلاث سنوات تقريباً .

ب- مسبوقا بلاحقة المفعول منه « دن » ، مثل :

مكتوبى يازمه دن اوكجه ايى دوشن : فكر جيدا قبل كتابة الخطاب .

ياتاقدن قالقمه دن اوكجه غزتة كى اوقو : قبل أن تنهض من السرير إقرأ جريدتك .

تركجه اوگرنمه دن اوكجه ترك آرقداشم يوق : لم يكن لدى صديق تركى قبل تعلم اللغة التركية .

صوكره . صكره : بعده . ثم . اخيرا .

وهو يأتى على عدة صور :

أ- مفرداً مجرداً ، مثل :

بن صوكره گلدم : جئتُ بعد ذلك .

صوكره چيقاريز : سوف نخرج فيما بعد .

صوكره گل : تعال فيما بعد .

ب- فى حالة الجمع ويعنى « مؤخراً ، أخيراً ، فى النهاية » ، مثل :

ابتدا چوق تربيه لى چوجق ايدى صوكره لرى تربيه سنى بوزدى : كان طفلا مؤدبا فى البداية ثم فسدت تربيته مؤخراً .

جـ-متبوعاً بلاحقة المفعول اليه « هـ » ويعنى (إلى ما بعد - فيما بعد) ، مثل :

بوايشى صوكره يه براقه لم : لندع هذا الأمر إلى ما بعد الآن .

اونك زيارتى الك صوكره يه براقدق : لقد تركنا زيارته إلى النهاية .

د - مبتوعاً بلاحقة المفعول منه « دن » ، ويعنى (مؤخرا - من بعد) ، مثل :

بن صوكره دن خبر آلدم : علمت فيما بعد .

هـ-مسبوقـا بلاحقة المفعول منه ويعنى (بعد) ، وفى هذه الحـالة يأتى بعد ظرف زمان أو فعل ، مثل :

اوكله دن صكره گله جك : سوف يأتى بعد الظهر .

كتابى اوقودقدن صكره مصطفى يه ويردم : أعطيت الكتاب لمصطفى بعد قراءته .

درس ايتدكدن صكره گيده جگز : سوف نذهب بعد انتهاء الدرس .

و- يأتى بعد ظرف زمان محدود ، مثل :

ياريم ساعت صكره ترن قالقار : سوف يقوم القطار بعد نصف ساعة .

برآز صكره بابام ايشدن دونه جك : سوف يعود أبى من العمل بعد قليل .

بش دقيقه صكره على اولته يى چكدى : سحب على الشخص بعد خمس دقائق .

برقاچ دقيقه صكره فيلم باشلايه جق : سوف يبدأ الفيلم بعد عدة دقائق .

شمدي : الآن - حالا .

شمدى بو آغاچلر ايبجه گلشدى : الآن نمَتْ هذه الأشجار جيداً .

شمدى گلدم : جئت الآن .

شمديجيك : حالا - الآن .

شمديجيك بوارده ايدى : كان هنا الأن .

شمديجيك گله جك : سوف يأتى حالاً .

شمديلك : الآن .

شمديلك خسته لقدن برتهلكه يوقدر : لايوجد خطر من المرض الآن .

شمديلك بوقدر كافيدر : هذا كافى الآن .

دمين : قبلاً - آنفاً .

دمين بريسى گلدى سزى ايستدى : جاء أحدهم هنا قبل ذلك وكان يريدك .

دمينجك : قبل قليل .

دمينجك بوراده ايدى : كان هنا قبل قليل .

اولجه : قبلا - سابقاً - اولاً

أوّلجه اوقونشدى : تكلم هو أولاً .

همان : في الحال - حالاً .

همان حاضر لايوب گتيردى : أعده وأحضره في الحال .

همان گيوب گيتدى : ارتدى ملابسه وذهب في الحال .

بـري : منـذ .

ويأتى دائما مسبوقا بلاحقة المفعول منه « دن » ، مثل :

دوندن برى قار ياغيور : يتساقط الثلج منذ أمس .

اوج گوندن برى ايشه گلميور : لم يأتِ إلى العمل منذ ثلاثة أيام

آقشامدن برى برشى يمدم : لم أتناول طعاماً منذ المساء .

صباحدن برى سنى بكليورم : أنتظرك منذ الصباح .

استانبول گيتديكندن برى برمكتوب بيله يازمدى : منذ أن سافر الى استانبول لم يكتب خطابا.

ياقينده : قريبا - عن قريب .

ياقينده گله جكدر : سوف يأتى قريبا .

ياقينده دوگونى اوله جق : سوف يكون عرسه قريبا .

ظرف المكان :

اسم يذكر لبيان وقوع الفعل ، مثل :

اوست : علي - فوق

تستخدم دائما مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

نهركْ اوستنده بركوپرى وار : يوجد كوبرى فوق النهر .

شهركْ اوستنده چوق بويوك بربلوت وار : توجد سحابة كبيرة فوق المدينة .

آلت : تحت - اسفل .

تستخدم مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

ماصه نكْ آلتنده بر چانطه وار : توجد حقيبة تحت المنضدة .

لوقانده نكْ آلتنده براو وار : يوجد منزل أسفل المطعم .

كتابكْ آلتنده برقلم وار : يوجد قلم تحت الكتاب .

جوار : بالقرب

تستخدم مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

اوكْ جوارنده چوجقلر وار : يوجد أطفال بالقرب من المنزل.

يان : جانب - ناحية - طرف

دوشمنلر يانه چكديلر : انسحب الأعداء إلى الطرف .

وتستخدم أحيانا مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

تیاترونڭ یاننده طار برصوقاق وار : یوجد شارع ضیق بجوار المسرح .

طرف : ناحية .

بن او طرفه گیدیورم : أنا ذاهب الى تلك الناحية .

اورا : هناك .

تستخدم مع لاحقة المفعول إليه « يه » والمفعول فيه « ده » والمفعول منه « دن » ، مثل :

اورایه گیتدی : ذهب الى هناك .

اوراده قالدی : أقام هناك .

اورادن گلدم : جئت من هناك .

بورا : هنا .

تستخدم مع لاحقة المفعول فيه « ده »

بوراده برقلم وار : يوجد قلم هنا .

احمد بوراده : أحمد هنا .

اوڭ : امام

تستخدم مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

اوڭ اوگنده برعربه وار : توجد سيارة أمام المنزل .

آرقه : خلف .

تستخدم مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

آرقه ده بکلیور : هو ينتظر فى الخلف .

ایچ : داخل

تستخدم مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

لوقانده نكْ ايچنده ايكى آدم وايكى خانم وار : يوجد فى المطعم رجلان وسيدتان .

عربه نكْ ايچنده بر آدم وار : يوجد رجل داخل السيارة .

طيشي : خارج .

تستخدم مع لاحقة المفعول فيه « ده » ، مثل :

اوقولكْ طيشنده چوجقلر وار : يوجد أطفال خارج المدرسة .

لوقانده نكْ طيشنده چوق عربه وار : توجد سيارات كثيرة خارج المطعم .

ايچري ، ايچره ، ايچرو : داخل .

اوكرنجيلر ايچرى كيرديلر : دخل الطلاب إلى الداخل .

طيشاري : خارج .

طيشاريه يوريدى : مشى إلى الخارج .

تكرتكر طيشارى چيقيورلر : يخرجون الى الخارج واحداً واحداً .

آشاغي : تحت - اسفل .

آشاغى يه اين : انزل لأسفل .

يوقاري : فوق - اعلي .

برآز يوقارى چيقسه ق ايى اولور: سوف يكون شيئا جيداً أن نصعد قليلا لأعلى .

قولومى يوقارى چكيوردى : هويسحب ذراعى لأعلى .

صاغ : يمين .

صاغندن طولاشيور : يدور من اليمين .

صول : يسار - شمال .

اورادن صوله صاپار سكز : أنتم تنحرفون من هناك إلى اليسار .

گري - گيرو - گيري : خلف - وراء .

بر اليله ده گرى اينيوردى : كان يدفعنى للخلف بإحدى يديه .

ايلري - ايلرو : امام .

ايلرى گل : تعالى إلى الأمام .

بري . برو : هنا - قريب .

برى گل : تعال هنا .

بريده طور : قف هنا .

بريدن گچ : مرّ من هنا .

اوته : هناك - وراء .

اوته گچدى : مر من هناك .

اوته يه گيت : اذهب إلى هناك .

اوته ده اوتور : اجلس هناك .

قارشو - قارشي : مقابل - مواجه - امام .

اوم ميدانه قارشيدر : منزلى يقع فى مواجهة الميدان .

قارشى چيقدى : خرج للإمام .

ياقين : قريب .

مكتب اومزه ياقيندر : المدرسة قريبة من منزلنا .

ياقين اوتوريور : هو يقيم فى مكان قريب .

اوزاق : بعيد .

المانيا بورادن اوزاقدر : المانيا بعيدة عن هنا .

اوزاق اوتوريور: هو يقيم فى مكان بعيد.

[٧] إسم الإشارة

إسم الإشارة :

هو ما وضع لمعين بالإشارة إليه .

والفاظ الإشارة هي :

بو : هذا ، هذه	للإشارة إلى القريب .
شو: ذلك ، تلك	للإشاره إلى البعيد .
او : ذلك ، تلك	للإشارة إلى البعيد جدا أو الغير مرأى .
بونلر : هؤلاء	للإشارة إلى القريب .
اونلر : اولئك	للإشارة الى البعيد جدا أو الغير مرأي .

اذا ذكرت هذه الالفاظ مع الاسم المشار اليه تسمي اسماء اشارة . مثل :

بو اوغلان چاليشقاندر : هذا الولد مجتهد .

اوقيز گوزلدر : تلك الفتاة جميلة .

شو او بويوكدر : ذلك المنزل كبير .

شو چوجق خسته در : ذلك الطفل مريض .

بولوقانده تميزدر : ذلك المطعم نظيف .

او يول دار در : ذلك الطريق ضيق .

اما اذا لم تذكر معه وحلت محل الاسم المشار اليه فتسمي ضمائر اشارة . مثل:

او براودر : ذلك منزل .

بوبر چوجقدر : هذا طفل .

شوبر قيزدر : تلك فتاة .

بوبر اوطه در : هذه غرفة .

شوبر يولدر : ذلك طريق .

اوبر ماصه در : تلك منضدة .

وفى الحالة الأخيرة تخضع ضمائر الإشارة لحالات اعراب الإسم من تجريد ومفعولية واضافة ، كما يتبين لنا من الجداول الآتية :.

مفرد

مجرد	بو	شو	او
مفعول به	بونى	شونى	اونى
مفعول اليه	بوڭا	شوڭا	اوڭا
مفعول فيه	بونده	شونده	اونده – انده
مفعول منه	بوندن	شوندن	اوندن
مفعول معه	بونڭله	شونڭله	اونڭله
مفعول لأجله	بونڭ ايچون	شونڭ ايچون	انڭ ايچون
مضاف اليه	بونڭ	شونڭ	انڭ

جمع

مجرد	بونلر	شونلر	اونلر
مفعول به	بونلرى	شونلرى	اونلرى
مفعول اليه	بونلره	شونلره	اونلره
مفعول فيه	بونلرده	شونلرده	اونلرده
مفعول منه	بونلردن	شونلردن	اونلردن
مفعول معه	بونلرله	شونلرله	اونلرله
مفعول لأجله	بونلرڭ ايچون	شونلرڭ ايچون	اونلرڭ ايچون
مضاف اليه	بونلرڭ	شونلرڭ	اونلرڭ

يتبين لنا من الجداول السابقة مايلي:

١) تأخذ ضمائر الإشارة المفردة « بو » ، « شو » ، « او » حرف الوقاية « ن » مع المفعول به والمفعول فيه والمفعول منه .

(٢) في حالة المفعول اليه تأخذ ضمائر الإشارة المفردة « بو » ، « او » ، « شو » حرف الوقاية « ڭ » فتصبح « بوڭا » ، « شوڭا » ، « اوڭا » .

(٣) فى حالة المفعول معه والمفعول لأجله تأتى ضمائر الإشارة المفردة « بو » « شو » ، « او » فى حالة المضاف اليه ثم تضاف لها علامة المفعول معه أو المفعول لأجله .

امثلة :

بو نصل برشي ؟ : أى نوع من الأشياء يكون هذا ؟

بونى نرده بولدڭ ؟ : أين وجدت هذا ؟

شوگوزل بر البسه در : هذه ملابس جميلة .

شونى رفه قوى : ضع ذلك على الرف .

او ايى بر آدمدر: انه رجل طيب .

اونلرى بڭا وير : اعطهم لى .

بونلر چوق بهاليدر : هؤلاء ثمنهم غال جدا .

بونلرى بورايه گتير : احضرهم إلى هنا .

شونلر چوق اسكى : انها قديمة جدا .

شونلرى دوزلت لطفا : من فضلك رتبها .

اونلر چوق اوجوز : انها رخيصة جدا .

اونلرى بقالدن صاتون آلدم : اشتريتها من البقال .

اوكا پاره ويرڭ : أعطه نقوداً.

اونده سوت وار: فيه لبن .

اونلره گيتدم : ذهبت إليهم .

اونلرڭ اوى : منزلهم.

شونلردن پاره آلدم : أخذت نقوداً منهم .

[٨] الاسم الموصول

الاســـم الموصول كلمة تــصل جزء من العبارة بجزء آخر ، ويســـمى الجزء الأول « الموصول » والجزء الآخر « صلة الموصول » ، وللموصول فى اللغة التركية ثلاث صيغ :

(أ) الصيغة الأولي:

اذا كــانت صلة الموصــول مـفـعـول فـيـه نضع الأداة « كـه » او « كى » قــبــل الموصــول ، مثل :

صوقاقده كه آدم خيز لى يوريور : الرجل الذى فى الشارع يسير بسرعة .

ماصه ده كه كتاب بنم دكل : الكتاب الذى على المنضدة ليس كتابى .

باغچه ده كه كوپك نه ياپيور ؟ : ماذا يفعل الكلب الذى فى الحديقة ؟.

اوطه م ده كه سيجاره لرى گتيير مى سك ؟ : هلا احضرت لى السجائر التى فى غرفـتى ؟ .

بالقونده كه قيز آشاغى باقيور : الفتاة التى فى البلكون تنظر لأسفل.

موطفاقده كه طباقلرى يقه يه جغم : سأغسل الصحون فى المطبخ .

(ب) الصيغة الثانية

اذا كـانت صلة الموصـول جـملة فـعلية وكـان الموصـول فـاعلا نشتق اسم الفـاعل من الفعل ، مثل :

شرقى سويله ين قيزك گوزل سسى وار : الفتاة التى تغنى صوتها جميل .

جامى قيران چوجق بو : هذا هو الطفل الذى كسر الزجاج .

دون قونشان آدم بودگلدر : الرجل الذى تحدث بالأمس ليس هذا الرجل .

خيزلى گيدن عربه تهلكه ليدر : السيارة التى تسير بسرعة خطيرة .

بونلر شقاسون انسانلردر : هؤلاء هم الأفراد الذين يحبون المزاح .

(جـ) الصيغة الثالثة :

اذا كـانت صلة الموصول جملة فعلية ، وكان الموصول مفعولاً نضع الفعل فى صيغة الصلة سواء كان ذلك فى الماضى أو المستقبل ، مثل :

دوك سكا ويرديگك آينــه يى نره يه قـويدك : أين وضـعـت المرآه التى أعطيتـهـا لك بالأمس

بكا ويرد يكك كتاب دها اوقومادم : الكتاب الذى أعطيته لى لم أقرأه حتى الآن .

اونك چالديغى پارچه يى دها اوكنجه طويمه مشدم : المقطوعة التى عزفها لم أسمعها قبل الآن .

ايچديكميز سيجاره نك اسمى نه ؟ : ما اسم السيجارة التى دخنتها ؟

اونلرك يديكى باليق طازه دگلدر : السمك الذى تناولوه لم يكن طازجا .

گله جك پازار ايرتسى طانيشه جغك قيز چوق گوزلدر: الفتاه التى سأجعلك تتعرف عليها يوم الإثنين القادم جميلة للغاية .

اوقويه جغك كتاب سكا چوق شى اوكرته جك : الكتاب الذى ستقرأه سوف يجعلك تتعلم أشياء عديدة .

[٩] أدوات الاستفهام

ادوات الإستفهام هى الكلمات التى تؤدى إلى سؤال ، وهذه الأدوات هى :

(أ) كيم : من ، ويسأل بها عن العاقل مثل :

كيم گلـدى ؟ : من جاء ؟

اوكيـمـدر ؟ : من يكون ذلك ؟

بونى كيم بيليور ؟ : من يعلم ذلك ؟

-١- تخضع « كيم » لحالات الاسم الثلاثة من تجريد كما الأمثلة السابقة ، أو اضافة ، أو مفعولية ، مثل :

كيمكْ قلمى سياه ؟ : لمن القلم الأسود ؟

كيمى ايستيورسكْ ؟ : من تريد ؟

كيمه باقـيورسـكْ ؟ : لمن تنظر ؟

كيـمده قلـم وار ؟ : من لديه قلم ؟

كيمدن پاره آلديگز ؟ : ممن أخذت النقود ؟

-٢- تدخل عليها لاحقة الجمع ، مثل :

كيملركْ قارداشى گله جك ؟ : شقيق من الذى سيأتى ؟

كيملرى دعـوت ايـتديگز ؟ : من دعوتم ؟

كيملره مكتوب يازديـگز ؟ : لمن كتبتم الخطاب ؟

كيملره پاره وار ؟ : من الذين لديهم نقود ؟

كيملردن پاره ايستديگز ؟ : ممن أخذتم النقود ؟

(ب) نـه : ما ويسأل بـها عـن غـير العاقل . مثل :

بونـه در ؟ : ما هذا ؟

نـه فايده وار ؟ : أى فائدة فى ذلك ؟

يارين صباح نه ياپه جقسكْ ؟ : ماذا ستفعل صباح الغد ؟

١- تدخل عليها أيضا لاحقة الاضافة والمفعولية ، مثل :

نه يى آليورسكْ ؟ : ماذا تأخذ ؟

نه يكْ وار ؟ : ماذا بك ؟

نه يه قرار ويردكْ ؟ : على أى شئ عزمت ؟

نه ده قرار قلدكْ ؟ : أين أقمت ؟

نه دن گلمدكْ ؟ : لماذا لم تأت ؟

٢- يضاف إليها بعض الكلمات مثل : جه - ايچون - ديمك - قدر - زمان :

نه جه قونشيور ؟ : بأى لغة يتحدث ؟

« نه ايچون » نيچون دون گلمدكْ ؟ : لماذا لم تأت بالأمس ؟

قرال نه ديمك ؟ : ما معنى كلمة « قرال » ؟

نه قدر پاره كْ وار ؟ : كم يوجد لديك من النقود ؟

اوقولده نه قدر اوگرنجى وار ؟ : كم طالب فى المدرسة ؟

نه قدر بكله يه يم ؟ : كم من الوقت علىّ أن أنتظر ؟

نه قدر اويودكْ ؟ : كم من الوقت استغرقت فى النوم ؟

دهانه قدر يولمز وار ؟ : كم باق من الطريق أمامنا ؟

اوه نه زمان گيديور ؟ : متى يذهب إلى المنزل ؟

ازميردن نه زمان گله جك ؟ : متى سيأتى من أزمير ؟

(جـ) نره : : أين . ويسأل بها عن المكان . مثل :

نره سى صوغق ؟ : أى مكان يكون باردا ؟

بوراسى نره سى ؟ : أى مكان هذا ؟

١- تدخل عليها لواحق المفعولية ، مثل :

ينجره دن نره يى گور يور سگز ؟ : ماذا ترى من النافذة ؟

نره يه باقيور سگز ؟ إلى أين تنظر ؟

گوندر نره يه گيتدى ؟ أين ذهب كوندر ؟

نره ده اوتور يور سگز ؟ : أين تقيمون ؟

بوكى نره ده بولدك ؟ : أين وجدت هذا ؟

اوقول نره ده ؟ : أين تقع المدرسة ؟

چانطه نره ده ؟ : أين الحقيبة ؟

اوكر تمن نره دن چيقار ؟ : من أين يخرج المدرس ؟

قز نره دن باقدى ؟ : من أين تنظر الفتاة ؟

نره دن گليور سگز ؟ : من أين تأتى ؟

(د) قاچ : كم . ويسأل بها عن العدد الاصلي . مثل :

قاچ ليره ك وار ؟ : كم ليرة لديك ؟

قاچ ياشنده سگز ؟ : كم عمرك ؟

قاچ تاريخنده اولدى ؟ : فى أي عام حدث ؟

ساعت قاچ ؟ : كم الساعة ؟

قاچ ساعت سورر ؟ : كم ساعة يستغرق ؟

قاچ ساعتده بيتريور ؟ : فى كم ساعة ينتهى ؟

بريوز ييلده قاچ سنه وار ؟ : كم عام فى القرن ؟

قاچ كيلو آلما ايستيور سكز ؟ : كم كيلو تفاح تريدون ؟

آلما قاچ پاره ؟ : ما سعر التفاح ؟

بو يوزوك قاچ پاره ايدر؟ : ما ثمن هذا الخاتم ؟

١- تدخل عليها لاحقة المفعول فيه والمفعول اليه والمفعول منه ، مثل :

ساعت قاچده گله جك ؟ : فى أى ساعة سيأتى ؟

ساعت قاچده ترن حركت ايديور ؟ : فى أى ساعة يتحرك القطار ؟

برتقالڭ كيلوسى قاچه ؟ : كم سعر كيلو البرتقال ؟

قاباغڭ كيلو سى قاچه ؟ : كم سعر كيلو الكوسة ؟

ليمونلرڭ قاچ دانه سى قاچه ؟ : ماسعر الليمونة ؟

تقسيمه قاچه گتورور سكز ؟ : بكم ستنقلنا لتقسيم ؟

آلمايى قاچه ويريور ؟ : بكم يبيع التفاح ؟

موز قاچدن « قاچه » ؟ : ماسعر الموز ؟

آلمايى قاچدن « قاچه » آلدڭ ؟ : بكم اشتريت البرتقال ؟

آلمايى قاچدن ويريور سكز ؟ : بكم تبيع التفاح ؟

٢- تضاف لاحقة العدد الترتيبى إلى كلمة « قاچ » فتصبح « قاچنجى » للسؤال عن العدد الترتيبى ، مثل :

قاچنجى قاتده اوتوريور سكز ؟ : فى أى طابق تقيم ؟

أحمد ياريشده قاچنجى گلدى ؟ : ما ترتيب أحمد فى المسابقة ؟

بويبل قاچنجى صنفه گيديورسكْ ؟ : فى أى صف تدرس هذا العام ؟

صوررولر كتابكْ قاچنجى صحيفه سنده ؟ : فى أى صفحة من الكتاب توجد الأسئلة ؟

٣- تضاف لاحقة العدد التوزيعى إلى كلمة « قاچ » فتصبح « قاچر » للسؤال عن العدد التوزيعى ، مثل :

كتابلرى قاچر قاچر پاكت ياپديلر ؟ : كيف قسموا الكتب فى الربطة ؟

كتابلرى الليشر الليشر پاكت ياپديلر: وضعوا الكتب فى كل ربطة خمسين كتابا.

عسكر قاچر يوريورلر ؟ : كيف يسير الجنود ؟

ايكيشر ايكيشر يوريورلر : يسيرون مثنى مثنى .

(هـ) نصل : كيف ، ويسأل بها عن الحال ، مثل :

نصلسكز ؟ : كيف حالكم ؟

قهوه كز نصل اولسون ؟ : كيف تكون قهوتكم ؟

بو نصل برشى ؟ : أى شئ يكون هذا ؟

استانبوله نصل گيتدى ؟ : كيف ذهب إلى استانبول ؟

اورادن نصل گلديكز ؟ : كيف جئتم من هناك ؟

نصل برچو جقدر ؟ : أى نوع من الأطفال يكون ؟

نصل براودر ؟ : أى نوع من المنازل يكون ؟

نصل برلوقانده در ؟ : أى نوع من المطاعم يكون ؟

(و) هانگي : اى . وهي كلمة اصلها ، قنغي او خانغي ، . ويسأل بها عن كل ماتقدم العاقل . وغير العاقل . والزمان . والمكان . و الحال .... ، بحسب ما تضاف إليه . مثل :

طلبه گزدن قنغيسى دها حاضر در ؟ : أى من طلابكم مستعد ؟

قنغى آدم بوكا تحمل ايده بيلير ؟ : أى شخص يستطيع أن يتحمل ذلك ؟

هانگى قلمى ايستيور سكز ؟ : أى قلم تريد ؟

هانگى سينما دها ايى ؟ : أى سينما أفض ل ؟

هانگى لوقانده ياقين ؟ : أى مطعم قريب ؟

هانگى پوسته خانه اوزاق ؟ : أى مكتب بريد بعيد ؟

قنغى دولت تبعه سندندر ؟ : من أى دولة يكون ؟

بو ايكى طاشدن قنغيسى دها طانيقليدر ؟ : أى من هذين الحجرين يمكن الاستناد عليه ؟

اونك چوق قباحتلرى واردر قنغيسى سويليه يم ؟ : ان اخطاءه كثيرة أى منها يلزم أن أقوله ؟

هانگى آيده يز ؟ : فى أى شهر نكون ؟

هانگى فاكولته يه گيديور سكز ؟ : إلى أى كلية تذهبون ؟

اوتيل هانگى طرفده ؟ : فى أى ناحية يقع الفندق ؟

(ز) مي : وهي تعني هل او همزة الاستفهام . ويسأل بها عن واحد من شيئين او اكثر . كما يسأل بها عن مضمون الجملة . مثل :

هانگى آياق قابى آليور سكز ؟ بونى مى ، اونى مى ؟ :

أى حذاء ستشترى أهذا أم ذلك ؟

انجليزجه مى بيليور ، تركچه مى ؟ : هل يعرف الأنجليزية أم التركية ؟

قهوه می ایچه جکسکز ، شای می ؟ : أتشرب قهوة أم شای ؟

بوگوزلك می ؟ : هل هذه نظارة ؟

بو اوقول می ؟ : هل هذه مدرسة ؟

بو خدیجه خانم می ؟ : هل هذه هی السیدة خدیجة ؟

شو کتاب سوزلك می ؟ : هل ذلك الکتاب قاموس ؟

بوراسی استانبول می ؟ : هل هذا المکان هو استانبول ؟

بور الرده بر اوتیل وار می ؟ : هل یوجد هنا فندق ؟

بور الرده کتبخانه وارمی ؟ : هل توجد هنا مکتبة ؟

بور الرده پوسته خانه وارمی ؟ : هل یوجد هنا مکتب برید ؟

بور الرده سینما وارمی ؟ : هل توجد هنا سینما ؟

اوتوبوسه بینه جکمی سكْ ؟ : هل سترکب الاتوبیس ؟

بزمله یارین گله جکمی سكْ ؟ : هل ستأتی غدا معنا ؟

چانطه یی طاشیه بیله جکمی سكْ ؟ : أتستطیع أن تحمل الحقیبة ؟

بولند استانبولده اوتوریورمی ؟ : هل بولند یقیم فی استانبول ؟

حسن انقره دن گلیورمی ؟ : هل یأتی حسن من أنقره ؟

گوندر اوقوله گیدیورمی ؟ : هل یذهب گوندر إلی المدرسة ؟

دون گیجه ایی اویودكْ می ؟ : هل نمت جیداً بالأمس ؟

اوه قدر یوری یلم می ؟ : أیلزم أن تسیر الی المنزل ؟

[١٠] أدوات الربط

أداة الربط هى الكلمة التى تربط كلمتين أو عبارتين إحداهما بالأخرى ، ومن أهم أدوات الربط فى التركية مايأتى :

١- هم .... هم: و.... ايضا ، وكذلك ،.

وهى تستعمل لربط جملتين خبريتين مع توكيد الجملة الثانية ، مثل :

هانگى البسه يى آليورسكْ ؟ بونى مى اونى مى ؟ :

أى الملابسى ستشترى هذا أم ذلك ؟

هم بونى هم اونى ، ايكيسى ده گوزل . :

سوف آخذ هذا وذلك أيضا فكلا هما جميل .

هم عربجه بيليور ، هم فرانسز جه :

إنه يعرف العربية والفرنسية .

هم درس چالشميور ، هم ده اوگرتمنى ديگله ميور :

انه لايجتهد فى دروسه وكذلك لايصغى للمدرس .

هم پـوسته خانه يه ، هم ده سينما گيده جكز :

سوف نذهب الى مكتب البريد والى السينما أيضا .

هم سز ، هم ده آرقداشكز اوقوله گيتمه لى سكز :

يجب أن تذهب أنت وصديقك أيضا إلى المدرسة .

هم قارنم آچ ، هم ده يورغونم :

أنا جوعان ومتعب ايضاً .

هم اوقودم ، هم ده آکلاتدم :

لقد درست وشرحت ايضا .

هم گور ، هم صاغر :

انه ضرير وأصم ايضاً .

هم تنبل ، هم ده يارامز :

انه كسول وشرير ايضاً .

هم فقير ، هم ده چركين :

انه فقير وكذلك قبيح .

٢- يا .... ياده : إما .... وإما .

وهى تستعمل لربط جملتين بينهما اختيار ، مثل :

ياتلفون ايدرم ياده تلغراف چكرم :

إما أن أتحدث تليفونيا وإما أن أرسل برقية .

ساعت بشه قدر يابيتريرم ياده بيترم :

إما أن انتهى الساعة الخامسة وإما لن انتهى .

مكتوب يا اشگزدن ياده قيز گزدن گلمش :

إما أن الخطاب قد جاء من زوجتكم وإما أنه من ابنتكم .

لوقانده ده يابورك يرم ياده كوفته :

إما أن أتناول فى المطعم فطيرة وإما كفته .

ياترنله گيدرم ياده اوچاقله :

إما أن أذهب بالقطار أو بالطائرة .

ياامريقه يه گيده جگم ياده فرانسه يه :

إما أن أذهب إلى أمريكا وإما إلى فرنسا .

يا قهوه ايچرم ياده شراب :

إما أن أشرب قهوة أوخمراً .

٣- نه .... نه ده : لا .... ولا .

تستعمل لربط جملتين منفيتين ، مثل :

بوگون اوده نه اكمك نه ده شكر وار :

اليوم لايوجد خبز ولاسكر في المنزل .

نه تلغرافكز آلدق نه ده مكتوبكزى :

لم نتسلم برقيتكم ولاخطابكم

نه تياترو يه جيده جگزنه ده سينمايه :

لن نذهب الى المسرح ولا إلى السينما .

مكتوبى نه بن اوقودم نه ده او :

لم أقرأ الخطاب ولاهو قرأه .

نه عربچه بيليور نه ده فرانسزجه :

لايعرف العربية ولا الفرنسية .

نه شاى ايچه جگم نه ده سوت ، قهوه ايچه جگم :

لن أشرب شاى ولالبن ، سوف أشرب قهوه .

نه اوكر تمن ديكلر نه ده درس چاليشر :

لايصغى للمدرس ولايجتهد في دروسه .

نه دفترى وار ، نه ده كتابى :

لايوجد لديه كراسة ولاكتاب .

نه پاره سى وار ، نه اوى :

لاتوجد لديه نقود ولا منزل .

٤- ديه « ديو » : ولها عدة معاني منهـا :

(أ) « قـائلا » وهنا تأتى دائمـاً قـبل الأفـعال صـورمق ، جـواب ويرمك ، سـويله مك ، وتوضع ، قبلها (،) ، مثل :

تلفون ايتدى مى ، ديه صوردم :

سألت قائلا : هل تحدث فى التليفون .

گلميه جكلر ، ديه جواب ويردى :

أجاب قائلا : إنهم لن يأتون .

عجبه بيليورمى ، ديه صوردم :

سألت قائلا : ترى هل يعلم .

بيليورم ، ديه جواب ويردى :

أجاب قائلا : لاأعرف .

بن انگليز جه اوگرندم ، ديه سويله دى :

تكلم قائلا : تعلمت الإنجليزية .

در سلركز نصل گيديور ، ديه صوردم :

سألت قائلا : كيف تكون دروسكم .

پك ايى دگل ، ديه جواب ويردى :

أجاب قائلا : ليس جيدا .

(ب) ظانا ً ، على أمل أن .... » :

گله جكسكْ ديه پلاو پيشردم :

طهوت الأرز على أمل إنك ستأتى .

زيتون ياغى بوله بيليرم ديه بقاله اوغرادم :

مررت على البقال على أمل أن أستطيع أن أجد زيت زيتون .

الكتريق كسيلير ديه برقوتى موم آلدم :

اشتريت علبة شمع ظاناً أن الكهرباء ستقطع .

ياغمور ياغارديه شمسيه مى يانمه آلدم :

أخذت شمسيتى معى ظانا أن المطر سوف يهطل .

لازم اولور ديه يانمه پاره آله جغم :

سوف آخذ نقود معى ظانا إننى ربما أحتاج إليها .

(جـ) « لكى » :

اوكچه بورايه گلسون ديه تلفون ايتدم :

لقد خابرتها بالتليفون لكى تأتى أولاً .

پاره سيز قالمه سون ديه اوكا پاره ويردم :

أعطيته نقود كى لايبقى بلانقود .

بوچورا پلرى سكاكيه سكْ ديه آلدم :

اشتريت هذه الجوارب لكى ترتديها .

(د) « لماذا » :

نه ديه بويله كتابلرى اوقويورسكْ ؟ :

لماذا تقرأ كتب كهذه ؟.

نه ديو بوه هواده دكْزه كيردكْ ؟ :

لماذا نزلت إلى البحر فى طقس كهذا ؟

اورايه نه ديه كيده جكسكْ ؟:

لماذا ستذهب إلى هناك ؟

شو الكتريغى نه ديه كسرلر آكْلاميورم ؟:

أنا لا أفهم لماذا يقطعون تّلك الكهرباء ؟

(هـ) « كأن » :

بوكونَ درس يوقدر ديوبنى مكتبه كيتمكدن آليقودى :

لقد جعلنى أتأخر عن المدرسة كأنه لايوجد درس اليوم .

[١١] المبهمات

المبهمات هى الكلمات التى تشير إلى شخص أو شئ بإبهام ، وأشهر المبهمات فى اللغة التركية ما يأتى :

١- يالكز : فقط

بوگون يالكز بركتاب آلدم : اشتريت اليوم كتابا واحداً فقط .

يالكز تركچه قونوشورز: نتحدث التركية فقط .

يالكز ترجمه ايتدك : لقد ترجمنا فقط .

بزه يالكز أحمد گلدى : جاء الينا أحمد فقط .

٢- هيچ : على الاطلاق - أبدا - قط .

هيچ يورغون دگلم : لست متعباً على الاطلاق .

هيچ قورناز دگللر : ليسوا ماكرين على الاطلاق .

هيچ آرقداشى يوق : ليس له صديق قط .

هيچ كتابم يوق : ليس لدى كتب قط .

اورايه هيچ گيتمدم : لم أذهب الى هناك أبداً .

أحمد له هيچ گيتمدى : لم يذهب مع أحمد أبداً .

اورايه هيچ گيتديكز مى ؟ : ألم تذهب إلى هناك أبداً ؟

اوچاقله هيچ گيتديكز مى ؟ : ألم تذهب بالطائرة أبدا ؟

٣- هر حالده : من المحتمل

هر حالده ممنوندر : من المحتمل أن يكون مسروراً .

هر حالده بهاليدر : من المحتمل أن يكون غالى الثمن .

هر حالده ايى در : من المحتمل أن يكون بخير .

هر حالده گيتمشدر : من المحتمل أن يكون قد ذهب .

هر حالده طويمشدر : من المحتمل أن يكون قد أحس .

هر حالده ايشيتمشدر : من المحتمل أن يكون قد سمع .

٤- بلكه : ربما .

بلكه او اوجوزدر : ربما يكون المنزل رخيص الثمن .

بلكه اوراده در : ربما يكون هناك .

٥- عجبا : ترى .

عجبا اوده مى در : ترى هل هو فى المنزل ؟

عجبا احمد نره ده در : ترى أين أحمد ؟

عجبا بو اوتيل بهاليميدر : ترى هل هذا الفندق غالى ؟

٦- هر : كل مرة :

اونى هر گورديگمده سنى صورار : كل مرة أراه فيها يسأل عنك .

بوالبسه يى هر گيديگمده دوگمه قوپار :

كل مرة أرتدى فيها هذا الثوب يسقط منه زر .

هر گورشديككز ده بندن مى سوز ايدرسكز ؟ : كل مرة ترانى فيها تتحدث عنى ؟

بوموزه يى هر زيارت ايتدكلرنده ، بورسم اوگنده طورورلر :

كل مرة يزورون فيها هذا المتحف يقفون أمام هذه الصورة .

٧- قدر : ولها عدة معاني ، منها :

(أ) « حتى ، إلى » :قبرصه نصل گيتدكْ : كيف ذهبت إلى قبرص ؟

اطنه يه قدر ترنله ، آطنه دن اسكندرونه قدر اتوبوسله ، اسكندرونه دن قبرصه قدر ده گمى ايله گيتدم :

ذهبت إلى اطنه بالقطار ، ومن اطنه إلى الاسكندرونه بالاتوبيس ، ومن الاسكندرونه إلى قبرص بالسفينة .

دون گيجه ايى اويودكْ مى ؟ : هل نمت جيدا بالأمس ؟

خير ، هيچ اويومدم صباحه قدر كتاب اوقودم :

لا ، لم أنم قط قرأت الكتاب حتى الصباح .

عثمان نره يه گيتدى ؟ : أين ذهب عثمان ؟ .

غزته جى يه قدر گيتدى : ذهب الى بائع الجرائد .

يارين صباح نه يايه جق سكْ ؟ : ماذا ستفعل صباح الغد ؟ .

اوگله يه قدر اويويه جغم ، اوگله دن صكْره ساعت بشه قدر درس چاليشه جغم :

سوف أنام حتى الظهيرة وبعد الظهر سأذاكر دروسى حتى الساعة الخامسة .

(ب) «لدرجة أن » :

بوكتاب بنم اوقيه ميه جغم قدر زور :

هذا الكتاب صعب لدرجة اننى لا أستطيع قراءته .

موزه سنكْ يورويه ميه جكْكْ قدر اوزاق :

المتحف بعيد لدرجة انك لن تستطيع أن تسير إليه .

(جـ) « بدرجة كافية » :

ات يه بيله جكمز قدر يومشاق : اللحم طرى بدرجة كافية نستطيع معها أن نتناوله .

اوقول اونڭ يوريوبيله جگى قدر ياقين : المدرسة قريبة بدرجة كافية يستطيع معها أن يسير إليها .

٨– نه : كاداة تعجب بمعنى « ما »

نه تصادف : يـاللصدفة !

نه يـازيق : يـاللأسف !

نه گوزل برقيز : ما أجملها من فتاة !

نه بويوك برينا : ما أكبره من مبنى !

ثالثاً النصوص

تاريخ مقدس

(ق ٤٧٦٠ - ق ١٥٩٨)

خلقت وطوفان . اجناس والسنه . حضرت ابراهيم وذريتى . حضرت يوسف . بنى اسرائيل . حضرت موسى . حكام وملوك

خلقت وطوفان

كتب مقدسهء الهيه ديور كه جناب الله دنيايى يوقدن ياراتمشدر . ارض وسما ياراديلوب ارضه بركت ويرلمش وسما گونش وآى وييلديزلر ايله دونادلمشدر . بوندن صوكره دنياده بولنان مخلوقات والك نهايت انسان — يعنى حضرت آدم عليه السلام — ياراديلمشدر « ق ٤٧٦٠ » .

ذى روح اولان مخلوقاتك كافه سى ايچون برر آرقه داش يارادلديغى حالده ابتدا حضرت آدم (ع) يالگز براقلمشيدى . فقط برمدت صوكره جناب خالق حضرت آدم ايچون آرقه داش اولمق اوزره حضرت حوا عليها السلامى ياراتمشدر .

حضرت آدم ايله حضرت حوا (ع) ابتدا جنتده اقامت ايدرلر ايدى . لكن جنتده ايكن ابليس لعينه اويوب حق تعالى حضرتلرينك امر ينى او نوتمش اولدقلرندن حضرت جبرائيل واسطه سيله جنتدن اخراج اولنمشلردر .

دنياده موجود انسانلرك كافه سى حضرت آدم « ع » كـ ذريتيدر . حضرت آدمك مخدوملرندن « قابل » برمنازعه آره سنده برادرى هابلى قتل ايلمشدر . بونك ايچون قابل ذريتى دخى برطاقم فلا كتلره اوغرامشلسر.

حضرت آدم « ع» دن صوكره نبوت اوغلى حضرت شيث « ع » ، وآندن صوكره حضرت ادريس « ع » ، وآندن صوكره دخى حضرت نوح « ع » ، توجيه اولنمشدر .

حضرت نوح « ع » زمانده « طوفان » واقع اولمشدر .

انسانلر جناب اللهڭ امرلرینه وپیغمبرلرڭ نصیحتلرینه باقمایوب دینسزلگه صاپدقلرندن تأدیب وتربیه یه شایان اولمشلر . بونڭ ایچون حق تعالی دخی طوفان بلیه سنی گوندروب، جمله سنی محو ایتمشدر . طوفاندن یالگز حضرت نوح علیه السلام ایله تبعه سندن تخمیناً یتمش کشی قورتلمشلردر . چونکه حضرت نوح جناب حقڭ امریله برگمی انشا ایده رك طوفان اثناسنده گمی یه التجا ایتمشیدی .

اجناس والسنه

حضرت نوح علیه السلامڭ حام ، سام ، یافث اسمنده اوچ مخدومی وار ایدی . طوفاندن طولایی بوش قالمش اولان یر یوزینی تکرار اعمار واسکان ایدن بونلرڭ ذریتلری در .

ترکلر، ایرانیلر ، یونانیلر ، رومه لیلر وعلی العموم اوروپالیلر یافث بن نوح ذریتیدر .

عربلر، آثوریلر ، کلدانیر ، فنیکه لیلر ، یهودیلر ، مصریلر سام بن نوحدن ، زنجیلر دخی حام بن نوحدن ظهور ایتمشدر .

طوفان بلیه سنڭ دهشتی برخیلی زمان انسانلر طرفندن اونودلمیوب حق یولنده حرکت ایتملرینی موجب اولمشدر . فقط مرور زمان ایله جمعیته ینه اوامر الهیه یه اطاعتسزلك گیرمشدر .

حتی دنیاده بولنان حکمدارلردن بعضلری « الله » لق دعوا اسیله هر نوع عصیانلره باشلامشلردر . مثلا بابل طرفنده حکومت ایتمکده بولنان نمرود جناب خالقه قارشی عصیان ایتمش وگویا دنیایه بردها طوفان گوندرلدیگی حالده خلاص اولمق ایچون غایت مرتفع « سمایه قدر » برقله انشا ایتمکه قیام ایله مشدر . جناب الله قله یی انشا ایدن عمله نڭ لسانلرینی تبدیل ایتدیگندن جمله سی دارمه داغین اولمشلردر قله دخی برصاعقه واسطه سیله ییقلمشدر .دنیاده لسانلر بوندن چوغالمشدر .

بو وقعه تاریخلرده « تفرقهٔ بابل » نامیله معروفدر .

حضرت ابراهيم وذريتي

انسانلرڭ قسم كليسي نمروده اويوب عصيان يولني طوتدقلرندن واجب تعالى حضر تلرينڭ امريله حضرت ابراهيم عليه السلام نمرود .. نزدينه گلوب آني طريق سلامته دعوت ايتمشدر . نمرود ايسه دعوت ونصيحته قارشي جبر وتحقير ايله جواب ويرمش وحتى حضرت ابراهيم عليهنه سوء قصد ايلمشدر . بوو جهله خلق مبعوث الهى يه اطاعت ايتمدكلرندن جناب حق دخي حضرت ابراهيمه نمرودڭ زير حكمنده بولنان كلدانستاندن چيقمسي ايچون امر ويرمشدر .

حضرت ابراهيم ابتدا اورفه جوارينه وبعده بردار زاده سى حضرت لوط ايله برابر ارض مقدسه گلمشدر . حضرت ابراهيم ارض مقدسده نشر هدايتله مشغول ايكن وحى نازل اولوب « كنديسنڭ بيوك برذريت صاحبى اوله جغى وذريتنڭ عند اللهڭ مقبول برملت اوله جغى وارض مقدسڭ ايلريده آنلره ويريله جگى » بيلدير لمشدر .

بر آره لق حضرت ابراهيم ايله حضرت لوط برى برندن آيريلوب حضرت لوط بلاد سدوم اوزرينه گيتمش وبلاد مذكوره ده نشر هدايتله مشغول اولمشدر. لكن بلاد سدوم اهاليسى افعال شنيعه يه مبتلا وعاصى برقوم اولوب حضرت لوطى حسن قبول ايتمدكلرندن اوزرلرينه « بلا يغمورى » ياغدير لمشدر .بلاد سدوم يره باتمش ويرلرنده شمديكى « بحر لوط » حاصل او لمشدر .حضرت لوطدن آيرلمش اولان حضرت ابراهيم « ع » ارض مقدسڭ جنوب طرفنده طولاشوب نشر هدايت ايدر ايكن قيتلق واقع اولشدر . مصر قطعه سى نيل مبارك سايه سنده « ؟ » شمديكى وقتده ياغموره محتاج اولمديغى گبى اسكى وقتلرده دخي محتاج دگلدى . بونڭ ايچون يغمور سزلقدن سائر يرلرده قيتلق اولورسه هركس ذخيره آلمق ايچون مصره گيدرا يدى . ابراهيم عليه السلام دخي بوو جهله مصره عزيمت ايتمش ايكن زوجه سى « ساره » مصر حكمدارى طرفندن توقيف ايدلمشدر . فقط عنايت بارى ايله حضرت ابراهيم « ع » ساره يى گرى آلدقدن بشقه نهايت درجه ده قورقمش اولان « سبب ؟ » حكمدار دخي گوگلني يابمق ايچون « هاجر » اسمنده برجاريه تقديم ايتمشدر . سارده دن شمدى يه قدر بر اولاد دنيايه گلمه-

مش ایدی حال بوکه کندیسنك بیوك برذریت صاحبی اوله جغی جناب حق طرفندن حضرت ابراهیمه دفعاتله وعد وتبشیر اولنمش ایدی . بونك ایچون حضرت ابراهیم دخی پك زیاده مراق ایده یور ایدی . نهایت ابراهیم « ع » ساره نك موافقتیله هاجری استفراش ایتمش وبوندن حضرت اسماعیل علیه السلام دنیایه گلمشدر . اون اوچ سنه صوكره ساره دن دخی حضرت اسحق علیه السلام دنیایه گلمشدر « ق ٣٦٥٣ » .

حضرت اسماعیل حضرت ابراهیم « ع » طرفندن حجاز طرفلرینه گوندریلوب « ؟ » اوراده بیومش وصوكره پدریله کعبهٔ شریفی بنا ایلمشدر . حضرت اسحاق « ع» ایسه پدرینك یاننده قالمشدر .

بر آره لق جناب خالق حضرت ابراهیمك کندیسنه اولان صداقت واطاعتنی تجر به ایچون اوغلنك قربان ایدلمسنی طلب ایتمش وحضرت ابراهیم علیه السلام دخی همان اجراسنه تشبث ایلمشدر . لکن پچاق اوغلنك بوغازینی کسمه مشدر . بوصره ده جنتدن برقوچ گوندرلمش اولدیغندن ابراهیم علیه السلام دخی مذکور قوچی قربان ایتمشدر .

حضرت ابراهیم علیه السلامدن صوكره ریاست ونبوت حضرت اسحق علیه السلامه واندن صوكره کوچك مخدومی حضرت یعقو به گچمشدر .حضرت یعقوب ایسه اون ایکی اولاد ذکوره مالك ایدی . نبی اسرائیلك مرکب اولدیغی اون ایکی سبط دخی حضرت یعقوبك اون ایکی اولادندن ظهور ایتمشدر .

حضرت یوسف

حضرت یعقوب علیه السلام اولا دلری ایچنده اك زیاده حضرت یوسفی سور ایدی . چونکه یوسف علیه السلام انسانلرك اك گوزلی بولندیغی گبی اخلاقی دخی امثالسز ایدی . بیوك برادرلری بونك ایچون حضرت یوسفی قسقانیرلر وسومزلر ایدی .

برگون اولاد یعقوب قیره چیقمش ایکن حضرت یوسفی قویویه آتمشلر وگوملکنی قوزی قاننه بولایه رق « یوسفی قورد یدی » قولیله پدرلری یعقوب علیه السلامه گتیر مشلردر .

بوصره مصره گیتمکده اولان برکاروان حضرت یوسفڭ بولندیغی قویونڭ اوکندن گچر ایکن صو آلمق ایچون قویویه قوفه ایندیرمشلر ایدی . حضرت یوسف دخی قوفه یه صاریلوب چیقمشدر . تجارلر ابتدا حیرت ایچنده قالمشلر ایسه ده صوکره حضرت یوسفی مصره گتوروب صاتمغه قرار ویرمشلر وذاتاً حضرت یوسف پك گوزل بولند یغندن چوق پاره قزانه جقاری امیدی ایله سوینمکه باشلامشلردر .

حضرت یوسف مصرده مصر ملکنڭ وزیرینه صاتلمشدر . لکن برمدت صوکره وزیرڭ زوجه سی « زلیخا » حضرت یوسفه عاشق اولوب حضرت یوسفدن دخی قارشیلق گورمدیگندن افترا ایده رك حضرت یوسفی حبس ایتدیرمشدر .

حضرت یوسف علیه السلام اذن الهی ایله رؤیا تعبیر ایدر ایدی . حبسخانه ده ایکن حکمدارڭ قرناسندن برینڭ رؤیاسنی تعبیر ایتمش ایدی . برخیلی مدت صوکره ملكڭ گوردیکی رؤیایی کیمسه تعبیر ایده مدیگندن قرنادن اولان مذکور ذات حضرت یوسفی خبر ویرمش وملك دخی حضرت یوسفی حضورینه جلب ایتمشدر .

مصر ملکی رؤیاسنده یدی سمز اینگڭ یدی ضعیف اینك طرفندن یوتلدیغنی گورمش ایدی . حضرت یوسف « ع » بونڭ یدی سنه فوق العاده فیض وبرکتدن صوکره قیتلق اوله جغنه اشارت اولدیغنی خبر ویرمشدر . ملك بو تعبیردن ممنون اولوب حضرت یوسفی حبس خانه دن چیقارمش ومشار الیهی کندیسنه وزیر تعیین ایده رك برکتلی اولان یدی سنه محصولاتنڭ فضله سنی برکتسز اولان یدی سنه ایچون انبارده محافظه یه مأمور ایتمشدر . یوسف علیه السلام چیفتجیلری حمایه ایده رك چوق اکین اکدرمش . بو صورتله جمع اولنان ذخیره برکتسز اولان یدی سنه اثناسنده عموم مصر ممالکنی اداره ایتدکدن بشقه ممالك متجاوره یه دخی برخیلی مقداری صاتلمشدر . بوسایه ده مصر پك زیاده معمور اولمشدر . قیتلق اثناسنده ارض فلسطین اوزرنده ساکن اولان اولاد ابراهیم علیه السلام دخی بیوك صیقندی ایچنده اولوب حضرت یعقوب « ع » او غللرینی ذخیره آلمق ایچون مصره گوندرمش ایدی . بونلر مصرده حضرت یوسفه راست گلمشلر . حضرت یوسف برادرلرینی طانیمش ایسه ده انلر کندیسنی طانیه مامشلردر .یوسف « ع » برادرلرینه

پك چوق التفات ايتمش واهون فيأتله ذخيره ويرمشدر . برنجى سفرده كنديسنى طانيتديرـ مامش ايسه ده ايكنجى دفعه گلدكلرى وقت اغلايه رق بويونلرينه صارلمش وكنديسى حقنده اجرا ايتدكلرى قباحتى عفو ايله مشدر .

يوسف عليه السلام مقدار كافى اراضى ويروب پدر برادرلرينى واقرباسيله تعلقاتنى مصره جلب ايده رك اوراده اسكان ايتدرمشدر . حضرت يعقوب « ع » سوديكى مخدوميله ملاقات ايتدكدن صوكره مصرده وفات ايتمشدر . فقط وصيتى موجبنجه ارض فلسطينده اجدادينك ياننده دفن اولنمشدر .

تركلر

آسيه قطعه سنده اسكيدن برى اوچ بيوك قوم اوتورر ايدى بونلرك برنجيسى ترك طائفه سيدركه آسيه نك شمال نصفنده عشيرت حالنده گزرلر ايدى . آسيه نك شرق طرفى چينليلرك ، جنوب طرفى دخى هندولرك النده ايدى .

ترك طوائفى هر نه قدر كوچوجك عشيرتلر اوله رق گزرلر ايديسه ده آره صره ايچلر ندن برقهرمان ظهور ايده رك جمله سنى ياخود برقسمنى قومانداسى تحتنه آلير وبونك اوزرينه اطرافه تجاوز ايده رك اورالرده ساكن اولان اقوام مختلفه يى دهشت ايچينده براقيرلر ايدى .

بو وجهله تركلرك آره صره بيوك دولتلر تشكيل ايتدكلرى اولور ايدى . فقط تشكيل ايتدكلرى دولتلر چوق مدت بقا بولمايوب باتار ايدى . چونكه اول وقت ترك طائفه سى عشيرت حالنى حضريت حالنه ترجيح ايدر ايدى . ترك سركرده لرندن « اوغوز خان » هجرت نبويه دن اوچ بيك درت يوز سنه مقدم آسيه قطعه سنك همان بتوننى ضبط ايده رك عظيم بر دولت تشكيل ايتمش اولديغى حالده مذكور دولت دخى سائرلر گبى آز زمان ايچنده طاغلمشدر .

تركلرك هجوملرينه الك زياده دوچار اولمش اولان قطعه لر ايران ، شرقى اوروپا وچين قطعه لرى ايدى .

چينليلر

چينليلر اسكيدن برى بيوك بر دولت اوله رق يشارلر ايدى . چينكْ شرق طرفنده محيط كبير دكزى، جنوبده دنياده اكْ يوكسك اولان هيمالايه طاغلرى ، غربده دخى بللور طاغلرى واقعدر . چين قطعه سى غايت منبت اولوب انسانه لازم اولان شيلردن هر برينى شامل بولنديغندن چينليلركْ اطراف ممالكده گوزلرى يوق ايدى واهالى يالكز ممالكى اجنبيلردن محافظه ايتمكه چاليشيرلر ايدى . چين ممالكى اوچ طرفدن ياكچلمز طاغلر، ياخود دكز ايله احاطه اولنمش اولوب يالكز برطرفى — يعنى بيوك تركستانه بتيشك اولان شمال طرفى آچيق ايدى . بونكْ ايچون چينليلر شمال حدودنده دنياده اكْ بيوك آثاردن صاييلان « سدچين » ى انشا ايتمشلردر بونكله برابر ينه تركلر دائما چين قطعه‌ـ سنى راحتسز ايدرلر ايدى . حتى تركلر برخيلى زمان چين اوزرنده حكومت ايتمشلر وچينليلر ايله تركلركْ قاريشملرندن تاتار ومغول گبى آزمه برطاقم طوائف ظهور ايتمشدر .

يوقاريده بيان اولنديغى وجهله چين قطعه سى ممالك متمدنه دن آيرلمش اولديغندن ترقى ايتمه مشدر . چينليلر اصلاحاتى قبول ايتمزلر وحالا بوندنْ بيكلرجه سنه مقدمكى اصول اوزره يشارلر .

چينده اصول وقوانين وضع ايدن « قونفوچيئو » نام برحكيمدر . بوگونكى گونده چينده حكومت ايدن سلاله بوندن آلتى يوز سنه مقدم چينى ضبط ايتمش اولان تاتار سلاله سيدر .

هندولر

هندوستان قطعه سى دنياده اكْ مشهور واكْ زنگين اولان ممالككْ بريدر . هندوستانكْ زنگينلكى دائما تاريخده ظهور ايتمش اولان بيوك فاتحلرى جلب ايتمش اولديغندن هندولر دفعاتله اجنبى بيوندريغى آلتنه گير مشلر وبيوك بر دولت تشكيل ايتمكه موفق اوله ما‌ـ مشلردر. هندوستان قطعه سى اوته دن برى « راجه » لق ياد اولنان كوچك حكومتلردن عبارت ايدى . بو حكومتلر بربرى ايله اتفاق ايده رك خارجى دشمنلرينه قارشى حركت ايده جكلرى يرده دائما بربرى ايله محاربه ايدرلرايدى .اجنبيلر اشبوا حوالى كنديلرى

ایچون فرصت اتخاذا یده رك مداخله ایدرلر ایدی .

هندوستان بیوك بر قطعه اولوب شمالده چین ممالکندن « هیمالایه » طاغلری ایله آیر لمشدرواوچ طرفی محیط هندی دکزی ایله احاطه اولنمشدر . یالکز شمال غرب طرفندن ایرانه – یعنی شمدیکی افغانستانه بیتیشك اولدیغندن هندوستان اوزرینه اولان هجوملر دخی او طرفدن واقع اولور ایدی هندوستان مقتدر بردولت اولمش اولسه « سیند » نهری گچلمز برخط مدافعه کسلمش اولور ایدی .

هندوستانده اهالی درت صنفه تقسیم اولنمش اولوب برصنفه منسوب اولان بر آدم دیگر صنفه گچه مز ایدی . صنفلرك ایچنده الك معتبراولان « براهمن » یعنی کاهن صنفی ایدی ، اندن صوکره عسکر، عسکردن صوکره تجار، چفتجی ، چوبان گبی سائر اصناف الك صوکره دخی اسیر گلیر ایدی .

هندولر چینلیلر واسکی ترکلر گبی پوت پرست ایدیلر .

هندوستانده هجرت نبویه دن اون یکی عصر مقدم « بودا » مذهبی نامیله بریکی مذهب ظهور ایتمشدرکه حالا چینلیلر ایله هندولرك برقسمی او مذهبده درلر . « بودا » اسمی ایسه مذکور مذهبی میدانه چیقاران برحکیمك اسمندن ایلری گلمشدر .

هندولر پك چوق آثار براقمشلردر . « پاغوده » دینیلان جسیم معبدلر پك چوقدر . آثار ادبیه دخی چوق اولوب ازجمله « دامنه » عنوانلی بیوك براثر واردکه برجزؤی « همایون نامه » نامیله ادبیات عثمانیه ده مشهوردر .

مصریلر

« احوال اراضی ، نیل مبارك ، احوال عمومیه ، بیوك سزوستریس ، اون ایکی قوماندان ، آماسیس ، انقراض، اصول وعادت »

احوال اراضی – مصر قطعه سی آفریقه نك شمال شرقی طرفنده کائن براقلیم اولوب آسیه دن شمدی سویش قنالی ایله تفریق اولنمشدر – مصرك شمال طرفی بحر سفید، شرق طرفی بحر احمر ، جنوب طرفی سودان قطعه سی، غرب طرفی دخی صحرای

کبیر ایله محاطدر . مصر قطعه سی جسیم ایسه ده یالگز نیل مبارك نهرینك تشکیل ایتدیکی دره قابل اسکندر . نیل مبارك اولمسه ایدی مصر دخی صحرای کبیر گبی برچول اولمش اولور ایدی . چونکه مصرده قار ویغمور همان یاغماز .

ایشته بویله برقطعه یی دنیاده اڭ برکتلی اقلیملردن صایدران نیل مبارك نهریدر . نیل مبارکڭ منبعلری خط استوا اوزرنده در .اورالرده یاز موسمنده یاغمقده اولان بیوك یاغمورلردن طولایی نیل نهری طغیان ایده رك مصرڭ قابل اسکان اولان نیل مبارك دره سنی قاپلار .

بودره هرسنه حزیراندن تشرین اوله قدر صو آلتنده بولنور .تشرین اولده صو چکیلیر وهمان صو آلتندن قورتلمش اولان ترلالرا کیلیر .

قیش بزم طرفلره اڭ فنا برموسم در . مصر ایسه قیشین اکینلر آلتنده بولنور ودنیانڭ اڭ گوزل ومعمور قطعه سی رنگنی آلیر . بزم اڭ گوزل موسممز اولان ایلك بهارده مصر چوله بڭزر .

نیل دره سی سکزیوز فرسخ طولنده ایسه ده عرضی سکز فرسخدن یگرمی فرسخه قدردر.

مصر اوچ قطعه یه آیریلوب بحر سفیده بتیشك اولان « مصر سفلا » ، اورته ده بولنان « مصر وسطا » ، یوقاریده بولنان دخی « مصر علیا » یاد اولنور . بونلرڭ ایچنده اڭ معمور اولان « مصر سفلا » در .

احوال عمومیه

مصرده ابتدا حکومت تشکیل ایدن نوح علیه السلامڭ اوغلی سامڭ اولادندن « مصرایم » در. مصرایم قوم وقبیله سیله آسیه دن مصره گلوب اوترمش ایسه ده ذریتی منتظم بردولت تشکیل ایتمکه موفق اوله مامش در . انجق چوق مدت صوگره – یعنی هجرت نبویه دن درت بیڭ سنه مقدم مصرڭ جنوب طرفنده ساکن اولان « سودانیلر » ڭ مصراوزرینه تجاوزلری چوغالوب ممالکی اداره ایتمکده بولنان « کاهنلر » دخی محافظه دن عاجز قالدقلرندن عسکر صنفی قوماندا نلرندن « منس » ی حکمدار انتخاب

ایتمشدر . مصرك اقبالی دخی بووقعه دن اعتباراً باشلامشدر .

مصرده اوتوز قدر حکمدار سلاله سی ظهور ایتمشدر . بونلرك ایچنده اك مشهور اولانلر دردنجی ، اون سکزنجی ، اون طقوزنجی ، یگرمی آلتنجی در . دردنجی سلاله حکمدار لری زماننده دنیاده بولنان آثار عتیقه نك اك مشهورلری صاییلان « اهرام » – یعنی « فرعون تپه لری » انشا اولنمشدر .

اون ایکنجی سلاله حکمدار لری آفریقه ده خیلی مملکتلر ضبط ایتدکدن صوکره آسیه یه گچه رك غربی آسیه نك برقسمنی دخی تحت اطاعته آلمشلردر . بوسلاله حکمدارلرینك ایچنده اك مشهور اولان او چنجی « سزورتازن » اولوب آسیه ده پك چوق فتوحاته نائل اولمشدر .

لکن اون اوچنجی سلاله نك زمان اداره سنده جزیرة العربده ساکن اولان اقوام وحشیه مصر اوزرینه هجوم ایده رك قسم اعظمنی ضبط ایتمشلر واوراده درت یوز سنه قدر اوترمشلردر « هیکسوس » یاد اولنان اشبو عربلر عشیرت اولوب چوبانلق ایله کچنیرلر وزراعت ایتمزلر ایدی . بونك ایچون زمانلر نده مصر خراب اولمشدر .عربلرك هجومی اوزرینه مصریلرك بقیه سی مصر علیا یه فرار ایتمشلر ایدی وقوت بولدقجه اورادن « هیکسوسلر » اوزرینه هجوم ایتدکلرندن هیکسوسلرك مصرده بولندقلری درت یوز سنه ظرفنده محاربه همان اکسك اولما مشدر . نهایت اون سکزنجی سلاله حکمدارلرندن « آموزیس » عربلری مصردن چیقارمش وخلفلرندن او چنجی « توتموزیس » شمدیکی سوریه ، حلب وبغداد جهتلرینی فتح ایتمشدر . کویا « توتموزیس » یوزسکسان قدر قوم وجماعتی اطاعت آلتنه آلمش ایدی .

بیوك سزوستریس

اون طقوز نجی سلاله دن مصرك اك بیوك فرعونی – یغی حکمداری بولنان « رامزه-س » یاخود « بیوك سزوستریس » ظهور ایتشدر .

سزوستریس دنیایه گلدگی وقت کاهنلر آنك بیوك آدم اوله جغنی خبر ویرمش اولدقلرندن باباسی « ستوس » تربیه سنه زیاده سیله دقت ایتمش ورامزه س ایله برابر طوغان

چوجقلری معیتنده بیوتمشدر . رامزه س مذکور چوجوقلر ایله دائما « عسکر او یونی » اوینار ایدی .

باباسی وفات ایدنجه رامزه س التی یوزبیلڭ پیاده والنی بیڭ سواری ایله آسیه قطعه سنه داخل اولوب جزیرة العرب ، ایران وهندوستان قطعه لرنی فتح ایتمشدر . رامزه س هندوستاندن عودتله قافقاسیه ایله قره دڭزڭ شمال طرفلرینی وصوڭره آناطولی ایله روم ایلی نڭ برقسمنی دخی ضبط ایتمشدر . لکن روم ایلی ده ایکن بیوك برقیتلق واقع اولد یغندن مصره عودت ایتمشدر . رامزه س عودت ایدر ایکن یوز بیڭلرجه اولان اسرایی برابرنده گتورمشدر . حتی مصره داخل اولنجه پای تخته قدرعربه سنه نوبتله اسیر ایتمش اولدیغی اجنبی حکمدارلرینی قوشار ایدی . بوصره ده درت یوز گمیدن عبارت اولان رامزه سڭ دونناسی جده دڭزندن هندوستان دڭزینه چیقوب اورالرده بولنان آطه لرایله سواحلی ضبط ایتمکله مشغول ایدی .

اون ایکی قومانداں

هجرت نبویه دن اون اوچ عصر مقدم سودانیلر هجوم ایده رك مصری استیلا وبر مدت اداره ایتمشلر ایدی . مصریلر اون ایکی ذاتڭ قومانده لردی تحتنده اولدقلری حالده عصیان ایله اجنبیلری مملکتلرندن طرد ایلمشلردر . بونڭ اوزرینه برحکمدار انتخاب ایتمك لازم گلوب قوماندا نلرڭ هربری دخی حکمدار اولمق ارزوسنده بولندیغندن بردرلو قرار ویره مه ـ مشلرایدی . بونلر هاتفلره مراجعت ایله کیمك حکمدار اوله جغنی سؤال ایتمش اولوب هاتفلردخی « عبادت اثناسنده کیم تونج قوپه ایله مذبحه شراب دوکر ایسه آنڭ حکمدار اوله جغنی » سویله مشلرا یدی . بونڭ اوزرینه قوماندا نلر دخی احتیاطاً معبدلرده بولنان بتون تونج قوپه لری قالدیر مشلر ایدی . برگون بونلرڭ جمله سی عبادت ایدرایکن کاهن اون ایکی قوپه یرینه اون بر دانه گتیرمش اولد یغندن قوماندانلرڭ کوچوکی بولنان « پسامتیخ » قوپه سز قالمشدر . بونڭ اوزینه « پسامتیخ » باشنده بولنان تونج طولغه یی چیقاروب قوپه یرینه استعمال ایتمشدر . بووقعه نڭ « پسامتیخ » ڭ حکمدار اوله جغنه اشارت اولدیغنه حکم اولنوب قوماندانلردخی تلاشلر ندن « پسامتیخ » ی نیل آغزنده کائن بر آطه یه نفی ایتمشلردر.

منفاده بولنان « پسامتیخ » راحت اوتورمایوب ینه هاتفلره مراجعت ایتمش ،هاتفلردن کندیسنك دکزدن چیقه جق اولان « توغ آدملر » واسطه سیله مصره فرعون اوله جغنی خبر آلمشدر .

بوصره ده « پسامتیخ » ك بولندیغی مملکته دکزدن یونان قورصانلری هجوم ایتمشلر ایدی . یونانیلر توبجدن معمول زرهلر گیمش اولدقلرندن « پسامتیخ » هاتفلرك دیدکلری توغ آدملر بونلردر دیه رك انلرله اتفاق ایتمش وقوماندانلر اوزرینه هجوم ایتمشدر فی الحقیقه « پسامتیخ » آز مدت ظرفنده اشبو یونانیلر سایه سنده مصری استیلا ایده رك مستقل حکمدار اولمشدر .

« پسامتیخ » یونانیلرك خدمتلرینی اونوتمایوب انلره چوق امتیازلر ویرمش،مصره گلوب گیتمك ایچون مساعده ایتدکدن ماعدااانلردن عسکر ایچون ضابط ومکتبلر ایچون معلم تعیین ایله مشدر .

مصریلر غایت تیتیز برملت اولوب اجنبیلری هیچ چکه مزلر وهیچ کیمسه یی مملکتلرینه قبول ایتمزلر ایدی . بوسببدن اوله رق مصر قطعه سی پك چوق محصولات ویرمکده اولدیغی حالده لایقیله استفاده ایدلمز ایدی . بودفعه ایسه « پسامتیخ » یونان تجارلرینه مصره گلوب گیتمك ایچون مساعده ایتدیگندن مصر نهایت درجه ده زنگین ومعموراولمشدر . حتی « پسامتیخ » ك خلفی « نخاو » دنیانك الك زنگین حکمداری صاییلیر ایدی . « نخاو » سویش برزخنده برقنال حفر ایده رك ایکی دکزی « هانگی دکزلر ؟» برلشدیرمکی قورمش ایسه ده کاهنلرك مخالفتی اوزرینه واز گچمکه مجبور اولمشدر .

« نخاو » ك امریله فنیکه گمیجیلری اوچ سنه ظرفنده آفریقه یی طولا شمشلر - یعنی جده دکزندن چیقوب آق دکزدن گلمشلردر « یولده هانگی دکزلردن وهانگی بوغازلردن گچملری لازم گلیر ؟ » .

آماسیس

اشبو سلاله دورنده مصر پك زیاده راحت ایچنده ومعموریت حالنده ایدی . لکن اجنبیلره مصره گلوب گیتمك ایچون مساعده ایتدکلرندن طولایی خلق حکمدارلرینی سومزلر ایدی. باخصوص عسکر صنفی « اجنبیلرك تحت قوماندەسنه گیرمه یز » دیه رك مصری ترك ایتمشلرایدی. بونك نتیجه سی اوله رق نخاوك خلفرندن « آپریه » زماننده عصیان ظهور ایده رك امرادن« آماسیس » حکمدار اعلان اولنمشدر.

« آماسیس » دخی مصرك مشهور حکمدارلرندن صاییلیر . کندیسی حکیم وظریف بر آدم ایدی . فقط فرعون سلاله سنه منسوب اولمیوب عسکردن حکمداراولمش اولد یغندن بعض رجال کندیسنة تعظیم وتکریم ایله معامله ایتمزلر ایدی . « آماسیس » ك بوندن پك زیاده جانی صیقیلیر ایدی . بوسببدن اوله رق « آماسیس » سرایده ابدست ایچون قوللانلمقده بولنان بر آلتون لکنی بوزدیروب مصریلرك طاپندقلری پوتك وسمنی یاپدیرمش ویکی انشا ایتدیکی بیوك معبده قویمشدر . اهالی کمال تشکر ایله یکی پوته طاپنمنعه باشلادقلرندن « آماسیس » برگون اهالینك معتبرلرینی حضورینه چاغیروب دیمشدرکه « بوقدر حرمت وتعظیم ایلدیککز پوت اوّل الك عادی ایشلرده قوللانیلیر برلکن ایدی . حالبی سز بوگاقیاس ایتملیسکز . بن هر نقدراوّللری برعادی عسکر اید یسه مده بوگون تقدیر آلهی ایله سزك حکمدار کز بولنه یورم . سزده بنم شخصمه دگل ، نائل اولدیغم مقام عالی یه لایق اولان احترامده قصور ایتمه ملیسکز ».

فی الحقیقه بوندن صوکره مصریلر « آماسیس » ه زیاده سیله حرمت ایدرلر ایدی .

انقراض

« آماسیس » وقتنده پك چوق فتوحاتده بولنمش اولان ایران حکمداری « کی خسرو » او غلی« کی کاوس » ایچون « آماسیس » ك قیزنی ایسته مش ایدی . اجنبیلره قیز ویرمك مصریلرك عادتلرینه مخالف اولدیغندن کندی قیزینی ویرمه مش ایسه ده « کی خسرو » ی دخی کوجندرمك استه مدیکندن کندی قیزیدر دیه رك اسکی حکمدار بولنان

« آپریه » نك قیزینی ایرانه گوندرمشدر . بوحیله یی آکلامش اولان « کی کاوس » انتقام آلمق ایچون مصری استیلا ایتمگه قرار ویرمشدر .

« کی کاوس » مصره گلدیگی وقت « آماسیس » وفات ایتمش اولوب حکومت اوغلی « پسامنیت » ه گچمش ایدی . پسامنیت بیوك بر اردو ایله ایرانیلره قارشی چیقدیغی حالده عسکری پریشان وکندیسی دخی اولمشدر . کی کاوس « پسامنیت » ی قتل ایتمش ومصر ممالکنی ایرانه الحاق ایتمشدر « ق ١١٤٧ »

هجرت نبویه دن « ٩٥٣ » سنه مقدم مشهور « اسکندررومی » مصر قطعه سنی ایرانیلرك الندن ضبط ایتمش اولوب حین وفاتنده قوماندانلرندن « پتولومه » نك عهده سنده قالمشدر . « پتولومه » لردن صوکره قیصرلره ، انلردن صوکره دخی اهل اسلامه گچمشدر .

مصریلرك اصول وعاداتی — مصر اهالیسی هندوستان اهالیسی گبی برطاقم صنفلره تقسیم اولنمش ایدی . الك معتبر اولان صنف فرعونلر صنفی اولوب آندن صوکره کاهنلر ، عسکر ، اصناف گلیر ایدی . اصناف دخی اعتبارجه بر دگلدی . بونلرك الك معتبر لری چیفتجیلر وتجارلر ، الك اعتبار سزلری چوبانلر ایدی . چوبانلره مصریلر نفرت ایدرلر ایدی وبوده مصریلرك منفورلری اولان « هیکسوسلر » ك اکثریا چوبان بولنملرندن « ؟ » ایلری گلمش اولسه گرکدر .

مصر اراضیسی اوچ قسمه تقسیم اولنوب معتبر اولان فرعون ، کاهن ، عسکر صنفلرینه ویرلمش ایدی. یعنی چیفتجیلر اراضی یه مالك اولمیوب ایجاریله امتیازلی صنفلرك تارلا ك ینی اکوب بیچرلرایدی .

فرعون رسماً مصر حکمداری صاییلیرا یدیسه ده دولتك اداره سی بسبتون کاهنلرك النده بولنور ایدی . کاهنلر قانونلری تنظیم واعلان ایدرلر ووکلا، والیلر ، حاکملر انلردن انتخاب اولنورایدی. عسکر صنفی محاربه وقتنده هیئتیله حربه گیدر ایدی . صلح وقتنده دخی نوبتله سنه ده بیك کشی فرعونك معیتنده بولنور ایدی وبونلره بوخدمتده بولندقجه اکمك ، ات ، شرابدن عبارت تعیینات ویریلورا ایدی.

مصریلرڭ قانون ونظاملری پك مكمل ایدی وآنلرده زمانمزڭ قانون ونظاملرینه بڭزر چوق ماده لروارد‌ر . بوقانونلرسایه سنده مصر پك گوزل اداره اولنور ایدی .

مصریلر غایت تمیز برقوم ایدی . وجودلرینی هرگون غسل ایدرلر وتمیز اثوابلر گیرلر ایدی . مصریلرڭ اجنبیلره اولان نفرتلری دخی احتمالکه بوندن ایلری گلمشدر .

مصریلر پیه جكلری ایله ایچه جكلرینه دخی زیاده سیله دقت ایدرلر وعموما آزیمكه غیرت ایدرلر ایدی . چونكه افكارلرنجه خسته لكلر هپ یمكلردن نشئت ایدر ایدی .

بیوك ضیافتلرده دعوتلیلر یمگه اوتوردقلری اثناده یاپمه بر جنازه گتیروب سفره نڭ اطرافنده طولاشدیریرلر ایدی . بوده جمله نڭ بوحاله كله جكلرینی اخطار ایچون ایدی .

هرمصری سنه ده برکره حاكم حضورینه چیقوب اوتوردیغی محله نڭ معتبرانی حاضر بولندیغی حالده سنه ده قاچ غروش صرف ایتدیگنی وصرف ایتدیكی آقچه یی نره دن آلدیغنی بیان ایتمكه مجبورایدی . بوخصوصده یلان سویله دیگی گوریلورسه جزا ویریلیر ایدی . یولسز اوله رق پاره قزانانلرڭ قباحتلری میدانه چیقارایدی .

مصریلرڭ مذهبی پك قاریشیق اولوب اهالی پك چوق شیلره اعتقادایدرایدی . معبودلری چوق اولدیغی كبی عبادتلری دخی بردرلو دكلدی .

اڭ زیاده اعتبار ایتدكلری معبودلر « اوزیریس Osiris » و« ایزیس Isis » و« آپیس Apis » ایدی . اوزیریس گونش ونیل مبارکدن ، ایزیس دخی برکتلی طوپراقدان كنایه ایدی .آپیس ایسه پك نادر بولنور بر بوغا ایدی . یعنی آپیسڭ آلنینك اورته سنده اوچ كوشه لی بیاض نقطه بولنه جق وكندیسی قره وقیویرجق تویلی اوله جق ایدی « بواعتقادڭ زراعته ، زراعتڭ دخی مصره اولان منا سبتلری ؟ » .

مصریلر كدی ، فاره ، قوشلر ، اوتلروسائره گبی اڭ عادی مخلوقاته دخی عبادت ایدرلر ایدی .

مصریلر روحڭ ابدی اولدیغنه اعتقادایدرلر وادعالرنجه روح برطاقم نباتات ایچنه گیروب عذاب چكدكدن وبو وجهله گناهلری عفو ایتدیردكدن صوگره اسكی وجوده

عودت ایدر ایدی بونك ایچون مصریلر دخی انسانك جسدینی چورومکدن محافظه ایچون « مومیه » دیدکلری حاله گتیریرلر ایدی « مومیه نه در ؟ » .

مصریلرك آثاري

مصریلرك آثاری پك چوقدر . حتی مصریلردن منتظم تاریخ قالمامش ایکن بو سایه ده احواللرینه دائر خیلی معلومات آلنه بیلمشدر . مصریلرك براقدقلری آثار عتیقه ایچنده اك مشهور اولان اهرام و « اوبه لسك » وهر نوع هیکللردر . « اهرام » یاخود « فرعون تپه لری » فرعونلرك کندیلرینه تربه اولمق اوزره یاپدیردقلری برطاقم جسیم بنالردر . مصریلر آخرته اعتقاد ایتکلرندن اولرینه مسافرخانه ، مزارلرینه اصل مسکن نظریله باقارلر وبونك ایچون مزارلرینی متین یاپارلرایدی .اهرام درت بش بیك سنه دن بری طوردیغی حالده بوزلمدیغی گبی، بیگلرجه سنه دها طوره بیلیر واوقدر جسیمدرکه بردانه سندن آلتی قدم یوکسکلکده وبیك فرسخ اوزونلقده بردیوار یاپیله بیلیر .

« لابیرینت » یر آلتنده جسیم بر سرای درکه مقدس اولان حیواناتی گومك ایچون انشا اولنمش ایدی . یوللر پك قاریشیق اولدیغندن ایچنه گیرن انسان چیقمق ایچون یول کوچ بولور .

« اوبه لسك » سلطان احمد میداننده کی رسملی طاش گبی دیکیلی طاشلردر .

بونلر برحکمدارك فتوحاتنی اعلان دیکیلیر ایدی واوزرنده کی رسملر مذکور فتوحاتی خبر ویرر یازیلردرکه بویازیلر « یروغلیف » نامليه معروفدر .

بوگبی هیکللردن « ممنون » هیکلی کویا گونش طوغار ایکن کندیلکندن صدا چیقارر ایمش .

مصریلر پك چوق یازلمش کتاب براقمشلر ایسه ده بزه قالمامشدر . اووقت کاغد بولنمدیغندن یازیلر دخی مصرده بولنان و« پاپیروس » برنباتك یاپراقلری اوزرینه یازیلیر ایدی .

ایرانیلر

مدیلر، فارسیلر ، مدیه حکومتی ، کی آخسار ، عالیات ، کی خسرو ، کی خسرو وقره زوس ، فتح بابل ، طومریس .

مدیلر وفارسیلر

هجرت نبویه دن بیك یوزسنه اول ایران قطعه جسیمه سنده ساکن اولان « مدیلر » وفارسیلر بردن اوپانوب بردولت تشکیل ایتمشلر وقومشولری بولنان دولتلری تحت اطاعته آلمشلردر .

مدیلر ایله فارسیلر یکی ظهور ایتمش قوملر دگلدی . دها اسکی زمانلرده دخی بونلر ایرانده « پیشدادیان » دولتی نامیله معروف بیوك بردولت تشکیل ایتمشلر وبودولت ایکی بیك درت یوزسنه قدر بقا بولمشیدی . حتی اووقت حکومت ایدن بعض شاهلرك اسملری تاریخده وباخصوص ایرانك کتب ادبیه سنده مذکور وپك مشهوردر .

کیومرث ، طمهورث ، جمشید ، فریدون — اووقت ظهور ایدن حکمدارلردن الك مشهورلرك اسملریدر .

لکن مرور زمان ایله ایران دولتی ضعیف دوشوب بر آره لق ترکلره وصوکره آثوریلره تابع اولمشدر .

ایران آثوریه بیوندریغندن یوقاریده اسمی ذکر اولنان آرباس سایه سنده قورتلمشدر . فقط ایرانیلر حریتلرندن استفاده ایتمکدن عاجز قالمشلردر . ایرانیلر بردولت مستقله تشکیل ایده جکلری یرده برطاقم دره بگلکلره آیرلمشلر وبوندن طولایی فتنه وقار یشقلقلر ایچنده قالمشلردر .

نهایت ایرانیلر اشبوخیم احوالدن قورتلمق ایچون ایچلرندن برینی شاه انتخاب ایتمکه قرار ویره رك عقل وعدالتی ایله معروف اولان کی قباد « Dejoces » ی شاه انتخاب ایتمشلردر .

مدیه حکمدارلری

راجته محتاج اولان ایران اهالیسنڭ حکمدار انتخاب ایتدکلری کی قباد ابتدا حکومتی قبول ایتمه مشدر کی قباد کویا اهالینڭ درجه اطاعتلرینی اکلامق ایچون برطاقم طلبلرده بولنمش : مثلا کندیسنه مکمل سرای وسرای اطرافنده قلعه انشاسنی وایران کشی زاده لرندن معیتنه محافظ عسکر تعیيننی ایسته مشدر . ایرانیلر ایستدیکنی شکایتسز قبول ایتدکلرندن کی قباد دخی تکلیفی رد ایتمه مشدر « ق ١٣٣١ » .

کی قباد ایرانی پك کوزل صورتده اداره ایتمشدر . واقعا کندیسی دائره سندن طیشاری چیقوب اهالینڭ شکایاتنی دڭله مز ایدی . لکن معیتنده طوغری آدملر بولندیرر وهرکس ایچون کندیسنه تحریراً عرض حال ایتمکه مساعده ایدر ایدی . بوحالده کندیسی عرض حالی مطالعه ایدر وبالذات حکم وجوابنی یازار ایدی. بونڭ ایچون اهالی کندیسندن ممنون ومتشکر ایدی .

کی قباد اللی سنه دن زیاده حکومت ایتدکدن صوکره وفات ایده رك حکومتی اوغلی فرهاده براقمشدر « ق ١٢٧٨ » :

کی قبادڭ زمان اداره سنده ایران معمور اولمش ایدی وداخلی قاریشقلقلردن اثر قالمامش ایدی . بونڭ ایچون فرهاد نظرینی خارجه چویر مشدر . فرهاد آثوریه ممالکنی ضبط ایتمك فکری ایله هجوم ایتدیکی حالده « راغاو » موقعنده اردوسی مغلوب وکندیسی دخی مقتول اولمشدر « ق ١٢٥٦ » .

فرهادڭ اوغلی وخلفی بولنان « کی آخسار » « ١٢٥٦ – ١٢٠١ » ایرانڭ اڭ مشهور حکمدارلرندندر . کی آخسار « راغاو » محاربه سنده کی بوزغنلغڭ عسکرده انتظام اولمدیغندن ایلری کلدیکنی بیلدیکی ایچون ابتدای امرده عسکرڭ تنظیمنه باقمشدر . شمدیکی عسکر کبی ایران عسکری بلوکلره وفرقه لره آیرلمش وهر برینه برر قوماندان نصب اولنمشدر .

بوندن صوکره پدرینڭ انتقامنی آلمق ایچون آثوریه اوزرینه کیتمشدر . آثوریلر بودفعه میدانده ایرانیلره مقاومت ایده مه مشلر ومتین « نینه ویه » قلعه سنه قپانمشلردر . کی

آخسار نینه ویه یی محاصره ایده رك ضبط ایتمك راده سنه گلمش ایدی . لکن بو صره ده شرقدن ایرانه هجوم ایدن ترکلر کی آخساره نینه ویه یی ترك ایتدیر مشلردر .

ترك اقوامی ایله واقع اولان محاربه ده ایران عسکری مغلوب اولمش وایران قطعه سی ترکلرك النده قالمشدر . کی آخسار ایسه طاغلره فرار ایده رك جزؤی عسکر ایله اوراده گیزلنمشدر .ترکلر یکرمی سکز سنه قدر ایرانه حکم ایتمشلردر . بو آره لقده کی آخسار طاغلرده بولنوب بعضاً بر مقدار عسکر ایله مناسب موقعلره هجوم ایدر وبویولده ترکلری خیلی راحتسزایلرایدی .

کی آخسار میدان حربده بردرلومظوب ایده مدیکی ترکلری دسیسه ایله یکمشدر . یعنی گویا انلر ایله عقد صلح ایتمش وصوگره رئیسلرینی ضیافته دعوت ایده رك جمله سنی اهانةً قتل ایتدیرمشدر .

بونك اوزرینه طبیعی محاربه تکرار ظهور ایتمش ایسه ده رئیسسز قالمش اولان ترکلر اناطولی ایله ایرانی ترك ایتمکه مجبور اولمشلردر .

کی آخسار خیلی مدت ممالکك آسایشنی اعاده ایتمکه چالشمش وصوگره تکرار آثوریه اوزرینه هجوم ایده رك ممالك مزبوره یی فتح ایله مشدر « ١٢٢٨ » .

کی آخسار وعالیات

وقت مزبوره ده آناطولی داخلنده ازمیر ومغنیسه جوارنده ظهور ایتمش اولان « لیدیه » دولتی شرقه طوغری تجاوز ایده رك ایران حدودینه یاقلاشمش ایدی . کی آخساربونلرك تجاوزلرینه نهایت ویرمك ایچون اعلان حرب ایتمشدر .

محاربه خیلی زمان دوام ایتمش وایکی طرفدن چوق قان دوکلدیگی حالده هیچ برفائده گورلمه مشدر . شمدیکی قیزیل ایرمق نهری بینلرنده حدود اولوب نه ایرانیلر ، نه ده لیدیه لیلر نهری تجاوز ایده بیلمشلردر . ایکی طرف دخی حربدن اوصنوب محاربه یه نهایت ویرمك فکری ایله صوك جنکه طوتشدقلری اثناده گونش طوتیلوب حربه مانع اولمشدر . بونك اوزرینه ایکی طرف دخی تکریلر مغلوب اولمامزه راضی اولمیورلر قولیله صلح عقد ایتمشلردر .

کی آخسار ایله عالیات اتفاقلرینه قوت ویرمك ایچون کی آخسارك اوغلی « آستیاغ »

« عالیاتك قیزینی تزویج ایتمشلر وکویا قرندا شلغه اشارت اولمق ایچون قوللرنده یاره لر آچه‌رق یك دیگرینك قانلرینی ایچمشلردر « ١٢٠٧ » .

کی خسرو

کی آخسار ایله عالیات بزخیلی مدت کمال حضور وراحتله حکومت ایتمشلردر. ایکیسنك وفاتلری اوزرینه لیدیه حکومتی عالیاتك اوغلی « قره زوس Cresus » ه، ایران حکومتی دخی کی آخسارك اوغلی « آستیاغ » ه انتقال ایتمشدر .قره زوس عقل ودرایتی وباخصوص زنگینلکی ایله مشهور بر حکمدار عالیشاندر . آستیاغ ایسه قورقاق ووهام ایدی . بوحال نهایت آستیاغك باشنه بیوك برفلاکت گلمسنه سبب اولمشدر .

آستیاغك « مندانه » اسمنده برقیزی وار ایدی . آستیاغ بر گیجه قیزی حقنده گوردیکی رؤیادن طولایی اوهامه دوشه رك آنی کندیسنه لایق برذاته تزویج ایتمه یوب مدیلرك رعایاسی مقامنده بولنان فارسیلرك امر اسندن « قامبیز » یاخودکی کاوس نام برکمسه یه ویرمشدر .

آستیاغ رؤیا سنده کویا قیزندن طوغاجق چوجوغك دنیایی ضبط ایده جگنی گورمش ایدی . مندانه نك فارس امراسندن قامبیزه ویرلمسنه سبب دخی کویا رعایا رئیسندن دنیایه گله جك برچوجوغك هیچ بر وقت حکومتی ضبط ایتمك فکرینه دوشمیه جگی مطالعه سی ایدی.

لکن استیاغ قیزینك کبه اولدیغنی خبر آلنجه ینه اوهامه دوشه رك آنی فارستاندن جلب ایتمشدر .چوجوق دنیایه گلنجه آستیاغ آنی همان وزیری بولنان هارپاغه ویروب قتل ایتمسنی امر ایتمشدر . هارپاغ ایسه بویله گناهسز برچوجوغك قاننه گیرمکه جسارت ایده مه مش وشاهلك اراده سنه مخالف حرکت اتمکه دخی قورقد یغندن چوجوغی ینه قتل اولنمق اوزره شاهد چوبانه ویرمشدر . چوبان دخی بردن چوجوغه قییه مامش ودانشمق ایچون قاریسنك یانته گیتمشدر . تصادف اوله رق قاریسی وضع حمل ایدر ایکن بولمشدر . شوقدرکه چوبانك چوجوغی اولو اوله رق طوغمشدر . چوبان بوغریب تصادفده حکمت مخصوصهٔ الهیه گوره رك کندی چوجوغی یرینه آلیقو یمشدر .

تاریخده مشور اولان کی خسرو اشته بوچوجقدر .

بووجهله قورتلمش اولان کی خسرو طاغ باشنده وچوبانڭ خانه سنده اون اون ایکی یاشنه گلمشدر . کندیسی جسور وگوزل اولدیغی ایچون هرکس کندیسنی سورایدی وچوجوقلراو ینارلر ایکن دائما آنی کندیلرینه رئیس انتخاب ایدرلر ایدی .

آستیاغ یاز صیجاقلرنده چوبانڭ بولندیغی طاغه یایلایه چیقار ایدی . اووقت کی خسرو شاه ایله برابر گلان وزرا چوجوقلریله گوروشور ایدی . وزیر چوجوقلری ایچنده دخی کندیسنڭ امثالی بولندیغندن انلرده اویونلرده کی خسروی ال باشی تعیین ایدرلر ایدی . لکن بعض بك زاده لر چوبان زاده نڭ کندیلرینه ترجیح اولندیغنی چکه مزلر ایدی. هله برکون اویون اثناسنده « عارتمبارس » نام بر وزیرڭ اوغلی رئیس انتخاب اولنان کی خسروه مخالفت ایتمشدر .

کی خسرو بوکا قارشی عارتمبارس زاده یی یاتیروب دوکه رك تأدیب ایتمشدر . تأدیب اولنان چوجوق بابا سنه ، باباسی دخی شاهه کی خسروی شکایت ایتدکلرندن آستیاغ حدت ایدوب کی خسروی حضورینه گتیر تمشدر . کی خسروڭ ویردیکی گوزل جوابلر ومندانه یه اولان مشابهتی آستیاغڭ شبهه سنی دعوت ایتدیکندن همان تحقیقاته گیریشلمش وکی خسروڭ مندانه نڭ اوغلی اولدیغی اڭلاشلمشدر .

آستیاغ امرینی تماماً اجرا یتمه مش اولان وزیر هارپاغڭ چوجوغنی کسدیروب کباب ایده رك بابا سنه ییدیرمش – یعنی بویله وحشی برصورتده جزاسنی ویرمشدرکه جزاسی قباحت نسبتنده اولمدیغی ایچون هارپاغڭ انتقام آرامسنه سبب اولمشدر .

آستیاغ منجملری چاغیروب کی خسرو حقنده کی رأیلرینی صورمش . منجملر دخی کی خسروڭ دنیایی ضبط ایده جگی حقنده کی رؤیانڭ آنڭ چوجوقلری طرفنده او-یونده حکمدار انتخاب اولنه جغنه اشارت اولدیغنی وآرتق مراق اولنه جق بر شی قالمدیغنی بیان ایده رك کی خسروی اولمومدن قورتارمشلر . لکن آستیاغ ینه کی خسروی یاننده طوتمایوب باباسنڭ مملکتی بولنان فارستانه نفی ایتمشدر .آستیاغدن حقسزلق گورمش اولان وزیری هارپاغ انتقام آلمق ایچون کی خسروی وفارسیلری قیشقیردوب آستیاغ علیهنه عصیان چیقار تمش وعاصیلره قارشی گوندریلان اردویه کندیسنی قوماندان تعیین ایتدیره-

رك محاربه میداننده کی خسرو طرفنه گچوب آستیاغی قوتسز براقمشدر . بوسببدن آستیاغ تاجنی وتختنی غائب ایتدکدن بشقه کندیسی دخی اسیر دوشمشدر .

اشبو وقوعات اوزرینه فارسیلرومدیلر برلشمشلردر . بوایکی قوم خیلی وقتدن بری برحکومتك اداره آلتنده بولندقلری حالده مدیلر فارسیلری رعایا مقامنده طوتوب هربر حقوقدن محروم براقدقلری ایچون بردرلو ایصینه مامشلر ایدی .بودفعه کی خسرو ایکیسنی برطوتمشدر .

کی خسرو وقره زوس

مدیه دولتنك کی خسروطرفندن ضبطی اوزرینه قومشوسی بولنان « لیدیه » دولتی تلاش ایتمشدر .اول امرده ایکی دولت بیننده دوستلق واقربالق وارایدی چونکه آستیاغ قره زوسك همشیره سنی طوتارایدی . ایکنجی درجه ده شهرت صاحبی اولمق حر صنده بولنان قره زوس ایچون بووقوعات گوزل بروسیله محاربه مقامنده ایدی . فضله اوله رق برلشمش اولان ایران لیدیه ایچون هروقت تهلکه دن خالی دگلدی.

بوسببلردن اوله رق قره زوس اعلان حرب ایده رك ایران حدودنی تجاوز ایتمشدر .

لکن ایلك محاربه ده بوزولوب گری قاچدیغی گبی ، صوگره دخی اوزرینه گلان کی خسرودن تاج وتختنی محافظه ایده میوب اسیر دوشمشدر « ق ١١٦٩ » .

حقسز اوله رق اعلان حرب ایده رك بوبجه قان دوکلمسنه سبب اولدی بهانه سیله کی خسرو قره زوسی آتشده یاقمغه قرار ویرمشدی . لکن قره زوس آتشه یاقلاشنجه بوگبی احوالده اولدیغی گبی جناب حقه ندا ایده جکی یرده « آه ، سولون ، سولون ! » دیه باغیر یغندن مراق ایتمش اولان کی خسرو سولونك کیم اولدیغنی صور مشدر .

قره زوس دخی « سولون اولیه بر ذات عالیدرکه سوزینی وصحبتنی حکمدارلرك خزینه لرینه دگشمز ایدم » دیمش وصوگره سولون ایله اولان ملاقتنی نقل ایتمشدر .

قره زوس پك زنگین حکمدار اولدیغی گبی عالم دنیله جك درجه ده تحصیل معارف

ایله دخی اوغراشمش ایدی . بونك ایچون علمایی سور ویك چوق عطیه لر ویره رك
آنلری پای تختی بولنان ساردس شهرینه طوپلارا ایدی . یونانستانده بولنان آتنه حکماسندن
سولون دخی برگون قره زوسك یاننه گلمش ایدی .

قره زوس سولونی شمدی یه قدر گورشدیکی آدملرك جمله سندن عقللی بولد یغندن
بتون خزینه لرینی ومالك اولدیغی ثروتی گوسترمش وگرك اوغللریله زوجه لرندن ، گرك
تبعه سندن ممنون اولدیغنی بیان ایتمش ، واك صوکره « دنیاده سن چوق گزدك وچوق
آدملر گوردك . گوروشدیکك انسانلرك ایچنده اك بختیار کیمی بیلیرسك » دیمشدر .

قره زوس کندیسنی کوستره جکنه هیچ شبهه ایتمه یور ایدی فقط سولون « بنم اك
بختیار بیلدیکم اتنه لی (تلوس) در » دیمش اولد یغندن قره زوس محجوب اولمشدر .
یعنی کندیسندن دها مشهور بر آدم دنیایه گلدیکی حالده اسمنی اولسون ایشتمه مش
اولدیغندن او تانمشدر . بونکله برابرتلوسك کیم اولد یغنی صور مشدر . سولون دخی
« تلوس آتنه گبی گوزل ومعمور بر شهرده طوغمش ، وجدان ووجود راحتی ایچنده
اختیارلمش ، گوزل اخلاق ایله متصف ارسلان گبی اوغللر صاحبی اولمش ، نهایت وطنك
دشمنلریله محاربه ایده رك شانلی صورتده اولمش بر ذاتدر .کندینی اداره ایده جك قدردن
زیاده ثروتی اولمدیغی وکندیسنه خلوص ایدیله جك قدر بیوك مسندلرده بولنمدیغی حالده
حین وفاتنده همشهریلری کندیسنه برعلامت افتخار رکز ایتمشلردر .حالا آتنه ده اسمنی
کمال تعظیم واحترام ایله آکارلر » دیمشدر .

قره زوس تلوسدن صوکره کیمی بختیار بیلدیکنی صور نجه سولون اسپارته لی ایکی
فقیر برادری ذکر ایتمش . بونك اوزرینه قره زوس حدتنی ضبط ایده مه یوب « بنم ثروت
وسعادتمك عندکده هیچ می حکمی یوقدر ؟ » دیه باغیر مشدر . سولون ایسه « دنیاده
هیچ برشیئك دائما برحالده قالدیغی گورلمیور . انسانك عمر طبیعیسی یتمش سنه در .
یتمش سنه ده یگرمی بش بیك بش یوز گون واردر . بوقدر گونلر ایچنده بری یرینه بگزر
ایکی گون بولنماز . بونك ایچون سزك عاقبتکزی بیلمکسزین بن سزه بختیار دیه م » دیه-
رك قارشیلق ویرمشیدی .

فى الحقيقه قره زوس آز زمان ایچنده باشده كنديسنه خلف ايدينه جكى اوغلى بولنديغى حالده پك چوق سوديكى آدملرى غائب ايتمش ونهايت يوقاريده گورديگمز وجهله دولتنى وحريتنى دخى الدن قاچير مشدر .

کی خسرو قره زوسك حكايه سندن آشيرى متأثر اولمش و« بوگون بو آدمك باشنه گلان يارين بنم باشمه ده گله بيلير » مطالعه سيله قره زوسى ياقمقدن وازگچدكدن بشقه دوست ومصاحب صفتيله ياننده آليقو يمشدر . حتى كى خسرو اك مهم اشلرده دخى قره زوسك رأيني آلمغه باشلامشدر .

كى خسرو ليديه حكومتنى فتح ايتدكدن صوكره آناطولى ساحلنده بولنان يونانيلرى دخى تحت اطاعته آلمشدر . بو يونانيلر اصل يونانستانده بولنان همشهريلرينك تشويقيله دائما ايرانه قارشى عصيان ايده كلدكلرندن ايلريده ايران دولتنك خراب اولمسنه سبب اولمشلردر .

فتح بابل

كى خسرو منجملرك خبر ويردكلرى جهانكير لگى برگون اول ميدانه گتيرمك ايسته يور ايدى . بونك ايچون آناطولى قطعه سنك فتحنى بيتيرر مز همان بابل دولتنه اعلان حرب ايده رك اوزرينه يوريمشدر . بابل قلعه لرى پك متين اولديغندن كى خسرو شهرى هجوم ايله ضبط ايده مه مش ، لكن شهرك اورته سندن گچمكده اولان نهرك صوينى بر كول يتاغنه چويروب صويك گچمكده اولديغى دليكدن عسكرى قلعه يه صوقمشدر « ق ١١٦٠ ».

كي خسرو وطومريس

كى خسرو بابلدن صوكره مصر دولتنى ضبط ايتمك فكرنده ايدى . لكن ايرانك شمال طرفنده بولنان تركلردن « ماساكت » قومى عجمستان اوزرينه هجوم ايله برخيلى مملكتلر يغما ايتمش اولدقلرندن انتقام المق ايچون كى خسرو آنلر اوزرينه سفر ايتمشدر . بوتركلر او وقت « طومريس » نامنده برقادينك اداره سى آلتنده بولنورلرايدى . بوطومريس ايسه پك جسور ودرايتلى اولوب تاريخده بيوك نام قزانمشدر.

کی خسرو طومریسك عسکرینه مغلوب اولمش ومحاربه ده مقتول اولانلر ایچنده قالمشدر . طومریس کی خسروك کله سنی کسدیروب انسان قانیله طولمش طولوم ایچنه آتمش و « مدت عمر کده قان ایچمکله طویمدك ، باری شمدی ایستدیگك قدر ایچ ! دیمشدر « ق ١١٥٢ » .

ایرانك احوال اخیره سي

کی خسرودن صوکره ایران تختنه اوغلی کی کاوس یاخود « قامبیز » قعود ایتمشدر . کی کاوس جسور برحکمدار ایدیسه ده پك ظالم وغدار اولدیغندن ایتمدك بروحشت براقمامشدر . برادرینی بلاسبب قتل ایتمش ، همشیره لرینی تزوج ایله مش ، انسان قتل ایتمگی کندیسی ایچون اکلنجه مقامنده طوتمش وبویولده خیلی قانلر دوکمشدر .

بونکله برابر کی کاوس مصر دولتنی فتح ایده رك ایرانه الحاق ایتمشدر .

کی کاوس وفاتندن صوکره برکاهن کندیسنك کی کاوسك امریله قتل اولنان برادری اسمردیز اولدیغی دعوا سیله اورته یه چیقوب حکومتی ضبط ایتمشدر . لکن باشده « داری » بولندیغی حالده برطاقم وزرا اتفاق ایده رك یلانجی اسمردیزی قتل اتیمشلردر . بونك اوزرینه داری دخی حکمدار انتخاب اولنمشدر « ق ١١٤١ » . « نه یولده ؟ »

داری یاخود اسفندیار ایرانك الك بیوك حکمدارلرندن صاییلیر . ایران داری زماننده کی حدودی هیچ بروقت بوله مامشدر . لکن انقراض دخی داری دورنده باش گوستر مشدر .

آناطولیده بولنان یونان شعبه لری دائما عصیان ایتمکده اولدقلرندن داری بو عصیانك اوکی آنجق اصل یونانستانك فتحیله آلنه بیلیر فکر یله یونان جمهور یتلرینی قالدیرمق ایچون بوغازلردن گچیروب یونانستانه بر اردو گوندرمشدر . داری اوفاجق یونانستانه هیچ براهمیت ویرمیورایدی . حال بوکه یونانیلر ایران اردوسنه غلبه ایتمشلردر بونك اوزرینه داری حرصلنوب دها بیوك اردو گوندرمش ایسه ده او اردو دخی بوزلمشدر . بووقوعات

برطرفدن ایران دولتنك حیثیتنی بوزمش اولدیغنـدن تحت اطاعتنده بولنان اقوام عصیـانه باشلا مشلردر .ازجمله مصرك عصیانی عادتا بیوك برغائله او لمشدر .

والحاصل داری یونانستانی تأدیب ایتمـدن وفات ایتمشـدر . دارانك اوغلی سرخس کویا ایکی ملیون عسکر ایله یونانستانه کلوب ابتدا برخیلی مملکتلر خراب ایتمش ایسه ده الك صوکره اودخی فنا حالده مغلوب وپریشان اولمشدر (ق١١٠٢) .م

بوندن صوکره ایران دولتی کندیسنی طوپلایه مامش وکیتدکجه انقراض بولمشدر . حکمـدارلر دخی امور دولته باقمـغه ومحـاربه یه کیتـمه مکه وذوق وصـفـا ایله وقت کچورمکه باشلاینجه دولتك انتظامی بتون بتون بوزلمشدر .

ایرانك بو پریشان حالی یونانیلر ایلـه ماکدونـیه لیـلرك حرصلرینی تحریك ایتمش اولدیغندن دائمـا هجوملرینه دوچار اولورایدی . الك صوکره ماکدونیه حکمـداری بیوك اسکندر (رومی) ایران دولتـنی کلیاً استیـلا ایـده رك کندی دولتـنه عـلاوه ایتمـشـدر (ق ٩٥٥) .

تاریخ اسلام

جزیرة العرب

جزیرة العرب دینیلان قطعه آسیه نك جنوب غربیسنده بولنان بریارم آطه در. جزیرة العرب اسکی زماندن بری عرب طائفه لریله مسکون اولدیغی حالده میلادك یدنجی عصرینه کلنجه یه قدر تاریخ عالمجه اوقدر اهمیتی یوق ایدی . تاریخ عمومیده برقاج دفعه نامنك ذکر ایدلدیکی کورلمش ، اوده عرب عشیرتلرینك بعضاً یغماوغارت ایچون اطرافده بولنان معمور مملکتلر اوزرینه (مصره یاخود عراقه) هجوم ایتملرندن طولاییدر .

لکن عربلر مدنیته وترقی یه مستعدبر طائفه ایدی واوتوردقلری اراضی اسکان واعماره اویغـون اولسـه ایدی شبـهـه سز عـربلر دخی نام قـزانمش اولورلر ایدی . اراضی اعمـاره الویرشلی دکل ایدی . بونك ایچون اهالینك بیوك برقسمی عشیرت حالنده قالمشدر .

جزیرة العرب چوقلق خارجدن تجاوزه ده اوغر اما مشدر . بونك سببی ایسه برطرفدن

مذكور قطعه نك تجاوز ايدن دشمنك ايشنه يارايه جق ثروته مالك او لمديغى ، ديگر طرفدن دخى عربلرك هرنوع دشمنه قارشى گله جك قدر شجيع بولنملريدر . بعضاً داخلده برطاقم حكومتلر تشكيل اولنديغى اولرايديسه ده آنلرده چوقلق بقا بولمازلر ايدى .

ظهور اسلام

كتب مقدسه ده دفعاتله ذكر اولنديغى اوزره حق تعالى حضرتلرى ابراهيم عليه السلامك ذريتنى دنيايى اصلاحه مأمور ايتمشدر . ابراهيم عليه السلامك ذريتى ايسه ايكى فرقه يه آيريلوب : برى بنى اسرائيل ، دگرى دخى بنى اسماعيلناملريله ياد اولنمشلردر . بنى اسرائيل حضرت ابراهيمك كوجوك اوغلى اسحق عليه السلامدن ، بنى اسماعيل دخى بيوك اوغلى اسماعيل عليه السلامدن ظهور ايتمشلردر .

ابتدا بنى اسرائيل حمايه مخصوصه ربانيه تحتنده بولنور ايدى وانبياى كرام ايله رؤساى عظامك قسم كليسى بنى اسرائيل ايچندن ظهور ايتمشدر .

جناب حقدن بشقه دنياده باقى كيمسه اولمديغندن بروقت گلوب بنى اسرائيل قومى دخى انقراض بولمش . كنديسى سائر طائفه لره نمونه وامثال اولوب عالمك تربيه سنه خدمت ايده جكى يرده صوك وقتلرده بنى اسرائيلك ايچنه فساد داخل اوله رق قانون آلهينك خلافنده برطاقم فعل وحركتلرده بولنمشلر وحق تعالى نك حمايه مخصوصه سندن محروم قالمشلردر .

بنى اسماعيل

ابراهيم عليه السلام زوجه سى ساره نك قسقانجلغى اوزرينه جاريه سى هاجردن طوغمش اولان اسماعيل عليه السلامى حجاز طرفنه كوندرمش وبرقاچ دفعه كنديسى دخى مخدومى ايله كوروشمك اوزره اول جانبه عزيمت ايتمش ، حتى بردفعه سنده حضرت اسماعيل ايله برابر بيت الله اولان كعبه يى بنا ايلمش ايدى. حضرت اسماعيل عليه السلام ايله ذريتى كعبه جوارندن آيرلمامشلر وكيده كيده چوغالدقلرندن قريش قبيله سى ياد اولنمشلردر .

قريش قبيله سنك اصللرى نجيب اولديغى گبى ، صلابت وتربيه لرى دخى عموم

عربستان طائفه لرینڭ تربیه لرینه فائق اولد یغندن دخی عموم عندنده پك بیوك اعتبارلری وارایدی. قریشیلر عربلرڭ ایچنده لسانلرینڭ فصاحتیله دخی مشهوردلر . بونڭ ایچون جزیرة العرب ایچنده ظهور ایدن شعرا وادبا اثرلرینی قریشڭ سویلدیکی لسان اوزره تنظیم ایدرلر ایدی .

زمان جهالتده بیله عربلرڭ بیت اللهه حرمت ورعایتلری وار ایدی وسنه دن سنه یه کعبه یی زیارت ایچون گلیرلر ایدی . بوجهتله دخی صاحب کعبه عد اولنان قریشڭ نفوذو اعتبارلری وار ایدی .

جناب حقڭ بنی آدمڭ طریق سلامته عودتی خصوصنده رهبر اولمق اوزره نبوت ورسالت ایله تلطیف ایله مش اولدیغی ذات کریم اشبو قریش قبیله سنڭ اڭ نجیب عائله سنه منسوب ایدی .

حضرت خاتم الانبیاء [ص]

محمد المصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز قریش قبیله سنڭ رئیسی بولنان عبد المطلب طورونی وعبد اللهڭ اوغلی ایدی کندیسی میلاد عیسانڭ بش یوز یتمشنجی سنه سنده ربیع الاولڭ اون ایکنجی گونی مکه مکرمه ده پدرینڭ خانه سنده دنیایه گلمشدر .

پدری عبد الله ولادت سعادتدن اول ، والده سی آمنه دخی ولادتدن آلتی سنه صوکره ارتحال ایتدکلرندن حضرت پیغمبر ذی شان افندمز بیوك پدری عبد المطلبڭ حمایه سی تحتنده بولنور ایدی . سکزیاشنده ایکن عبد المطلب دخی وفات ایتدیکی جهتله حضرت علینڭ پدری ابی طالب وصی اولمشدر .

حضرت پیغمبرڭ سنی دها کوچوك ایکن بیله کندیسنڭ فوق العاده برمخلوق اولدیغنی ایما ایدر برچوق احوال مشاهده اولنور ایدی وهرکس بوحالنی سویلر ایدی . فصله اوله رق برطاقم وقوعات دخی بونی خبر ویره بور ایدی . اشبو وقوعات ایچنده اڭ مشهور اولان « شق صدر » و « کفر » وقعه لریدر .

شق صدر وقعه سی افندمزدها صبی اولوب بنی سعد قبیله سندن اولان سود اناسنڭ

يانده ايكن واقع او لمشدر . يعني برگون اقرانلري اولان قريه چوجقلريله طيشاريده اوينار ايكن برذات گلوب حضرت پيغمبرك گوكسني يارمش وبعض عمليات اجرا ايله مش . بوني برابر اويناياان چوجقلر گوروب خبر ويرمشلر وقوشوب گلانلر كيمسه يي بوله مامشلر ايسه ده حضرت محمدبايغين بولمشلردر .

كفر وقعه سنه گلنجه شام سفرينه گيدن ابي طالب سياحته غايت مراقلي اولان حضرت پيغمبري برابر آلوب گيدرلر ايكن شام چوللرنده بولنان كفر نام مناستره اوغرامشلر . اوراده بولنان بحيره نام بر راهب آخر زمان پيغمبرنده بولنمسي لازم گلان بعض علاماتك حضرت محمدده بولنمسندن بحثله شامه عزيمتنك تهلكه دن خالي اولمديغني بيان ايتمش واورادن گري چوير مشدر .

طبيعت واخلاقي دخي امثالسز اولوب دها گنج ياشند « الامين » لقبنه نائل اولمش ايدي وبومناسبتله قريش اغنياسندن حضرت خديجه نك امور اداره سنه مأمور ايدلمشدركه صوكره حضرت خديجه كنديسنه وارمشدر .

رؤياي صادقه صورتيله جبل حراده وحي نزول ايتديگي وقت حضرت پيغمبر ذي شان قرق ياشنده ايدي .

رمضان شريفك اون يدنجي پازار ايرتسي گوني حضرت جبرائيل امين جناب الله طرفنده فرمان رسالت گتيرمش و« اقرأ باسم ربك .... الى اخ » آيت كريمه سي نازل اولمشدر .اوصره ده يردن پونار « پيكار » حاصل اولوب حضرت جبرائيل معرفتيله رسم طهارت وابدست وصوگره ايكي ركعت نماز اجرا وتعليم اولنمش . نمازده جبرائيل امامت ايله مشدر .

حضرت پيغمبر ذي شان افندمز جبل حرادن خانه سنه عودتله وقعه يي حضرت خديجه يه نقل ايدنجه حضرت خديجه همان ايمانه گلمشدر . حضرت خديجه يي متعاقباً حضرت ابو بكر الصديق ايله حضرت علي المرتضى دخي ايمان ايتمشلردر .

انتشار دین مبین

حضرت پیغمبرذی شان افندمز ابتدا شعائر اسلامیه یی اصحاب کرام ایله برابر خفیاً اجراایدر ایدی . لکن بوخصوصده واقع اولان امر الهی اوزرینه خلقی علناً اسلامه – یعنی طریق هدایته دعوت ایتمگه باشلامشدر . اول امرده قریش ارکانی حضرت پیغمبرك دعوتنه قارشی معاملهٔ شدیده ده بولنمامشلر . لکن حرمت ایتدکلری پوتلره رعایتسزلك گوردکلرندن غلیانه گلوب ابی طالبدن بونك منعنی طلب ایله مشلردر . برمدت صوکره قریش ارکانی حضرت عمر الفاروق ایله حضرت حمزه بن عبد المطلبك اظهار ایمان ایتملری اوزرینه اهل ایمانك چوغالوب قوت بوللرندن خوف ایده رك ازا وجفایه باشلامشلردر.

بونك اوزرینه حضرت پیغمبر اصحاب کرامه حبشه هجرت ایچون مساعده ایتمش وبوصره ده ابوطالب ایله حضرتٔ خدیجه وفات ایتدکلرندن کندیسی دخی مدینهٔ منوره یه هجرت ایتمشدر. بوهجرت بعثتك اون اوچنجی سنه سی ربیع الاولنده تارخ میلادك فی ۱۷ تموز سنه ۶۲۲ ده واقع اولمش . واشبو هجرت وقعه سی اهل اسلام طرفنده رأس تاریخ اتخاذ اولنمشدر .

حضرت پغمبر مدینه اهالیسی طرفندن حسن قبول اولنمش واهالینك چوغی آز مدت ایچنده ایمان ایله مشلردر .

قریش قبیله سی هجرت نبویه دن پك زیاده متأثر اولمشلر . چونکه اسلامك بتون جزیره العربه نشر اولنه جغنده ارتق شبهه لری قالمامش ایدی . حال بوکه او وقت مدینه نك مرکز اولمسی محتمل ایدی . بونك ایچون دها اهل اسلام چوغالمازدن اول ایش گوره لم دیه رك قریشیلر مدینه اوزرینه هجوم وتجاوزه باشلامشلردر . بوندن غزوات ظهور ایتمشدرکه الك مشهور اولانلر بدر ، احد ، خندق وسائره در . بدرغز اسنده مشرکلرك رئیسی بولنان ابوجهل ایله خیلی معتبران تلف اولدیغی گبی ، اسیر دوشمش اولان عباس بن عبد المطلب ایله عقیل بن ابی طالب اسلامی قبول ایله مشلر . بونك اوزرینه مشرکلرك رئیسلرندن ابو لهب بن عبد المطلب متأثراً وفات ایتمشدر .

آرتق دین مبین هر طرفه طوغری انتشاره باشلامش . قریشیلر دخی مقاومت ایده میه‌جکلرینی آکلایوب صلحه طالب اولمشلر . عقد اولنان « صلح حدیبیه » موجنبجه قریشیلر نشر ایمانه مخالفت ایده میه جکلر ایدی .

هجرتك یدنجی سنه سنده حضرت پیغمبر اهل اسلام ایله مکه اوزرینه حرکت ایده رك جزئی محاصره دن صوکره فتح ایتمش وکعبهٔ شریفه یی پوتلردن تطهیر ایلمشدر بوپوتلر اوچ یوز آلتمش قدر ایدی .

هجرتك او ننجی سنه سنده حضرت پیغمبر یوزیگرمی درت بیك آدم ایله حج ایله مش واوان برنجی سنه سنده اصحاب کرام ایله وداعلشدکدن صوکره آخرته ارتحال ایتمشدر .

حضرت پیغمبرك قاسم ، عبد الله ، ابراهیمناملرنده اوچ نفر ذکور وزینب ، رقیه ، ام کلثوم ، فاطمه ناملرنده درت نفر اناث اولادی دنیایه گلمش ایسه ده حضرت فاطمه نك ماعداسی حضرت پیغمبردن مقدم وفات ایتدکلری گبی ، ذریت دخی براقمامشلردر حضرت فاطمه ایسه حضرت علینك زوجه سی اولوب حضرت حسن ایله حضرت حسینی تولید ایتمشدر .

خلفای راشدین

حضرت پیغمبر ذی شان افندمزك ارتحالندن صوکره اصحاب کرام اجتماع ایله امور اسلامی نه یولنده ادراه ایتمك لازم اولدیغی حقنده مذاکره ایتمشلر ومؤمنلرك امیری اولمق اوزره بر « خلیفه » انتخاب ایدلمسنه قرار ویرمشلر . انتخاب اولنان خلیفه حضرت ابو-بکر الصدیق ایدی .

حضرت ابو بکر قریش قبیله سنك اك زنگینلرندن بولندیغی حالده ایلك اول اسلامی قبول ایتمش ومالنی فقرایه طاغتمش ایدی وحضرت پیغمبره اولان خلوص وصداقتی جهتیله « صدیق » لقبنه نائل اولمش ایدی . حضرت پیغمبرك خسته لکی اثناسنده حضرت ابو بکر جماعته امامته مأمور ایدلمش ایدی . بودخی کندیسنك خلیفه انتخاب ایدلمسی ایچون اشارت مخصوصه مقامنده طوتلمشدر .

ابوبکر زماننده جزیرة العربده طلیحه ومسیلمة الکذاب نامنده نبوت دعو اجیلری ظهور

ایده رك بیوجك غائله چیقارمشلر ایسه ده خالد بن ولیدكٔ قومانده سی تحتنده اوله رق گوندریلان عساكركٔ اسلام معرفتیله پریشان ایدلمشدر . بوندن صوكره خالد عراق اوزرینه گوندریلوب اوراده دخی برطاقم مظفر یتلره نائل اولمشدر . لكن بوصره ده شام اوزرینه گوندریلان دیگر برمجاهدین فرقه سی شرق قیصری هراكلیئوسكٔ اردولری طرفندن تضییق اولندیغندن خالد بن ولید عراقدن قوشوب شامده بولنان ابی عبیده نكٔ امدادینه یتشمش واوراده قیصركٔ اردولرینی پریشان ایله مشدر . نتیجه سی اوله رق شام شریف محاصره ایدلمشدر .

بوصره ده حضرت ابو بكر الصدیق وفات ایتمشدر « ۱۳ » . حضرت ابو بكر الصدیق افندمزكٔ وفاتی اوزرینه حضرت عمر الفاروق افندمز « ۱۳ — ۲۳ » خلیفه انتخاب اولنمشدر .

حضرت عمر زماننده ممالك اسلامیه بر دولت معظمه اولمشدر . ابی عبیده آز مدت ایچنده سوریه قطعه سنكٔ فتحنی اكمال ایتمش وایكی اوچ كره بیوك اردو ایله گلمش اولان قیصر هراكلیئوسی پریشان ایدوب غائب ایتدیگی ولایتلری اعاده خصوصنده انی مأیوس براقمشدر .

عمرو بن العاص ابی عبیده طرفندن فلسطین اوزرینه گوندریلوب آز مدت ایچنده اوطرف دخی قدس شریف ایله برابر فتح اولنمشدر .

قدسكٔ فتحی گونی حضرت عمر افندمز اردوده حاضر بولنوب رسماً شهره گیردیگی وقت اهالی یی تلطیف ایتمش واداره اسلامیه تحتنده كمال حضور وراحتله یشایوب ماللرینی وجانلرینی وعرضلرینی محافظه ایده جكلرینی وكندیلرندن زیاده ویرگی ورسم آلنمیه جغنی بیلدریر مشدر . ذاتاً اهل اسلام هرفتح ایتدكلری ممالكك اهالیسنی حمایه پدرانه تحتنه آلوب هرنوع تعرضدن محافظه ایدرلر ایدی . اكثریا خرستیان بولنان اهالی دخی بونكٔ ایچون عدالت اسلامیه واحكام شرعیه یه مفتون اولوب همان اسلامیتی قبول ایدرلر ایدی .

عمرو بن العاص ارض فلسطيندن مصره گيدوب آز مدت ايچنده مصر ممالكنى دخى فتح ايله مشدر . شامده بولنان ابى عبيده دخى آرتق قيصرك قورقوسى قالمانجه عراق اوزرينه گيدوب ابتدا عراق عربى يى فتح ايتمش وصوكره عراق عجمى — يعنى ايران اوزرينه هجوم ايتمش . ابى عبيده محاربه نك برنده شهيد اولديغى جهتله يرينه سعد بن وقاص گچه رك بنه غزايه دوام اولنمش وهمان بتون ايران استيلا ايدلمشدر .

ايران جسيم برقطعه ايدى ومحافظه سى مشكل ايدى . حالبوكه اوراده دخى طورلميوب دها ايلرى يه گيدلمك مقرر ايدى . بناء عليه حضرت عمر ايران ايچون اس حركت اولمق اوزره بصره وكوفه شهر لرينى بنا ايتدير مشدر .

حضرت عمر الفاروق افندمزك شهادتى « ؟» اوزرينه حضرت عثمان افندمز « ۲۳—۲۵ » خليفه انتخاب اولنمشدر .

حضرت عثمانك خلافتى اثناسنده برطاقم داخلى قاريشقلقلر ظهور ايتمشدركه نتيجه سى اوله رق امتده تفرقه ظهور ايتمش وبرخيلى مدت هيئت اسلاميه نك اتحادينه خلل ويرمشدر .

قريش قبيله سى ظهور اسلام اثناسنده ايكى بيوك فرقه يه آيرلمش ايدى . بونلرك برى بنى هاشم فرقه سى ايدى كه عبد المطلب وپيغمبر ذى شان افندمز بوفرقه دن ايديلر . ديگرى بنى اميه فرقه سى ايدى . قريش ايچنده رياست هاشميلرده اولديغى حالده افندمزك مذهب جديد اولان دين اسلامى ترويج بيورمسى اوزرينه هاشميلره كوجنمش اولان قريشيلر رياستى بنى اميه افرادندن ابوسفيانه ويرمشلر ايدى .

صوكره بنى اميه دخى داخل اولمق شرطيله عموم قريشيلر دين مبينى قبول ايتدكلرى وقبول ايتدكلرى وقتلرده بيله بوعداوت غائب اولمامش ايدى . ايشته بونك ايچون ايدى كه بنى اميه اركانندن اولان حضرت عثمانك خليفه انتخاب ايدلمسى اوزرينه هاشميلردن بركروه شكايته باشلادقلرى گبى ، بنى اميه كروهى دخى بعض شمارقلقلرده بولنوب شكاياتك آرتمسنه سبب اولمشلردر . برده اقرباسندن بولنديغى ايچون حضرت عثمان طرفندن كاتب خصوصى تعيين اولنان حيله كار مروان بن الحكمك ملعنتلرى اوزرينه

احوال دها فنالشمشدر .

ازجمله مروانكْ التماسی اوزرینه صلی الله علیه وسلم افندمز طرفندن نفی ایدلمش اولان پدری حکم مدینه یه گتیر لد یکی گبی ، مروان واسطه سیله تعیین اولنان والیلر دخی انواع تجاوزاتده بولنورلر ایدی . بونكْ ایچون مصر وکوفه وبصره اهالیسی مدینه یه گلوب « یاخلافتی ترك ایت ، یاخود مروانی بزه تسلیم ایت » دیه رك حضرت عثمانی تضییق ایتمشلر وصوكره خانه سنی باصوب شهید ایله مشلردر .

اشبو وقعه مؤلمه ایسه ایکی بیننده اولان عداوتی بسبوتون تشدید ایده رك بیوك غائله یی موجب اولمشدر .

حضرت علي

حضرت عثمانكْ شهادتی اوزرینه حضرت علی المرتضی افندمز « ٣٥ - ٤١ » خلیفه انتخاب اولنمش ایسه ده بعضلری خلافتی تصدیق ایتمه مشلر ،بعضلری حضرت عثمانكْ قاننی ایسترز بهانه سیله مخالفلره قاریشه رق حربه قیام ایتمشلر حتی حضرت عایشهٔ صدیقه ، حضرت طلحه ، حضرت زبیر دخی بونلركْ ایچنده ایدی . واقع اولان «جمل » محاربه سنده حضرت علی غالب اولمش وطلحه ایله زبیر حضراتی شهید اولمشلر ایسه ده فتنه نكْ آرقه سی کسلمه مش . چونکه بنی امیه کروهنكْ رئیسی بولنان شام والیسی معاویه بن ابو سفیان قیام ایده رك کندیسنه خیلی طرفدار پیدا ایتمش وخیلی مملکتلر ضبط ایله مشدر .

حضرت علی ایله معاویه بیننده ظهور ایدن محاربه چوق زمان امتداد ایتمش ، لکن برنتیجه چیقمامشدر . نهایت ایکی حکم واسطه سیله دعوایی فصل ایتدیر مکه قرار ویردکلری حالده عمرو بن العاصكْ دسیسه سی «؟» اوزرینه بونكْ دخی نتیجه حسنه سی گورلمه مشدر .

بونكْ ایچون ممالك برجهتی حضرت علینكْ ، دیگر جهتی دخی معاویه نكْ تحت اداره سنده قالمشدر .

حضرت علینڭ شهادتندن صوڭره مخدومی حضرت حسن افندمز خلافتی معاویه یه ترك ایدنجه برمدت ممالك اسلامیه برلشمش ایسه ده معاویه نڭ اوغلی یزیدڭ « فاجعهٔ کربلا » « ؟» گبی عظیم جنایتلر میدانه گتیرمسی اوزرینه ینه امتڭ برقسمی آیریلوب حضرت عبد الله بن زبیری خلیفه طانیمشلردر . عبد الله بن زبیر خلفای راشدینڭ الڭ صوڭره کی در .

امویلردوري

« ٤١ – ١٢٨ » – معاویه بن ابی سفیان حضرت عمر افندمز زماننده شام والیسی تعیین اولنوب یگرمی سنه قدر والیلکده بولنمش وگرك فتوحات ، گرك حسن ادارهٔ ایله هرکسڭ توجهنی قزانمش ایدی . معاویه ابو سفیانڭ اوغلی ووحی کاتبی « ؟» اولدیغندن طولایی پك بیوك اعتبار قزاندیغی گبی ، درایت وفطانتی جهتیله هر فرصتدن استفاده ایدر ایدی . بونڭ ایچون حضرت عثمانڭ شهادتی اوزرینه مشارالیهڭ قاننی طلب ایتمك بهانه سیله حضرت علی علیهنه قیام ایتمکدن چکنمه مشدر .

معاویه یگرمی سنه قدردها شامده حکمدار صفتیله وخلیفه عنوانیله قالمش اولدیغندن زماننده شام قطعه سی دنیانڭ الڭ معمور ممالکی کسلمشدر .

معاویه نڭ اوغلی یزید کربلا موقعنده حضرت حسین افندمزی غدارانه شهید ایتدیردیگی ایچون خلقڭ معاویه حقنده کی توجهندن محروم قالمش ایسه ده حکومتی محافظه ایده بیلمشدر .

یزیدله اوغلی ایکنجی معاویه دن صوڭره مروان بن حکم وآندن صوڭره مروانڭ اوغلی عبد الملك ریاسته گچمشلردر .

عبد الملك دورینه گلنجه یه قدر داخلی فتنه دن طولایی اهل اسلام خارجه باقه جق وقت بوله مامشلر . لکن عبد الملك دورنده سرعسکری بولنان مشهور حجاج ظالم انواع غدرلر ایله مخالفین فرقه سنی محو ایتمش وخلفای راشدینڭ آخری بولنان حضرت عبد الله بن زبیری شهید ایله مش اولدیغندن داخلده قایشقلقلرڭ اوکی آلنمش وهر طرفندن خارجه تجاوز او لنمشدر .

موسى بن نصير وطارق بن زيادك تحت قوماندە لرندە بولنان براردو شمالى آفريقە يى فتح ايتدكدن صوكرە سبتە بوغازندن اوروپا قطعە سنە گچە رك اسپانيە يعنى اندلس قطعە سنى فتح ايتدكلرى گبى ، اردونك برى وسطى آسيە دە جيحون نهرينى گچمش ، ديگرى دخى استانبولى محاصرە ايلە مش ايدى.

بو فتوحات عبد الملكك اوغللرى وليد وسليمان دورلرندە دوام ايتمش ايسە دە سليماندن صوكرە گلان امويە ملوكى صفا وسلطنتە مستغرق اولوب دولت امورينە باقمدقلرندن دولت انحطاطە يوز طوتمشدر .

ذاتاً امت محمديە امويلرك اولاد رسولە قارشى ارتكاب ايتدكلرى غدردن طولايى كنديلريندن متنفر اولوب هيچ بروقت ايصينە مامش اولديغندن ذكر اولنديغى وجهلە قوتلرينە خلل گلنجە همان ممالك هرطرفندە اطاعتسز لكلر مشاهدە اولنمغە باشلامشدر .

اهالى خلافتك اولاد رسولە مشروط اولديغى ادعاسندە ايدسە دە اولاد رسولدن دعواى خلافتلە اورتە يە چيقوب امويە لرك الندن حكومتى آلە جق كيمسە ظهور ايتمديكندن بنى هاشم فرقة سندن حضرت رسول اكرمك عميسى حضرت عباسك كوچوك طورونلرى خروج ايلە پك چوق قان دوكدكدن صوكرە خلافتى وسلطنتى امويلرك الندن آلمشلردر .

امويلردن اون درت حكمدار ظهور ايتمش وسلطنتلرى سكسان يدى سنە امداد ايتمشدر . ملوك امويە ايچندە سكز نجيبلرى . بولنان عمر بن العزيزدن بشقە خلقك توجهنى قزانمش اولان كيمسە يوق ايدى .

عباسيلر دورى « ١٢٨-٦٣٦ »

ملت اسلاميە ايچندە ظهور ايدن فتنە وفساد امويە كروهنك ادارهٔ امورە گلمسيلە باشلايوب قانون الهى اولان شريعت مطهرە نك احكامنە غى موافق پك چوق حركاتە ميدان آچلمش واو وقتدن برى فسادك اوكى بردرلو آلنە مديغى گبى ، امويلردخى رياستدە باقى قالدقلرندن امتدە غريب بر اعتقاد حاصل اولمش ايدى . بو اعتقاد ايسە امويە خاندانىنك اوغورسزلغنە اولان اعتقادى ايدى .

بونڭ ایچون ابا مسلم خراسانی گبی بعض کبارلرڭ تشویق ودلالتیله اولاد عباسدن ابو العباس خلافت دعواسیله اورته یه چیقوب امویه لرڭ آخری بولنان مروان « حمار » دن حکومتی ضبط ایتدیگی وقت هرکس فتنه وفساد دوری قپانوب حضرت عمر دوری گبی بردور آسایش وسعادت احداث اولندیغی اعتقادنده بولنمش ایدی .

لکن ابو العباس - « السفاح » لقبندن قورتیله میه جق قدر قان دوکمش ، رسماً عفو ایتدکدن صوگره سوزنده طورمایوب اهانة سکسان طقسان قدر امویه خاندانی افرادینی قتل ایتدیرمش ، امویه نامیله معروف اولدیغی ایچون شامده کی جامع امیه یی آخور اتخاذ ایتدیر مشدر . بو یولده سلطنته باشلامش اولان عباسیلر ابا مسلمی بلا سبب قتل ایتمك وحضرت امام اعظمی تحقیر ایتمك گبی چرکین حرکاتده دوام ایتمش اولدقلرندن شاشیرمش اولان امت محمدیه آنلردن دخی یوزینی چویر مشدر . بونڭ ایچون خلافت عباسیه دوری فساد ایچنده گچمشدر .

یالگز ایلك عباسیلرڭ وبالخصوص ایکنجیسی بولنان ابو جعفر المنصور « ۱۳۲ -۱۵٤ » ایله بشنجیسی بولنان هارون الرشیدی « ۱٦٥-۱۸۷ » زمان خلافتلری اولدقجه پارلاق ایدی .

امت ایچنده بر طاقم فرقه لر ظهور ایتمش ایدی . بو فرقه لر ایله منازعه لری یواش عسکره دخی سرایت ایتمکه باشلادیغندن هارون الرشیدڭ اوغلی « معتصم » بویله عسکره گوه نلمز فکر یله اللی بیڭ قدر ترك اسیری آلوب انلردن خاصه عسکری نامیله براردو تشکیل ایتمشدر .

پاره ایله النان عسکر هیچ بر وقتده مملکت اولادندن متشکل عسکره بگزه مدکلرندن خدمتلری یرینه مضر تلری اولمشدر از جمله ادارهٔ خلافت از زمان ایچنده بونلرڭ قوماندا نلری النده قالمشدر . بوقوماندنلر « امیر الامرا » یاد اولنورلر ایدی .

بعضاً والیلر امیرلر امیر الامرالرڭ حکومتلرینی طانیمیوب عصیان ایدرلر وخلیفه طرفنی التزام ادعاسیله اورته لغی اختلاله بوغارلر ایدی . لکن بوندن دخی فنالقدن بشقه بر شی

حاصل اولماز ایدی . چونکه آز چوق موفق اولوب بر ولایتی ضبط ایتدیکی حالده خلیفه طرفدارلغی طاسه سنده بولنان ذات خلیفه یی اونودوب مستقل امیر صفتیله ضبط ایتدیکی ممالکی اداره ایله مشغول اولور ایدی .

بوصرده بیوك ترکستانده بولنان ترکلر ممالك اسلامیه نك بواختلالنی فرصت صایوب حدودی تجاوز ایله برطاقم امارتلر تأسیس ایتمکه باشلامشدر .

بو وجهله ممالك اسلامیه ایچنده متعدد حکومتلر ظهور ایده رك اتحاددن اثر قالمامش وحکومت اقتداردن محروم قالمشدر .

بودور تواریخده « طوائف ملوك » دوری نامیله معروفدر .

بونك ایچون جنکیز خانك تاتارلری ممالك اسلامیه یه تجاوز ایتدکلری وقت اصلا مقاومت اولنه میوب قوجه دولت اسلامیه بر صدمه ده ییقلمشدر .

عباسیه دورینك برابی جهتی وارسه اوده علوم وفنونك فوق العاده ترقیسی ماده سیدر . عباسلیر علما وحکمایی حمایه ایدرلر ومکتبلر ایله مدرسه لر تأسیس ایدرلر ایدی . بوسایه ده معارف دنیایه انتشار ایده رك بو کونکی مدنیتك برکون اول میدانه کلمسنه یاردم اولنمشدر .

عباسیلرك تأسیس وتزیین ایتمش اولدقلری بغداد شهری مدنیت خصوصده دنیانك پای تختی مقامنده ایدی وبرملیوندن زیاده نفوسی واون بیکدن زیاده مکتبی حاوی ایدی .

اولاد جنکیزدن « هلاکو » خان بغداده کلوب خلیفه مستعصم باللهی اولاد وعیالیله قتل وبغدادی تخریب ایتدیکی وقت خاندان عباسیه دن یالکز بر ذات قورتیلوب مصره التجا ایتمش ومصرده حکومت ایدن ترك کوله لری انی واولادینی خلیفه طانیمشلردر . لکن بونلرك قوری نام‌لرندن بشقه اهمیتلری یوق ایدی .

پادشاه عثمانی یاوز سلطان حضرتلری مصری فتح ایتدیکی واك صوك خلیفه عباس طرفندن خلافتك مشار الیه حضرتلرینه قطعیاً ترك اولندیغی اعتباراً خلافت اسلامیه خاندان جلیل العنوان عثمانی یه انتقال ایله مشدر .

طوائف ملوك

عباسيه دورنيكْ آخرنده ممالك اسلاميه ايچنده ظهور ايدن حكومتلركْ ميانندهْ الكْ مشهور اولانلر شونلردر :

اندلس ده يعنى اسپانيه ده : اسپانيه دولت امويه سى ،

مغربده «جزاير فاس ، تونس » بنى اغلب دولتى ،

مصرده وطرابلسده : ابتدا فاطميه دولتى ، صوكْره كوله لر حكومتى ، تركستانده — بنى سامان حكومتى ،

خراسانده — بنى طاهر ، بنى ليث حكومتلرى ،

افغانستانده — سبكتكين دولتى ،

عراقين ايله آناطوليده — آل بويه ، آل سلچوق، آل جنكيز دولتلرى واكْ صوكْره تيمور لنك دولتى ،

بونلركْ ايچنده دخى آيروجه ذكره شايان اولانلر شونلردر :

اندلسده كي امويه دولتي

عباسيلركْ ظهورى اثناسنده خاندان امويه افرادنى قتل عام ايتدكلرى وقت يالكز آنلردن برينى — يعنى عبد الرحمن بن هشام بن عبد الملكى طوته مامشلر ايدى . اشبو عبد الرحمن صحراى كبيرده اختفا ايده رك امويلرك عليهنده اولان شدت وعداوت كوشه نيجه يه قدر قالمشدر .يوقاريده ذكر اولنديغى اوزره چوق شيلر مأمول ايتمكده بولنان امت عباسليركْ ايلك حركاتنى بكنمديكندن دوكيلان بونجه قانك بيهوده يره دوكلديكى فكرينه ذاهب اولمش وامويلره آجيانلر اكسيك اولمامشدر . باخصوص امويلر معرفتيله فتح اولنمش اولان اندلسكْ اهاليسى عبد الرحمنكْ صاغ اولديغنى خبر آلنجه همان آنى اندلسه دعوتله بيعت ايتمشلردر .

بو وجهله تشكيل ايدن اندلس دولت امويه سى ايكى يوز يتمش بش سنه قدر بقا

بولمش واون التی حکمدار سلطنت سورمشدر .

سکزنجیلری بولنان عبد الرحمن ثالث زمانك الڭ مشهور حکمداری ایدی . بوعبد الرحمن امین المؤمنین یاد اولند یغندن اندلس دولتی بوندن صوڭره خلافت عنوانی آلمشدر .

امویلر زماننده اندلس دنیانك الڭ معمور ومدنی برکوشه سی ایدی . اندلسك مکتبلری واندلسك علماسی اوروپایه علوم وفنون نشر ایتمشلر وبووجهله بیوك خدمتلر ایله مشلردر . لکن متعصب اوروپا بوعصره گلنجه یه قدر بونك قدرینی بیلمه مشدر .

نهایت اندلسه دخی فساد داخل اولوب امویه دولتی منقرض اولنجه اوراده دخی طوائف ملوك ظهور ایتمش . لکن طوائف ملوك ایله برابر شمال طرفنده اوروپا اهل صلیبی سایه سنده قاستیلیه ، آراغونیه ، ناوار ناملریله برقاچ خرستیان حکومتی ظهور ایتمش ایدی . بربریله حربه طوتشمش اولان طوائف ملوك بونلری مداخله یه دعوت ایتمگه باشلادقلرندن بونلر دخی یواش یواش توسیع حدود ایده رك الڭ صوڭره بتون اندلسی ضبط ایتمشلردر بوصره ده اسپانیوللرك عربلر حقنده اظهار ایتدکلری وحشتلر ایسه تاریخده پك نادر گورلمش وحشتلردندر.

امویلر زماننده قرطبه واشبیلیه شهرلری برملیون نفوسی حاوی ایدی .

مملوکلر

بونلر مغوللرك « قاپچاق » جهتندن آله رق دون بها ایله مصر یلره فروخت ایتدکلری اسیرلر اولوب ایوبیلرك اواخر حکومته طوغری ایچلرند ن برطاقمی رأس کاره قدر گچه رك بتون معظمات امورك مرجعی اولدیلر .ایوبیلرك صوڭ حکمداری اولان « ملك الاشراف » ك خلعندن صکره مصرده مملوك حکومتنی تشکیل ایلدیلر .

حکمداران ممالیکه ٢٤ نفر اولوب هجرتك ٦٤٩ تاریخندن سنة ٧٨٤ سنه قدر ١٣٥ سنه حکومت سور مشلردر . مملوکلرك یعنی ممالك بحریه — نك مصرده حکومتی

« عـز الدين ايبك » نامنده كى وزير أعظم « اتابك ايله ابتـد ايدر . مـومى إليـه ملك الصـالحك تربيـه كرده لرى اولان « مماليك بحريه » دن او لمغله افنديسنك زمـاننده مرتبه عاليه يه واصل اولوب « ملك الاشرف » ك خلعدن صكره مـلك مصـر اولدى . ايوبيه حكومتنه حقيله وارث اولمق ايچون متوفى « ملك الصالح » ك زوجه سى « شجرة الدر » يى عقد زواج ايلدى . لكن ايكى سنه مرور نده فوت او لمغله مقامنى او غلى « منصور » احراز ايتدى ٦٥٥ هـ .

بوذات ايكى سنه سكز آى قدر امتداد ايدن زمان حكومتى نزاع داخلى ايله گچير مش وآندن صكره « ملك المظفر سيف الدين «انك يرينه قائم اولمشدر ٦٥٧هـ .

موما اليه « هلاكو » نك مصر اوزرينه گوندرديكى بوزوب سر عسكرينى قتل ايده رك مـصـر اهاليـسنك خشنوديتنى قزانش وبوصـيت شـهـرت اوزرينه « شـام » و « حلب » اهاليسننى دخى كنديسنه تابع ايتمشدر .

آندن صكره مقام حكومته قعود ايدن « ظاهر بيبرس » اطاعتدن چيقان شاميلرى زور وتضييقله زير اداره سنه آلدى . ٦٥٧ هـ . دولت عباسية – نك حين انقرا ضده مصره فرار ايدن مستعصمك عموجه سى « مستنصر بالله احمد » . خلافت خـصو صـنده بيعـت ايـدوب يوقـا روده عباسية مـصرية بحـشـنده بـيـان اولنـديـغى اوزره مـصر ده « خلافت عباسية » يى تشكيل ا يلدى ٦٥٩ هـ .

« ظاهر بيبرس » دن صكره مملوكلردن تخت مصره ٢٠ قدر ذات جلوس ايتمش ايسه ده زمانلر نده شايان ذكر برواقعـه ظهور ايتمـامش واك صكره كـى حـكمـدارلرى اولان « ملك الصـالح » ك فوتيله « ممالك بحرية » حكومتى انقراض بوله رق مصر حكومتى غلامان چراكسه يه انتقال ايلمشدر ٧٨٤ هـ .

چراكسه حكومتي

مـصـر ده اجـراى حكومت ايدن غـلامـان چراكـسـه ٢٣ نفـر اولوب هجـرتك ٧٨٤ تاريخندن ٩٢٢ سنه قدر ١٣٩ سنه حكومت سور مشلردر .

غلامان جراكسه اڭ اول مصرده اجراى حكومت ايدن « ملك الظاهر سيف الدين » عنوانني آلان « برقوق » در . موما اليه چركس الاصل اولوب مملوكلر ڭ صوڭ حكمدارى اولان « ملك الصالح » ڭ خلعندن صكره مصر حكمدارى او لمشدر . « برقوق » ڭ تشكيل ايتمش اولديغى « چراكسه حكومتى » دخى مملوكلر مثللى اهميت تاريخيه يى حائز اوله مامش وكندوسندن صكره كلن ٢٢ قدر حكمدار همجوارى بولنان طوائفڭ برقاچ كوينى باصوب بولد قلرى اشيايى يغما ايلمكدن بشقه برايش كوره ما مشلردر . فقط حكمداران چراكسه نڭ يكرمى ايكنجيسى اولان « ملك الاشرف قانصوه الغورى » هجرتڭ ٩٢٢ سنه سنده « مرج دابق » نامنده كى محلده « ياوز سلطان سليم خان حضر تلريله ايتديكى محاربه ده مقتول دوشمشدر .

يرينه جلوس ايدن اوغلى « ملك الاشرف طومانباى « هرنه قدر حضرت بادشاهڭ مقابله سنه چيقمش ايسه ده « ريدانيه » انهرامندن صكره كندى بى طولايه مديغى جهتله « قاهره » دن فرارنده « سلطان سليم خان اول » حضر تلرى طرفندن اخذوگرفت اولنه رق حركات غير لايقة سنة جزا اولمق اوزره صلب ايدلمش وبونڭ اعد اميله مصرده « چراكسه حكومتى » منقرض أولوب خطه مصريه سلاطين آل عثمانه انتقال ايلمشدر ٩٢٢ هـ .

بني طاهر حكومتي

« هارون الرشيد » ڭ وفاتنده اوغللرى « امين » ايله « مأمون » ادعاى سلطنتله يكديكرى عليهنه مجادله ومحاربه يه مباشر تلرنده « مأمون » ڭ سر عسكرى بولنان (طاهر بن حسين) ڭ حسن تدبيرى اثرى اوله رق برادرى (امين) ، غلبه ايلد يكندن خلافت كندى عهده سنده قالمش وامير الامرالق مسنديني (طاهر) ، ويرمش ايدى . بوهنگا مده برادرينڭ قاتلى اولان (طاهر) دنى امين او لميه رق ياننده تبعيه ايچون (خراسان) واليلكى ايله مومى اليهى « خراسان « ، گوندرمش (طاهر) ايسه مؤخرا اوراده اعلان استقلال ايله نامنه خطبه اوقوتمش وهرنه قدر تأديب ايچون خليفه طرفندن اوزرينه عسكر گوندر لدى ايسه ده تربيه سندن دخى عاجز قالمش اولد يغندن بردرجه يه قدر حكومتى تصديق

اولنمشدر .مومی الیهك بوصور تله تشکیل وتأسیس ایتدیکی حکومت « هرات » شهرینی مقر حکومت اتخاذ ایله هجرتك ۳۵۵ تاریخنه قدر ۵۰ سنة پایدار اولدی . بومدت ایچینده مومی الیهك سلاله سندن بش نفری رأس اداره ده بولنه رق خلفای عباسیة نك منشور یله اجرای حکومت ایتمشلر یسه ده تاریخ مذکوره « سجستان » طرفنده ظهور ایدن « یعقوب بن لیث صفار » خراسانه بالهجوم بنی طاهر ممالکنی ضبط وحکومتنی محوایده رك حکمدار اخیر لری بولنان (محمد بن طاهر) ی خاند انیله برابر « سجستان » نقل ایلدی .

بني ليث حكومتي

حکومت مذکوره یی (یعقوب بن لیث) تشکیل ایلدی موما الیه « خسرو برویز » نسلندن اولوب پدری « لیث » ك مشغول اولدیغی صاری باقرجیللق صنعتنی ترك ایله معیشنه برطاقم سر سری جمع ایده رك اطرافه صارقندیلق ایتمکه باشلامش وشجاعت وقهرما نلغی سایه سنده « سجستان » جهتنده بر حکومت مستقلت تشکیل ایلمشدر هجرتك ۲۵۵ تاریخنده « خراسان » دخی بالهجوم اوراده اجرای حکومت ایدن « بنی طاهر » حکومتنی محو وبعد ، بغداد خلیفه سی (معتز) طرفندن منشور وخلعت فاخره استحصال ایده رك تأسیس ایلدیکی « بنی لیث حکومتنه تقویت ویرمش ایسه ده او چنجی حکمدار لری « طاهر بن حمد » زماننده « آل سامان » دن بخارا حاکمی « اسماعیل » بلاد خراسان وسجستانه بالهجوم حکومتلرینی محو ایله مملکترینی « بخارا » یه ضم والحاق ایلمشدر ۲۹۲ هـ .

سامانيلر

« آل سامان » بخارا امیری « اسماعیل سامان » ایله ابتدا ایلر بو ذات آخلاق حمیده اصحابندن اولوب هجرتك ۲۸۷ تاریخنده خلیفه « معتضد » ك منشوریله « ماوراء النهر » ده کسب استقلال ایده رك اول جهتده « سامان » حکومتی تأسیس ایلدی . توسیع اراضی ایچون خراسانه ده هجوم ایده رك او جهتده اجرای حکومت ایدن « بنی لیث »

حكومتنی محو ایتدی ٢٩٢ هـ .

موما الیهك تأسیس وتشکیل ایلدیگی حکومت مؤخرا کسب قوت ایده رك هجرتك ٣٩٠ تاریخنه قدر ١٠٣ سنه ممتد اولمشدرکه مدت مذکوره ظرفنده گلن ٩ نفر حکمداری زمان حکومتلرنده اقوام ترك وتاتارك هجوم وآقینلرینی شانلی وقانلی مظفریتلری ایله دفع ایده رك غربه طوغری تجاوزلرینی منعه مقتدر اولمشلر بوخصوصدن طولایی ممالك اسلامیه نك آسایشنی تأمین ایتمشلر ایسه ده حکمدار اخیرلری بولنان «عبد الملك ثانی» «غزنه» جهتنده اجرای حکومت ایدن سلطان «محمود بن سبکتکین» لك کندی اوزرینه واقع اولان هجومنده منهزما «بخارا» یه رجعت ایتدی . بواثناده شمال وشرق جهتندن ترکلر دخی تجاوزا یلد یکندن «سامانیلر» ایکی دشمن آره سنده قاله رق محو ومنقرض اولدی ٣٩٠ هـ .

آل بویه

بوخاندان ایرانك «بحر خزر» سواحلنده «(دیلم)» اهالیسندن «ابو شجاع بویه» نامنده بر بالقجی یه منسوب اولوب کندیسنك آخر ملوك ساسانیان اولان «یزدجر دثالث» اولادندن اولد یغنی ادعا ایدرایمش . مرقومك (علی) (حسن) و(أحمد) اسمنده اوچ نفر اوغلی خلفای عباسیة نك ضعف حالندن استفاده یه قیام ایدن بعض سرکرده لرك معیتنده بولنوب شجاعتلری سایه سنده کسب نام وشهرت ایلمشر ، مؤخرا رؤسای موما الیهمدن «مرداویج» نام صاحب خروجك معیتنه گله رك آنك ایچون برامارت استحصالنه موفق اولد قد قلرندن «مرداویج» دخی بونکا مقابل هربرینی برر ناحیه یه سر دار نصب وتعیین ایتمکله مؤخرا بونلر دخی کسب استقلال ایده رك «حکومت دیالمه» ویا «آل بویه» نامیله بر حکومت تشکیل ایلمشلردر .

بوصورتله تأسس وتشکل ایدن «دیالمه حکومتی» ممالك ایران وکردستان وجزیرة العرب ایله بونلره جوار اولان محللره قول آتمش وفروعندن برطاقم خاندان دخی ممالك اسلامیه یه یاییله رق تواریخ اسلامیه ده پك بیوك اهمیت آلمشدر .

« بويه » خاندانندن الكْ اول اجرای حکومت ایدن « علی بن بویه » اولوب « عماد الدوله » عنواننی حائز ایدی . موما الیه اصحاب فطانت ودرایتدن بولند یغندن تدابیر حسنه سی سببیله زیر اداره سنده بولنان خلقكْ حسن توجهنی قزاند قدن صكْره ایرانكْ بلاد مشهوره سندن اولان « اصفهان » ی وبعده « شیراز » ی ضبط ایدوب خلفای عباسیة دن « راضی بالله » . ایلچی گوندره رك « شیراز » حكمدار لغی ایچون منشور استحصال ایلد كدن صكْره شهر مذكوری پای تخت اتخاذ ایتدی ٣٢٠ هـ .

آندن صكْره تدریج ایله « كـرمـان » ولایتنی دخی فـتح ایتـمكله ایرانكْ نصف جنوبیسندن عبارت اولان قطعه یی داخل ادارهٔ ممالكی ایتدی . لكن دوچار اولدیغی برمرض شدید دن تخلیص كریبان ایده میه رك وفات ایلدی ٣٣٨ هـ .

« ركن الدول » عنواننی اخذ ایتمش اولان برادری « حسن » « عـماد الدوله »نكْ شیراز ده استقلالیت كسب ایتدیگی زمان شهرینی مقر حکومت اتخاذ ایتمش « عماد الدوله » نكْ وفاتنده شیراز گیده رك او غلنی برادی مقامنه اقعاد ایدوب امور ممالكه نظام تام ویردكدن صكره مقر اداره سی اولان « ری » عودت واورداه ٣٦٦ سنه هجریة سنه قدر اجرا ی حکومت ایلمشدر .

« معز الدوله » عنواننی حائز اولان اوچنجی برادرلری « احمد » ایسه « عماد الدوله » نك بوفرقه عسكرینه سردار نصب اولنده رق « كرمان » « وخوزستان » جهتلریتی فتح و« عـماد الدولة » نك وفاتندن صكْره، « بصره » وجوارینی ضبط ایده رك كندی ایچون برامارت مستقله تشكیلنه موفق اولدی . بعده « بغداد » « كیروب امیر الا مرالق منصبنده بولـنـان « توزون » ایـلـه محـاربه ایده رك كسـب ایـلدیكی غلبه سببیله خـلـیـفه « مستكفی بالله » « كندوسنی امیرا لامرا نصب ایتدیردی . « مستكفی » یه خلف اولان « مطیع بالله » زماننده دخی « آل بویه » نامنی سكه سنه علاوه ایلمشدر ٣٣٤ هـ .

موما الیهـمـدن صكْره بویه خاندانندن ١٤ ذات گله رك اجرای حکومت ایلمشلر وعبـاسیلركْ تحت اداره سـنـده بولنان ممـالك قـسـم اعـظمنی یعنی (عراق عجم)

و(ديلم) (كرمان) و خوزستان) و(بصره) و (بغداد) طرفلرينى مستقلا ومتباقيسنى بالواسطه نفوذ لرى آلتنه آلمشلردر . لكن « ملك عبد الرحيم » زماننده (سلطان طغرل سلجوقى) « بغداد » « كله رك امير الا مرالق مسنديني موما اليهه يدندن اخذ ايله (حكومت دياله) نك عراق عربه تسلطلرى قطع اولنديغى گبى حكمداران ديالمه نك نهايتى اولان « ابو المنصور » دخى گروه منغلبه دن « قضلويه » ايله كشاد ايتديكى محاربه ده عساكرى مغلوب وكندوسى اسير ايد لمكله ٣٢٠ دن ٤٤٨ تاريخ هجريسنه قدر ١٢٨ سنه امتداد ايدن « ديالمه حكومتى » محو ومنقرض اولمش ومؤخرا منغلبه مذكوره دخى سلاطين سلجوقيه دن ملكشاه طرفندن طرد اولنه رق اراضىء ديالمه سلاطين سلجوقيه تحت تصرفه كچمشدر .

« غزنويلر »

بوخاندان « سبكتكين » نامنده بركوله يه منسوب اولد يغندن « آل سبكتكين » ناميله دخى ياد اولنور . حكومتلرى دخى هجرتك ٣٦٦ سنه سندن ٥٤٩ تاريخنه قدر ١٨٣ . سنه امتداد ايتمشدر .

برنجى حكمدار لرى « سبكتكين » اولوب مشار اليه « افغانستان » ده كائن « غزنه » ده كسب استقلال ايدن « الب تكين » كـ كوله سى اولوب شجاعت ودرايتى سايه سنده افنديسه داماد اولمش وآك وفاتنده سلطنتنى ضبط ايله « غزنه » وحواليسنده حكمدار اولمشدر ٣٦٦ هـ .

موما اليه تشكيل ايلديكى « سبكتكين » حكومتنه تقويت ويردكدنصكره عساكر كليه ايله « هند » اوزرينه برقاج غزا ايدوب برخيلى قلاع وبقاعى ضبط وهندليلردن بيكلرجه كسانى قتل وبرجوق بتخانه لرى هدم ايدوب برلرينه جامع ومساجد انشا ايتديردى، ممالك هند كـ طرف شماليسنده . دين مبين اسلامك انتشار وتكثيرينه دخى همت ايلدى.

وفاتنده مخدومى « سلطان محمود » سرير سلطنته جلوس ايتمشدركه ملوك اسلامدن

الكٌ اول « سلطان » عنواننى حائزاولان بو ذات فضائل سماتدر . مشار اليه علمى سور عالم وفاضل برذات اولوب « غزنه » نكٌ امور داخليه سنه نظام وانتظام ويردكدن صكره ۳۹۰ تاريخنده « بخارا » به سوق عسكر ايده رك اور الرى سامانيلردن أخذ وضبط ايله « غزنه » حكومتنه الحاق ايلمش واولوقت مقر حكومتنى « بلخ » شهرينه نقل ايتمشدر . بعده ممالك هنده دفعاتله هجوم ايده رك هندستانك ايچرولرينه طوغرى ايلروليوب مشهور « سومنات » بتخانه سنى تخريب واشياسنى اخذوبت پرستلكى قالديروب اسلاميتكٌ اورالره نشرينه غيرت وبرخيلى هندلى نكٌ دين مبين احمدى يه داخل اولمسنه همت ايلدى هند سفرندن عودتنده هند معبدلرندن اخذا يتمش او لديغى ذيقيمت طاشلرايله « غزنه » ده غايت مزين بر جامع شريف انشا ايتدير مشدر .

هجرتكٌ ٤۰۷ تاريخنده « ما ورا النهر » و « خوارزم » طرفلرينى دخى ضبط ايدوب حكومتنى بربيوك پادشاهلق هيئتنه قويمشدر .

وفاتندن صكره سبكتكين اولادندن ۱۳ نفر حكمدار ظهور ايتمش ايسه ده بونلركٌ ايام حكومتنده حكومت مذكوره كتدكچه تدنى وانحطاطه يوزطوتدى وحكمدار اخير لرى اولان « خسر وشاه » زماننده دخى محو ومنقرض اوله رق مملكتلرى خاندان غوريانه انتقال ايلدى ٥٤۹ هـ .

آل غوريان

«آل غوريان » خراسان ملحقاتندن ولايت غورده اجراى حكومت ايدن برطائفه اولوب هجرتك ٥۰۰ تاريخلرنده ظهور ايده رك ٦۰۹ ده منقرض اولمش وبونلردن نائل سلطنت اولان ٦ نفردن عبارت بولنمشدر .

خوارزميلر

خوارزم ديارى « جيحون » نهرينك (آرال) گولنه منتهى اولديغى محللر ايله حواليسى اولوب « كوركنج » شهرى مقر حكومتلرى ايدى . بوخندان صكره لرى

« سوریه » دن تا (آرال) گولنه منتهی محللری زیر حکملرینه آلمشلردر .

خوارزم شاهلری ۹ نفر اولوب هجرتك ٤٩٠ تاریخنده ظهور ایله ٦٢٢ سنه سنده منقرض « اولمشدر » .

بونلرك مؤسسی « محمد قطب الدین » در .مومی الیه سلاجقة دن (ملکشاه) ك ابریقد ارلغی خدمتنه نائل اولان وخوارزم ولا یتی والیلکی عهده سنده بولنان پدری (انوشتکین) ك وفاتنده مقامی شاه مشار الیه طرفندن کندی توجیه وحسن خدمتنه مکافاتا « شاه » عنواننی اعطا ایلمش اولد یغندن « قطب الدین » بوصورتله خوارزم شاهلغنی تأسیس ایلمشدر ٤٩٠ هـ .

موما الیه ولی نعمتی اولان « ملکشاه » سایه سنده تشکیل حکومت ایلدیکدن دائما آنلره اطاعتده قصوراً یتمدیکی کبی اوغلی « سلطان آتز » دخی پدری مسلکنی طوتمش واو صره ده سلچوقیه تختنه جلوس ایدن « سلطان سنجر » طرفندن دخی حکومتلری تصدیق اولند یغندن خوارزم حکومتی تقویت بولمش ایسه ده مؤخرا بینلرینه نفاق دوشه رك یکد — یکری ایله ایتدکلری محاربا تده غلبه « سلطان سنجر » طرفنده قالمغین خوارزم الکاسی سلجوقیلر طرفندن ضبط او لنمشدر .

بونك اوزرینه « سلطان آتسز » ترکلری « سلطان سنجر علیهنه تحریك ایده رك آره لرینه تفرقه برا قمغله سلطان مشارالیه کسر نفوذینه چالشمش و « سلطان آتز » دخی ذاتا اهالینه حسن توجهنی قزانمش بولند یغندن خلق بونی اتخاذ فرصه آیا قلانوب کمال استقلال ایله حکومتلرنی استرداد وموما الیهی رأس حکومته اقعاد یلدیلر .

بونك وفاتندن صکره مقام حکومته گچن « سلطان » و « سلطان شاه » و« سلطان تکین » و« سلطان محمد قطب الدین ثانی » نامنده کمی خوارزم شاهلرندن هربری زمان حکومتلر نده انواع مظفریات ایله حد ود خوارزمی توسیع وهله « محمد قطب الدین ثانی » (چین) « قیرغیز » و« سبریا » و« اورانبورغ » طرفلرینه سفر ایده رك خوارزم شاهلغنی اوج اعلایه ایصال ایلمش ایسه ده زمان حکومتنده « جنکیز خان ظهور

ایده رك بتون ممالك اسلامیه اوزرینه آقینلر ایتمش وبوصره ده هرنه قدر « قطب الدین » مقابله یه چیقمش ایسه ده منهزما عودت ایلمشدر .

« قطب الدین » دن صکره بری برینی متعاقب او غللری « جلال الدین » وغیاث الدین « ورکن الدولة » رأس حکومته گچمشلر ایسه ده بونلر ك زمانی « جنکیز خان » ك جهانی استیلاسی زماننه تصادف ایلدیکی جهتله « رکن الدوله » نك آنلرایله ایتدیکی محاربه ده عسکری منهزم وکندوسی وفات ایتمش بولند یغندن دخی ایادیٔ جنکیزیه انتقال ایلمشدر ٦٢٢ هـ .

آل سلجوق

ترکستاندن کروه کروه تجاوز ایدن بونجه ترك طوائفی ایچنده سلجوق بن یقاق نام برذاتك تحت قومانده سنده اوله رق گلان فرقه دن بشقه حسن نیتله گلان گورلمه مشدر .

سلجوق ترکلری « که عثمانلیلرك اجدادلری دخی بونلرك ایچنده ایدی » شرف اسلام ایله مشرف اولوب ممالك اسلامیه داخلنده راحت اوتورمق فکریله آلدقلری رخصت اوزرینه حدودی گچمشلر ایدی بونلر غلبه لك اولوب ایستدکلرینی زور ایله آلمغه مقتدر اولدقلری حالده کمال صداقتله حرکت ایتملری جمله نك نظردقتنی ومحبتنی جلب ایتمشدر . سلجوقلیر کندیلری تجاوز ایتمدکدن بشقه آرقه لرندن تجاوز ایدن ترکلردن بر مدت ممالك اسلامیه یی بیله وقایه ایتمشلردر لکن برمدت ممالك داخلنده اوتوردقدن صوکره اورته لغی استیعاب ایتمش اولان فساد بونلره دخی سرایت ایتمشدر .

سلجوقك طورنلرندن طغرك بك « ٤٢٦ - ٤٣١ » حکومت دعوا سیله قیام ایدوب ابتدا غزنه ویلره غلبه ایتمش وصوکره غربه طوغری یورومشدر .طغرل بك بتون ایران وعراق قطعه لرینی فتح ایتدکدن صوکره بغداده گلوب آل بویه الندن امیر الامرالق دخی ضبط ایتمشدر .

سلجوقلیر یواش اوچ دولته منقسم اولمشلر : الك بیوکی ایران دولت سلجوقیه سی ایدی که امیر الامرالق مسندی بونلره عائد ایدی . ایکنجیسی کرمان دولت سلجوقیه

سی . اوچنجیسی دخی روم دولت سلچوقیه سیدر . سلچوقیه سلطانلرینڭ ایچنده اڭ مشهور اولانلر الپ ارسلان « ٤٣٢ — ٤٥١ » ، ملکشاه « ٤٥١ — ٤٧١ » قلیج ارسلان « ٤٧١ — ٤٩٥ » درلر . ایران دولت سلچوقیه سی اون درت نفر حکمدار گورمش ویوزاللی سنه بقا بولمشدر .کرمانده اون برنفر حکمدار گلمش ، ممالك رومده دخی اون بش نفر حکمدار گلمش ودولت ایکی یوز اوتوزبش سنه بقا بولمشدر .

روم دولت سلچوقیه سنڭ انقراضی اورزینه آنا طولیده اون برقدر مستقل امارت ظهور ایتمشدرکه کوچوجك عثمانلی امارتی پونلرك ایچنده ایدی .

جنکیز دولتی

جنکیز دولتی چین قطعه سنـك شمالنده بولنان بیوك صحر الرده گزان تاتار ومغول طائفه لری ایچنده ظهور ایدن جنکیزخان یاخودتیمورچین طرفندن تأسیس اولنمش بردولتدر .

جنکیزڭ پدری ذاتاً بیوك برسرکرده ایدی . جنکیز ایکی آوجی قان ایله طولی بولندیغی حالده دنیایه گلمش اولدیغندن بونڭ دنیایی ضبط ایده جگنه حکم ایدملش وبوسببدن کوچو کلکنده تربیه سنه زیاده سیله دقت اولنمشدر . پدرینڭ وفاتی اوزرینه جنکیز خان حکومتی اله آلنجه « ٥٨١ » همان توسیعنه قیام ایله شرقاً بحر محیط کبیره ، غرباً اوروپا قطعه سنه ، جنوباً چین ایله ترکستانه قدر توسیع ایتمشدر . وقت مزبورده آسیه قطعه سی اوچ بیوك دولتك النده ایدی . بونلر دخی چین ، اسلام وتاتار دولتلریدر .

جنکیز آرتق حربدن اوصانوب بو دولتلر ایله خوش گچنمك استه مش وآنلر ایله برطاقم معاهده لر عقد ایله مشدر .

وقت مزبورده خلافت عباسیه انقراض حالنده اولوب ممالك طوائف ملوکه قالمش ایدی تاترستانه بتیشك اولان ترکستان قطعه سی دخی او وقت خوارزم شاهی « قطب الدین » محمدڭ النده ایدی . جنکیز خان اشبو سلطان محمد ایله عقد معاهده ایتمش ایدی .

لکن بر طرفدن سلطان محمدڭ وزیرلرندن بری تاتار تجارلرینڭ مالنی غصب ایده‌رڭ معاهده نڭ احکامنی بوزدیغی گبی ، سلطان محمده کوجنمش اولان خلیفه « الناصر لدین الله » دخی جنکیز خانی سلطان محمد اوزرینه دعوت ایله مشدر . بونلرڭ نتیجه سی اوله رق غربی آسیه یه تاتارلرڭ بر تجاوزی واقع اولمشدرکه شدت ووحشتی شمدی یه قدر واقع اولان تجاوزلری اونوتدیر مشدر .

جنکیز اردولری ترکستانی ضبط ایتدکدن صوڭره شهر لری وقصبه لری یاقمشلر وانسانلری کسمشلردر . برایکی آی ظرفنده دنیانڭ اڭ معمور کوشه سی بولنان وسطی آسیه یانغین خرابه سنه دونمشدر .

جنکیز خان بونڭله قناعت ایدوب کری دونمش ایسه ده اوغللری محاربه یه دوام ایده رڭ همان دنیایی دهشت ایچنده براقمشلردر .

بیوك اوغلی جوجی خان شمدیکی روسیه قطعه سنی ضبط ایده رڭ « آلتون اردو » یاخود « قپچاق دولتی » نامیله معروف اولان دولتی تأسیس ایله مش ، اوغللرینڭ بری چینی ضبط ایتمش ، دیکری وسطی آسیه ده بر دولت تأسیس ایده رڭ مذکور دولته کندی نامی اولان « چغتای » نامنی ویرمشدر .

ولکن ممالك اسلامیه اڭ زیاده طورونلری زماننده متضرر اولمشدر بونلردن هلاکو خان جسیم اردولر ایله بغداده قدر گلوب بغدادی فتح وتخریب وخلیفه ایله برابر اهالینڭ چوغنی قتل واعدام ایله مشدر ، حتی تاتار وحشیلرندن کتابلر اولسون قورتلمامش . بونلرڭ برقسمی یانمش ، قسم دیکری دجله یه آتلمشدر .

هلاکو دخی غربده « ایران دولت جنکیزیه سی » نامیله معروف بر دولت تشکیل ایدوب تبریز شهر نده اقامت ایتمش وشرق قیصرینه وارنجه یه قدر بتون ملوکی ویرگی یه مجبورا ایتمشدر « ٦٣٧ » .

ایران دولت جنکزیه سی سکسان سنه قدر بقا بولمش ویدی حکمدار ظهور ایلمش .

بونلرك اوچى بوت پرست ، دردى دخى مسلماندر . ايچلرنده اڭ مشهور اولان سلطان محمود خان ناميله تاريخ وادبيات كتابلرنده مشهور اولان غازان خاندر .

تيمورلنك

جنكيز دولتنڭ انقراضى اوزرينه شرق قطعه سى صاحبسز قالمش وبوسببدن اوله رق امثالسزقار يشقلقلر واقع اولمشدر . بوحال مشهور تيمور لنكه قدر دوام ايتمشدر .

تيمور « اورته لقده اجرا اولنان جنايتلر مجازات الهيه يى جلب ايده جك راده يى بولمشدر ، بن دخى مجازات آلهيه نك واسطه سى يم » ديه رك اورته يه چيقوب « ٧٥٨» آسيه يى آلت اوست ايتمشدر .

تيمور وسطى آسيه ايله شرقى اوروپادن باشلايوب آناطولى ومصر قطعه لرينه قدر گلمش واوراده بولنان يوزلرجه كوچوك حكومتلرى محو ايتمشدر . بو حركتى اثناسنده تيمور جنكيزى اونوتديره جق درجه ده وحشتلر اجرا ايلمشدر .

اصفهانده يتمش بيك انسان قفه سندن قله لرياپدير مش ، هندوستانده يوز اوتوز كشى يى براشارت ايله كسدير مش ، تكبير وتهليل ايله حلب وبغداد شهر لرينى طوتشدرمشدر . تيمور بوقدر وحشتلر اجرا ايتمكله برابرينه كنديسنه مأمور الهى سوسنى ويرير ايدى .

او وقت تيموره بويننى اكميان يالكز سلطان ييلديرم بايزيد خان وار ايدى . آنك ايچون برطاقم مغدورلر سلطان بايزيد نزدينه التجا ابله انى تيمور عليهنه تحريك ايتدكلرى گبى ، بر طاقمى دخى تيمور طرفنه گيدوب انى دولت عثمانيه اوزرينه تحريك ايدرلر ايدى . بونڭ نتيجه سى اوله رق بينلرنده محاربه ظهور ايتمش وانقره جوارنده واقع اولان محاربه ده عساكر معاونه نڭ اهانتى جهتيله سلطان بايزيد خان مغلوب واسيراولمشدر (٨٧٢).

تيمورڭ تشكيل ايتديكى دولت چابوق انقراض بولمش وشرق قطعه سى انقره وقعه

سندن صوکره آز مدت ظرفنده کندینی طوپلامش اولان دولت علیهء عثمانیه ایله یکی ظهور ایتمش اولان ایران دولت صفویه سی النده قالمشدر .

عثمانلي دولتي

عثمانلیلر

عثمانلی دولتنی تشکیل ایدن ترکلر وسطی آسیه ده اوتوروب اره صره غربه طوغری ایتدکلری هجوملری ایله غرب قوملرینی دهشت ایچنده براقه گلان ترك طائفه لرك بریدر.

لکن عثمانلی ترکلری سائر همجنسلری گبی غربه طوغری مملکتلری یغما وخراب ایچون گلمه مشلر وگلدکدن صوکره دخی سائر وطنداشلری گبی آز مدت ایچنده طاغیلوب محو اولمامشلر .یعنی قوی ومنتظم بردولت تشکیل ایده رك بقا بولمشلر ونام وشانلری ایله تاریخك صحیفه لرینی تزیین ایله مشلردر .

عثمانلیلر « قایی خان » قبیله سنك برقسمیدر . قایی خان قبیله سی ایسه سلجوق ترکلری ایله وسطی آسیه دن ممالك اسلامیه یه التجا ایتمشلر ایدی . خیر نیتیله گلمش اولان سلجوقیلر بر مدت صوکره سلطنت دعوا سیله محاربه لره قیام ایتمشلر ایکن آرقه داشلری بولنان عثمانلیلر بودفعه دخی راحت اوتورمشلردر .

عثمانلیر جنکیز خانك تجاوزی اثناسنده ضروری اوله رق غربه طوغری حرکت ایله آناطولی یه گلمشلر ایدی . عثمانلیر بوضروری حرکتلرنده دخی مسلمانلر ایله اوغر-اشمیوب اووقت میدان غزا کسلمش اولان آناطولیده جهاد ایله وقت گچیرمکه باشلامشلردر .

آناطولی یه گلدکلری وقت عثمانلیلرك رئیسی سلیمان شاه ایدی . جنکیز پاتیردیسی بتدکدن صوکره سلیمان شاه خراسانه عودت ایتمك اوزره گری یه حرکت ایتمش ایکن فرات نهرنده بوغلمشدر . بونك اوزرینه اوغللرینك ایکیسی طائفه نك برقسمی ایله برابر

نیتلرینی بوزمامشلر . دیکر ایکیسی – یعنی اوطغرل بك ایله دوندار بك درت یوز چادر خلقی قدر اولان عونه لری ایله برابر تکرار آناطولی یه گلوب شمدیکی سکود جوارنده یرلشمشلردر (٦٢٨) .

اووقت آناطولی قطعه سنڭ بیوك برقسمی قونیه ده حکومت ایدن روم سلجوقی سلطانلرنده ، قصوری – یعنی مرمره دڭزی ساحللری « ازمید ، بروسه ، بالیکسر طرفلری » دخی استانبول قیصرلرنده ایدی . ارطغرل بك ابتدادن روم سلطانی علاء الدینه عرض صداقت ایتمش وهیچ بروقت صداقتدن آیرلمامش . حالبوکه قیصرلر ایله– یعنی قیصر نامنه اوله رق مملکتلری اداره ایتمکده بولنان بر طاقم « تکفور » لر ایله محاربه دن گری طورمامشدر.

بومحاربه لرڭ کافه سنده ارطغرل بك قزانیرایدی .بوںڭ ایچون تأسیس ایتدیگی امارت خیلی بیومشدر دیگر طرفدن عثمانلیلرڭ حرکتلرندن خشنود اولان سلطان علاء الدین دخی کندی اداره سنده بولنان برقاچ ناحیه یی هدیه اوله رق ارطغرل بگه ویر مشدر .

حاصلی ارطغرل بگڭ حین وفاتنده عثمانلیلرڭ النده بولنان اراضی خیلی بیوك ایدی .

عثمان غازی (٦٨٠ - ٧٢٦)

ارطغرل غازینك اوغلی عثمان غازی پدرینڭ گوستردیکی یول اوزره حرکت ایده رك غزا وجهاده دوام ایتمشدر .

عثمانلیلر دها کوچوك جمیعت ایکن آنلره هیچ اهمیت ویرمه مش اولان تکفورلر شمدی عثمانلیلرڭ یواش یواش قوت بولملرندن طولایی تلاش ایتمشلر وعثمانلیلری اورادن تبعیدا یچون بینلرنده اتفاق ایله مشلردر . بونلرڭ رئیسی دخی آینه کول حاکمی نیقولا ایدی.

لكن تومانيج طاغنك ارمنى بلنده واقع اولان محاربه ده عثمان غازى فوق العاده شانلى بر مظفريت قزانمشدر (٦٨٣) .

برطرفدن دين اوغورنده محاربه ايچون عثمانليلرك گوستر دكلرى بوغيرت ، ديكر طرفدن دخى سلجوقى سلطانلرينه قارشى اظهار اولنان صداقت سلجوقى دولتى نزدنده عثمانليلرك قيمتنى آرتدير مش اولديغندن سلطان علاء الدين دخى عثمان غازى يى رسماً امير طانيمشدر . يعنى آق سنجاق ، طاول ، بورى گبى امارت علامتلرى گوندرمش ، فضله اوله رق دونانمش آتلر ، مزين كمر ، مرصع خنجر قليج كبى برطاقم هديه لر احسان ايله مشدر (٦٨٧) .

عثمانلى امارتى ايشته بو وجهله ظهور ايتمشدر . « عثمانلى » نامى دخى برنجى امير اولان عثمان غازيدن طولايى در .

بو وقعه دن اون ايكى سنه صوڭره - يعنى (٦٩٩) سنه سنده روم سلجوقيه دولتى بتبتون محو اولديغندن سائر اون قطعه امارت ايله برابر عثمانلى امارتى دخى كلياً مستقل اولمشدر .

عثمان غازى بو دفعه دخى ممالك اسلاميه اوزرينه گيتميوب ينه روملر ايله محاربه يه دوام ايتمش وبروسه وازنيك گبى بيوك قلعه لر مستثنا اولمق اوزره سكوددن مرمره ساحلنه قدر اولان مملكتلرى فتح ايله مشدر . حتى استانبول قيصرى عثمانليلرك بويله سرعتلى ايلريلملرندن قورقوب اوزرلرينه اردو سوق ايتمش ايكن عثمان غازى مذكور اردويى دخى بوزمشدر .

بونك نتيجه سى اوله رق بروسه وازنيك شهر لرى محاصره ايدلمشدر . بروسه شهرى عثمان غازينك وفاتى اثنالرنده فتح اولنوب اورخان غازى طرفندن رسماً پاى تخت اتخاذ اولنمشدر . آرتق عثمانلى امارتى بر امارت شكلندن چيقوب عادتا بر دولت هيئتنه گيرمكده ايدى .

اورخان غازى (٧٢٦-٧٦١)

اورخان غازى عثمان غازينك كوچوك اوغلى ايدى . بيوك اوغلى علاء الدين پاشا فاضل وكامل بر ذات عالى اولوب علم ومعارفه مائل ايدى . فضله اوله رق والده سى واوزمانك اصولى اعتباريله ولى عهد صابيله ميورا يدى . بونك ايچون عثمان غازى هر برمحاربه ده حاضر بولنوب ميدان غزاده دكرلك گوسترمش اولان اورخان غازى يى ولى عهد تعيين ايتمش ايدى .

اورخان غازى آقچه قوجه ، قوكور آلب ، قره رحمان ، آق باش محمود ناملرى ايله معروف اولان اركانى معرفتيله ازميد كره ده ، شيله طرفلرينى فتح ايتمشدر . حتى عثمانلى اردولرى بكقوزه قدر كلمشلردر . بوصره ده ازميد وازنيك شهر لرى دخى فتح اولنمشدر .

استانبول قيصرى آناطولى قطعه سنى قورتارمق ايچون صوك غيرتى اله آله رق اورخان غازى يه قارشى چيقمش ايسه ده مالتپه جوارنده مغلوب اولوب رجعت ايله مشدر .

شمديكى قره سى ولايتى او وقت قره سى امارتى ناميله بيوجك برامارت ايدى . بورانك اميرى بولنان عجلان بك وفات ايدنجه اوغللرى ميراث منازعه سنه دوشمشلر . بو وسيله ايله اورخان غازى دخى مداخله ايدوب قره سى امارتنى فتح ايتمشدر (٧٣٨) .

قره سى واليسى تعيين اولنان بيوك شهزاده سليمان پاشا چناق قلعه بوغازينه قدر گيتمشدر . سليمان پاشا بونكله ده طورميوب بوغازى گچمش وكليبولى جوارلر ينى فتح ايتمشدر .

عثمانليلر متصل ايلريلمكده ايديلر . بونلرك استانبولى وروم ايلى قطعه سنى ضبط ايتمك فكرنده اولدقلرى آرتق ميدانده ايدى .چونكه اورخان غازى استانبوله قارشى اولان ازميدده ترسانه انشا ايتديرمش واوروپايه دها يقين اولمق ايچون حكومتى ازنيك شهرينه نقل ايلمشدر .

شمدی یه قدر اولان فتوحات یالکز قیصرلری تلاشه دوشورمش ایدی . لکن سلیمان پاشانك بودفعه روم ایلی یقاسنه کچیشی روم ایلی ده بولنان بلغار وصرب گبی برطاقم مستقل طائفه لری تلاش ایچنده براقمشدر . بونكٔ نتیجه سی اوله رق جمله سی اتفاق ایدوب عثمانلیلر اوزرینه یورومشلردر لکن اشبو متفقلر برشیئه موفق اوله میوب جمله سی پریشان اولمشلردر .

سلیمان پاشا بولایرده قضاء آتدن دوشوب وفات ایتدیکی گبی ، برقاچ آی صوکره اورخان غازی دخی متأثراً وفات ایتمشدر .

اورخان غازی میدان حربده شجیع برقهرمان اداره ملکده دخی مدبر وعاقل برپادشاه عالی جاه ایدی . زماننده یکی تشکل ایتمش اولان عثمانلی دولتی رفاه وسعادت حال کسب ایتمشدر .

فتح اولنان شهرلر همان جامعلر ، مدرسه لر ، عمارتلر وسائر خیرات ایله دونادیلیر ایدی . گوزل اداره سایه سنده مملکتكٔ راحت واسایشی محافظه اولنور ایدی . دکل اهل اسلام ، حتی یکی تحت ادارهٔ آلنمش خرستیانلر دخی عدالت عثمانیه جهتیله درت ال ایله عثمانلی اداره سنه صاریلیر ایدی.

ذاتاً اورخان غازی ممالك ایچون تأسیس ایتدیکی قوانین اساسیه ایله مشهوردر . بوقانونلر بیوك برادری علاء الدین پاشانك ریاستی آلتنده عقد اولنان مجلس معرفتیله یاپلمشدر . شهزاده سلیمان پاشا ، ایکنجی شهزاده مراد بك ، چندره لی قره خلیل افندی بو مجلسكٔ اعضا سندن ایدی .

مجلس ممالك عثمانیه یی برطاقم لواره وقضالره تقسیم ایتمش ومیرلوالركٔ اداره لری آلتنه قویمشدر .

امور شرعیه یی تسویه ایچون لواره وقضالره قاضیلر گوندریله جك ایدی . امور ملکیه وعسکریه اساساً پادشاهكٔ ید اقتدارنده ایدیسه ملکیه ایله عسکریه ده وزیر اعظم ، شرعیه ده دخی قاضیء عسکر پادشاهكٔ وکیللری صفتیله ریاست ایدرلر ایدی .

غیر منتظم اولان عسکر « یعنی تیمار عسکری وآقنجی عسکری » لوالر داخلنده اوتوروب صلح اثناسنده لوانڭ داخلی راحتنی کوزه دیر لرایدی . محاربه اثناسنده دخی لوانڭ تحت قوماندہ سنده اوله رق حربه گیدرلر ایدی .

دولت عثمانیه دائما محاربه ایله اوغرا اشمقده ایدی . حال بوکه تیمار عسکری کوچ طوپلانیر ایدی واوزاق محللره سوق اولنوب چوق مدت اقامت ایتدیکی حالده چولوق وچو جوقلری بیکس قالورلر ایدی بونڭ ایچون « یکی چری » نامیله دائما سلاح آلتنده بولنه جق عسکر تنظیم اولنمشدر .

گلن عثمانلی طائفه سی ذاتاً آز اولدقدن بشقه دائمی اولان محاربه لرده قان دوکوب تلف اولمقده ایدی . حال بوکه فتح اولنان یرلر هپ خرستیان مملکتلری ایدی . بونڭ ایچون ممالکده خرستیان گیتدکجه چوغالمقده ومسلمانلر آز المقده ایدی .

بوکاچاره اولمق اوزره جندره لی قره خلیل افندینڭ توصیه سی اوزرینه خرستیانلردن هرسنه برمقدار چوجوق آلنوب تربیه ایدلدیکدن صوکره انلردن دائما سلاح آلتنده وپادشاهڭ معیتنده بولنه جق عسکر تنظیم اولنمسنه قرار ویرلمشدر . بواصل « دیوشیرمه » اصولی وعسکر دخی « یکی چری » عسکر در .

مذکور مجلس بوندن صوکره عثمانلی پادشاهلری نامنه اوله رق سکه ضرب اولنمسنه قرار ویرمش وبوکبی مستقل دولتك شاننده اولان بعض اصول تشریفات احداث ایله مشدر .

بواساس عثمانلیلری پك چابق ایلری گتورمشدر .

اورخان غازی دورنده معارف وصنایع دخی ترقی ایتمش وعثمانلی دولتی دنیانڭ اڭ قوتلی واڭ منتظم دولتی رنگنی آلمشدر .

خداوندکار سلطان مراد خان (٧٦١- ٧٩١)

خداو ندکار سلطان مراد خان جلوس ایتدیکی وقت روم ایلی قطعه سنه گچمك

ایچون هرشی حاضر ایدی . لکن بر وقتدن بری باشده قره مان بگی بولندیغی حالده آناطولیده بولنان اسلام حکمدار لری عثمانلیرك فوق العاده ترقی ایتملرینه حسد ایده رك برطاقم طولابلر چویر مکده ایدیلر . بونك ایچون سلطان مراد خان بردن آناطولی اوزرینه اردویی قالدیروب اتفاقك مرکزی اولان انقره بگلگنی ضبط ایتمشدر . بو وقعه ایسه سائر آناطولی بگلرینك سلطان مراده عرض صداقت ایتملرینه سبب اولمشدر .

بوندن صوکره سلطان مراد روم ایلی یه گچوب یواش یواش روم ایلینك فتحنه قیام ایتمشدر . « سازلی دره » محاربه سندن صوکره ادرنه شهرینی فتح ایدوب آنی ایکنجی پای تخت اعلان ایتمش .

سلطان مرادك اوتوز سنه دن عبارت اولان سلطنتی هپ محاربه لرایچنده گچمشدر بومحاربه لرك بعضیلرنده کندیسی قومانده ایدر، بعضیسنده ایسه حاضر بولنماز ایدی بومحاربه لرده شهرت قزانان امرا ایچنده اك مشهور اولانلر لالاشاهین پاشا، اورنوس بك ، حاجی ایل بکی ، چندره لی خلیل — یاخود خیر الدین پاشا وسائره در.

سلطان مراد دورنده همان بتون روم ایلی قطعه سی فتح اولنمشدر . ادرنه ، فلبه ، صوفیه ، نیش ، نیکبولی . سلستره ، روسجق ، طرنوی ، شمنی ، وارنه ،دیکر طرفدن دخی کوملجنه ، سیروز ، مناستر ، قوصوه شهر لری ایله ناحیه لری فتح اولنمشدر بوفتوحات دنیایی حیرت ایچنده براقمشدر . ابتدا قیصرلر عثمانلیلرك علیهنده حرکت ایدرلر ایدی . لکن سلطان مراد گلوب استانبول جوارلرینی فتح وشهری تهدید ایتمش اولدیغندن آرتق قیصرلی ظاهراً راحت اوتورمشلردر .

لکن آناطولیده قره مان بگلری ، روم ایلیده دخی ضرب قرا اللری وبوسنه بگلری هرطرفدن امتداد استرحام ایده رك قوه کلیه ایله حرب ایدرلر وجمله سنده مغلوباً رجعت ایلرلر ایدی . اك صوکره سلطان مراد قره مان بگلکنك نصفنی ضبط ایتمشدر.

بوسنه وصرب قر اللرینك فریادلری غربی اوروپایه وارنجه یه قدر عکس ایده رك براهل صلیب ترتیبنه سبب اولمش . بواهل صلیب پك چوق اولدقلری حالده ممالك عثمانیه

حدودینی گچمشلر ایسه ده « قوصوه » محاربه مشهور سنده جمله سی پریشان اولمشلردر « ۷۹۱ » .

لکن بو محاربه ده سلطان مراد خان دخی « ملیوش قابیلوویج » نام برصربلی طرفندن شهید ایدلمشدر .

ییلدیرم بایزید خان

ییلدیرم بایزید خان دخی اك شجیع واك غیور پادشاهلرك بریدر. زماننده آناطولیده کرمیان ، صاروخان ، آیدین ، تکه قره مان ، سیواس امارتلری فتح اولنمش ، روم ایلیده ایسه سلانیك ، ترحاله ، یونانستان قطعه لری ضبط ایدلمش وصربستان واولاح قطعه لری غارت ایدلدکدن صوكره ویرگی یه باغلانمشدر . فضله اوله رق ایکی دفعه استانبول محاصره اولنوب قیصرلی ویرگی ویرمکه مجبور ایدلمش واستانبولده اسلام محله سی وجامع شریف بنا اولنوب قاضی وخطیب تعیین اولنمشدر .

لکن ییلدیرم بایزید خان ایچون اك بیوك شان وشرف قزاندیران اهل صلیب ایله اولان محاربه لردر . وقت مزبورده همان بتون آوروپا تلاش ایچنده اولوب دولتلر اردولرینی متصل عثمانلیلر اوزرینه گوندرمکده ایدیلر .لکن جمله سنده اوروپا صلیب اردولری دخی مغلوب پریشان اولمشلردر . بومحاربه لرك ایچنده اك مشهور اولانلر نیکبولی وسلانیك محاربه لریدر .

نیکبولی یه گلان اوروپالیلر ایمپراطور سیکیز موندك قومانده سی تحتنده ایدی . بوسیکیزموند ایسه آلمانیا یه ، آوسترایه ، بوهمیه یه ، مجارستانه مالك ایدی . سیکیزموند کندی ممالکنك قوة عسکریه سنی قالدیرمش ایکن کویا بو الویرمه یور گبی لهستان وجهستان وفرانسه قراللقلرینك عسکری دخی امداد گتیر مش ایده . فضله اوله رق اوروپانك اك مشهور قوماندانلری وبکلری دخی محاربه‌ده حاضر ایدی . بوقدر کلیتلی اولان اهل صلیب نیکبولی اوكنده پریشان اولمشدر .

قوماندانلرك کیمی اسیر دوشمش ، کیمیده قتل اولنمش .ایمپراطور سیکیزموند ایسه

تبدیل قیافت ایده رك برخیلی مدت سورندکدن صوڭره سلامت بولمشدر .

بوندن صوڭره ییلدیرم بایزیدخـان استانبولی فتح ایتمك اوزره تدارکاته باشلامشدر . لکن بو تدارکات بتمزدن اول شرقدن مشهور تیمورلنك ظهورایدوب ممالك عثمانیه اوزرینه هجوم ایتمشدر .

آنقره جوارنده واقع اولان محاربه ده ییلدیرم بایزید خان قهر مانجه سنه محاربه ایتدیکی حالده طالعی یار اولمامشدر « ٨٠٥».

چلبی سلطان محمد خان - (٨٠٥ - ٨٢٤)

ییلدیرم بایزید خانڭ اسارتی دولت عثمانیه یی همان محو اولمق درجه سنه گتیرمشدر . چونکه شهزاده لر آنقره وقعه سندن صوڭره متفقاً دولتی اداره ایده جکلری یرده هربری حکومت دعوا سیله داخلی محاربه یه قیام ایتدکلرندن ممالك قان ایچنده قالمشدر.

برسنه صوڭره بایزید خان وفات ایتمش . بوحالده حکومت بیوك اوغلی سلیمان چلبی یه گچه جك ایدی . لکن اوبر شهزاده لر سلیمان چلبی نك حکومتنی تصدیق ایتمیوب هربری بر طرفه چکلمشدر وامرای دولت دخی فرقه فرقه اولوب هربری شهزاده- لرڭ برینی التزام ایتمشدر . بو قارغاشالق اون سنه دن زیاده دوام ایتمش وتاریخده « فاصله سلطنت » نامیله مشهور اولمشدر .

اك صوڭره شهزاده لرڭ کوچوکی بولنان محمد چلبی جمله یه غلبه ایدوب حکومتی اله آلمشدر .

چلبی سلطان محمد خان استقلال کسب ایتدیکی وقت ممالك عثمانیه نڭ حالی پك فنا ایدی . ضبط اولنان یاخود ویرگی یه باغلانان امارتلر هپ مستقل اولمشلرایدی . حتی خیلی وقتدنبری تحت اداره ده بولنان بعض قلعه لر وناحیه لر الدن قاچیرلمش ایدی . لکن چلبی سلطان محمد سکز سنه ظرفنده ممالك محاربه دن اولکی حال حاضرینی اعاده ایله مشدر .

سلطان محمد خان دورنده برقاچ داخلی غائله ظهور ایتمشدر که ایچلرنده مشهور اولان « ده ده سلطان » و « دوزمه مصطفی » وقعه لریدر .

ده ده سلطان دیدیکمز آدم « بوروکلیجه مصطفی » نامنده برحریف ایدیکه اسلام وخرستیان ویهودی بالدیری چیپلاق سر سرسلرندن باشنه برگورلتی طوپلایوب عصیان ایتمش وخیلی فنالقاراجرا ایتمشدر .

دوزمه مصطفی ایسه کندیسنك سلطان بایزیدك اوغلی مصطفی چلبی اولدیغی ادعاسیله حکومته طالب اولان برذات ایدی. کویا بوذاتی استانبول قیصرلری شمدی یه قدر حبس ایدوب شمدی صالیور مشلر ایمش . لکن دوزمه مصطفی مغلوب اولوب برایش گوره مه مشدر .

بوندن اکلاشلدیغی اوزره چلبی سلطان محمد خان داخلی وخارجی غائله لری دفع ایده رك دولت عثمانیه یی سلطان بایزیدك دورنده کی حاله گتیرمشدر .

بوایش حقیقت حالده پك بیوك برموفقیتدر وسلطان محمد خان حضرتلری بحق « ایکنجی مؤسس دولت » یاد اولنمشدر .

ایکنجی سلطان مراد خان (٨٢٤ - ٨٥٥)

ایکنجی سلطان مراد خان دورنده خیلی فتوحات واقع اولمش ایسه ده خیلی غائله لره دخی میدان آچلمشدر .

سلطنت ابتدا دوزمه مصطفی غائله سیله باشلامش . دوزمه مصطفی بتون روم ایلی قطعه سنی ضبط ایتدکدن صوکره آناطولی یه کچوب بروسه ده بولنان سلطان مراد اوزرینه یورومشدر . لکن بروسه یه وارمازدن اول امرانك اهانتی مناسبتیله اردوسی بوزیلوب روم ایلی یه قاچمش واك صوکره طوبتیدلوب آصلمشدر .

سلطان مراد دورنده « فاصلهٔ سلطنت » أثناسنده غائب ایدیلوب چلبی سلطان محمد طرفندن اعاده ایدلمه مش نه قالدیسه انلر اعاده اولنمشدر .

ازجمله سلانیك شهرینكْ فتحی ، قیصركْ ، ارناؤدلغكْ ، صربستانكْ ، اولاحكْ ، تحت اطاعته آلنملری بوصره واقع اولمشدر .

سلطان مرادكْ صربستان واولاح امورینه مداخله سی ایله استانبول محاصره سی اوروپاده غلیان افكاری موجب اولوب ینه برطاقم اهل صلیب میدانه گلمشدر .

یودفعه كی اهل صلیب مشهور مجار قهرمانی یان هونیاد « J. Hunyad » سایه سنده موفقیتلره نائل اولمشلردر . حتی بردفعه سنده اهل صلیب مظفراً فلبه جوارینه قدر گلوب سلطان مراد خانی صلحه طالب ایله مشلردر .

سلطان مراد ایسه شمدی یه قدر عثمانلیلركْ باشنه گلمه مش اولان بو فلاكتدن متأثر اوله رق آرتق حكومتدن صغومش وتختی دها صبی بولنان سلطان محمده ترك ایده رك مغنیسه یه چكلمشدر .

عقد معاهده ایده رك ممنوناً عودت ایدن اهل صلیب سلطان مراد خانكْ ترك تخت ایتدیكنی ایشیدنجه امیدلره دوشمشلر وعموم خرستیانلركْ رئیسی بولنان پاپادخی یمین اوزرینه عقد ایدیلان معاهده یی بوزمق ایچون جواز ویردیكندن همان دونوب ممالك عثمانیه اوزرینه گلمشدر . بونلر اسكیسندن دها غلبه لك ایدیلر و« عثمانلیلری آناطولی یه قدر سوره جكز » ادعاسیله گله یورلر ایدی .

فی الحقیقه احوال پك مهم ایدی . سلطان محمد دها چوجوق اولدیغندن امرانكْ احواله گوره ایشه مقید اولوب لازمگلان تدبیرلر اتخاذ ایده جكلرینه امید یوق ایدی . ذاتاً اهل صلیبكْ الكْ زیاده كوه ندكلری نقطه دخی بو نقطه ایدی.

لكن بواحوالكْ اهمیتنه واقف اولمش ویمین ومعاهده یی بوزمش اولان اوروپا حكمدارلرینكْ حركتلرندن غلیانه گلمش اولان سلطان مراد خان علی العجله مغنیسه دن رؤم ایلی یه گلمش وقوه كلیه ایله اهل صلیبه قارشی گیدوب انلری وارنه جوارنده قارشیله مشدر .

اهل صليب مغنيسه ده ظن ايتدكلری سلطان مراد خانی قارشليرنده گورنجه شاشيرمشلر وواقع اولان محاربه ده مغلوب وپريشان اولمشلردر . باشده لهستان ومجارستان قرالی بولنان ولاديسلاو اولديغی حالده اهل صليب رؤساسنڭ قسم اعظمی تلف اولمشدر .

وارنه محاربه سندن صوڭره سلطان مراد خان تكرارجلوس ايتمش ويدی سنه قدردها حكومت ايتمشدر . بويدی سنه وقوعاتی ايچنده الڭ مشهور اولان ايكنجی قوصوه محاربه سيدر.

يان هونياد هم وارنه محاربه سنڭ ، همده برنجی قوصوه محاربه سنڭ انتقامنی المق دعوا سيله ،بتون اوروپادن عسكر طوپلايوب براهل صليب دها ترتيب ايتمش ايكن قوصوه ده واقع اولوب اوچ گون امتداد ايدن محاربه ده سلطان مرادخان قطعی صورتده مظفر اولمش واهل صليب تارومار ايدلمشدر.

فاتح سلطان محمد خان

فاتح سلطان محمد خان ايكنجی دفعه اوله رق جلوس ايتديگی وقت قره مان امارتنی واستانبول قيصر لغنی بتون بتون قالد يرمق فكرينه دوشمشدر . فی الحقيقه بوندن گوزل تصورده اوله ماز ايدی . چونكه شمدی يه قدر دولت عثمانيه عليهنده تشكل ايدن اتفاقلر هپ بوايكی دولتڭ تشويق وتحريكلری ايله ميدانه گله يورايدی .

سلطان محمد ابتدا قره مان ممالكنه سفر ايتمش برنجی سفرده قره مان امارتی كلياً فتح اولنه مامش ايسه ده ايكنجی سفرده آرتق دولت عثمانيه نڭ برولايتی كسلمشدر .

برنجی قره مان سفرندن عودت ايدن سلطان محمد خان بروسه طرفندن پك چوق عمله گتيروب اناطولی حصارندن اردوسنی روم ايلی يه گچيرمك بهانه سيله اوچ آی ايچنده روم ايلی حصارينی انشا ايتديرمشدر . ذاتاً آناطولی حصاری ييلدرم بايزيد خان طرفندن انشا اولنمش اولديغندن بو وجهله بوغاز گلن گچن گميلر ايچون سد اولنمشدر .

ايرتسی سنه سلطان محمد خان ايكی يوز اللی بيڭ كشيلك براردو ايله گلوب استانبولی محاصره ايتمشدر .

ظهور اسلامدن بری استانبول اون بر دفعه محاصره اولندیغی حالده موقعنك متانتی جهتیله بر درلو آلنه مامش ایدی . بو محاصره لرك بری حضرت علی دورنده ، دردی امویلر دورنده ، ایکیسی عباسیلر زماننده ، قصور دردی دخی دولت عثمانیه نك ظهور ندن صوڭره ایدی .

بودفعه سلطان محمد خانك اردوسی مکمل اولدقدن بشقه شمدی یه قدرگورلمه مش اولان طوپلر دخی موجود اولدیغی حالده استانبول بردرلو آلنه مایور ایدی . قلعه لر پك متین ایدی .

ترسانه لیمانی دخی سرای بورنندن صالی پازارینه طوغری اوزادیلان زنجیر واسطه سیله سد اولنمش ایدی . بونك ایچون گمیلری ایچری یه گیره مه یورلر ایدی .

لکن سلطان محمد خان گمیلرینی بشکطاش وقاسم پاشا دره سی واسطه سیله گیزلیجه لیمان صوقدیغندن آرتق استانبول محافظلری مقاوتدن عاجز قالمشلردر .

هجرت نبویه نك سکزیوزاللی یدی سنه سی جمادی الاخرینك یگرمی یدنجی گونی عساکر عثمانیه برقاچ طرفندن استانبوله گیرمشلردر .

استانبولك فتحیله شرقی رومه ایمپراطورلغنه نهایت ویرلمش ویرینه دولت معظمه عثمانية قائم اولمشدر .

بو وقعه « قرون وسطی » قسمنك صوك وقعه سیدر .

قرون وسطاده اوروپانك احوال مدنیه سي

احوال سیاسیة

قرون وسطاده اوروپاده منتظم وقوی بر دولت یوق گبیدر . چونکه موجود بیوك دولتلردن هیچ برینك اساسی قوی دگلدی .

مهاجرت عمومیه اثناسنده جرمانیه دن گلوب رومه نك ولایتلرنده برر حکومت تشکیل ایدن جرمان طائفه لری ضبط ایتدکلری مملکتلری رومه لیلرده بولدقلری اصول

اوزره اداره ایتمیوب کندیلرینه مخصوص براصول اوزره اداره ایدرلرایدی. بواصل ایسه « دره بکللك » اصولیدر .

جرمانلر دها حرکت ایتمزدن اول منتظم جمعیت حالنده دگللرایدی. غربه طوغری حرکتلری اثناسنده بونلر برطاقم سرکرده لرك قومانده لری آلتنده اوله رق فرقه فرقه طوپلانیرلر ایدی . سرکرده لرك الك بیوکی قرال عنوانیله رسماً عمومه قومانده ایدر ایدی . لکن شرطسز قومانده یالکز کندی معیت مخصوصه سنده بولنان فرقه اوزرنده جاری ایدی . اوته کی فرقه لرك ینه کندیلرینه مخصوص قوماندانلری وار ایدی . بو فرقه لرك افرادی انجق قوماندا انلریبی طانیرلر ایدی . وبوقوماندا نلری دگشدیروب دیگرینی تعیین ایتمك قراللرك اللرنده دکلدی . یعنی هرفرقه کندی قوماندانلرینك شخصلرینه تابع وصادق اولوب یالکز بونلری « افندی » طانیرلر ایدی .

بوحث ایتدیکمز فرقه لر دخی برطاقم بلوکلردن عبارت ایدی که بوبلوك قوماندانلری ینه فرقه لرك قوماندانلری گبی کندی طاقملرینه بوزلماز رابطه لر ایله باغلی ایدی .

بونك ایچون بوهیئت عجیبه گلوب برقطعه یی ضبط ایتدیگی وقت اوقطعه یی رسماً بردولت اعلان ایدرا ایدی ایسه ده حقیقت حال مذکور دولتی مستقل امارتلره تقسیم ایله آنی فرقه وبلوك قوماندانلری بولنان بکلره ویررلر ایدی . رسماً قرال اعلان اولنان ذات دخی سائر بیوك بکلرك آلدیغی قدر مملکتلر آلیر ایدی . قرالك بیوك بکلردن فرقی عموم ممالكك قرالی وعموم بیوك بکلرك افندیسی صابیلمقدن عبارت ایدی . وبونلر دخی هیئت اصلیه-لرینی بوزمقسزین طاقم طاقم یعنی عونه لری ایله برابر کیدوب یرلشیرلر ایدی.

الك اوفاق بربلوك آیریجه برامارت تشکیل ایدر ایدی واوته دن بری کندیسنه قومانده ایدن بك « امیر» کسیلیر ایدی . اشبو امیرلر دوق « Duc » ، مارکی « Marquis » . قونت « Comte » ویقونت « Vicomte » ، بارون « Baron » وسائرهناملری ایله معروفدرلر .

مثلا بردولت اون اون بش دوقه لغه یاخود قونتلغه منقسم برحالده بولنور ایدی .

بوقسملرك بری بالذات قرالك ادارهٔ مستقله سی تحتنده قالیر ، دیگرلری ایسه کندی قونتلقلری داخلنده قرال قدر مستقل قونتلره ویریلیر ایدی. بوقونتلر سکه ضرب ایدرلر، قانون ونظام وضع ایدرلر ، عسکر وضبطیه بسلرلر ، اهالینكماللری وجانلری ایله ایستدکلری گبی اوینارلر ایدی.

فقط بونکله برابر قرال دیکر بردولت ایله محاربه ایتمك لزومندن بحثله بونلری محاربه یه دعوت ایتدیکی وقت بونلربتون کندی طاقملری ایله قالقوب قرالك معیتنه گیررلر وقرالك ارزو ایتدیکی طرفه سوق اولنورلر ایدی . چونکه بوگبی قونتلر بگلکلرینی آلدقلری وقت اصولی وجهله صداقت یمینی اجرا ایدرلر - یعنی تخت اوزرنده اوتورمقده اولان قرالك اوکنده دیز چوکوب صاغ النی قرالك صاغ النه قورلری وقرالی « قرال » و« افندی » طانیوب محاربه ده معیتنده حربه گیتمکه ، میدان حربده کندی عسکرلریله محافظه ایتمکه ، اسیر دوشدیکی وقت اسارتدن قورتارمق ایچون ایجاب ایدن فدا کارلغی گوسترمکه ، برایش ضمننده حضورینه جلب ایتدیکی وقت دعوتنه اجابت ایدوب نظام دائره سنده اولان امرلرینی ایفا ایلمکه ناموس ودین اوزرینه سوز ویررلر وقسم ایدرلر ایدی.

بو حالده قرال دخی فرمان امارت مقامنده اولمق اوزره بر آلتون یوزوك ایله یرده عصا ویرر ایدی که اشبورسم تشریفاته « انوه ستیتور Investiture » دیرلر ایدی .

تبدلات عمومیه

فتح کلام

- قرون وسطانك نهایتنده وقرون جدیده نك ابتدا سنده واقع اولان برطاقم ایجادات واختراعات وکشفیات اوروپاده برطاقم تبدلاتی موجب اولمشدر .

اشبو ايجادات واختراعات ايچنده الڭ مشهور اولانلر باروت ، اسلحهٴ ناريه « يعنى طوپ وتفنك » ، پوصله ، كاغد ، اصول طبع وسائره ، كشفيات ايچنده آمريقه وآوستراليه كبى قطعات جديده نك كشفى ، تبدلاته گلنجه انلر دخى تبدلات سياسيه ، فنيه ، ماليه ، مذهبيه در .

تبديلات سياسيه

باروت

باروت ابتدا چينده اختراع اولنمش وچينليلردن عربلرى آلوب غربه گتير مشلردر . اوروپاليلر دخى باروتى اندلس عربلرندن اوگرندكلرى حالده بونى انكار ايدوب كويا بر تولد شوارج « Bertbold Schwarz » نام بر آلمانيه لى طرفندن اختراع اولنديغنى ادعا ايتمشلر . حتى بو بابده غريب حكايه لر بيله نقل ايدرلر .

كويا برتولد آلتون تركيبنى بولق ايچون اوغراشان كميا كرلردن اولوب برگون كمورو كو كردو كوهرچله خليطه سنى ترتيب ايده رك هوانده دوكدكدن صوكره قايناتمق ايچون آتش چاقمقده ايكن برقيغلجم قضاء هوانڭ ايچنده بولنان خليطه يه تصادف ايتمش بوندن خليطه آتش آله رق قپاغنى هوايه آتمشدر .

برتولد بوغريب وقعه يى شيطان شرينه ويره رك ابتدا پك زياده قورقمش ايسه ده صوكره مراقندن برقاچ دفعه تكرارا يدنجه مذكور خليطه نڭ آتش آلمقده اولديغنه آرتق شبهه سى قالماشدر .ايشته بووجهله باروت اختراع اولنمشدر .

باروتڭ حدذاتنده چوق اهميتى يوقدر وحقيقت حالده ابتدا پكده كنديه اهميت ويرلمه مشدر . لكن طوپ وتفنك گبى اسلحه ناريه ايجاد اولننجه باروت دنيانڭ آلت اوست اولمسنه سبب اولمشدر .

مركز حكومتنڭ ضعفيتي

باروت ايله طوپ وتفنك استعمال اولنمغه باشلاديغى عصر [×] اوروپاده مركز حكومتلرينڭ اڭ زياده ضعيف اولدقلرى بروقت ايدى . قرون وسطاده گوريلان غرب حكومتلرى دره بكلك اصولى اوزره تشكل ايتمش اولدقلرندن ذاتاً قوى دگللر ايدى . مجارلر ايله نورمانلرڭ تجاوزلرى زماننده اهالى بونلره مدافعه دن عاجز قالدقلرندن بوڭا چاره اولمق اوزره حكمدارلر عموم دره بكلره مسكنلرينى قلعه ايله احاطه ايچون مساعده ايتمشلر . اهالى دخى دشمن تجاوزى واقع اولنجه قلعه نڭ ارقه سنه التجا ايده جك ايدى .

بوقلعه لر سببيله مجارلر ايله نورمانلرڭ تجاوزلرينه نهايت ويرلمشدر . لكن صوڭره بو قلعه لر مركز حكومتنڭ اجراى نفوذ ايتمسنه سكته ويرمشلردر . چونكه حكومت بو قلعه لر ايچنده اوتورن دره بكلرى تحت اطاعته آلمقدن عاجز قالمشلردر .بو قلعه لر يوكسك اولديغى گبى خارجنده درين هندك «خندق» وايچنده برقاچ سنه لك ذخيره بولنور ايدى . طوپ يوق ايكن بو قلعه هجوم ايله آلنه ماز ايدى . آلنسه بيله حكمى يوق ايدى . چونكه ممالك ايچنده يوزلرجه قلعه لر موجود ايدى .

ديگر طرفدن دره بكلر حكومته قارشى متفق بولندقلرى جهتله حكومتڭ بونلردن برينڭ اوزرينه هجومى حالنده بتون دره بكلرك متفقاً حكومتڭ اوزرينه قيام ايده جكلرينه شبهه يوق ايدى . بوحالده ايسه حكومت آچيق ميدانده بيله عموم دره بكلره قارشى حرب ايتمكه مقتدر اوله ماز ايدى . حكمدارلر دخى حال واقتدارلرينى بيلدكلرى جهتله دره ـ بكلرى طاتليلقه ممكن مرتبه اداره ايتمكده ايديلر .

تبدل احوال

طوپ وتفنك ظهور ايدنجه بواحوال بردن دگشمشدر . اوللرى قرالڭ منتظم اردوسندن قورقمامقده بولنان دره بكلرشمدى ايكى باركيرك گتورديكى تيتره مكه باشلامشلردر .

[×] ايلك اول طوپ قسطنطينية نڭ فتحنده عساكر شاهانه ويوز سنه محاربه سى اثناسنده قره سى موقعنده انكليزلر طرفندن استعمال اولنمشدر « ٧٣٤ ».

چونکه طوپ برقاچ ساعت ظرفنده قلعه برطرفني ييقوب انقاضيله هندكى طولديرروبرو جهله قلعه ايچنه يول آچارايدى.

طوپ وتفنك سايه سنده حكمدارلر آرزمان ايچنده ممالك داخلى ايشلريني بتروب حكم ونفوذلريني اعاده ايتمشلر وداخلده ايش قالمديغندن گوزلريني خارجه چويروب ممالكلريني توسيع مقصديله خارجه تجاوز ايتمشلردر . بوندن دولتلر بيننده بيوك محاربه لره ميدان آچلمشدركه « آوروپاموازنه سى » مسئله سى وبرطاقم اتفاقلربونك نتايجندندر ديگر طرفدن طوپ وتفنك تداركى زياده آقچه يه ، استعمالى دخى اوزون مدت تعليمه محتاج اولوب بوايسه دولتك مصارفنى بش اون مثلى آرتدير مشدر . چونكه يكى سلاح اقتضاسندن اوله رق « عساكر دائمه » ظهور ايتمشدر . بوعسكرى بسلمك ، گيديرمك ، قشله لرده ياتيرمق ، ميدان حربه مهمات حربيه يتشديرمك ايچون وسائط نقليه تدارك لازم ايدى .

اشبو احتياجاتى دفع ايچون اهالى اوزرينه پك چوق ويرگى تحميل ايتمك لازم گلوب بعض مملكتلرده ايسه ويرگيلر اهالينك تحملى درجه سنى آشديغندن قار يشقلقلره ميدان آچلمشدر .

بودفعه دره بكلرى قولايجه تربيه ايتمش اولان حكومتلر اهالينك اشبو نما يشلر ينه ابتدا لزومى قدر اهميت ويرمدكلرندن بعض يرده بيوك غائله لر ظهوره گلمش ونتيجه سى اوله رق اهالى بر طاقم امتيازات سياسيه استحصال ايده رك حكومتلرك نفوذلرينى قير مشلر واداره اموره مداخله ايتمكه باشلامشلردر .

لكن بوتبدلات پك بيوك فنالقلرى موجب اولمشدر . بونك ايچون باروتك اختراعنى الك بيوك مصيبتلردن صايانلرده بولنمشدر .

تحولات فنیه

کاغد

یازی وکتابت نوع بشری احیا ایدن اڭ بیوك ایجادلركْ بریدر . چونکه یازی انسانلری افکار ومراملرینی بربرلرینه اڭلاتمق ایچون یوزیوزه گلمك مجبور یتندن منع ایتمشدر .

بوقدر مهم اولان یازی کاغد ایله اصول طبع یوق ایکن اهمیتكْ یوزده برینی گوستره مه مشدر .

فی الحقیقه اوللری کاغد یوق ایدی . اووقتلرده انسانلر یازیلرینی چاره سنر طاش ، تخته ، یاخود معدن لوحه لرینه یازارلر ایدی . لکن بوصورتله کتاب نشر ایتمك قابل دگلدی . قرون اولانكْ اواخرینه طوغری انسانلر مصرده چیقان پاپیورس دیدکلری برنباتكْ یاپراقلرینی کاغد مقامنده قوللانمغه باشلامشلر وبویاپر اقلردن کتابلر تشکیل ایلمشلردر . لکن پاپیروسده لازم گلان متانت یوق ایدی . برمدت صوگره حیوانات دریلرندن « برغمه » کاغدی دیدکلری کاغد اعمال اولنمش .برغمه کاغدنده مطلوب اولان متانت وار ایدی . لکن پك بهالی ایدی .

قرون وسطاده عربلر علوم وفنونی پك زیاده ایلری گتوروب کاغدجه پك چوق صرفیاتده بولندقلرندن کاغدكْ اصلاحنه آرامشلر . ابتدا سمر قندده ایپك قوماشنی کاغد حالنه گتیر مشلر ، شامده عمرو نام بر مکه لی پاموق قماشندن کاغد یاپمغه باشلامش وبوکاغد ایپکدن دها اهون اولوب « شام کاغدی » نامیله خیلی سورلمشدر . اڭ صوگره اندلس عربلری کتاندن کاغدكْ اڭ ایوسنی چیقارمشلر.گیده گیده کاغد اصلاح اولنه رق الیوم بز ویاچور الردن ایسته نلدیکی نزاکتده وجلاده کاغد چیقار لمقده در .

اصول طبع

كاغد حد ذاتنده بيوك اهميتي وار ايسه ده كاغده اصل اهميت ويرديرن « اصول طبع » در . اصول طبع ايسه قيمتجه كاغدى دخى گچر . اهميت جهتيله اصول طبع ايله رقابت ايده بيله جك دنياده پك آز شي واردر . اصول طبعك موجدى ژان كوتنبرغ « J. Guttenberg » نامنده بر آلمانيه ليدر .

ژان كوتنبرغ استراز بورغ شهرنده رسمجي ايدى . خرستيان عالمنده كرك معبدلرده ، كرك خانه لرده مذهبجه عزيز اولان ذواتك رسملرينى بولند يرمق عادتى جارى اولديغندن پك چوق رسم سوريلور ايدى . تخته اوزرينه رسمك قالبنى الوب او صورتله اولان مقدار رسم باصيلور وصوكره بويانوب آلتنه او ذاتك اسمى يازيله رق صاتيلور ايدى . بواصول بر مدتدن برى جارى ايدى .

بعض رساملر رسمى تخته اوزرنده اويدقلرى وقت اسمنى دخى اويارلر ، بعضلرى ايسه بر اسمله قناعت ايتميوب ذاتك ترجمهٔ حالنه متعلق برقاچ سطر يازى علاوه ايدرلر . حتى بونى اساس طوته رق ايكى صحيفه لك دعالر وشعر پارچه لرى گبى بعض كوچوك اثرلرى طبع ايدنلر بولنور ايدى .

لكن بواصول طبع بيوك نشريات ايچون قابل استعمال دگلدى . چونكه هر صحيفه ايچون برر قالب اويمق لازم ايدى وچوق امك ايله حصوله گله جك اولان مذكور قالبلر صوكره برايشه ياراماز ايدى.

ايشته ژان كوتنبرغ حرفلرى آيرى آيرى اغاچدن ياخود معدندن اعمال ايده رك مطلوب اولان پارچه يى ديزوب باصدقدن صوكره حرفلرى بشقه برشى ايچون قولانمق اصولنى تصور ايتمش وبونك پك بيوك نتيجه سى اوله جغنى اڭلامشدر . بوحالده فاأوست « Faust » نام برساعتجى ايله اورتاق اوله رق وطن اصليسى بولنان ماينس شهرنده بر مطبعه تنظيم وكشاد ايلمشدر .

ايلك اول طبع اولنان اثر انجيل شريفدر . مطبعه ميدانه گلوب اصول طبع سرى

دخی اکلاشلدیغی وقت فاأوست کوتنبرغی مطبعه دن چیقارمش وبیچاره فقر وضرورت ایچنده اولمش ایسه ده بوندن طولایی اصول طبع گری قالمامشدر .

ایلك مطبعه سکز یوز اوتوزاوچ تاریخندهماینسده کشاد اولنمش ایدی .

٨٤٠ تاریخنده ویانه ده ، ٨٤٣ ده رومه ده ، ٨٤٨ ده پارسده ، ٨٥٢ ده لوندره ، ٨٨١ ده اسوه چیه ده ، ١١٠٠ تاریخنده دخی دولت علیه ده مطبعه لرآچلمشدر .

اوللری کتابلر پك بهالی اولدیغندن آنلری یالکز زنگینلری تدارك ایده بیلیرلر ایدی . برده معارفك قیمتی اولمدیغندن یالکز پاپازلر تحصیل ایله اوغراشیر لر ایدی . پاپازلر ایسه عبادتی لاتین لسانی اوزره اجرا ایتدکلرندن یالکز مذکور لسان رغبت بولوب موجود اولان اثرلر هپ او لسان اوزره یازلمش ایدی . بوندن طولایی هر برده ملی لسان متروك ایدی.

اصول طبع ایجاد اولندقدن صوکره اوجوزجه کتاب چیقاریلور وفقرا قسمی دخی آنی تدارك ایدرایدی . لکن اهالی لاتینجه بیلمدیکندن کتابلر اوجوزلندیکی حالده دخی مطبعه لر استفاده ایده میه جکلرایدی . بونك اوزرینه مطبعه جیلر اکرامیه لر ویره رك ارباب قلمی هرکسك بیلدیکی لسان اوزره وهرکسك اکلایه جغی صورتده کوچوك اثرلر یازمغه تشویق ایتمشلر واهالیده رغبت گورنجه دها ایلری گیتمشلردر .

بوسایه ده هم مطبعه لر زیاده کار ایتمکه باشلامشلر ، همده ملی لسان تنظیم اولنه رق اهالی ایچنه معارف نشر اولنمشدر .

ذاتاً چیغرندن چیقمش اولان قاتولیك کلیساسی مجرد اهالینك جهالتنه وتعصبنه استناداً برطاقم یولسز لقلرده بولنمش اولدقلرندن نشر معارف ایله کندیلرینك یولسز لقلری میدانه چیقار قورقوسیله برمدت صوکره معارفك علیهنه قیام ایتمش ایسه ده ، او وقت هم اهالیده معارف خیلی ترقی ایتمش ، همده پیوك پاپازلردن بعض غیرت صاحبلری مذهبی شبهه لردن قورتارمق ایچون پاپالرك نشر ایتدکلری باطل اعتقادلری تقبیح ایله مش اولدقلرندن حکومتلر بو حالدن استفاده ایله پاپالرك نفوذینی قیرمق امیدینه دوشه رك معارفی تحت حمایه لرینه آلمشلردر .

بو احوالڭ نتيجه سی اوله رق اورپاده مذهب فرقه لری ایله محاربه لری واقع اولمشدر .

یکی دنیالرڭ کشفی دخی ترقی معارفڭ نتایج مستقله سندندر . بودور تاریخده « انتباه معارف وصنایع » « Renaissance » دوری نامیله معروفدر . بو دورده معارفی حمایه خصوصنده الڭ زیاده مشهور اولان حکومت ایتالیه ده بولنان فلورانسه جمهوریتی ایدی فلورانسه جمهوریتنڭ اداره سنی اله آلمش اولان مدیچی « Medicis » خاندانی مکتبلر وکتبخانه لر آچارلر وحکمایی حمایه لری تحتنه آلیرلر ایدی . حکما اثرلرنده مدیچیلری مدح ایتدکلرندن سائر حکمدارلر دخی او یوله دوکلمشلردر .

اولیا چلبی سیاحتنامه سی ، ندن

شهر ایوب

« شهر ایوب » ڭ آب وهواسی لطیف ، محبوب ومحبوبه سی ممدوحدر . اعیان واشرافی چوقدر لکن خلقنڭ اکثری علمادر . ایوب شهرینڭ خاص بیاض اتمکی ، قایماغی، یوغوردی، شفتالوسی ، قیصی سی مشهوردر. وحرم ایوبده کی چنار اغاچلرنده یووا طوتان بالقجیل قوشلری هرسنه باشلرندن ایکیشر تیل تویی قبهٔ پی انوار ایوب اوزره اهدا وایثار ایدرلر .

« اوصاف زیارتگاه حضرت ابا ایوب ،ومقابر علما وصلحا ومشایخ در جوار او » عارف صمدانی حضرت ابا ایوب انصاری صحابهٔ کرامدن راویٔ حدیثدر . کندیسی انصار دندر . حضرت رسالت مکه دن مدینه یه هجرت ایتدکلری زمان جبریل امین ناقهٔ رسول اللهی لجامندطوتوب چکه چکه ابا ایوب سخاکار خانه سی اوکنه چوکدیر مشدر . بو دلالت اوزرینه حضرت وسولده خانهٔ ابا ایوبدن بشقه بریره مسافر اولمامشدر . حالا روضهٔ جلیلهٔ نبویه بو ابا ایوب انصاری حضرتلرینڭ خانه سی یرنده درکه حضرت ابو بکر صولنده مدفوندر . ایشته ابا ایوب ، حضرت پیغمبرڭ خاندن سودیکی بر یار غاریدرکه او حضرتدن

برچوق احادیث شریفه نقل وروایت ایدر . نهـایت ، امویلردن معاویه خلافتنده ابا ایوب مسلمه ایله ایکی کره قسطنطینیه اوزرینـه سردار اولوب یرنده صلح ایله قسطنطین قرالدن خزینه لر آله رق شامه گلدیلر .. دفعهٔ ثانیه سرادر اولان ابا ایوب استانبولی محاصره ایله غلطه یی فتح ایدوب استانبولی دخی فتح ایتمك صددنده ایکن صلح ایدوب ایاصوفیه یه گیره رك عبادت ایتدگدن صکره اکری قپودن چیقارکن کفار بونلری طاشه طوتوب شهید ایتمشلردر .

بر روایتـده ده ابا ایوب اسـهـالدن مـرحـوم اولدی دیرلر . بونلرهپ اولجـه فـصل مخصوصنده بیان ایدلمشدی . اما ۸۵۷ سنهٔ هجریه سنده جناب فاتح سلطان محمد خان غازی استانبولی فتح ایدر کن یتمش یدی کبار اهل الله ابا ایوبك قبرینی تجسسه قویولدیلر آخرکار آق شمس الدین حضرتلری « مژده اولسون ، بکم : علمدار رسول اولان ابا ایوب انصاری بو محلده مدفوندر ! » دیه بر خیابان اورمانستان ایچره گیردی . بر سجاده اوزرنده ایکی رکعت نماز قیله رق بعد السلام بر سجده دخی ایدوب گویا خواب راحته وارمش گبی قالدی . بر چوقلری « افندی قبری ایوبی بوله مدیغی ایچون حجابندن خوابه واردی ، دیه تعریضلر ایتدیلر . بر ساعت صکره آق شمس الدین حضـرتلری سجده دن باشنی قالدیروب مبارك گوزلری قان چـاناغتی آکـدیریر حالده ابو الفـتحه خطاباً : « بکم ! حکمت خدا سجاده مزی تا قبری ایوب اوزره دوشه مشلر ! همان شو محلی قازسونلر » دینجه فقرای شمس الدیندن اوچ کیشی ابو الفـتح ایله برابر آق شمس الدینك سجاده سی آلتنی حفره آغاز ایتدیلر . عمقی اوچ ذراعه واصل اولدقده بر یشیل صماقیدن چار کوشه ظاهر اولوب اوزرنده کـوفی خط ایله « هذا قـبـر ابا ایوب انصـاری » دیه تحـریر ایدلمش اولدیغی گـورولدی . او طاش قـالدیریله رق ایچنده وجـود ابا ایوب زعـفـران ایله بویانمش کفن ایچنده ترو تازه گورولدی که صـاغ اللرنده بر طونج مهـر واردی . طاش ینه حالیله قپادیلوب او سنك سیزکون ستـر ایدلدی . بونی مشاهده ایدن عسـاکر اسلام علم عین الیـقین حـاصل ایدوب ترابنی توحیـد وتنکیـر ایله طولدوردیلر . صکره جـمله مـسلمین

حاضرين زيارت ايدوب تربهٔ پرانوارلرينك اساسنه باشلاديلر . حالا اوزرنده كى قبهٔ پرانوار ، جامع ، مسجد ، مدرسه خان ، حمام ، عمارت ، چارشو ، بازار جمله ابو الفتح غازينك بناسيدر . اما ابو الفتحدن صكره كلان سلاطين . كرام عثمانيه نك هر بريسى تبركاً جوار ايوبه بر اثر كزين بنا ايدرك اورالرينى آسا بر مقام عليين ايلديلر . تربه پرانوارى بر قبهٔ رضوان ايچنده قالمشدر .قبر شريفى دهليزينك روزنلرى جامعك حرمنه ناظردر . جمله ديوار لرى كاشئ چين ايله مزين بر تربه پرنوردر روضهٔ قبر منورى دائراً مادار شبكه سيم خالص ايله انشا اولنمشدر . سر سعادتى طرفنده علم شريفى وجانب اربعه سنده اولان سيم وزر چراغ شمعدانلر وقنديللر وآدم بوينده مطلا شمعدانلر اوزرنده كى شمع كافورلر وبخوردان وكونا كون كلابدانلر ايله مالامال برقبر شريفدر . بونده كى حسن خط كلام قد يملرك اشنى روضهٔ منورهٔ حيدردن بشقه بر روضه ده كوره مدم . قبر ايوبده اولان اتحاف ومصنع آويزه لرك اشى انجق سلطان احمد جامعنده بولنه بيلير . پاى شريفنده بر صو صهرنجى واردركه زواركرام بوصودن ايچرلر . خفقان علتنه بر دواى روحانيدر .

« ميزان الحق » دن

بحث ثاني تغني بحثيدر

تغنى فن موسيقى قاعده سنجه نغمات ايله ترديد صوته ديرلر . مطلق اصواتك نفوس وابدانه تأثيرى مقرردر ، انكار اولنماز . صوت اگر ناموزون اولورسه نفرت جهتندن تأثير ايدر . واگر موزون ومطبوع اولورسه رغبت واقبال ايله تأثير ايدر . نفوس وارواح آندن متأثر اولدوغنده ابدانده اثرى اولور . وصاحبى اول تأثيرى ادراك ايدوب بيلور . مگر علاجه محتاج فاسد المزاج اوله . اصوات موزونه دخى متعلق بحث اولمق ايچون اوچ قسمه بولنور : برى حنجرهٔ طيوردن صادراولور . برى دخى حنجرهٔ انساندن چيقر . برى دخى ساز وسوزدن بر آلتى ضرب ونفخله صدور ايدر . سائر ملل واديان اصحابى جمله سنى استعمال ايلديلر . ملت اسلاميه ده اهل شرع شريف ، طيوردن صادر اولان نغماتى استماع مطلق حائزدر ، ديوب حنجرهٔ لساندن صدور ايدنى بعض شروط وقيود ايله تجويز ايلديلر . « ضرب

ونفخله استعمال اولنان آلتلری استماع اصلا جائز دكلدر . » دیدیلر . فاضل محقق علامهٔ روم قنالی زاده علی افندم اخلاق علائی نام كتابنده بو سیاقی تحریر وغنا بحثنی تفصیل اوزره تقریر ایلدی . طالب حق اولان اخوان مؤمنسین اول كتابی حرز جان ایدوب ، اوراد اذكار یرینه اوقومغی التزام ایلمك گرك ، تاكه دین ودنیا مهمنی بیلوب موجبی ایله عمل ایده . زیرا حكمت ایله شریعت بیتی جمع ایلمش بر كتاب مباركه ر . ومصنفی دهره بر كلنلردندر . كلدككه حنجره انساندن صدور ایدن اصوات ونغمات خصوصنده مذاهب ائمه دین نیچه درلر . اكر ، می ومحبوب وفسق وفجور ذكرنی متضمن ابیات واشعار ایله اولورسه استماعی مطلقا جائز دكلدر . اكر ذكر الله ونعت « رسول الله صلی الله علیه وسلم » وبعض ترغیب وترهیبه متعلق اشعار ایله اولورسه اكثر قنتده استماعی جائزدر . بعض فقها آنده دخی نیچه قیل وقال ایلدیلر . لكن مآلی ورع بارده منتهی اولور . بو جمله قرآن عظیم الشأن تلاوتنده غیر یده در . اما قرآنده تغنی مخارج حروفه ترتیل وتجویده خلل ویر ممكله مشروط ومفید اولوب ، قاعدهٔ اصوله رعایت لحنه مؤدی اولماق لازمدر . اول مخصوص تغنی اولوركه علم ادوار اصولنه اویماز . « من لم یتغن فی القرآن » حدیثنده مراد اول نوع تغنیدر ؛ دیدیلر . وساز وسوزدن بعض آلت ضربنی ، كاهی برای مصلحت تجویز ایلدیلر . حربده غزاتی تشجیع ایچون طبل ونقاره گبی وسور زفافده دف بی جلال گبی .

« میزان الحق فی اختیار الاحق »

كاتب چلبی

« خوابنامهٔ ویسی » دن
قصهٔ خلفای فاطمیه

خلفای فاطمیه یاخود فاطمیه نامیله مشهور اولان آل عبیدان الحاكم با امرالله دیدكلری نقیض القلب حاكم ظالم زماننده خاطر نوع بشره حضور اتمز مفاسد وظالم قانون مقرر اولوب مثلا ایامده بالذات كندو اشعار سوق مصری یوقلمق ایچون بر عظیم

هیکل حماری وار ایدی شعار خلافت ایله یوقلمق ایچون اکا سوار اولوب ارکان دولت و وزرای عالی منزلت دوشرلردی هر بقالك میزانی چقسه جزای عظیم ایدردی یعنی اول دردمندی کندی نظر کاهنده علی ملاء الناس میدانه یاتوروب العیاذ بالله اول پیل تن دراز بالا وملعون عفریت سیما عربة لواطه ایتدرردی اول مظلومك فریادندن واول غول ناتراشك مباشرتندن محزون اولورلردی بویله وضعه اصرارندن شادان وخندان اولان فرعون بی حیا زماننده می عالم معمور ابادان ایدی .

قصهٔ سلطان محمد خوارزم شاه یاخود سریر پادشاهی

سلطان خوارزم شاه ایله مشرف اولدقـده دریای طغیان اولان جنکیز خان طرفندن گلن بازرکانلره جفا اولمغیله عساکر مور شمار تاتار ایله جنکیز خونریز ممالك ایران وتوران دریای آتش گبی بویوریلوب سلطان محمد قچن مقابلـه ایتدی ایسه منهزم اولدی اخر الامر کندوسی بر جزیره یه قاچوب والده سی واهل بیتی عموماً خاسکیان حرم وسایر عقله صغمز خزانهٔ زر وجواهر یغما کران تاتار النه دوشوب ممالك واسعهٔ خوارزم شاهی دن اولان رجال مسلمین قلجدن کچوب جوامع ومساجد آخوردواب وعموما علماء اسلام ومشایخ کرام واوتاتار آتلرینه خذمت کار اولوب شرقاً وغرباً ذی روح مقوله سندن طائفه نسون دن غیری قالمشدی مکر ارادت رب العالمین اول نامردلرك دخی علف شمشیر ایله هلاك اولمه سنه تعلیق اتمش ایمش بو اثناده بر تاتار خونخوار بر ضعیفه عورتی قتل ایله تخویف ایتدکده اول ضعیفه نیاز ایدوب بر درکران مایه وکران مقدارم وار ایدی سندن خوف ایدوب یوطمش ایدیم بر لحظه توقـف ایله چقسون ال بنی آزاد ایله دیدی تاتار بی رحم اول ضعیفه نك فی الحال صندوق سینه سین خنجر قهر ایله چاك ایدوب اول در شاهوری بولدقده کروه تاتار طویوب بو دیار عورتـلرینك قرنـنـده اعلا انجو یتر ایمش دیو اول کون اخشامدن یوزقرق بیکدن زیاده ضعیفهٔ بی گناهك سینه جنانی چاك اولوب اضلی بوغیمش دینجه خطـهٔ ایران وتورانده حنس نسادن اثر قالمیوب صحراوی سلح خانه دنده می عالم معمور ابادان ایدی .

« خوابنامهٔ ویسی »

ویسی

مولانا فضولي

بغدادی کمال معرفتله کامل وفنون فضایل ایله فاضل وشوخ طبع شیرین صحبت وعلم هندسه وهیئت ایله اهل حکمت واحادیث وتفاسیریله وپیرو شریعت بندۀ اهل طریقتدر اول پرنکو خصال مضمون بلاغت نمون بولمغله بی مثال ایدی اوج زبانیله شعره قادر وطرز معما وعروض ده ماهر اسلوب انشای سلاست انکیزی مسیح مانـنده خواجه جهان مقبول اهل زمان وقواعد پر فواید قصاید فصاحت آمیزی طمع مثال قصاید خوجه سلمان وپسند اهل عرفان وسمت مثنویده لیلی ومجنون مانده در مکنون ثبت اتمشدر ونجه نجه ترکی وفارسی رسایل یازمشدر .

ودخی روضة الشهدای میر حسین واعظی بطریق ترجمه حدیقة السعدا نام کتاب که سرکذشت حضرت امام در اتمامنه اقدام ایلمشدر حالا مشهور خاص وعامدر حقا بودرکه کندو طرزنده مخترع وطریق معانیده مبدع وشاهد فکری الفاظ پاکیله مزین وگون گبی خامه زرین معنایله اعیان ایچره مبین ولسان تازیده اولان ابیاتی فصحای عربده مشهور کفتار نوایی آیینی ترکان مغل یاننده مذکور وزبان فرسده اولان دیوانی پسندیدۀ شعرای هر مرزبوم واشعار ترکی مقبول ظرفای روم اولمشدر .

«گلشن شعرا»

عهدی

معالم الیقین « مواهب اللدنیه ترجمه سي » دن

بدر غزاسي

بو بدر غزاسی اسلام غزالرینك اعظمی در زیرا اسلامك ظهور وغلبه سی بورادن اولمشدر بوند نصکره کفارك بتلری صنوب حق تعالی مشرکینه ذلت ویرمشدر وبوغزایه حاضر اولان مسلمانلره حق تبارك وتعالی عزت ویرمشدر بونلر الله تعالی قتنده ابراردن اولمشلردر روایت ایدرلرکه بدر غزاسنه مبارك رمضانك اون ایکنجی گونی سبت گوننده

چقمشلر ایدی تاریخ هجرتدن اون طقوز نجی آی ایچینی ایدی ابو لبابه انصاری حضرتن مدینهٔ منوره اوزرینه قودی دخی کندوسی انصار قومیله چقدی بوندن مقدم انصار قومی رسول الله حضرتیله غزایه چقمق واقع اولمامشدی چقنلر اوچ یوز بش نفر کشی ایدیلر سکز نفر کمسنه حاضر اولمامشدی انلروك دخی حصه لرین ویردی وجمله خلق ده اوچ آت وار ایدی بریسی مقدادك ایدی اکه بعزجه دیرلردی .

بریسی ده زبیروك ایدی اکه یعسوب دیرلردی بر آت دخی مرفد غنوی نك ایدی حاصلی بو اوچ آتدین غیری اول کمسه ده آت یوغیدی اما یتمش دوه لری وار ایدی جنك جمعه گونی اولدی دیمشلردر بعضلر اثنین گوننده بعضلر غیر گونلرده اولدی دیمشلردر اصل مرادلری قریشك کاربانك بصمق ایدی اول نیتله چقمشلر ایدی تفصیلی بودرکه ابو سفیان اوتوز نفر اتلو ایله شام دیارنده ایدی عمرو بن العاص ایچلرنده بله ایدی شامدن مکه یه متوجه اولدیلر بر عظیم کاربانه قریشك مالرین گتوررلردی بدر دیدوکلری موضعه یقین کلدوکلری گبی بو خبر رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتنه واصل اولدی اندن اصحابنه بیوردی که قریشك بو دکلو مال ومناله قافله سی بدر یاننه گلمش قافله ده چوق یرار کمسنه لری دخی یوغمش همان چقوك امید درکه حق تعالی حضرتی سزه غنیمت نصیب اتمش اوله دیدی اورادن پیغمبر علیه الصلوة والسلام صحابه کرامله چقدیلر ابو سفیان دخی بونلروك چقدوغن ایشیدیجك ضمضم بن عمرو دیدکلرك کافره بر مقدار نسنه ویروب مکه یه گوندردی که واره قریش قومنه رسول الله حضرتنك چوقوب اوزرلرینه متوجه اولدوغن خبر ویره قریشی قالدوره کله لر کاربان لرین خلاص ایده لر اندن بو خبر مکه یه واریجق بیك نفره قریب توغلغه لو کافر چقدی اشراف مکه دن بر کمسنه قالمدی ابو لهب دن غیری جمیع اکابر قریش چقدیلر ابو لهب کندو یرینه عاص بن هاشمی گوندردی پیغمبر علیه الصلوة والسلام دخی اصحابیله روحا دیدکلرك موضعه یتشدی اوراده خبر آلدی که اهل مکه کاربانلرینی حمایت ایچون چقمشلر یولد کلمك اوزره ایمشلر اندن اصحاب کراملره مشورت ایلدی وبیوردی که حق تعالی حضرتی وعده قلدی که ایکی طائفه نك بریسی بزومدر یا کزبان یاقریش عسکری

اما اصحاب کرام کاریان له کیردوکندن حظ ایدرلردی میل لری کفارڭ مال ومتاع لرین المغه ایدی اندن ابو بکر صدیق طورب بر معقول سوز سویلدی اندنصکره عمر بن خطاب رضی الله عنه طورب بر معقول کلام دخی اول سویلدی اندنصکره مقداد رضی الله عنه طوروب آیتدی یارسول الله همان حق تبارك وتعالی سکه نه امر اندیسه انڭ اوزینه اول .

« معالم اليقين »

باقی

« فذلکه » دن

وفات المولي شيخ الاسلام ذكريا بن بيرام الانقروي

طقـوز یوز یگرمی حـدودنـده تولدایدوب بیوك برادری یعـقـوب افندیدن استـفـاده وصحن مدرسی عرب زاده عبـد البـاقی افنـدی دار افـاده سـنده اشتغـال بعده معلول امیر افندی یه اتصال ایدوب مولانای مرقوم مصره حاکم اولدقده شیخ علی مقدسی ایله شرکت اوزره درسلریله مـداوم اولمش ایدی اللی درتده مـلالری اناطولی صـدری اولـدقده تذکره جیلك ایدوب سکز ایدنصکره عزل هنگامنده ملازم ویتمش اواخرنده قرقدن منفصل ویتـمش اوچ ربیع الأخرنده علی پاشای عتـیق مدرسه سنه بعد الامتحان واصل اولدی یتمش یدیده صحنه گلوب سکسان بر صفرنده اسلمیه دن قضاسنه سکسان بشده بروسه قضاسنه سکسان سکزده استانبول قضاسنه نائل اولوب سکسان طقوزده آناطولی صدارتی ویریلوب طقسان برده تقاعد ایتمش وطقسان درت خلالنده طرف شامدن حجه گیتمش ایدی طقسان بشده شیخ الاسلام شیخی افندی یرینه سلیمانیـه دار الحدیثنده صدر نشین افاده وطقسـان یدیده صدر العلماء روم اولمغله جاهی عالی زیاده اولوب طقسـان سکزده تقاعد ایدوب طقوز یوزده کیرو صدارته اعاده اولندی الف کامل رجبـڭ لیله معراجنده پرتوانداز مقام فتوا اولوب بیڭ بر شوالنڭ اون ایکنجی گونی یوم احدده فجأة انتقال ایلدی کیفیت انتقال بوکونه واقع اُلمشدر که معتاد اوزره طرف سلطنـتدن صفیه خلعت کلوب ایرتسی تهنیهٔ نوروز ایچون معلم سلطانی سعد الدین افندی ایله بونلر دست پوش پادشاهی

يه دعوت اولنوب اوتوز نفر چاوش اجلال ايله ديوانه كتورديلر باب السعاده موقفنده يكيجرى اغاسى ايله اوتوروب منتظر رخصت دخول ايكن اجل عاجل حلول ايليوب قواقكبى بر حالت پيدا اولدى درجه ساعت كچمه دن مرحوم كچدى كيتدى نعشى قالديريلوب ايرتسى اعيان واركان جامع سلطان محمد خانده نمازنى قيلوب سلطان سليم قربنده بنا ايلديكى دار الحديث سقايه سن داخلنده دفن ايتديلر جنابى افندى « مصرع » فجأة ذكريا افندى كچدى همان مصراعى ايله تاريخ پرداز اولوب منصب فتوا كيروبستان زاده يه ويرلدى ملاى مرقوم شيخ العربيه استاد فنون ادبيه حرفنده مسلم ملازى شان ومقتداى عالم ايدى اثار علميه سندن هدايه يه حاشيه سى واردر وكاله دن اخرينه وارنجه اين همامه ذيل اولمق اوزره در وتفسير بيضاويدن سورهٔ اعرافه وشرح مفتاح شريفى يه وصدر الشريعه يه تعليقه لرى واردر ميلى مخلصى ايله ابدارى نقش كتابه روزكاردر .

فذلكه

كاتب چلبى

« خمسه نركسي » دن

حكايات

مرويدركه عهد سلطنت ملكشاه سلجوقيده بر پيره زن پر حزن دردمند اسباب تحمل وكامرانيدن برلاغر وناتوان كوسفنده مالك اولوب نفقهٔ يوميه سى پستان كوسفندمزبوردن مقدر اولمغه انكله سدرمق ايدر ايدى اتفاقا سمت چراكاهه اخراج ايچون اول فرتوده كمكرده راحت متوجه طرف صحرا اولوب كيدركن رهكذرده بر جسر خرابه راست كلديكه بنيان وجود عجوزهٔ بى برك ونواكبى متضعضع الاضلاع اولوب هر تخته پاره سى كه معاصر اجزاء سفينه نوح نجى عليه السلام ايدى مانند استخوان سينه زن هفتا درسيده وهن تمام پيدا ايتمشيدى ودل درد ناكنده اثر تير قضادن پيدا اولان هزار زخم عناكبى هر محلى سوراخ اولمشيدى نه حال ايسه بيچاره اواره مرروه جرأت ايدوب كيدركن پاى كوسفند بر رخنهٔ خليده اولوب فتادهٔ قعر آب ومتوجه چرا كاه عدم اولدى

عجوزه مصیبت زده اول محلده ناچار قالوب آه وواویلایه آهنك وقامت خمكشته سن بزم عزایه چنك ایدوب زمزمهٔ وا اسفا ایله خنیاکر بزمكاه فریاد اولدی بواثناده ملكشاه ملك انتباه خدم وحشم وكروفر ایله نشنكه فرتوته دن كذر قیلوب همان اول عاجزهٔ دلتنك ارغون فریاد آهنك ایدوب ای خلف صلب الب ارسلان وای مسند خلافته شاه كامران روامیدركه زمان سلطنتكده بنم كبی فقیرهٔ ناتوانه بو رسمه ظلم وعدوان ترتب ایدوب غدا بخش رضیع جان اولان كوسفند مظلومی بوجسر اژدر نشان التقام ایله بن نامراده موجب خسران اوله البته بومر خونخوار جكردردن دادیمی الیویروب كین ستان اول والاصراطده حضور پادشاه حقیقیتده دامسكه آویخته اولوب دادخواه اولورین دید كده ملكشاه متعجبانه جوابه متصدی اولوب جماداتدن اولان جسر بی روح وبی عقله ظلمنه مأمور امور انسانیه اولان سلطان عادل نیجه ترتیب درمان ایلسون اكر سكا تعدی ایدن طوائف ذوی العقولدن اولسه احقاق حق نیجه اولور كورردك دیبجك زن مظلومه ای شهنشاه دل آكاه سنك تیقظ وانتباهكه لایقمیدركه مر اصناف مخلوقات اولان جسر چوبین خاطر اهل دل كبی خراب اوله وتعمیرنده اهمال رواكوره سن معنئ بكا ظلم ایدن سنسین ذیو بسط كلام مستلزم الالزام ایدیجك درون شاه نصفت پناه بو مقالات مكدره دن نهایتده متأثر اولوب امر ایتدیكه مال حلالندن هزار غنم غنیمت اثر دیت كوسفند اولمق اوزره تسلیم كردهٔ زن پر حزن قیلنه حسب الاشارة فرمان سلطانی برجا اولدقده فرتونهٔ مذكوره نك خاطر زاری متسلی بولوب آخر عمرینه دك دعای بقای ملكشاهه مشغول اولدی اول دمكه ملكشاهه تبدیل منزلكاه ورحلت باركاه اله لازم كلوب عالم بقاده قرار ایلدی صلحای زماندن بری عالم خوابده پرسش چكونكئ احوال پر اهوال معاد ایتدكده اكر سر جسر معهودده دادخواه اولان زن بی برك ونوا حقنده ظهوره كلان حسنه حالا دستكیر ومعینم اولمسه چاه عذابدن خروجه قادر اولیمزدم وهزار كوسفند معهود مطیهٔ روحم اولمسه كل ولای محنتدن كذاره چاره بولیمزدم حمد الله كه اولوجهله احقاق حق

ایتدیکم جهتدن حالا مظهر کرم رب رحیم وسزاوار دخول باغ نعیم اولدم دیو شکر کزار حضرت پوزشپذیر کریم اولدی والسلام .

خمسهٔ نرکسی

نرکسی

« اخلاق العلائی » دن

حکایات

عبد الله بن منصور ایدر برگون فضل بن یحیی برمکی مجلسنده ایدم ناکاه دربانی گیروب قپوده بر جوان وار بنم حضرت امیرله سابقهٔ حقوقم اوردر دیو اذن طلب ایدر فضل اذن ویردیکی گوردك بر جوان گلدی اگرچه هیائده رثاثت حال ظاهر ولاکن چهره سنده لمحه جمال باهر حسن ادبله سلام ویریجك امیر فضل جلوسه ایما ایدیجك جلوس ایلدی انحباس ودهشتی زائل وانطلاق لسانه قدرتی حاصل اولدقدن صکره فضل حاجتك نه در دیجك ایتدی یاامیر رثاثهٔ هیئتم وضعف قوتم اصل مراد وحاجتم نه ایدوکنه دلالت ایدر فضل ایتدی یازمله سابقهٔ حقوقك نه در ایتدی ولادتم امیر ولادتنه متقارب ومنزلم سرای امیره مجاور واسمم اسم امیردن مشتقدر فضل ایتدی منزل قریب اولمق ممکن واسم اسمدن مشتق اولمق منصور اما زمان میلادیمز متقارب اولدیغن نه دن بلدك ایتدی والدهٔ ضعیفه دایما دیر ایدی که سن ولادته گلدوکك گیجه امیر یحیانك براوغلی وجوده گلوب اسمنی مسامسی کبی فضل ایتدك سنی دخی فضیل تسمیه ایلدك که آنك اسم شریفندن مشتقدر لکن انلر سابق بز ملحق اولدیغمز اسمك تصغیر ندن ظاهر وانلرك تعظیملری وفضیلتلری باهر اوله دیوب فضل تبسم ایلیوب دیدیکه سنین عمرك نه مقداردر جوان ایتدی اوتوز بش سنه در فضل ایتدی صحیح سویلرسن . بنم ولادتم تاریخی بوکه موافقدر اما نیچون بوقدر زمانده بزه گلمدك جوان ایتدی ذاتمده عامیلق وار ایدی وحداثت سنم دخی ملاقات ملوك ومصاحب اکابره مانع ایدی فضل تحسین ایدوب خزینه

دارینه امر ایلدیکه یاغلام عمرینکٔ هر سنه سیچون بیکٔ درهم ولباسمزدن لباس حسن ومراکبمزدن مرکب فأره ویرکه حالی منتظم وهیأتی رابق وبزم منادمه مزه لایق اولسون أمرینه امتثال ایلدیلر جوان سرای فضلدن اموال کثیره واسباب وافره ایله چیقوب اهل وعقاربی سرور وارتیاح وحبور وافراحله اطرافن الون الوب منزله گتدیلر تافصل دولتده اولدقچه جوان مرفه البال ومنتظم الاحوال ایدی

« اخلاق العلائی »

قنالی زاده علی

« مرات الممالك » دن

ولایت بدخشان ده وختلانده واقع اولان احوالي بيان ايدر

مبارك رجبكٔ اولنده شهر اندرانه واریلوب اندن ولایت بدخشاندن تالیقانه واروب انده سلیمان شاه ایله واوغلی ابراهیم میرزا ایله ملاقات ایلیوب اولاوارلدوغی کون میرزاء مزبور قرشو گلوب بر چارباغده کورنش ایدوب بر مقدار تحفه ویر غزل ایله واروب بولشلدی .

ذکر اولان غزلی میرزا قیوب وخیلی شعر شناس اولوب مشاعره اولنوب ارتسی پادشاهه دخی حقیرانه ارمغانمز عرض اولنوب بولشدقده انلره دخی بر غزل ویرلدی .

آنلر دخی بی حد لطفلر گوستروب وبلخ خانی پیر محمد خان ایله براق خان ماییننده عداوت اولدوغین ذکر ایدوب : « واول یوللر مخاطره اولوب پیر محمد خانکٔ انی لری یعنی کوچك قرنداشلری قازاق اولمغین قوندوز وقوادییان وترمید جانبلری فترت اوزره در اما بدخشان وختلان یولی امن اوزره در ، اول جانبدن وارکٔ . » دیوب وبوحقیره پادشاه ومیرزا آت وخلعت احسان ایلیوب وختلانده جهانگیر علی خانه پادشاهكٔ خاتونی بیکوم سیکلیسی یعنی کوچك همشیره سی اولوب کتابت ویروب اندن روانه اولندی . پای تخت بدخشانه یعنی شهر کشمه گلنوب پادشاهكٔ چارباغی وهمایون پادشاهكٔ دوابه نام باغچه سی سیر اولنوب بعده قلعهٔ ظفر یول ایله شهر رسطاقه ، اندن بندر سمتی یه گلنوب آب آمو

يعنى جيحون ارماغى طلوم لر ايله عبور اولنوب جانب كاشغردن ولايت ختلانده دللى يه واريلوب ميرسيد على همدانى حضرتلرى زيارت اولنوب اندن شهر كولابه يه واريلوب جهانگير على خان ايله ملاقات ايدوب مكتوبى ويروب بش نفر آدم قوشوب شهر چارشويه واروب اندن پل سنكيه اوغرايوب كوبريدن گچوب بدرقه اولنلره اجازت ويرلدى .

مرآت الممالك

سيدى رئيس

« لطفي پاشا تاريخي » ندن

روايت اولنوركه عثمان غازى شويله واقع اولوركه بر گيجه عجب دوش گورر اول دوشدن بلكليوب اويانور مكر صباح نمازينه يقين ايمش قالقوب آبدست آلوب وصباح نمازين قيلوب گوردوگى دوشك اصلنى تأمل وتفكر ايدوب خاطرينه گتيروب مگراول زمانده عزيزلردن شيخ آدنه بركمسنه وار ايدى آدنه اده بالى ديرلردى نيجه دفعه كرامتى ظاهر اولمشدى ودنياسى ونعمتى چوق ايدى . آندن عثمان گلوب اول گوردوگى دوشنى اده‌بالى يه تقرير ايلدى . ديديكه « ياشيخ گورمكه سنك قوينكدن بر آى طوغدى بنم قوينمه گيردى وبو آى قويمنه گيردكده كوبكمده بر بيوك آغاچ بيتر گولگه سى عالملرى طوتر وگولگه سنك آلتنده طاغلر وآغاچلر واووالر وبازيلر اولور وهر طاغك وآغاچك دبيندن صولر چقوب اول يازيلره واول اووالره آقوب وبوصولردن كيمى ايچر وكيمى باغلره صو ويرور وكيمى باغچه لرينه صو ويرور كيمى دخى اكينلرينه صو ويرور وطولابلر يورودر وچشمه لر آقيدوب يورودر گورديكم دوش بودر » ديدى . اده بالى دخى بودوشك تعبيرين برز فكر ايدوب ايتدى « يايكيت مشتلق اولسون سكا كيم سنك نسلكه پادشهلق ويرلدى سن بنم قيزم آلاسن واول قيزدن اوغلك اوله » ديدى . عثمان غازى دخى اول شيخك قيزين آلوب زماندن صوكره اورخان وجوده گلوب ارطغرول وفات ايديجك عثمان غازى اونك يرينه اوتوروب سلچوقيلره انقياد ايدردى . اوت اول اوجده كى تركلر بكلرى كه

اوغزك بويندن اول اوجلره تاتار شرندن یایلمشلردی . آنده یازلر قیشلارلردی روزکار ایله
خیلی چوغالمشلردی . فی الجمله اول اوغز دیدکلری واول ایلك بکلری وکتخدالری
جمع اولوب عثمان قتنه گلوب مشورت ایدوب ایشك اوکن وصوکن طانشدیلر . چوق
قیل وقالدن صکره سوزلرینك اختیاری ومحصولی بو اولدیکم عثمان غازی یه ایتدیلر
« خان نسلندنسز قانی خان خود جمیع اوغز بکلرینك اوغزدن صکره آغالری وخانلری
ایدی وکوین خان وصیتی واوغز طره سی موجنجه اوغز نسلندن کمسه اولمیجق خانلق
وپادشاهلق قانی صوبی وار ایکن اوزکه بوی صوینه دگمز وشمدن کیرو سلجوقلردن بزه
مدد وچاره یوقدر . مملکتك چوغی اللرندن گیتدی وتاتار آنلرك اوزرینه غالب اولوب وهم
سلطان علاء الدیندن باباکزه وسزلره صفا نظر اولمشـدر . بو اوجلره سزه اجازت ویروب اول
بکلمشدر ایله اولسه سز خان اولمق کرکسز سزلرده سلطنته وخانلغه لیاقت وار . اتفاق
دخی بولنسون زیرا سلطنت یا آتفاقله استحـقاقله اولور . بز سزلره کرکی کبی مطیع
[و] منقاد اولاوز تاکیم بوطرفلرده دل خوشلوغی ایله ایده لم » دیدیلر . عثمان غازی
دخی رحمة الله تعالی سوزلرین قبول ایدوب پس مجموع بکلروکتخدالر واو غز طائفه سن
[دن] آنده جمع اولانلر اوروطورب اوغز رسمنجه اوچ کره یوکنوب باش قودیلر . آندن
دورلو باللردن وقمزلردن گتوروب عثمان غازی یه صفراق صوندیلر . چون ایچدی چاوشلر
« آب وحیاتلر صحتلر عافیتلر وپادشا هلق مبارك اولسون » دیو دعالر وثنالر ایتدی . اول
جمعیتله واروب بیله جکی ویار حصاری آلدی . چون عثمان غازی بیله جکی ویار
حصاری فتح ایتدی . غزا وجهـاد چاوی عالمه منتشر اولدی هرطرفـدن علما وافاضل
عثمان غازی الینه گلدیلر . چون عثمان آتاسی یرینه گچدی یکید یکیل قاتنه جمع اولوب
چوق غزالر ایتدی وکوبرو وحصارین واینه کولی ویکیـشهری فتح ایتدی . هجرتك سنه
آلتیوز طقسان طقورنده ایدی .

چونکه اورخان یکیت اولدی . عثمان یکی شهره گلوب غازیلرله برر او یاپدی .
آنده طورا قیلدی . وآدنی یکی شهر قودی ودخی عثمانك بر او غلی طوغدی آنی علی

پاشا قودی آنی یانندہ آلی قودی واورخانی غازیلرله کوپری حصارینه گوندردی . آنی فتح ایدوب یغما ایتدیلر . آندن گلوب اذنیقی حصار ایتسی . اذنیق اول زمانده معمورجه حصار ومعتبر بر شهر ایدی ودورت یانی سازلق وبتاقلق ایدی . سویله کم آدم یانسنه واره مز ایدی وهم ایچنده مبالغه کافر وار ایدی شویله روایت ایدرلر کیم دورت قاپوسی وار ایدی .

« تواریخ آل عثمان »

لطفی پاشا

« تواریخ آل عثمان »

باب - عثمان غازی اولادینی بیان ایدر وپادشاه اولدیغنه نه سبب اولدیغنی وروم ولایتنه نه ولایتدن گلدیگنی وبونده گلدکلرینه سبب نه در انی بیان ایدر .

عثمان غازینك دده سی سلیمان شاهدر . رومه گلمسنه سبب بودرکم آل عباس زماننده لشکری عرب ایدی رومك اوزرینه وعجم دخی مغلوبدی وعجم تورکی کندویه سد ایدندی عربه غالب اولدیلر واول سببدن کافر مسلمانه اطاعت ایتمز اولدی . عجم بکلری اتفاق ایتدیلرکم بوکوچر اولی ترکی کندولرك اوزرندن ایراق ایده سلیمان شاه غازی یه اللی بیك گوچر ترکمان وتاتار اوین قوشدیلر گلدیلر ارزنجاندن یوروديلر روم ولایتنه ، التی ییل مقداری طوردیلر . سلیمان شاه غازی خیلی بهادرلق ایتدی ینه ترکستانه عزم ایتدی ولایت حلبه چیقدی آندن « جعبر قلعه سی » نه واردی دیله دیکه فرات ایرماغنی اوته گچه آتنی صویه تبدی اوکی یاردی آتی سورجدی سلیمان شاه الله رحمته قاوشدی . چیقاردیلر جعبر قلعه سی اوكنده دفن ایتدیلر شمدیکی دمده اکا « مزار ترك » دیرلر . اویله اوله بوکوچر اولی اطرافه داغلدی بعضیسی بریه یه گیتدی وبعضیسی ینه رومه گیتدیلر وبعضیسی سلیمان شاهك اوچ اوغلینه او یدیلر کم بری « سنقورتکین » در وبری « طوکرول » در وبریسی « کون طوغدی » در . بواوچ قرداشلر گلدکلری یوله دوندیلر یاسن اوواسنه سورملو چقورینه

واردی ارطوکرول او آنده قالدی گیتمدی . درت یوز مقداری کوچر اویله اول ایکی قرداشی گیتدیلر اصل وطنلرینه واول حینده سلطان علاء الدین دخی رومه توجه ایتدی قسمت اولدیغی قدر فتح ایتدی پادشاه اولدی بونڭ تفصیلی چوقدر فقیر اختصار ایتدم ارطوکرول بونی ایشیتدیکم کندو نسلندن سلطان علاء الدین رومه پادشاه اولدی . « پس واجب اولدیکم بزه ارك قیمتی بیلنور یره واراووز » دیدی . ارطوکرول غازینڭ اوچ اوغلی واردی بری « عثمان » وبری « گوندوز » وبری « صارویاتی » ایدی . بونلر دخی رومه توجه ایتدیلر گلدیلر غازی حسن موصل ولایتنه .ارطوکرول اول براوغلی صارویاتی یی سلطان علاء الدینه گوندردیگم « بزه دخی یورد یری کوسترسن » دیدی . سلطان علاء الدین قره جه حصار له بیله جك اراسنده سکودی بونلره یورد ویردی . طومانیج بلینی وارمنی بلینی بونلره یایلا ویردی. واردیلر طوغری انکورودن گلدیلر بو ولایته گیردیلر . گلدکلر ندن بر نیجه ییل صگره ارطوکرول غازی الله رحمتنه واردی . ارطوکرول غازینڭ رومه گلدیکنه بر نیجه روایت واردر . اصحی فقیر ذکر ایتدیکمدر . سکودده عثمان غازی یی آ تاسنڭ یرینه روا کوردیلر . همین که عثمان غازی آ تاسنڭ یرینه طوردی یاقین قومشو کافرلرله غایت مدارایه باشلادی. کرمیان اوغلی ایله عداوته باشلادی انکچونکه بو گلدکلری ولایتڭ خلقنی دائم انلر اینجیدرلردی . عثمان غازی دخی باشلادی ایراق یرلردن آو ایتمکه .

نظم

قوشاندی دین قیلیجن بله عثمان ... که ایده اسلامی اظهار عثمان

اچیلدی فرصت اسلام قابوسی ... او قاپونڭ مفتاحی اولدی عثمان

جو کفر ظلمتی رومی آلوبدی ... دیلرکیم عالمی نور ایده عثمان

محمد امتینڭ سر و ر یدر ... اولوبدر معجزه مظهر عثمان

« تواریخ آل عثمان »

عاشق باشا زاده

« داستان قرق وزیر » دن

حکایت : خاتون ایدر : گتورمشلردرکه جهانده بر خواجه وار ایدی . مال واسبابی بی حساب ایدی . وهم خوب شطرنغ باز ایدی . برگون بر فرنك گلدی . انك دخی چوق ایدی. برگون گلوب شطرنغ بازلق دعوی سن قلدی . یعنی « هر کیم بنمله شطرنغ اوینایوب یکرسه بیك فلوری ویره یم » دیدی . پس خواجه انی دعوت ایتدی که انگله شطرنغ اوینایه . فرنك ایتدی : « بن اوجش ایله او ینارم » دیدی . خواجه « نوله » دیدی . پس خواجه فرنکله اورتایه التون قیوب اوینادیلر . اولکون خواجه نك بی حد مالنی یوتدیلر .گاه خواجه فرنکی یوتدی ، وگاه فرنك خواجه یوتدی . لیکن فرنك خواجه نكْ چوق مالنی یوتدی . برگون کنه اولنجه مالی یوتدی ، بر نسنه سی قالمدی ، شویله اولدیکه چپ چپلاق قالدی . مگر خواجه نكْ بر جاریه سی وار ایدی ، ادی دلارام ایدی . بودلارام شویله گوزل ایدیکه یوزینی گورنكْ عقلی گیدردی . وهم بی نظیر چنکی ایدی . بوکز فرنك کوس کوتوری مالی اورتایه قودی . بس دلارام دخی پنچره یه گلوب سیر ایدردی . القصه اکی سی او ینامغه باشلدیلر . اوینایه کنه خواجهٔ صقلجمه قویدی .مسکین خواجه اضطرابه او غرادی . هل جمله مالی گتدی . اما دلارامی دخی گیدرسه وای باشینه ! والحاصل خواجهٔ بر طبقه یه الوب گتدیکه بو اویون ایله مات اولور . مکر دلارام پنچره ده گوزدردی . گوردیکه خواجه بر اوه وارمش که بر کش درسه مات اولور ، مسکین خواجه دمبسته قالدی . پس دلارام پنجره دن بر منصوبه گوردی که افندیسی اکی روح مفت ویررسه فرنکی یکر . مکر خواجه سی انی گورمدی . شطرنجی سلکمك استدی . دلارام خوب پارسی بلوردی . پنچره دن پارسیجه « دورخ رابده مار امده » دیدی . ایله دیجك خواجه منصوبه گوردی ، فرنکی مات ایلدی . جمله سیکه فرنك المش ایدی . کنه جمله سنی الدی ودخی نسی وارسه هب یوتدی . فرنك چپ چپلاق قالدی . ایمدی ای شاه بوافسانه انگچون گتوردمکه تا معلوم اوله عورتلركْ سوزلری اکثر اوقاتده مبارکدر . وانلركْ سوزلری گوگللر الجی اولور ومحبت اتسه لر

محکم ایدرلر . ایمدی بو اوغلان دخی سنگله شطرنجبازلق ایدوب میدانه گرمشدر . یاسن
انی مات ایدرسن یا اول سنی مات ایدر .اما شمدی شاهی مات خانه سنه گتوربدر وشاه
اندن غافل در . تنبیه ایده یوروم ، اگر نصیحتمی طوترسه اول جواجه لین کنج بی کرانه
مالك اولور . وسعادت طوبنی الده قالور والاجمله سندن محروم اولور .

« داستان قرق وزیر »

« شیخ احمد »

« نفحات الانس » دن

(شیخ محیي الدین محمد بن علي بن محمد العربي قدس سره)

وحدت وجوده قائل اولنلرك قدوه سیدر وعلما وفقهاء ظاهردن چوق کیمسه اکاطعن
ایلمشلردر وفقهادن وجماعت صوفیه دن آز کیمسه اکا تعظیم ایتمشلردر وتعظیم ایدنلر
عظیم ایتمشلردر وکلامنی مدح ایلمشلردر وعلو مقاماتله آنی صفتله مشلردر واندن طویل
الذکر چوق کرامات نقل قلمشلردر تاریخ امام یافعیده بویله اولنمشدر وآنك لطیف وغریب
اشعاری ونادر وعجیب اخباری واردر ومصنفاتی چوقدر مشایخ بغدادك کبارندن بری انك
مناقبنده برحکایه وبرکتاب جمع ایلمشدر اول کتابده دیمشدرکه شیخك قدس الله سره
مصنفاتی بشیوزدن زیاده در وحضرت شیخ اصحا بندن بعضینك التماسیله فهر ستنده
مصنفاتنی یازمشدر وآنده ایکیوز اللیدن زیاده کتابك آدنی اکمشدر اکثری تصوفه دائر
وبعض غیری فنده دروخطبهٔ رساله ده بیورمشدرکه بنم بو کتابلری تصنیف ایتمکدن مرادم
سائر مصنفلرکبی تصنیف وتألیف دگلدر بلکه بعضی تصنیفلرك سببی اول ایدیکه حق
سبحانه . وتعالیدن بکابعض امر وارد اولدی قریب ایدیکه بنی کویند یره کندیمی
بعض نسنه لری بیان ایتمکله مشغول ایدردم وبعضیسنك سببی اولدرکه اویخوده یامکا شفه
ده حق سبحانه وتعالی طرفندن آنکله مأمور اولدم تاریخ امام یافعیده مذکور درکه
دیمشلرکه انلر شیخ شهاب الدین سهر وردی ایله قدس الله اتفاق ملاقات واجتماع واقع
اولدی بری برینه نظر ایدوب مفارقت ایتدیلر ما بینلرنده هرکز کلام واقع اولمدی بعده اکا

شیخ شهاب الدینڭ حالندن صوردیلرایتدی « رجل مملو من قرنه الی قدمه من السنه »
یعنی بر کشیدرکه اباغندن باشنه دك سنتله مملو وشیخ شهاب الدیندن آنڭ حالنی
صوردیلرایتدی هو بحر الحقایق یعنی حقایق دریا سیدر وشیخ محیی الدینڭ خرقه سی
نسبتی برواسطه ایله شیخ محیی الدین عبد القادر کیلانی یه ایریشورو بر نسبتی دخی
برواسطه ده خضر علیه الصلاة والسلامه ایرشور « قال رضی الله عنه لبست هذه الخرقة
المعروفة من ید ابی الحسن علی بن عبد الله بن جامع بیستانه بالمقلی خارج الموصل سنة
احدی وستمائة ولبسها ابن الجامع من ید الخضر علیه السلام وفی الموضع الذی اباها
البسنیها ابن الجامع وعلی تلك الصورة من غیر زیادة ولانقصان » یعنی بن بوخرقهٔ معروفه
یی ابی حسن علی بن عبد الله بن جامع الندن گیدم خارج موصلده فلان موضعده
هجرتڭ التیوز برنده ابن جامع دخی خضرڭ الندن گیدی وشول موضعده که خضر اکا
آنی گیدردی اول دخی بڭااول برده گیدردی وهمان صورت اوزرینه گیدردی وبرنسبتی
دخی بی واسطه خضره ایریشور علیه الصلاة والسلام « قال رضی الله تعالی عنه صحبت
انا وخضر علیه السلام وتأدبت به واخدت عنه فی وصیته اوصانیها شفاها التسلیم لمقالات
الشیوخ وغیر ذلك ورأیت منه ثلثة اشیاء من خرقه العوایدر أیته یمشی علی البحر وطی
الارض ورأیته یصلی فی الهواء » یعنی بن خضر علیه الصلاه والسلام ایله مصاحبت ایتدم
واندن ادب اوگرندم وبن اندن شول وصیتدرکه مواجهه ده وصیت ایتدی مقالات شیوخه
وانك غیری اموره تسلیم اخد ایلدم دخی اندن خوارق عاداتدن اوچ نسنه کوردم بحر
اوزرنده یورر گوردم وطی ارض مشاهده ایتدم وهو اده نماز قیلور گوردم وحضرت شیخڭ
حقنده طعن ایدن طاعنلرڭ اعظم اسبابی کتاب فصوص الحکمدر واول طاعنلرڭ طعنڭ
منشأی شویله بگزرکه تقلید وتعصبدرو یاانڭ اصطلاحاتنه عدم اطلاعدر وباشول معانی
وحقایقڭ غمو ضیدرکه مصنفاتنده درج ایلمشدر واول قدر حقایق ومعارفکه مصنفاتنده
خصوصاکه فصوصده وفتوحاتده مندرج اولمشدر هیچ بر کتابده بولنمق میسر دگلدر
وبوطائفه نك هیچ کمسه سندن ظاهرا ولمامشدر مولانا جامی قدس سره ایدر بوفقیر خواجه
برهان الدین ابو نصر پارسادن قدس سره شویله مسموعمدرکه دیردیکه والدمز خواجه

محمد پارساء نقشبندی قدس سره بیوردیکه فصوص جاندر وفتوحات گوکلدروهر یرده که انلرکٔ والد بزر کواری کتاب فصل الخطابده قال بعض الکبراء العارفین دیمشدر مراداندن حضرت شیخ قدس سره در شیخ مؤید الدین الجندی فصوص حکم شر حنده کندینکٔ شیخی شیخ صدر الدین قنویدن قدس سره روایت ایدوب ایتدیکه شیخ صدر الدین کندینکٔ شیخی محیی الدیندن رضی الله تعالی عنه روایت ایلدیکه حضرت شیخ ایتدی وقتاکه بلاد اندلسدن دیار رومه واصل اولدم نفسمده عزیمت ایتدمکه بحره راکب اولیم تاحق سبحانه وتعالی بنم اوزریمه ینم ایچون وبندن صدورنی تقریر ایتدیکی احـوال ظاهریه وباطنیهٔ وجودیه ملکٔ تفاصیلنی آخر عمر مه دك مشاهده ایتدرمینجه پس حضور تامله وشهود عامله ومر اقبهٔ کامله ایله حق تعالی یه توجه ایتدم پس حق تعالی بکاگوستردی ظاهرا او باطنا آخر عمرمه دك بندن جاری اولان احوالكٔ جمیعسنی حتی سنكٔ والدكٔ اسحق بن محمدك صحبتنی وسنك صحبتکی احوالکی وعلومکی واذواقکی ومقاماتکی وتجلیاتکی ومکاشفاتکی وحق تعالی دن جمیع حظوظکی بکا کوستردی .

{ شيخ فريد الدين عطار نيسابوري قدس الله تعالي سرّه }

شیخ مجد الدین بغدادینكٔ مریدیدر کتاب الاولیاء انلره منسوبدر دیباجه سنده دیمشدرکه برگون امام مجد الدین بغدادینكٔ اوکنده ایدم گوردمکه انی اغلرایتدم خیرمیدرایتدی زهی استفسارزهی اسفهسالارکه بوامتده ایدیلرانبیا علیهم السلام مشابة سنده که « علماءامتی کانبیاء بنی اسرائیل » پس ایتدی دون گیجه دیمشدمکه خداونداسنكٔ ایشكٔ علتله دکلدربنی بوقومدن ایله یابوقومكٔ نظاره جیلرندن ایله که برقسمه دخی طاقتم بوقدر اغلرمکه اوله که مستجاب اوله وبعضلیر دیمشدرکه او یسیدر مولانا جلال الدین کلماتنده مذکوردرکه یوز اللی ییلدنصکره منصوركٔ نوری فرید الدین عطاركٔ ورحنه تجلی ایلدی وانكٔ مربیسی اولدی دیرلرکه انكٔ توبه سنه سبب اول ایدیکه بر گون عطارلق دکاننده معامله یه مشغول ایدی بر درویش چیقه گلدی ونیجه دفعه شیئا لله دیدی درویشه ملتفت اولمادی دورویش ایتدی ای خواجه سن نیجه اولسكٔ

کرکدر عطار ایتدی سن اولدیغك کبی درویش ایتدی سن بنم اولدیغم کبی اوله بیلورمیسین وایتدی بلی درویشك اغاجدن برچناغی وارایدی باشنك التنه قودی همان الله دیدی جان ویردی عطار متغیر الحال اولوب دکانی طاغتدی وبوطریقه شروع ایتدی ودیمشلردر مولانا جلال الدین رومی بلخدن هجرت ایدوب نیسابوره اوغرادقلری وقتده عطارك پیرلکنده صحبتنه ایرشمشلردر وکتاب اسرار نامه که کندینك مؤلفا تندندر مولانا حضرتنه ویرمش دائما حضرت مولانا اول کتابی کندیسنده طوتاردی وبیان معارف وحقایقده اکا اقتداایدرایدی وعشاق کندی وهملریله معشوقدن ایراق دوشمشلر وبیلمزلرکه عاشق ، کیمه رودلر بالری ندر بواسلوب ایله اول قصیده یی تمام شرح ایلمشدروجهت اختصار بو مقدار اقتدار اولندی وحضرت شیخ هجرتك التیوزیکرمی یدیسنده کفار النده شهید اولمشدر سن مبارکلری اول وقتده یوزیکرمی درت ایدی وقبرلری نیسابورده در رحمه الله تعالی .

شمس الدين محمد الحافظ الشيرازي قدس الله تعالي سره

لسان الغیب وترجمان الاسرار در نیجه اسرار غیبیه یی ومعانئ حقیقه یی صورت کسوتنده ومجازلباسنده گوسترمشدر اکرچه کیم معلوم دکلدرکه بر پیرك ارادتی النی طوتمشمید روتصوفده بوطائفه نك یرندن نسبتن درست ایتمشمیدر اما آنك سوزلری بوطائفه نك مشربی اوزرینه واقع اولمشدرکه سیخ کیمسه بواتفاق دوشمه مشدر سلسهٔ خوابکان عزیزلرندن بریسی بیورمشدرکه دیوان حافظدن محبوب دیوان یوقدر اکرکشی صوفی اولورسه چونکیم انك اشعاری اول درجه ده مشهوردر که بیانه احتیاجی یوقدر لاجرم عنان قلم اندن مصروف قیلندی وغزلیاتنك بعضنه اهالی روزکار وموالی دیاردن بعض شرحلر یازوب طریق تصوف اوزرینه تحقیقلر ایلمشلردر والحاصل هربربیتی بر خمخانهٔ عشق وحالتدر وبر بزمکاه ذوق ومعرفتدرکه جرعه سندن عقول عالمیان آشفته ونشوه سندن افکار آدمیان فریفته درصیت فضائلی کنوادر الالفاظ بسیط زمینه منتشر اولمشدر ونعت ولطائفی کشوارد الامثال بساط چرخ برینه طولمشدر وفاتلری هجرتك یدییوز طقسان

ایکیسنده در مولانا جامی قدس الله تعالی سره بورادە رجال مشایخڭ ذکرجمیللرینی ختم
ایدوب نساء عارفاتڭ مناقب شریفه شروع ایتمشلراما فقیر وحقیره داعیه اویله دوشدیکه
تبرکا برمقدار روزکارمزده ودیارمزده وقرب عصر مزده اشتهار بولان عزیزلرڭ مقامات علیه
لرندن وکرامات سنیه لرندن صحته ایریشن اخبار وآثاری بیان ایلیم وهو المعین فی کل
الاحوال ومیسر الامال .

یونس امره درقدس الله تعالی سره

مشهور ومعروف سوزلری واردرجمله سی مقبول طوائفدر وسراسر اسرار توحید واطوار
تغرید ورموز واشارتدر کندیسی طاپدق امره نڭ مریدیدر قدس الله سره دیرلرکه ارقه سی
ایله نیجه ییللر شیخنه اودون گتوردی وهر کزبر اگری اغاچ کتورمدی طاپدق ایتمش
یونس هیچ بواود ونلرڭ ایچنده براگری اغاچ گور نمزایتش سلطانم بوقپوده اگری صغمز
کندیسی کوتاهیه صوینڭ اوزرنده صقریه صوینه قارشدیغی برك قربنده یاتور مشهوردر
زیارت ایدرلر .

حاجي بکتاش ولي حضر تلري قدس سره

درترکمان ولایتنده یاتور صاحب ولایت وکرامات اسی ایدی حالیا اوزرلری عالی
عمارتدرز یارتگاهدر مشهور ومعروف مطاف عالمیاندر اکرچه کیم زبانمزده اکا منسوب
کچنلرومزار متبرکی اوزرنده جمع او لنلر اکثر یا بیونلرندن ربقهٔ اسلامی اخراج ایدوب
اباحت او تلاغنده خلیع العذار گزرلر اما کندینڭ صحت حالی وبوطائفه دن ایدیکی
تواتره ایرشمشدر والحاصل اکرهردیارده مشهور اولانلرڭ مجرداسماءشر یفلرینه اشارت اولنه
بر نیجه مجلد کتاب اولور یالکز قونیه ده واقسرایده مز ارلری اولان اهل اللهّ روح اللهّ تعالی
ارواحهم دائره أحصادن متجاوز درهمان حق سبحانه وتعالی جمیعسنڭ قربلرینی ونورلرینی
زیاده ایدوب جمله طالبلری روحانیتلر ندن بهر مند ایلیه .

رابعة عدويه قدس الله تعالى سرها

بصره اهلندن ايدى سفيان ثورى اندن مسائل صورر ايدى واكاوارايدى وآنك دعاسنه رغبت كوسترايدى بر كون سفيان اكاواردى والين قالديروب ايتدى « اللهم انى اسئلك السلامة » رابعه آغلدى سفيان صورديكه سنى آغلدن ندر ايتدى سن بنى آغلتدك سفيان ايتدى نيجه ايتدى بيلمزميسنكه دنيادن سلامت آنى ترك ايتمك ايله اواوروسن آنك ايله آلوده سين رابعه ديمشدركه هرنسنه نك برثمره سى اوار معرفتك ثمره سى حق تعالى يه متوجه اولقدروينه اول ديمشدر كه « استغفر الله من قلة صدقى فى اسغفر الله » سفيان بركون آندن صورديكه حق تعالى نك تقربنه وسيله اولانلرك يكركى ندرايتدى اولدركه بنده دنياده وآخرتده اندن غيرينى دوست ايدنمديكين بيله بركون سفيان آنك او كنده ايتدى واحزناه ايتدى يلان سويلمه اكرسن محزون اوليسدك سكا زندگانى خوشكوارا ولمازدى يعنى بوحياتدن حظ ايتمز ايدك وينه ديمشدركه بنم غمم غمكين اولديغم ايچون دكلدر بلكه اولماديغم ايچوندر .

لبابة المتعبدة قدس الله تعالى سرها

بيت المقدس اهلندن ايدى اول ديمشدركه بن حق تعاليدن شرم ايلرمكه بنى غيره مشغول كوره بر شخص اكا ايتدى حجه كيده رم آنده وارم نه دعا ايده يم ايتدى حق تعالى دن آنى طلب ايله كه سندن خشنود اوله وسنى كندون خشنودا ولانلر مقامنه ايرشديره وسنى دوستلرى ايچنده بى نام ايليه .

مريم البصريه قدس سرها

بصره اهلندن ايدى رابعه نك زماننده ايدى وانك ايله صحبت ايتمش واكا خدمت ايلمش ايدى ورابعه دنصكره بر مدت حياتده اولمش ايدى ومحبت سوزلرين سويلر ايدى ومحبت سوزلرين ايشتسه بيخود او لورايدى وديرلركه بر مجلسده كه محبت سوزلرين سويلرلرايدى حاضراولدى زهره سى جاك اولوب جان ويردى اول ديمشدركه هر كز رزق

ایچون غم یمیدم وآنك طلبنده زحمت چکمدم تاکیم بوآیتی ایشتدمکه «وفی السماء رزقکم وماتو عدون».

ریحانة والهه قدس الله سرها

رابعه عدویه نكْ اقراننـد ندر وآنكهٔ صحبت ایمتشدر قرق ییل باشین کوکدن یکاقالد -رمدی وهرکز گوندوز طعام یمیدی وگیجه او یخوا ویومدی اکا ابتدیلر نفسکه زیاده ضرر ایرشدیر سین ایتدی هیچ ضرر ایرشدر مزم گیجه نكْ اویخوسین گوندوزه صالدم وکوندزكْ طعا منی کیجه یه .

عقیرة العابدة قدس الله تعالی سرها

بصره اهلندن ایدی ومعاذه عدویه ایله صحبت ایتمش ایدی شولقدر اغلدیکه اعمی اولدی بر کیمسه اکا ابتدی نه قتی مشکلدر کوز سزلك ایتدی خدای تعالیدن محجوب اولمق دخی زیاده مشکلر کدر وحق سبحانه وتعالینكْ اوامر ده کی مرادنی فهم ایتمیوب گوکلی اعمی اولمق دخی مشکلر کدر .

شعوانه قدس الله سرها

عجمدن ایدی ایله ده اوتورر ایدی خوب آواز وخوش نغمه لرله وعظ ایلرایدی ونسنه لر اوقور ایدی عابد وزاهد لر وگوکل اهللری آنكْ مجلسنه حاضر اولور لرایدی « کانت من المجتهدات الخایفات الباکیات المبکیات » یعنی شعوانه خوف ایدیجی واغلیجی واغلدیجی مجتهده لردن ایدی اکا ایتدیلر خوف ایده رزکه چوق اغلدیغکدن کوزلرك اعمی اوله ایتدی دنیاده جوق اغلمقدن کور اولمق بکا سوکلودر جهنم عذا بنده کور اولمقدن ایسه ودیمشدر که برگوزکه محبوبكْ لقاسندن محروم اوله وآنكْ دیدار ینه مشتاق اوله کریه سز اولمق ابو دگلدر دیرلر که او لقدر غصه اکاغلبه ایلدیکه نماز وعباد اتدن قالدی بر کیمسه اکا او یخوده گلوب ایتدی .

١ - الأيام والفصول وشهور السنة

أيا م الاسبوع

جمعه ايرتسى	السبت	پازار	الأحد
پازار ايرتسى	الإثنين	صالى	الثلاثاء
چارشنبه	الأربعاء	پرنشبه	الخميس
جمعه	الجمعة		

الفصول الاربعة

ايلك بهار	الربيع	قيش	الشتاء
ياز	الصيف	صوك بهار ، خزان	الخريف

اسماء الشهور

اوجاق	يناير	شباط	فبراير	مارت	مارس
نيسان	ابريل	مايس	مايو	حزيران	يونيو
تموز	يوليو	اغسطس	اغسطس	ايلول	سبتمبر
اكيم	اكتوبر	قاسم	نوفمبر	آرالق	ديسمبر

بعض الاصطلاحات لتحديد الزمن

ثانيه	: ثانيه	اولكى گون	: أول أمس
دقيقه	: دقيقة	ابرگون	: بعد غد
ساعت	: ساعة	ايكندى	: العصر
گون	: يوم	ياتسى	: العشاء
هفته	: أسبوع	گچن	: الماضى
آى	: شهر	گچن هفته	: الأسبوع الماضى
ييل	: سنة	گله جك	: القادم
يوزييل	: قرن	گله جك هفته	: الأسبوع القادم

٢ - اسماء الحيوانات

آت ، بيكيـــر ،	: حصان	طاوشان	: أرنب
آيغر	: حصان	قسراق	: فرس
اشك	: حمار	طاى	: مُهر(ولد الفرس)
قاطر	: بغل	دوه	: جمل
صوصغرى	: جاموس	صغر	: بقر
كويك ، ايت	: كلب	كدى	: قط
طوموز	: خنزير	اوكوز	: ثور
اينك	: بقرة	ميمون	: قرد

قويون : غنم

قوزو ، قوزى : حمل ، خروف

اوغلاق : جدى

آرسلان : أسد

صو آيغرى : فرس النهر

پارس : فهد

فيل ، پيل : فيل

تمساح : تمساح

چاقال : ابن آوى

كرگدن ، كراك : كركدن

سولوك : علق

قوچ : كبش

طانه : عجل (ولد البقر)

كجى : ماعز

تكه : تيس

قپلان : نمر

ييلان : حية ، أفعى

قورت ، قورد : ذئب

تلكى : ثعلب

صيرتلان : ضبع

ببر : نمر

٣ - أسماء الطيور

قارغه : الغراب

بايقوش : بوم

چايلاق : حدأة

دوه قوشى : نعامة

ليلك : طائر اللقلق

سرچه : عصفور

قارتال : عقاب

طاؤق : دجاج

مارتى	: بركة (طائر مائى صغير أبيض)
قومرى	: حمام
آق بابا	: نسر
قاز	: وزة
اوردك	: بطة
بلبل	: عندليب
گرگس	: نسر
گوگرجين	: حمام

هندى	: الدجاج الهندى
بلديرچين	: السمان
جيوجيو	: عصفور
ارى قوشى	: طائر الشقراق
خرس	: ديك
طوطى	: ببغاء
بلابان	: صقر
كركنس	: صُرد

٤- الحشرات

كلبك	: فراشة
قارينجه	: نمل
سيورى سيكك	: بعوض – ناموس

پروانه	: فراشة
سينك	: ذبابة
آرى	: نحل

٥ - اجزاء الجسم

جان : روح
تن : جسد
باش : رأس
بويون : رقبة
آكسه : قفا
اوموز : كتف
قول : ذراع
ديرسك : مرفق – كوع
بازو : عضد
بيلك : رسغ – زند
ال : يد
بوت ، اويلوك : فخذ – ورك
اويلوك كميكى : عظم الفخذ
باجاق ، بالدير : ساق
ديز ، قالچه : ركبة
قالچه كميگى : عظم الركبه
آياق : قدم
يوتاق : بلعوم
گوكس : صدر
يوز وجه

صاچ : شعر
بين : مخ
بينجيك : مخيخ
قاشلر : الحواجب
كرپيكلر : الأهداب
گوز : عين
بورون : أنف
قولاق : أذن
ياناق ، ياڭاق : خد
آغز : فم
چنه ، چگه : ذقن
دوداق : شفة
اوست دوداق : الشفة العليا
آلت دوداق : الشفة السفلى
شقاق : صدغ
ديل : لسان
دماغ : سقف الحلق
ديش : سنة
اود : مرارة

ممه : ثدى

گوبك : صره

قارين : بطن

بل : خصر

آرقه ، صرت : ظهر

بوبركلر : الكلى

اوچ : قبضة

كميك : عظام

سيگير : عصب

آيا : باطن الكف والقدم

طبان ، طابان : باطن القدم

آق جگر : الرئة

يورك : قلب

قره جگر : الكبد

طرناق : ظفر

سرچه پارماغی : الخنصر

يوزورك پارماغی : البنصر

اورته پارماغی : الوسطى

باش پارماغي : الابهام

اشارت پارماغی : السبابة

آورت ، آورد : حنك

دری : جلد

اوكچه : الكعب-مؤخر القدم

٦ - أفراد العائلة

بابا : أب

اوغل : ابن ، ولد

آغابك : أخ اكبر

اركك قرداش : أخ

قاين انا : والدة الزوج

آنه : أم

قيز : بنت

آبلا : الأخت الكبرى

قيزقرداش : أخت

قاين پدر : والد الزوجة أو الزوج.

قاين برادر	: أخـو الزوجـة	عمزاده	: ابن العم
اوگى انا	: زوجة الأب	اوگى قارداش	: الأخ لأم أو لأب
اوگى اوغل	: ابن الزوجة		: (غير شقيق)
بويوك بابا	: جد	ينگه	: إمـرأة الأخ والعم
جوجوق	: طفل		: والخال
عمجه	: العم	بويوك آنته	: جدة
تيزه	: الخالة	آنيشته	: زوج الأخـت ،
يكين	: ابن الأخ أو ابن		صهر
	: الأخت	دايى	: الخال
خاله	: العمة	بالديز	: أخت الزوجة

٧ الألوان

آق	: أبيض	قره سياه	: أسود
مور	: بنفسجى	قور شونى	: رصاصى اللون
ماوى	: أزرق	افلاطونى	: لون قريب من البنفسجى
پنبه	: اللون الوردى		
قـرمـزى ، آل ،	: أحمر	صارى	: أصفر
قيزيل	: أحمر	لاجيورد	: أزرق غامق
يشيل	: أخضر	طورونجى	: لون النارنج
أجيق رنگك	: لون فاتح	قهوة رنگى	: بنى

٨ - أسماء المعادن

گَومش، گوموش	: فضة	آلتون	: ذهب
قورشون	: رصاص	نيكل	: النيكل
كروم	: الكروم	جيوه	: زئبق
پلاتنه	: البلاتين	باقر	: نحاس
		دمير	: حديد

٩ - الخضروات

طوماتس	: طماطم	قاباق	: كوسة
بير	: فلفل	بطاطس	: البطاطس
صوغان	: بصل	صارمساق	: ثوم
تازه فاصوليا	: فاصوليا خضراء	قورى فاصوليا	: فاصوليا جافة
سپناق ، اسفاناخ	: سبانخ	باميه	: بأميه
كرويز	: كرفس	پرلمه	: كرات
باطليجان	: باذنجان	باقلا	: فول
لخنه	: كرنب	هاوج	: جزر

١٠ - الفاكهة

كراز ، كراس	: كريز	آيو	: سفرجل
اريك	: برقوق	آلما	: تفاح
ويشنه	: الكريز الحامض	نار	: رمان
چيلك	: توت افرنجى	اوزوم	: عنب
قايسى	: مشمش	شفتالو	: خوخ
اينجير	: تين	آنكنار	: تين شوكى
قاون	: شمام	قاربوز	: بطيخ
دوت	: توت	آرموط	: كمثرى

بعض التعبيرات التركية العثمانية

جناب حقكْ كرميله : بكرمه تعالى .

كريم اولان جناب اللهكْ لطف واحسانيله : بلطفه واحسانه الكريم .

صحت وعافيتله : بالصحة والعافية .

ميمنت واقبال ايله : باليمن والاقبال .

خصوصى اوله رق ، هله : بتخصيص .

جناب حق طرفدن : من طرف الله .

اسكيدنبرى : منذ القدم .

حق تعالى جانبدن : من قبل الله تعالى

قپودن محرابه قدر : من الباب الى المحراب .

ازلدن ابده دك : من الأزل إلى الأبد .

نهايته دكين : حتى النهاية .

زمانك صوكنه دكين : إلى آخر الزمان .

قيامت گوننه قدر : إلى يوم القيامة .

بيله ركدن ، قصدى اوله رق : عن قصد .

درون دلندن : من صميم القلب .

هپ براولمق اوزره : على السواء .

رّوايته نظراً : نظرا لراوية .

يقيندده : عن قريب .

گرجك اولمق اوزره : على التحقيق .

ایکی تقدیردن بهرینه گوره : على كلا التقديرين .

شوكا مبنى : بناء على ذلك .

بونك اوزرینه : بناء عليه .

وسعته گوره كوجى يتدیکی قدر : على قدر الطاقة .

درجه وحیثیتلرینه گوره : على مراتبهم .

برحکمتدن طولایی : لحكمة .

برغرضندن اوتوری : لغرض .

الله رضاسی ایچون : رضاء الله .

یوقلامق ایچون : لأجل المعاينه .

اصلنده : في الأصل .

حقیقتده : في الحقيقة .

شوزما نمزده : في زماننا هذا .

عصر مزده : في عصرنا .

حاصل کلام : في الجملة .

واقعا : في الواقع .

بونك گبی : كذا .

اولکی کی : كالأول .

سابقده کی مثللو : كما في السابق .

گون اورطه سنده گونش گبی : كالشمس فی وسط النهار .

گجدیکی گبی : كما تقدم .

لایقی وجهیله : كما ینبغی .

جناب اللهه قسم ایدرم : والله .

كريم اولان جناب حقه قسم ایدرم : والله الكريم .

بونکله برابر : مع ذلك .

گرچه بویله ایسه ده : مع هذا .

سلامتله : مع السلامة .

طانشمقسزین : بلا استئذان .

دوشنمکسزین : بلا تفكير .

سؤل وجواب ایدلمیه رك : بلا سؤال ولا جواب .

حقسز اوله رق : بغير حق .

بوندن بشقه : غير ذلك .

انكار اولنمیان : غير منكر .

حدم اولمیه رق : بغير حد .

اوملمیه رق : من غير المأمول .

عادتك فوقنده : فوق العادة .

یرآلتنده : تحت الثرى .

الله تعالى حضرتلری عندنده : عند الله .

ايجابى تقدير نده : عند الايجاب .

حواله اولندقده : لدى الحوالة .

صورلدقده : لدى الاستجواب .

ممكن اولديغى قدر ، زمان ممكن اولورسه : مهما أمكن .

شيدن ذره اوله رق ، ذره قدر بيله : ذرة ما .

شرفى چوق : جليل القدر .

اندامى اويغون : مطبوع القامة .

اكشى يوزلى ، طارغين صورتلى : عبوس الوجه .

بدچهره : كريه المنظر .

صاغلام ، تندرست : صحيح المزاج .

حال وشانى عالى سلطان : عالى الشأن.

اخلاقى گوزل : كريم الشيم .

احسانى عمومه شامل : عميم الكرم .

روح صاحبلرى : ذوى الأرواح .

عقل وادراك صاحبلرى : ذوى العقول .

ايكى يوزلى : ذو الوجهين .

ايكى قنادلى : ذو الجناحين .

شان وعظمت صاحبى اولان الله تعالى : ذو الجلال .

جانلى ، روح صاحبى : ذو الروح .

قلبی فرح : مسرور الفؤاد..

امثالنه غبطه بخش : مغبوط الأمثال .

کمالاتی جامع : مستجمع الکمالات .

معلملر مکتبی : دار المعلمین .

قلب ، حزن اوی : بیت الحزن .

حرمینڭ خادم معظمی : خادم الحرمین

مکه مکرمه نڭ شریفی : شریف مکة .

مشهور تاریخ کتابی (دوستلر بغچه سی) : روضة الأحباب .

مکه مکرمهٔ شیخی : شیخ الحرم .

عجزه خانه : دار المسنین .

قوش دلی : منطق الطیر .

عادت بیرتان ، کرامت نوعندن : خارق العادة .

عظمت صاحبی اولان الله تعالی : ذو الجلال .

قوللرڭ پروردکاری : رب العباد .

لوح وقلمڭ خالقی اولان جناب الحق : الله تعالی خالق الروح والقلم .

جود واحسانڭ افاضه ایدیجیسی اولان الله تعالی : مفیض الجود والاحسان .

قول وقرار : العهد والمیثاق .

بیلکی وملامیت : العلم والحلم

صباحه قدر : حتی الصباح .

سحردك : حتى السحر .

بونكَ اوزرينه بناء : بناء على ذلك .

دوام اوزره : دائما على الدوام .

تفضيل اوزره : تفضيلا .

دنيا يارادان : خالق الدنيا .

گوگلی گیتمش : مجنون .

سليمان عليه السلام قلبى : من له قلب سليمان .

ارسطو مانند : نظير ارسطو .

افلاطون تدبيرلى : من له تدبير افلاطون .

ملك خويلى : من له طبع الملاك .

پيغمبرلره مخصوص معجزه لر : معجزات الأنبياء .

پك نقصان قول : العبد الأقل .

پك حرارتلى مباحثه : مباحثه ساخنة .

متبوع عالم بادشاه : الملك المطاع من العالم .

شعشعه ويريجى گونش : الشمس المضيئة .

اگرى جيزى : خط منحنى .

طقسان درجه يى متجاوز زاويه لر : الزوايا المنفرجة .

طوتلان اساسلر: الأصول المتخذة.

دوزولمش قاعده لر : القواعد المنظمة .

تحقق وتبين ايتمش ايشلر : الأمور المحققة .

عظمت صاحبى اولان الله تعالى : الله ذو الجلال .

شانى عالى اولان جناب پرورد كار : رب تعالى .

عزيز وجليل اولان الله : الله عز وجل .

قرمزى هلال : الهلال الأحمر .

دونيجى فلك : الفلك الدوار .

شدتلى بيوريجى نفس : النفس الأمارة .

سوز ويرلان زمان : الوقت الموعود .

صاييلى گونلر : أيام معدودة .

يوجه كعبه : الكعبة العليا .

الڭ صوڭ مقصد : المقصد الأقصى .

اصله منسوب وطن: الوطن الأصلى

مركزه منسوب نقطه : النقطة المركزية .

روحلر منسوب جسملر : الأجسام الروحانية .

الله تعالى يه منسوب توفيقات : التوفيقات الالهية .

جسيمه منسوب عالم : العالم الجسمانى .

زو كورت كشى : الشخص المفلس .

ضرر ويريجى فعللر : الأفعال المضرة .

جسمدن صويلمش روحلر : الأرواح المجردة .

بربرينه ضد فكرلر : الأفكار المخالفة

الم ويريجى وقعه الحادثة المؤلمة

كندوسنه اشارت اولنان افندى : السيد المشار اليه

راست گليجى فكر : الفكر الصائب

غائب خصوصات : الأمور الغائبة

شكر ايدن زنگينلر : الأغنياء الشاكرين .

ساده عدالت : العدالة المحضة

مكه مكرمه يه منسوب شريف : شريف مكة

كويه منسوب أمام : إمام القريه

عمارته مخصوص اثرلر : آثار العمران

دولتلره مخصوص اتفاق : اتفاق الدول

الفهـــرس

الموضـوع	الصفحة

الموضــوع	الصفحة

الموضــوع	الصفحة

الموضـوع	الصفحة

الموضـوع	الصفحة

الموضوع	الصفحة

الموضوع	الصفحة

الموضوع	الصفحة

ضع مضافا مناسبا فى المكان الخالى مما يأتى

١. فاطمه نك.....

٢. آنه نك.....

٣. اوگرنجى نك.....

٤. اوطه نك.....

٥. على نك.....

٦. پنجره نك.....

٧. عائشه نك.....

٨. قپو نك.....

٩. باغچه نك.....

١٠ ماصه نك.....

١١ دگزك.....

١٢ قيزك.....

١٣ مكتوبك.....

١٤ شهرك.....

١٥ فاكولته نك.....

١٦ صويك.....

١٧ اوگرتمنك.....

١٨ احمدك.....

١٩ اوقولك.....

٢٠ صنفك.....

٢١ قومشونك.....

ضع مضافا إليه مناسبا فى المكان الخالى مما يأتى

١. .....طادی
٢. ......رنكي
٣. ......جامی
٤. ......آننه سی
٥. ......كتابی
٦. ......البسه سی
٧. ......باباسی
٨. ......قیزی
٩. ......قرداشی
١٠ ......پنجره سی
١١ ......دیواری
١٢ ......قوجه سی
١٣ ......آغاچی
١٤ .....قاریسی
١٥ .....قپوسی
١٦ .....قلمی
١٧ ......صندالیه سی
١٨ .....كلمه لری
١٩ ......آنختاری
٢٠ ......بیچاغی
٢١ .....چیچكلری
٢٢ .....یوزوكی
٢٣ .....طلبه سی
٢٤ .....چانطه سی

٢

ضع لواحق الإضافة المناسبة فى المكان الخالى مما يأتى

١. اورخان ...كتاب...

٢. چوجق...ال...

٣. فاكولته...بنا...

٤. اسكندريه...يول...

٥. قيز ...گوز...

٦. دوقتور ...بالطو...

٧. علم ...فايده...

٨. عمر ...قلم...

٩. ماصه...اورتى...

١٠ گل...قوقو...

١١ قوش...قفس...

١٢ اوقول...يول ...

١٣ اوگرنجى ...چانطه...

١٤ صنف ...قپو....

١٥ عثمان...اوقول..

١٦ عائشه...آننه ..

١٧ اوگرتمن...كتاب...

١٨ أحمد...بابا...

١٩ اوطه...پنجره ...

٢٠ قومشو...قيز...

٢١ دگز...صو ...

ضع صفة مناسبة فى المكان الخالى مما يأتى :

چانطه .....

بو او .....

بو كتاب ....

احمد اوقولك..... اوكرنجيسى در .

بو آدم ....

قاهره اسكندريه دن دها .....

بو يول ......

احمد .....

بو اوكرنجى .....

خديجه فاطمه دن دها ....

عائشه اوقولك .....قيزىدر .

باغچه.......در .

هات المذكر والمؤنث لكل كلمة من الكلمات الاتية واذكر معناها :

كدى ــ قرداش — اوكرنجى — كوپك — چوجق — ارسلان

هات عكس الصفات الاتية واذكر معناها :

بياض — آچيق — اسكى — ياشلى — قولاى - ياكليش -اولى — الچاق — اوزون — اوجوز - ياقين — چاليشقان - كوچوك — سيجاق — گوزل - ضعيف

اجعل من الأسماء التالية صفات مثبتة وأخرى منفية واذكر معناها :

رنگ- گوچ — ليمون- ياغمور — باغچه — شكر — صايگى — توى — صبر — قصور عقل-گوزلك — طوز- اورتو (اورتى) — تربيه — اوتو ٠ رسم — نشئه — فايده — بانيو — دگر — جسارت — حق — طالعه — آغاچ — مملكه — ديكن

اكتب الأعداد الآتية بحروف الهجاء التركية

٩٣ — ٨٧ ٧٩ — ٩١١ — ٨٣٦ — ٣٧١- ٨٤٥٣ — ٣٢١٦ — ٤٥٢٨ - $\frac{1}{3}$ - ٥٠

٪ - ¼ - ½ - ¾ -الأول — السادس — العاشر - السابع بعد المائة — الخامس والستون بعد المائة الرابعة — الخامس والثلاثون بعد المائة السابعة - سبعة سبعة — أربعة أربعة .

اسند ضمائر الملكية إلى الكلمات الآتية واذكر معناها :

او — فاكولته — ال- چانطه — بابا — غزته- كتاب — باغچه — چوجق

اسند الضمائر النسبية إلى الكلمات الاتية :

اي — كوچوك — خسته اولى — غزته جى — اوكرنجى — مصرلى - اوزون - چاليشقان

صرف المصادر التالية فى الماضى الشهودى المثبت والحال لمنفى :

آلمق — اوقومق — بيلمك — گيتمك - يازمق

صرف المصادر الاتية فى المستقبل المثبت و الماضى النقلى المنفى والشرطى المنفى :

گيتمك — سيلمك — سومك - باشلامق